

Міністерство освіти і науки України
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»
Чернівці, Україна
Університет «Union – Nikola Tesla», Белград, Республіка Сербія
Вища школа економіки та менеджменту державного управління в
Братиславі, Братислава, Республіка Словаччина
Європейський політехнічний інститут, Куновіце, Чеська Республіка
Вища школа соціальних і технічних наук в Радомі, Радом, Польща
Державний університет продовольства, Могильов, Республіка Білорусь
Західний університет імені «Василя Голдіша», Арад, Румунія

МАТЕРІАЛИ
міжнародної науково-практичної конференції

**Інформаційні технології,
економіка та право: стан та перспективи розвитку
(ІТЕП-2015)**
*Information Technologies,
Economics and Law: state and development perspectives
(ITEL-2015)*

24-25 вересня 2015 року
ПВНЗ «Буковинський університет»

September 24-25, 2015
PHEI «Bukovinian University»

Чернівці – 2015

ББК 65.0
УДК 339.5.012
А 75

Друкується за ухвалою Вченої ради Буковинського університету
(протокол №7 від 1 липня 2015)

Колектив авторів

А 75

Інформаційні технології, економіка та право: стан та перспективи розвитку. (ІТЕП-2015): матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 вересня 2015 р. Міністерство освіти і науки України, ПВНЗ «Буковинський університет». – Чернівці : Книги ХХІ, 2014. - **307**с.

ISBN 978-617-614-028-3

У збірнику подані матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася у вересні 2015 року в Буковинському університеті.

У виступах подані матеріали щодо актуальних проблем і перспективних напрямків, методів та засобів математичного моделювання та інформаційних технологій, інноваційного розвитку економіки та кризового менеджменту та правових аспектів прав громадян в системі права України.

ББК 65.0

Тези друкуються
мовою авторського оригіналу та за редакцією авторів

ISBN 978-617-614-028-3

© Буковинський університет, 2015

Секція 1

Культура та право

Society and Law

1.1. Кримінально-правові аспекти регулювання суспільних відносин

1.1. Criminal and law aspects of social relations regulation

Мельничок В. М., к.ю.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

КРИМІНАЛЬНИЙ ЗАКОН І СОЦІАЛЬНІСТЬ ОСОБИ

У юридичній літературі поняття кримінальної відповідальності визначено неоднозначно, що в певній мірі і ускладнює процес доказування. Найпоширенішою є думка, що юридична відповідальність – це міра державного примусу.

Деякі фахівці визначають юридичну відповідальність як виконання соціального обов'язку, опосередкованого державним примусом, як примус і підкореність порушника закону цьому примусові, тобто зводять юридичну відповідальність до державного примусу [2, С.7-8], а не до соціального обов'язку. Визначення поняття юридичної відповідальності як міри державного примусу, міри покарання не може бути визнане задовільним, правильним. Таке розуміння відповідальності взагалі та юридичної зокрема не відповідає ні дійсному стану речей, ні законодавству, ні потребам суспільства.

Правильно, відповідно до Закону визначено поняття кримінальної відповідальності Я. М. Брайніним: як обґрунтований нормами кримінального закону обов'язок особи, яка вчинила злочин, піддатися дії кримінального Закону, який передбачає заборону цього злочину [3. С. 25].

Кримінальна відповідальність припускає і вимагає певної конкретизації. Лише конкретизація кримінальної відповідальності забезпечує права підозрюваного і підсудного. Забезпеченими ці права підозрюваного, та підсудного можуть бути лише при конкретному обвинуваченні його у певному злочині. Рівним чином і право на захист може бути забезпеченим лише при конкретному, певному обвинуваченні. Неконкретне, необмежене або неповно визначене обвинувачення не дає змоги захищатися. При непевному, неконкретно визначеному обвинуваченні не може бути і відповідальності — у таких випадках можна мовити не про відповідальність, передбачену законом, а про свавільну помсту, самочинну розправу. Саме за таких умов можливе забезпечення дотримання закону й усіх прав особи, притягнутої до кримінальної відповідальності. Пленум Верховного Суду України у постанові від 27 грудня 1985р. "Про додержання судами України процесуального законодавства, яке регламентує судовий розгляд кримінальних справ" зазначив, що суди повинні неухильно додержуватися кримінально-процесуального законодавства при розгляді справ, встановлених законом процесуальних гарантій всіх учасників судового розгляду, маючи на увазі, що лише за таких умов можна забезпечити всебічне, повне та об'єктивне дослідження

обставин справи, постановлення законних і обґрунтованих судових рішень”[1, С. 490].

Література:

1. П.1 постанови Пленуму Верховного Суду України від 27 грудня 1985 року зі змінами, внесеними постановою Пленуму від 04 червня 1993р. – Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002. – К., 2003. – С. 490.
- 2 Соловій Я.І. Межі кримінальної відповідальності. – К., 2004. – С. 7.
3. Я.М. Брайнин. Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве. – М., 1963. – С.25.

Кушнір Я. В., студент

Смирнова Н. В. Науковий керівник к.ю.н., доцент

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО – ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСЛУ ЯК ФОРМИ ВИНИ

Для побудови обвинувачення в суді в край важливим фактором є наявність чи відсутність умислу в діях винної особи. Насамперед є необхідним заглибитись в теорію кримінального права для отримання легального визначення поняття і видів умислу. Керуючись ст. 24 Кримінального кодексу України, де чітко визначено поняття прямого і непрямого умислу, як форми вени. Керуючись науково – теоретичними та практичними відомостями різних наукових джерел та матеріалів судової практики у реальній дійсності число умисних злочинів сягає 90 – 92% від загальної кількості вчинених злочинів. Тому для правильної кваліфікації таких злочинів суттєве значення має встановлення умислу та його основних елементів.

Умисле - це психічне ставлення, при якому особа усвідомлювала суспільну небезпеку своїх дій (бездіяльності), передбачала можливість чи неминучість настання суспільно небезпечних наслідків і бажала їх або свідомо допускав настання цих наслідків або байдуже до них відносилось.

Закон виділяє два елементи та звані моменти умислу Інтелектуальний - усвідомленість особою суспільної небезпечності діяння і передбачення його суспільно небезпечних наслідків. Вольовий - бажання чи свідоме допущення настання суспільно небезпечних наслідків. Комбінація інтелектуального та вольового елементів умислу утворюють два його види: умисел прямий (усвідомлює, передбачає, бажає); умисел побічний (евентуальний) - усвідомлює, передбачає, допускає (не бажає).

Поділ умислу на прямий і непрямий має важливе значення для кваліфікації злочинів, зокрема у випадках, коли йдеться про попередню злочинну діяльність або співучасть у вчиненні злочину. Різновиди умислу дають змогу визначити ступінь вини, ступінь суспільної небезпеки діяння та особи винного і тому враховуються при індивідуалізації відповідальності і

покарання. Окрім прямого і непрямого умислу, в теорії і судовій практиці виокремлюють ще й інші види умислу. Вони не утворюють самостійної форми вини, не підміняють понять прямого і непрямого умислу, а існують лише в їхніх межах. Залежно від часу виникнення і формування розрізняють умисел заздалегідь обдуманий і такий, що виник раптово. Немало важливим елементом для кваліфікації умисного діяння є інтелектуальний момент і вольовий умисел тому характеризуючи зміст злочинного діяння з наступних аспектів: *діяння, усвідомлення і суспільна небезпека*, що відображають значення і необхідність врахування даних аспектів умислу до загально - теоретичних методів криміналістичного розслідування, як головні ознаки умисної форми вини. Аналізуючи різні аспекти вияву вольового моменту умислу ми прийшли до висновку результати, вчиняючи суспільно – небезпечне діяння особа прагне досягти якоїсь мети, як окремих індивід прагне задовольнити якусь внутрішню потребу та отримати від цього задоволення саме з таким потягом особа вчиняє злочин.

Література:

1. Антипов В.І., Володько М.В. Кримінальне право України – К.: 2002р;
2. Вереша Р.В. Питання вини в межах оціночної кримінально – правової теорії // Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. – 2003. - №54;
3. Кримінальний кодекс України.

1.2. Правові проблеми цивільно-правових відносин на сучасному етапі розвитку державності

1.2. Law problems of civil and law relations at the present stage of state development

Ломакіна І.Ю. , к. ю. н., доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Необхідною умовою успішного сільськогосподарського виробництва є інформування сільськогосподарських підприємств про сучасні досягнення

науки та техніки, інноваційні технології та передовий досвід у розвитку галузі як на місцевому, регіональному так і на глобальному рівні.

Питання адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства не набуло комплексного дослідження. Однак деякі аспекти цієї проблеми були висвітлені в працях таких вчених: А.І.Берлача, О.В. Гафурової, В.М.Єрмоленка, В.П. Жушмана, М.В.Краснової, В.І. Курила, О.В. Кузьменко, В.З. Янчука та ін.

Враховуючи процеси, що відбуваються в аграрному секторі економіки, а саме – поява нових суб'єктів господарювання, які самостійні у своїй діяльності та прийнятті управлінських рішень, кризові явища в АПК, які характеризуються обмеженістю матеріально-технічних, фінансових та інших ресурсів, відсутністю розвинутої аграрної ринкової інфраструктури, низьким рівнем кадрового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників інформаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників має здійснюватись із застосуванням комплексу заходів державного стимулювання інформаційного забезпечення.

Функції щодо інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників покладені на Міністерство аграрної політики та продовольства України. Відповідно до Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики), затвердженого Указом Президента України від 23 квітня 2011 року № 500/2011, Міністерство аграрної політики та продовольства України забезпечує у межах своїх повноважень впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, створення системи національних інформаційних ресурсів; здійснює державне регулювання в галузі дорадчої діяльності, вносить пропозиції щодо формування державної політики у цій сфері, координує діяльність саморегулювальної організації, яка об'єднує суб'єктів дорадчої діяльності; здійснює виставкову та ярмаркову діяльність у галузях агропромислового виробництва; проводить моніторинг внутрішнього і зовнішнього аграрного та продовольчого ринку, створює і забезпечує постійне функціонування системи інформаційного забезпечення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції; здійснює заходи щодо інтеграції до Європейського Союзу, в тому числі з адаптації законодавства, та забезпечує галузеве співробітництво. Крім того, згідно із Положенням Мінагрополітики України з метою організації своєї діяльності: засновує в установленому порядку засоби масової інформації з метою висвітлення питань, що віднесені до його компетенції; забезпечує відповідно до законодавства технічний захист інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом. Як бачимо Мінагрополітики зобов'язане здійснювати заходи з приводу інтеграції до Європейського Союзу, однак необхідним також є покладання на це міністерство функції роз'яснення сільськогосподарським товаровиробникам економічних переваг та недоліків укладення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Основні негативні наслідки від укладення цієї Угоди будуть стосуватися саме сільського господарства України.

Отже, адміністративно-правове регулювання інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників передбачає здійснення державою та

уповноваженими органами комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливих умов сільськогосподарським товаровиробникам для отримання своєчасної, повної та достовірної інформації з соціальних, економічних та правових питань з метою ефективного здійснення товарного сільськогосподарського виробництва.

На сучасному етапі в аграрному секторі економіки набули поширення такі правові форми отримання інформації як консультування, проведення виставкових заходів, інформаційне забезпечення через засоби масової інформації, проведення науково-практичних конференцій.

Інформаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, як правило, здійснюється через засоби масової інформації, до яких належать: теле- і радіомовні організації; інформаційні агентства; друковані засоби масової інформації. Слід зазначити, що роль мас-медіа в формуванні суспільної думки є безспірною. В зв'язку з цим держава створює сприятливі умови для функціонування засобів масової інформації шляхом протекціоністської політики зниження споживчої вартості інформаційної продукції, включаючи податкове, тарифне, митне, валютне та господарське регулювання, відшкодування збитків, подання фінансової допомоги.

Таким чином, на основі викладеного вище можна зробити такі висновки щодо адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства в Україні: 1) правові норми щодо інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників містяться в нормативно-правових актах різного рівня, єдиний нормативно-правовий акт відсутній; 2) чинне законодавство закріплює за сільськогосподарськими товаровиробниками право на інформацію, але не містить ефективного механізму його реалізації; 3) у зв'язку з важливим значенням інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників і незадовільним його станом на сучасному етапі доцільним є прийняття Національної програми інформаційного забезпечення розвитку АПК. Зазначена Програма має закріпити комплексний підхід до інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Настіна О.І., к.ю.н., доцент

**Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква**

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗЕМЕЛЬНО-ПРАВОВІЙ СФЕРІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Побудова інформаційного суспільства в Україні є одним з найактуальніших завдань сьогодення. Програмою інтеграції України до ЄС, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2000 року, передбачено розроблення розділів «Інформаційне суспільство» та «Захист

інформації про особу». Відкритість інформації у земельно-правовій сфері є запорукою побудови прозорого, мінімально корупційного, підконтрольного громадськості ринку земель з одночасним дотриманням прав людини у демократичному суспільстві.

На побудову інформаційного простору у земельній царині з 2013 року на виконання ст.36 Закону України «Про державний земельний кадастр» забезпечено доступ до основних даних державного земельного кадастру, однак спеціалісти вказують на його недосконалість: не забезпечується повнота відомостей про всі земельні ділянки та не запроваджено єдину систему земельно-кадастрової інформації та її достовірності.

Державним агентством земельних ресурсів України створена Публічна кадастрова карта, де можна знайти інформацію про кадастровий номер земельної ділянки, її межі, площу, форму власності, цільове призначення, згідно із класифікатором. Карта має декілька шарів – ортофотоплан (цифрова карта), індексно-кадастрові карти, земельні ділянки та їх межі, кадастрові номери ділянок, форма власності ділянок, цільове призначення, площа, а також карта ґрунтів України. Однак основною проблемою у її користуванні є накладання меж земельних ділянок та їх неправильне місцезнаходження. В майбутньому планується додати до карти інформацію про надра, комунікації, мережі, будови, водні, лісові ресурси і т.п., однак не вдосконаливши існуючу систему, наповнення цієї карти такими даними вважається безперспективним.

Сьогодні існує нова опція від Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру – на офіційному сайті служби можна замовити витяг з Державного земельного кадастру. У систему інтегрована функція онлайн оплати послуги через сервіс моментальних платежів Лірау Приватбанку і банківська комісія при цьому не стягується. Підтвердження про сформовану заявку та повідомлення про готовність документу користувач отримує на свою електронну адресу. Отримати готовий витяг можна за 53 гривні в будь-якому з 660 центрів надання адміністративних послуг по всій Україні. Єдиний документ, який при цьому знадобиться, – посвідчення особи.

Наразі українська спільнота потребує не лише якісних наукових розробок у сфері інформаційного захисту власників земельних ділянок, але й сучасних інновацій доступу до інформації про вільні земельні ділянки, в першу чергу з використанням всесвітньої мережі Інтернет.

Джуринський О.В., аспірант

КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Система джерел господарського права – динамічне утворення, що змінюється у складі правової системи нашої держави під впливом економічних, соціально-політичних та правових чинників.

Відтак, до її складу з розвитком інтеграційних процесів та інших вимог сьогодення включаються нові джерела права, існування яких викликано потребами у правовому регулюванні певних господарських відносин. Одним із таких джерел стали міжнародні договори, правовий режим яких вперше було визначено в Законі України від 10 грудня 1991 р. № 1953-ХІІ «Про дію міжнародних договорів на території України». Зазначений Закон (втратив чинність згідно з Законом України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV) встановлював, що укладені і належним чином ратифіковані Україною міжнародні договори становлять невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства.

Аналогічну норму містила і ч. 1 ст. 17 Закону України від 22 грудня 1993 р. № 3767- ХІІ «Про міжнародні договори України» (також втратив чинність згідно з Законом України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV).

В подальшому норма про те, що «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України», була закріплена в ст. 9 Конституції України, прийнятій 28 червня 1996 р.

В ч. 1 ст. 19 Закону України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV «Про міжнародні договори України», яка визначає дію міжнародних договорів на території України, це конституційне положення викладено в дещо розширеному формулюванні і виглядає таким чином: «чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства».

Таким чином, і Конституція України, і Закон України «Про міжнародні договори України» встановлюють правовий режим чинних міжнародних договорів України як частини національного законодавства.

Конституції інших держав по-різному встановлюють правовий режим міжнародних договорів.

Так, в одних з них міжнародні договори, ратифіковані у встановленому порядку, визнаються частиною законодавства (ч. II ст. 48 Конституції Азербайджанської Республіки, ч. 3 ст. 12 Конституції Киргизької Республіки); в інших – частиною внутрішнього права країни (ст. 5 (4) Конституції Республіки Болгарія) або її правової системи (ч. 5 ст. 15 Конституції Російської Федерації, ст. 6 Конституції Республіки Вірменія).

Є також держави, які, закріплюючи в своїх Конституціях переважну юридичну силу міжнародних договорів стосовно внутрішньодержавних актів, не встановлюють норм щодо місця зазначених договорів в системі права чи законодавства країни (ст. 6 Конституції Грузії, ст. 4 Конституції Республіки Казахстан).

Нарешті, в Конституціях окремих держав взагалі відсутні положення щодо співвідношення міжнародних договорів і національного права або законодавства. Разом з тим, в них йдеться про правовий режим норм міжнародного права. Наприклад, ч. 1 ст. 9 Конституції Австрійської Республіки встановлює, що загальновизнані норми міжнародного права діють як складова частина федерального права.

Слід, однак, зазначити, що визнання міжнародних договорів України частиною національного законодавства викликало заперечення з боку окремих вчених.

Зокрема, стверджується, що міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надається Верховною Радою України, не можуть вважатися частиною національного законодавства [1, с. 271-272], однак, залишаючись нормами міжнародного права, вони є обов'язковими для України, в частині, що не суперечить Конституції та законам України.

На наш погляд, судження щодо невизнання міжнародних договорів України частиною її національного законодавства, є досить обґрунтованими, проте вони не дають відповіді на запитання щодо місця міжнародних договорів в системі джерел українського права. У зв'язку з цим пропонуємо у процесі розробки нової Конституції України передбачити в ній положення, згідно з яким міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є складовою частиною її правової системи. Більше того, поруч з міжнародними договорами складовою частиною правової системи України доцільно визнати також загальновизнані принципи і норми міжнародного права, про що також зазначити в Конституції України.

Наявність такої норми в Конституції України не лише закріпить на конституційному рівні правовий режим загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, а також міжнародних договорів України, який фактично склався в Україні, але і сприятиме інтеграції правової системи України в європейську правову сім'ю, становленню України як правової держави.

Література:

1. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 548с.

Єфремова І.І., к.ю.н., доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ

Право на захист є основою правового статусу особи, являється елементом змісту державно-правових взаємовідносин між державою і особою, закріплює становище особи як соціального суб'єкта в суспільстві. Дане право є, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Усі законодавчі акти України повністю відображають міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини, а саме визначені та гарантовані Конституцією і законами України, іншими нормативно-правовими актами. Цей факт є відображенням взятого зобов'язання Україною щодо безпосередньої реалізації міжнародних актів у сфері захисту прав людини.

В умовах постійного розвитку та вдосконалення відносин різного роду, розвитку взаємовідносин між державами, технологій, захист прав людини став однією з головних завдань світового співтовариства. А так, у галузі визначення прав людини і їх захисту існує близько 300 декларацій, конвенцій, хартій, у різний час створених і визнаних світовим співтовариством.

Метою даного дослідження є визначення механізму забезпечення прав людини шляхом використання міжнародно-правових стандартів захисту.

У міжнародному праві визначають декілька напрямків у механізмі міжнародного захисту прав людини. Так, першим таким напрямком є створення рекомендацій, які адресуються державам і спрямовані на те, щоб привернути їх увагу до тих чи інших проблем захисту прав людини, варіантів їх вирішення, тенденцій розвитку цього інституту тощо. Роль зазначених рекомендацій полягає у тому, щоб відображати позицію всього світового співтовариства (якщо такі рекомендації виходять з ООН, МОП, ЮНЕСКО, інших авторитетних інституцій всесвітнього масштабу).

Другим напрямком у захисті прав людини є розробка проектів міжнародних договорів, які накладають певні зобов'язання на їх держави-учасниці і, відповідно, передбачають тісніше міжнародне співробітництво з виконання міжнародних договорів.

Третій напрямок полягає у створенні спеціальних міжнародних механізмів з перевірки виконання державами своїх міжнародних зобов'язань. Такі механізми поширюються тільки на ті держави, які дали на це свою згоду[1].

Міжнародні стандарти у сфері прав людини склалися поступово. Спочатку були закріплені лише парламентські і політичні права, потім – економічні та соціальні. Саме останні були конкретизовані у національному законодавстві держав у вигляді особистих немайнових прав. Однак проблема реалізації права захисту особистих немайнових прав, залишається актуальною і на даний час,

оскільки не достатньо лише привести своє законодавство у відповідність зі взятими на себе міжнародними зобов'язаннями, а також необхідно вчиняти певні дії та створювати реальні умови спрямовані на реалізацію гарантій у здійсненні особистих немайнових прав.

Основу міжнародних стандартів у сфері особистих немайнових прав людини складають норми природного права, які включають ідеали свободи, справедливості та рівності перед законом. Ці норми закріплюються правовою системою кожної держави і до них, в першу чергу належать фундаментальні права і свободи, зафіксовані у Загальній декларації та пактах про права людини. Саме ці норми розширено представлені у книзі 2 Цивільного кодексу України.

Наразі в Україні йдуть досить суперечливі дискусії у сфері захисту особистих немайнових прав на тимчасово окупованих територіях.

Міжнародна спільнота, обговорюючи ситуацію з дотримання прав людини в Україні, а так і забезпечення особистих немайнових прав, спираються в першу чергу на міжнародні стандарти у сфері прав людини, які складаються із сукупності принципів та норм, що встановлюють:

- права та свободи людини в різноманітних сферах життєдіяльності;
- обов'язки держави із забезпечення та дотримання прав людини без будь-якої дискримінації як у мирний час, так і у період збройних конфліктів;
- загальні принципи природного права;
- відповідальність за злочинне порушення прав людини;
- напрями розвитку та розширення сфери прав людини;
- напрями посилення контрольного механізму за виконанням державами взятих на себе зобов'язань у сфері прав людини [2].

Досить важливе значення для застосування міжнародного механізму захисту особистих немайнових прав людини має те положення, що за неможливості захистити свої права згідно з національною процедурою можна захистити їх на міжнародному рівні. Для цього створено цілу низку спеціальних міжнародних органів, серед яких основними є Міжнародний суд ООН в Гаазі, Європейський суд і Комісія з прав людини у Страсбурзі та ін. На даний час, в умовах постійного реформування правовідносин різних сфер, як державного управління так і приватної сфери, а також враховуючи особливий період України – наявність військових дій, необхідним вважається розробка нових підходів до забезпечення та захисту особистих немайнових прав.

Література:

1. Міжнародне публічне право : підручник / В. М. Репецький, В. М. Лисик, М. М. Микієвич, А. О. Андрусевич, О. В. Буткевич; ред.: В. М. Репецький; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2012. – 437 с.
2. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко / Київ: – Юрінком Інтер, – 2006. – 688 с.

НАСЛІДКИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СТАНДАРТИЗАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема використання права інтелектуальної власності у стандартизаційній діяльності бурхливо обговорювалася в межах організацій, які займаються стандартизацією [1, 14], в академічних колах, проте досить гостро вона постала після зростання кількості багатомільйонних судових спорів спершу у США, а потім і в ЄС на пан'європейському та національному рівнях [2; 3; 4]. Хоча в Україні до сьогодні спори, пов'язані із використанням права інтелектуальної власності у стандартизаційній діяльності, іще не поставали на практиці, враховуючи євроінтеграційний курс нашої держави та намагання стати повноправним учасником глобалізаційних конкурентійних процесів, необхідно бути готовими реагувати на нові виклики, що постають на сучасному етапі розвитку державності.

У сучасному глобалізованому суспільстві стандарти набули величезного значення, адже без них неможливо собі уявити наше спілкування, пересування, роботу та відпочинок. Стандартизація необхідна для взаємодії учасників ринку, оскільки взаємозамінність товарів та їх сумісність стає можливою саме завдяки існуванню стандартів. У тих сферах, де стандартизація стосується інноваційних технологій, таких як галузь інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), охоронюваних патентами, виникає феномен взаємодії патентів та стандартів [5, 11]. У зв'язку із тим, що статистика та емпіричні дослідження підтверджують, що стандарти у переважній більшості випадків включають патенти, а не торгові марки чи авторське право [1, 11], доцільним є вивчення впливу патентів на стандартизаційну діяльність.

Стандартизація допомагає у досягненні двох важливих завдань: по-перше, “товари, вироблені різними підприємствами, сумісні з іншими товарами, які включають певний стандарт” і, по-друге, взаємозамінність товарів також зменшує витрати на виробництво [6, 1055].

Хоча ми з'ясували, що стандарти та патенти мають певні спільні завдання, їх спрямованість відрізняється: стандарти виграють від залучення якомога більшої кількості користувачів, тобто прагнуть максимально широкого розповсюдження, у той час як патенти надають патентовласнику абсолютні ексклюзивні права на користування або обмеження користування відповідним винаходом.

До прийняття стандартів, у більшості випадків організація зі стандартизації може обирати із декількох конкуруючих альтернативних технологій. Однак після прийняття стандарту ціла промислова галузь інвестує в його імплементацію, після чого можливість використання альтернативної технології зникає, адже стає, по-перше, стає економічно необґрунтованою [7, 325], по-друге, доступ до стандарту фактично означає доступ до ринку, що називають ефектом замкненою галузі. Гордіїв вузол виникає тоді, коли

ексклюзивні права патентовласника суперечать широкому застосуванню стандарту, що і є основним завданням стандартизації, коли власник патенту, необхідного для функціонування стандарту, відмовляє у наданні ліцензії на патент чи іншим чином обмежує його використання.

Тому проблема взаємодії стандартів та патентів, включених до відповідних стандартів, полягає у тому, що часто після того, як патент стає необхідним для функціонування стандарту і набуває широкого розповсюдження, власник патенту набуває монопольне або домінуюче становище, яке дає йому змогу виключити конкурентів із ринку. Відтак, від волі патентовласника залежить те, чи надасть він доступ до запатентованого винаходу третім особам, чи відмовить у ньому [8, 79]. Дії власника патенту, включеного до стандарту, спрямовані на обмеження користування відповідним патентом можуть становити зловживання правами на патент, зокрема, всупереч антимонопольному праву.

Отже, хоча патенти у стандартах можуть створювати перепони і навіть бар'єри для конкуренції, разом з тим, вони відіграють важливу роль у створенні ініціатив для компаній інвестувати у дослідження та розвиток продукції.

Література:

1. Study on the Interplay between Standards and Intellectual Property Rights (IPRs) [Електронний ресурс] / K. Blind, R. Bekkers, Y. Dietrich [et. al.] // Luxembourg. - 2011. – 212 с. [Режим доступу] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/european-standards/standardisation-policy/policy-activities/intellectual-property-rights/index_en.htm. Дата доступу: 15.06.2015.
2. In re Rambus, Inc., No. 13-1192. Fed. Cir. 2014.
3. Statement of the Federal Trade Commission. In the Matter of Robert Bosch GmbH. FTC File Number 121-0081. 2012. Mode of access: <https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2012/11/121126boschcommissionstatement.pdf>. Date of access: 13.05.2015.
4. European Commission. Antitrust: Commission finds that Motorola Mobility infringed EU competition rules by misusing standard essential patents. [Електронний ресурс]http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-489_en.htm. [Дата доступу]: 13.05.2015
5. Paul A. D. The Economics of Compatibility Standards: An Introduction to Recent Research / Paul A. D., Greenstein S. // Economics of Innovation of New Technology. – 1990. – Т. 1. – № 1-2. – С. 3-41.
6. Lemley M. A. Antitrust and Internet Standardization Problem / Lemley M. A. // Connecticut Law Review. – Т. 28. – С. 1041-1104.
7. Carrier M. A. Innovation for the 21st Century / Carrier M. A. – Oxford: Oxford university press, 2009. – 412 с.
8. Petrovcic U. Competition Law and Standard Essential Patents: A Transatlantic Perspective / Kluwer Law International, 2015. - 218 с.

Руснак Л.М.

старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Невід'ємне та непорушне право кожної людини – це право на охорону здоров'я, яке забезпечує державний устрій держави. Держава відповідальна перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я населення, що має забезпечувати пріоритетність охорони здоров'я кожного індивіда, починаючи з дитячого віку [1]. В Україні недостатньо приділяється увага щодо правового забезпечення дитячих прав на охорону здоров'я та життя. Ситуація, яка складається сьогодні із здоров'ям дітей, потребує негайного розв'язання проблем загальнодержавного характеру.

Актуальність цієї проблеми зумовлена тим, що здоров'я дітей в Україні в сучасних умовах реформування є незадовільним і має негативну тенденцію до погіршення, про що свідчить рівень показників поширеності та захворюваності, які зростають щорічно. Все це потребує детального аналізу для чинників, які призводять до порушення здоров'я дитини в Україні, з метою подальшого ефективного вирішення виявлених проблем. Незадовільний стан здоров'я дітей впливає на погіршення здоров'я в майбутньому дорослого населення та зменшення продуктивності та тривалості життя. Державна політика щодо охорони здоров'я дітей визначається перш за все законодавством України про охорону здоров'я, яке базується на Конституції України та інших нормативно-правових актах, що регулюють суспільні відносини у галузі охорони здоров'я.

Охорона здоров'я дітей, забезпечення умов для їх всебічного розвитку визначені в Україні також загальнонаціональним пріоритетом, що закріплено законодавчими актами та Концепцією розвитку охорони здоров'я населення України [1]. Питання охорони здоров'я дітей розкриваються у цій Концепції як стратегічний план щодо покращання здоров'я нації та забезпечення доступної кваліфікованої медичної допомоги кожному громадянину України.

З огляду на незадовільні показники дитячого здоров'я, органи державної влади налаштовані на втілення нових підходів до їх покращення, зокрема впровадженням нової програми "Здоров'я-2020: український вимір", метою якої є подовження якісного життя населення, здоров'я та добробуту громадян України. Основним пріоритетом цієї програми є профілактика захворювань, формування умов здорового середовища та відповідального ставлення населення до свого здоров'я. В системі охорони здоров'я намічається переорієнтація діяльності первинної ланки медичної допомоги на профілактичні засади. На думку автора, одним із шляхів вирішення проблем здоров'я населення є створення нових здорових міст з активним залученням місцевої влади для формування місцевої політики, щодо вирішення проблем чинників охорони здоров'я. Для поліпшення стану здоров'я дітей державна

політика передбачає необхідність реформування сфери охорони здоров'я, основною метою якої підвищення ефективності використання ресурсів, створення прозорих фінансово-економічних механізмів надходження та використання коштів, необхідних для реалізації конституційних прав громадян на охорону здоров'я [2, с.11].

Висновки: Основним пріоритетом в охороні здоров'я дітей є профілактика захворювань, формування умов здорового середовища та відповідального ставлення до свого здоров'я. Перспективи подальшого розвитку полягають у вивченні, розробці адаптації та імплементації законодавчих та нормативно-правових актів з охорони здоров'я дітей в Україні.

Література:

1. Про охорону дитинства: Закон України [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Реформування в галузі охорони здоров'я. /МОН. Запорізький Національний університет. Запоріжжя, 2010. 11 с.

Цілюк Володимир

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

Науковий керівник – к.ю.н. Полонка І. А.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ПРАВОПОРЯДКУ У ДЕРЖАВІ

Важливе місце на шляху України до цивілізованої європейської держави посідає правосвідомість її громадян. Високий рівень правосвідомості припускає знання права й розуміння його значення в житті суспільства, чого в нашій державі нажаль не вистачає. Одним із проявів правової свідомості є правова культура. В наш час українське суспільство потребує негайного підвищення рівня своєї правової культури з метою розбудови в Україні правової держави та громадянського суспільства, розвитку досконалої законодавчої системи та виконання законів всіма громадянами та державними органами і посадовими особами. Низький рівень правової культури й відсутність у населення правових традицій найчастіше переходить у правовий нігілізм, заперечення необхідності й цінності права [3, с. 130]. Актуальність нашого дослідження зумовлена показником правового прогресу, яким є саме високий рівень правової культури громадян і всього суспільства в загальному.

Термін «правова культура» загалом увійшов до юридичної літератури порівняно недавно, і в юридичній науці немає єдиного розуміння даного терміну. Видається правильною точка зору українських вчених, які вважають, що правова культура має бути визначена як сукупність досягнень суспільства, його соціальних груп та громадян у галузі регулювання суспільних відносин, яке забезпечує верховенство права в суспільному житті, тобто панування в

суспільному житті правових принципів справедливості й гуманізму, захисту прав і свобод людини, її честі і гідності, реальне забезпечення місця людини як вищої соціальної цінності [2, с. 196].

Визначити дійсний зміст правової культури можна лише за умови її аналізу як частини загальнонаціональної культури. Виходячи з того, що культура (за визначенням К. Гіртця) є структурою певної сукупності понять, за допомогою яких люди формують свій досвід, правову культуру необхідно розглядати як явище багатоаспектне.

У першу чергу, її можна визначити як сукупність правових знань, духовних цінностей, принципів, правової діяльності, правових звичаїв. З іншого боку, правова культура визначається як ступінь правової розвиненості особи, характер її правової діяльності і юридичної практики, рівень засвоєння суб'єктом правових норм та можливості об'єктивної оцінки та прогнозування подальшого розвитку суспільства і держави, характер участі у перетворенні правової дійсності, міру її правової активності; оволодіння культурою правового мислення.

Крім того, правова культура може бути охарактеризована як процес, спосіб і форма реалізації знань і переконань особи під час здійснення правової діяльності. І нарешті, правову культуру можна розглядати і як один з факторів правового регулювання, передумову духовного розвитку людини і суспільства в цілому.

Для забезпечення стабільності та правопорядку необхідно при формуванні правової культури враховувати ряд завдань: По-перше, «забезпечити належну орієнтацію в основних засадах і принципах правової системи держави».

По-друге, «створити базу для значного розширення обсягу й підвищення рівня правової поведінки адресатів права». Високий рівень правової (правомірної) поведінки людей забезпечує не тільки свободу, але й організованість суспільних відносин, їх підпорядкованість громадському порядку, означає розуміння людьми справедливості й корисності правових настанов, їх відповідальності перед суспільством і державою за свої вчинки, є важливою передумовою нормального функціонування громадянського суспільства з розвинутою правовою культурою.

По-третє, «забезпечити грамотну й ефективну боротьбу носіїв права й обов'язків за свої законні інтереси», перебороти правову пасивність. Найважливіша частина правової культури – почуття законності й справедливості – повинна вирости в потребу боротися за справедливість, незважаючи на виникаючі труднощі.

По-четверте, вести активну профілактику правопорушень, переборюючи правовий нігілізм, що опанував масовою свідомістю, правове неуцтво громадян і посадових осіб, їх слабку інформованість про закони, бажання їх обійти.

По-п'яте, різко активізувати правову поведінку, домагатися активності громадян у боротьбі з порушеннями законності, досягненням стабільного правопорядку.

По-шосте, активізувати правове виховання як один із головних факторів, що впливають на формування правової культури, на вироблення стійких правових ідей і принципів у правосвідомості того, кого виховують [1, с. 761].

Таким чином, за допомогою правильної організації правового виховання, його систематичності, а також підвищення авторитету державної влади, вдосконалення законодавства, системи правової освіти громадян України можна досягти стабільного підвищення рівня правової культури у сучасному українському суспільстві.

Література:

1. Скакун О.Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс). – Х.: Эспада, 2005. - 840 с.
2. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: Монографія / За ред. проф. Ю.П. Битяка, І.В. Яковюка. – Х.: Право, – 2007. – 248 с.
3. Ганзенко О.О. Формування правової культури особи в умовах розбудови правової держави Україна [Текст] : Дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Ганзенко О. О.; Запорізький юридичний ін-т МВС України. - Запоріжжя, 2002. - 198 арк.

Малишко І.В., асистент кафедри

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДІТЕЙ ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР

Правовий статус особи виражає індивідуальне існування людини і громадянина в конкретних правовідносинах, в яких вона полягає (сімейні, трудові, майнові і т.д.) і змінюється протягом всього його життя: статус дитини, дитини-сироти, дитини позбавленої батьківського піклування, працездатної особи, інваліда, пенсіонера.

Наприклад реформа правового статусу дитини в даний час здійснюється за наступними напрямками: в правовий статус дитини відбувається включення все більшої кількості прав дорослих суб'єктів права, і ряд унікальних потреб і інтересів дитини признаються юридичними правами і закріплюються законодавчо.

Під статусом дитини, мають на увазі права і обов'язки дитини, визначені законом які враховують її вікові особливості. Виходячи з змісту правового статусу, повноваження дитини збільшуються у міру її дорослішання, а правовий статус дитини відображає процес її дорослішання [1].

Те саме можна сказати і про статус такої окремої категорії дітей як діти позбавлені батьківського піклування.

Дитина розглядається як самостійний суб'єкт права, а не як залежний об'єкт батьківської влади (влади опікуна, вихователів), як особа, що наділена відповідними правами і потребує, через вік, в підтримки і захисту.

Юридичні словники тлумачать дане поняття наступним чином:

Діти, позбавлені батьківського піклування – діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами внутрішніх справ, пов'язаним з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, а також підкинуті діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовилися батьки, та безпритульні діти.

Це теж юридично визначений статус, який має бути підтверджений документально, має чіткий закритий перелік підстав для надання статусу, надає право на повне державне забезпечення і отримання передбачених законодавством пільг.

Необхідно підкреслити, що позбавлення батьківських прав – «це така міра державного примусу, застосування якої при збереженні майнових обов'язків тягне за собою втрату батьками всіх прав, які з'являються в результаті втрати права на виховання дитини, а також деяке обмеження їх дієздатності, що спрямовано на захист прав та інтересів дітей, перевиховання батьків і попередження правопорушень».

У словнику «Сімейне виховання» дається наступне тлумачення, зокрема зазначається, що позбавленню батьківських прав підлягають ті особи, які «ухиляються від виконання батьківських обов'язків стосовно виховання дітей, жорстоко ставляться до них, шкідливо впливають на них своєю аморальною антигромадською поведінкою, є хронічними алкоголіками чи наркоманами»[2].

Безперечно, позбавлення батьківських прав – це крайній захід. Він застосовується до батьків, вчинки яких, виконання батьківських обов'язків не співпадають з вимогами моралі та права.

Наведені визначення відповідають юридичним нормам, але охоплюють далеко не всі випадки позбавлення дітей батьківського піклування.

На думку більшості вчених, найбільш вдалим для даної категорії дітей є визначення, запропоноване Є.М.Рибінським: діти, позбавлені батьківського піклування – це особи віком до 18 років, які залишилися без піклування одного або обох батьків у зв'язку:

- з відсутністю батьків або позбавленням їх батьківських прав;
- обмеженням їх у батьківських правах;
- визнанням батьків зниклими безвісти, недієздатними (обмежено дієздатними);
- перебуванням батьків у лікувальних закладах;
- відбуттям покарання у вигляді позбавлення волі, перебуванням у місцях утримання під вартою підозрюваних та звинувачених у скоєнні злочину;
- ухилянням батьків від виховання дітей чи від захисту їх прав та інтересів;
- відмовою батьків забрати своїх дітей із виховних, лікувальних закладів, закладів соціального захисту і в інших аналогічних випадках визнання дитини залишеною без піклування батьків у встановленому законодавством

порядку [3].

В даний час правовий статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування є сукупністю прав і обов'язків дитини, обумовлених її віком.

Література:

1. Балдицина Е.И. Государство и семья в советский период / Балдицина Е.И. – Ставрополь, 2005. – 111с.
2. Сімейне виховання: Словник-довідник / [авт.-уклад. Гребенніков І.В.].- Х.: Халімон, 1990.- 175 с.
3. История советского государства и права. Кн.1. / Гл. ред.: А.П. Косицин. – М., 1968. -289 с.

Паракуда І. В., асистент кафедри

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗЕРНОВОГО СКЛАДУ

Зберігання зерна є іррегулярним (знеособленим).

З огляду на те, що іррегулярне (знеособлене) зберігання набирає розповсюдження в товарному обороті, однозначного вирішення потребує питання щодо того, хто повинен вважатися в таких випадках власником речей, які перебувають на зберіганні (відповідне питання є ключовим і від нього залежить зміст відносин, які складаються між учасниками при іррегулярному зберіганні). Наш підхід до вирішення зазначеної проблеми полягає в тому, що передані речі при іррегулярному зберіганні, подібно до зберігання звичайного, передаються покладавцем зберігачеві тільки у володіння, а значить, їх власником продовжує залишатися покладавець. Звідси, – пропозиція доповнити чинне законодавство нормою, яка б передбачала, що: у випадках, коли на зберігання передано річ, визначену родовими ознаками, а в договорі прямо передбачено режим знеособленого зберігання, то речі одного покладавця можуть змішуватися з речами того ж роду та тієї ж якості інших покладавців, але при цьому зберігачеві передаються лише правомочності з володіння знеособленими речами, а покладавцеві повертається рівна чи визначена сторонами за договором кількість речей того роду та тієї ж якості. Така пропозиція впливає з того, що покладавець, передаючи речі на зберігання, не переслідує мети передачі майна у власність, а тільки в тимчасове володіння, а особливий порядок повернення товарів з іррегулярного зберігання обумовлений його властивостями.

Поняття «зерновий склад» пропонуємо визначити як суб'єкта господарювання, що має у власності або у користуванні (оренда, лізинг) зерносклади та надає або планує надавати фізичним і юридичним особам послуги зі зберігання зерна з видачею складських документів на зерно, з подальшим внесенням відповідних змін до ст. 1 «Визначення термінів» Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні».

Таке визначення дозволить розв'язати ряд проблем, пов'язаних: (а) з обов'язковою на сьогодні участю зернового складу в Гарантійному фонді виконання зобов'язань за складськими документами на зерно; (б) позбавленням законодавцем не власників (орендарів, лізингоотримувачів), зокрема тимчасових користувачів зерноскховищ можливості провадити складську діяльність на ринку зерна.

Класифікація зернових складів можлива: за розташуванням (місцезнаходженням) (лінійні, пристаневі, глибинні); за характером надаваних послуг (заготівельні, перевалочні, базисні, портові, виробничі та ін.).

До характерних особливостей правового статусу зернового складу можна віднести те, що:

(а) зерновий склад за приписами чинного законодавства визнається суб'єктом підприємництва, тоді як місце, що спеціально обладнане для зберігання зерна визначається як зерноскховище;

(б) зерновий склад, відповідно до укладених договорів складського зберігання із суб'єктами ринку зерна гарантує забезпечення якості та дотримання нормативів природних втрат зерна протягом терміну його зберігання;

(в) зерновий склад має отримати право на здійснення діяльності, предметом якої є надання послуг зі зберігання зерна з видачею складських документів на зерно шляхом участі в Гарантійному фонді виконання зобов'язань за складськими документами на зерно.

До найбільш важливих проблем, пов'язаних із участю зернових складів у Гарантійному фонді виконання зобов'язань за складськими документами на зерно можна віднести:

- обов'язковість такої участі;
- співвідношення її з альтеративними формами гарантування зобов'язань в загальній системі гарантування виконання зобов'язань за складськими документами на зерно;
- наявність двох категорій учасників (учасники та тимчасові учасники) без законодавчо визначеної різниці між їхніми правовими статусами; наявність трьох видів внесків, обов'язкових для обох категорій учасників (вступні, регулярні та спеціальні) без визначення порядку (формули, алгоритму тощо) їх нарахування та використання;
- невизначеність умов та порядку здійснення відшкодування вартості зерна володільцям складських документів;
- неперсоніфікованість відповідальності за псування та/або іншу втрату зерна, що знаходиться на зберіганні;
- необхідність прийняття підзаконних нормативно-правових актів, що стосуються регулювання різних аспектів функціонування Гарантійного фонду виконання зобов'язань за складськими документами на зерно, його Адміністративної ради та порядку здійснення повноважень щодо ведення публічного реєстру зернових складів та ін.

РЕЧОВИЙ ДОГОВІР: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

На сьогоднішній день позиції вчених щодо речового договору не є єдиними. Так ситуація зводиться від визнання цих договорів (М.М. Брагинский) до протилежного – їх заперечення. Існує також позиція, що слід визнавати його як самостійний (речовий договір) чи змішаний - речово-зобов'язальний. Далі наводиться класифікація відповідних договорів [1]. З таким можна погодитися частково і вважати це реліктом положень Німецького цивільного права. На наш погляд, правильно називати - зобов'язально-речовий договір. Мова йде про купівлю-продаж, а це зобов'язальний договір.

Знаний цивіліст В.В Вітрянський вважає за необхідне розширити традиційну класифікацію цивільно-правових договорів (за спрямованістю результату) і додати самостійну класифікаційну групу, що об'єднує договори про встановлення речових прав (речові договори) [2]. Вітчизняні фахівці поки не висловили своєї позиції, хоча підстави для цього є. З прийняттям Цивільного кодексу України редакції 2003 року його зміст розширився, зокрема виникли речові права: 1) права на чуже майно – чотири види (ст. 395 ЦК), 2) права інтелектуальної власності, 3) довірча власність. Спільним є те, що однією із підстав виникнення, цих прав є договір. Однак не звичайний, зобов'язальний, а речовий. Справа в тому, що у зазначених випадках зобов'язання «передати будь що» у власника немає. Він це робить на власний розсуд і не завжди керується вигодою (дарування, передача у безоплатне користування речі, сплата боргу за боржника.) Можна умовно це назвати «договір без зобов'язань» і вважати однією із його конститутивних ознак. Ми поділяємо позицію В. Вітрянського, про договір дарування, що це не єдиний виняток із загального правила, а дійсно, особлива категорія цивільно-правових договорів, укладання яких приводить до виникнення речових прав. Отож дарування вважається «центральною» речовим договором. Треба звернути увагу, що у зобов'язальних договорах мета досягається через їх належне виконання. Бачимо ще одну відмінність між речовим і зобов'язальним договором – у *досягненні мети*. Через це необхідно чітко визначати, що треба для укладання договору. При цьому достатньо пригадати той же договір дарування, де існує правило – він вважається укладеним не з моменту підписання (як для зобов'язального договору), а з моменту прийняття дарунка. При цьому досягається мета дарування – у набувача виникає право власності (ч.1 ст. 722 ЦК). Однак, щодо нерухомого майна це не буде реалізовано – необхідна і державна реєстрація права власності за набувачем. Це впливає із положень статті ЦК про момент виникнення права власності на річ за договором (ч. 4 ст. 344). Отож ми маємо приклад, що на відміну від договору зобов'язального, де дотримуються елементів виконання договору у речових увага до укладання і оформлення передачі речових прав. Це також ще одна із ознак речових договорів.

Також слід звернути увагу на те, що у речовому договорі можливий і обов'язок на боці відчужувача. Приклад договір дарування – попередити про властивості дарунка одбаровуваного. Це обов'язок речового характеру, бо пов'язаний із властивостями речі. За його порушення настає відповідальність у вигляді відмінному від договірних зобов'язань, а саме відшкодування шкоди. У договірних – відшкодування збитків. Маємо ще одну ознаку і відмінність речового договору.

На останок викликає питання елементів речового договору. Можна припустити, наступне. Ними є : 1) сторони – відчужувач та набувач, 2) об'єкт – річ та речове право та дія – розпорядження ними, 3) форма.

Наприкінці можна сформулювати наступні підсумки. Речовий договір – це двохсторонній правочин, про виникнення певного речового права встановленого законом. Тому можна піддати критиці визначення наведене М. Ф. Казанцевим, про те що це договір спрямований на регулювання речових правовідносин. Ознаками зазначеного договору є: а) він не має у собі зобов'язань, як це присутнє у зобов'язальному договорі; хоча обов'язок може бути але речового характеру, б) дії із передачі речі та речових прав можна віднести до розпорядчих правочинів власника (у зобов'язальних – дії з виконання це за природою складний юридичний вчинок), в) досягнення мети речового договору відбувається при його укладанні, на відміну від зобов'язального, коли він належно виконується, г) за порушення речового обов'язку настає відповідальність у вигляді відшкодування шкоди, а не сплата збитків, е) елементи речового договору не тотожні елементам зобов'язального договору.

Література:

1. Казанцев М.Ф. Пробелема вещных договоров в контексте предмета гражданско-правового регулирования // Научн.ежегодник Ин-та философии и права Уральского отд. РАН. – 2009. – Вип.9 с.379-393
2. Вітрянський Нові категорії цивільно-правових договорів у змінах до цивільного кодексу Російської Федерації // Право України. -№ 9. – 2012. –С. 48-49

Рудь С. В.

Науковий керівник - Полонка І. А., к.ю.н

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

РОЛЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Проблема правової культури є досить актуальною, адже Україна позиціонує себе як правова держава, тобто діє принцип верховенства права. Принцип верховенства права полягає у тому, що ніхто не може бути покараним державою, крім як за порушення закону, і що ніхто не може бути засудженим за

правопорушення іншим чином, ніж у порядку, встановленому законом. Тут і постає перед нами проблема правової культури, адже однією з причин вчинення правопорушень є саме низька правова культура, яка, на жаль, є досить поширеною серед громадян України.

Останнім часом почалась тенденція втрати правом свого авторитету, тобто зростає рівень неповаги до права, втрати віри у право і її окремих інститутів, тобто норм, які регулюють суспільні відносини. В результаті відбувається зниження правової культури, а, отже, і уповільнюється розвиток України як правової держави.

В юридичній літературі є багато визначень поняття «правова культура». Перші з них орієнтувалися саме на суб'єктивні інтелектуальні елементи: рівень знання та розуміння права тощо. У широкому розумінні під правовою культурою розуміють усе те, що перебуває у сфері дії права: норми права та правовідносини, правові установи, правосвідомість і правова поведінка.

На нашу думку найбільш доцільним є визначення правової культури, яке запропонувала О.Ф Скакун. На думку науковця, правова культура – це система правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають в правовій формі стан свободи особи та інші найважливіші соціальні цінності [2, с. 376].

Правова культура складається з усього соціально цінного, прогресивного, що реально властиве правовій системі. Правова культура в Україні стрімко летить у низ, навіть більше: опитування соціологів у 2014 році показало, що близько 20% респондентів вважають основним носієм суверенітету і джерелом влади - не народ, а президента. Це, звісно, не 80%, але й 20% - цифра не маленька. Звідки ж беруться такі цифри? Чому люди не знають елементарного? Саме одним з елементів правової культури є знання змісту юридичних норм.

Звісно, у школах є предмет «Правознавство», але цього замало. Дітей треба ще змалку, починаючи з дитячого садка, привчати до права, законів: починаючи з того, чим відрізняється добро від зла, правда від брехні. Починаючи зі школи, для дітей, окрім предмету «Правознавство», треба влаштовувати спеціальні виховні заходи, метою яких є підвищення правової культури. Тобто треба проводити правове виховання. Метою правового виховання є: формування правосвідомості громадян і підвищення на цій основі їхньої правової культури, виховання поваги до права, щоб його вимоги стали особистим переконанням кожної людини, а повсякденне додержання юридичних норм – звичкою; допомога їм в оволодінні всією сукупністю юридичних знань із різних галузей і сфер функціонування права; сприяння ефективній роботі механізму правового регулювання [1, с. 120].

Основними вимогами до правовиховної роботи є: набуття людиною основ правових знань, необхідність формування у свідомості людини переконань, настанов, мотивів активної правомірної поведінки, формування в людей соціально-комунікативних якостей особистості тощо.

Одним з основних факторів, що впливає на розвиток рівня правової культури, є подолання існуючого в суспільстві зневажливого ставлення до права, тобто правовий нігілізм.

Правовий нігілізм — деформаційний стан правосвідомості особи, групи, суспільства, який характеризується усвідомленим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій,

однак виключає злочинний намір. Разом з тим правовий нігілізм породжує правопорушення, у тому числі кримінального характеру. Причинами появи такого явища є політична та економічна нестабільність, політична нетерпимість, функціонування нестабільного і суперечливого законодавства, зловживання посадовими особами своїм службовим становищем, порушення конституційних прав і свобод людини та громадянина, низький рівень правових знань в суспільстві тощо.

Дані фактори, на жаль, фактично віддзеркалюють нашу дійсність, яка дісталась нам у спадок від СРСР, продовжилась у 90-ті і не закінчилась до сих пір. Можливо тому окремо взяті індивіди, або ж навіть групи людей відчують ненависть до права, спеціально не дотримуються закону, тобто проявляють правовий нігілізм – вони відчули на собі соціальну несправедливість. Такі люди найчастіше вчиняють правопорушення, які призводять до юридичної відповідальності.

Наостанок зауважимо, що для того щоб Україна сформувалась і розвивалась як повноцінна правова держава з гарантуванням принципу верховенства права, принципу соціальної справедливості, потрібно підвищувати правову свідомість, а отже і правову культуру. Адже як зможе захистити себе людина, не знаючи своїх прав, які гарантовані їй конституцією, не вміючи застосувати правовий інструментарій? Чи зможе проявляти правовий нігілізм, тобто усвідомлене ігнорування вимог закону, людина, яка переконана у необхідності і соціальній корисності законів і підзаконних актів? Звісно ні! Для цього їй потрібно підвищувати правову культуру, адже ми не хочемо, щоб Україна опустилася до рівня, наприклад, Сомалі – країни, яка у рейтингу «Неспроможних держав», тобто держав, що не відбулись, посіла перше місце [3, с. 176].

Література:

1. Ганзенко О.О. Формування правової культури особи в умовах розбудови правової держави Україна: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Ганзенко О. О. - Запоріжжя, 2002. - 198 арк.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. – 2-ге вид. – К. : Алерта ; ЦУЛ, 2011. – 520 с.
3. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: Монографія / За ред. проф. Ю.П. Битяка, І.В. Яковюка. – Х.: Право, – 2007. – 248 с.

Комарницький В.І. , к.ю.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРАЦІ

Міжнародна організація праці (МОП) була заснована у 1919 році, після першої світової війни, з метою поширення розуміння того, що універсальний, довготривалий мир може бути встановлений лише на основі соціальної справедливості.

МОП це унікальне формування, на якому уряди та соціальні партнери 183 держав-членів можуть вільно і відкрито обговорювати свою національну політику й практику. Тристороння структура МОП робить її єдиною серед всесвітніх організацій, в якій організації роботодавців і працівників мають однаковий голос з урядом у формуванні її політичного курсу та програм.

МОП заохочує трипартизм і в межах держав-членів, сприяючи соціальному діалогу між профспілками та роботодавцями, які беруть участь у розробці, за потреби, політики в соціально-економічній галузі, а також інших питань. Кожна держава-член має право послати на Міжнародну конференцію праці чотирьох делегатів: двох від уряду і по одному від працівників і роботодавців, які можуть виступати та голосувати незалежно один від одного.

Задля встановлення соціальної справедливості, дотримання міжнародних визнаних прав людини і прав у сфері праці, МОП продовжує здійснювати свою первинну місію: "Мир у світі праці є передумовою процвітання". Сьогодні МОП допомагає у створенні гідних робочих місць та таких умов праці, завдяки яким робітники і ділові люди зроблять свій внесок у забезпечення миру, процвітання та прогресу. Гідна праця є віддзеркаленням прагнень людей у сфері праці.

Україна є членом МОП з 1954 року. Співпраця МОП з Україною за роки її незалежності стала системною та динамічною і спрямована на таке:

- ратифікація та практичне впровадження конвенцій МОП та сприяння гармонізації національного законодавства з міжнародними трудовими нормами МОП та європейськими стандартами;

- реформування трудового законодавства і підтримка реформ у сфері соціального страхування та соціального забезпечення;

- розроблення та реалізація програм забезпечення зайнятості, в тому числі молоді, людей з інвалідністю, осіб, постраждалих від торгівлі людьми;

- реформування статистики праці;

- сприяння формуванню і підвищенню ефективності адміністрації праці та її складових, в тому числі таких інституцій: державна інспекція праці, органи державного нагляду у сфері охорони праці, служба посередництва і примирення.

Співпраця МОП та України здійснюється в рамках тристороннього соціального діалогу, як на національному, так і обласному рівнях. Серед

партнерів були також місцеві органи самоврядування, численні неурядові та міжнародні організації.

Отже, діяльність МОП в Україні охоплює основні питання соціальної політики: розвиток ринку праці, сприяння зайнятості і розвитку професійного навчання, соціальний захист і соціальна захищеність, реформування трудового законодавства, соціально-трудова відносина і заробітна плата, викорінення найгірших форм дитячої праці, запобіганню торгівлі людьми.

Література:

1. Статут Міжнародної організації праці від 28.06.1919 року (в редакції від 19.06.1997 року. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_154.
2. Жадан О.В. В. Взаємодія України з міжнародною організацією праці у вирішенні глобальних проблем соціально-трудова сфери / Теорія та практика державного управління/ Вип. 3(34), 2011р.
3. Що таке МОП і чим вона займається? - Режим доступу: : [http://www.dcz.gov.ua/document/30119037/Booklet 20IL20fin](http://www.dcz.gov.ua/document/30119037/Booklet%20IL20fin).

Руснак Л.М.

старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Невід'ємне та непорушне право кожної людини – це право на охорону здоров'я, яке забезпечує державний устрій держави. Держава відповідальна перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я населення, що має забезпечувати пріоритетність охорони здоров'я кожного індивіда, починаючи з дитячого віку [1]. В Україні недостатньо приділяється увага щодо правового забезпечення дитячих прав на охорону здоров'я та життя. Ситуація, яка складається сьогодні із здоров'ям дітей, потребує негайного розв'язання проблем загальнодержавного характеру.

Актуальність цієї проблеми зумовлена тим, що здоров'я дітей в Україні в сучасних умовах реформування є незадовільним і має негативну тенденцію до погіршення, про що свідчить рівень показників поширеності та захворюваності, які зростають щорічно. Все це потребує детального аналізу для чинників, які призводять до порушення здоров'я дитини в Україні, з метою подальшого ефективного вирішення виявлених проблем. Незадовільний стан здоров'я дітей впливає на погіршення здоров'я в майбутньому дорослого населення та зменшення продуктивності та тривалості життя. Державна політика щодо охорони здоров'я дітей визначається перш за все законодавством України про охорону здоров'я, яке базується на Конституції України та інших нормативно-правових актах, що регулюють суспільні відносини у галузі охорони здоров'я.

Охорона здоров'я дітей, забезпечення умов для їх всебічного розвитку визначені в Україні також загальнонаціональним пріоритетом, що закріплено законодавчими актами та Концепцією розвитку охорони здоров'я населення України [1]. Питання охорони здоров'я дітей розкриваються у цій Концепції як стратегічний план щодо покращання здоров'я нації та забезпечення доступної кваліфікованої медичної допомоги кожному громадянину України.

З огляду на незадовільні показники дитячого здоров'я, органи державної влади налаштовані на втілення нових підходів до їх покращення, зокрема впровадженням нової програми "Здоров'я-2020: український вимір", метою якої є подовження якісного життя населення, здоров'я та добробуту громадян України. Основним пріоритетом цієї програми є профілактика захворювань, формування умов здорового середовища та відповідального ставлення населення до свого здоров'я. В системі охорони здоров'я намічається переорієнтація діяльності первинної ланки медичної допомоги на профілактичні засади. На думка автора, одним із шляхів вирішення проблем здоров'я населення є створення нових здорових міст з активним залученням місцевої влади для формування місцевої політики, щодо вирішення проблем чинників охорони здоров'я. Для поліпшення стану здоров'я дітей державна політика передбачає необхідність реформування сфери охорони здоров'я, основною метою якої підвищення ефективності використання ресурсів, створення прозорих фінансово-економічних механізмів надходження та використання коштів, необхідних для реалізації конституційних прав громадян на охорону здоров'я [2, с.11].

Висновки: Основним пріоритетом в охороні здоров'я дітей є профілактика захворювань, формування умов здорового середовища та відповідального ставлення до свого здоров'я. Перспективи подальшого розвитку полягають у вивченні, розробці адаптації та імплементації законодавчих та нормативно-правових актів з охорони здоров'я дітей в Україні.

Література:

1. Про охорону дитинства: Закон України [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Реформування в галузі охорони здоров'я. /МОН. Запорізький Національний університет. Запоріжжя, 2010. 11 с.

Анатійчук Є.А., студентка 3-ий курс, юридичного факультету

Науковий керівник: ст. викладач Руснак Л.М.

ПВНЗ «Буковинський університет», м.Чернівці

СТАНОВЛЕННЯ РОЗВИТКУ НАУКИ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Із визнанням України суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави в країні досить широко розглядалось питання про становлення державного будівництва і місцевого самоврядування.

Розвиток даних інститутів відбувається в умовах подвійного впливу західних стандартів і власних традицій самоврядування, поєднати які в чинній моделі місцевого самоврядування не вдалося, що негативно відбилося на процесі його здійснення в сучасних умовах в Україні [2,с.88]. Розглядаючи державне будівництво і місцеве самоврядування як науку можна визначити, що це підгалузь українського державознавства і самоврядування, що включає систему знань про порядок організації і діяльності всієї системи державних органів і місцевого самоврядування в Україні, яка вивчає форми і методи здійснення завдань і функцій цих органів з керівництва державним, господарським, соціально-культурним будівництвом та реалізації правосуддя, контролю і нагляду за виконанням законодавства і місцевого самоврядування [4, с.15].

Предметом дослідження являється тематика перспектив розвитку державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні. А у свою чергу предметом даної теми є дослідження організації і діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування. До речі, на особливості звертали увагу у своїх працях багато вчених, серед них слід відзначити: Т.Г.Боднарчука, А.М. Коваленко, А.М. Колодій.

Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні можна розглядати в двох аспектах – широкому і вузькому. Широкий аспект включає в себе управлінську діяльність органів законодавчої, виконавчої, судової влади, прокуратури та органів місцевого самоврядування. У вузькому аспекті розглядається як діяльність органів виконавчої влади.

Вивчаючи дану науку слід звернути увагу на певні її підтеми: загальну характеристику та поняття державного будівництва і місцевого самоврядування; організацію роботи державної служби в Україні; організацію роботи Верховної Ради України; організацію роботи Рахункової палати, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та роботи Президента України, роль Адміністрації Президента України в діяльності як Глави держави; організацію роботи Ради національної безпеки і оборони України, а також роботу Кабінету Міністрів України, інших центральних і місцевих органів державної виконавчої влади; конституційні основи та організації роботи Конституційного Суду України і судів загальної юрисдикції, Вищої ради юстиції; організацію роботи Прокуратури України; організацію роботи

органів та посадових осіб місцевого самоврядування [4,с.15]. Можна сказати, що саме ці розділи даної науки становлять основу формування могутньої демократичної держави. Якщо кожен із перелічених органів буде дотримуватися своїх прав і виконувати свої обов'язки, тобто буде потужно реалізувати в дії основне завдання науки державного будівництва і місцевого самоврядування, то наша держава досягне визнання на міжнародній арені дійсно на високому рівні.

Елементи даної галузі зафіксовані в Конституції України, а також в окремій низці законів [1]. Саме в них надається визначення державного будівництва і місцевого самоврядування, описуються конкретні завдання та повноваження державних та місцевих органів управління.

Суть місцевого самоврядування залежить від його моделі. Можна виділити дві основні моделі місцевого самоврядування – державницьку і громадську. Перша з них передбачає, що місцева влада переважно здійснює функції, делеговані їй державною владою. Громадська модель передбачає управління так званими місцевими справами.

В обох випадках місцеве самоврядування можна визначити як форму народовладдя, що забезпечує реалізацію природного права населення, об'єднаного в певну територіальну громаду, самостійно і під власну відповідальність управляти відповідною частиною громадських справ у межах чинного законодавства і місцевих статутів [3, с.3].

Таким чином, державне будівництво і місцеве самоврядування як наука має свій предмет дослідження та вивчення, використовує як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання предмета, характеризується відповідною системою. Слід зазначити, що місцеве самоврядування в Україні є не досить досконалим та чітким на мою думку, що й відбивається на становленні української державності. Проте слід сподіватися на прогресивний розвиток місцевого самоврядування, а й відповідно на покращений стан держави в цілому.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами, внесеними законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV. – К.: Видавничий дім «Скіф», 2007. – 48с.
2. Боднарчук Т.Г., «Дослідження наукових основ функціонування місцевого самоврядування в економічній системі країни: історія і сучасність»// Економіка і управління, 2010. - №2. – с.88.
3. Коваленко А.М. «Місьцеве самоврядування: природа, ознаки, межі»// Право України, 2012. - №2 – с.36.
4. Колодій А.М. Державне будівництво і місцеве самоврядування: навч.посіб.- К.: Юрінком Інтер, 2007. – с. 348.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЖИТТЯ»

Життя є однією з форм буття і одна з найвищих форм руху. Проте, незважаючи на цілковиту очевидність та наочність феномену життя пізнання його сутності, критеріїв та закономірностей розвитку – справа вочевидь достатньо складна. Підтвердженням цьому є те, що до сьогодні відсутнє будь-яке універсальне визначення життя, яке абсолютно задовольнило б вимоги представників сучасного наукового середовища. Як відомо, проблема життя людини досліджується в рамках різних наук, що, в свою чергу, вимагає врахування специфіки кожної конкретної сфери застосування, зумовлюючи таким чином багатозначність та мінливість самого поняття життя. У зв'язку з цим Л. Красавчикова писала, що поняття «життя» з давніх-давен привертало до себе увагу філософів, біологів, фізиків та інших вчених. Проте, набагато менше уваги приділяли йому правознавці. Дослідження велись головним чином з позицій кримінального права, і найбільш привабливими були аспекти, які стосувались застосування чи скасування смертної кари в якості вищої міри покарання [2].

У сучасному тлумачному словнику української мови життя визначається як існування всього живого; стан живого організму в стадії розвитку, росту; період існування кого-небудь; вік; все пережите, зроблене людиною за час існування; біографія; спосіб існування кого-небудь тощо [3].

Згідно з малою радянською енциклопедією життя – це особлива форма руху матерії, що виникає на певному етапі її історичного розвитку і властива складним білковим тілам [1].

Таким чином, Ф. Енгельс абсолютно слушно зауважив на винятковій складності такого явища як життя людини, яке характеризується цілою низкою особливостей, а саме:

1. Життя – це процес постійний та непереривний, тобто воно виникає, розвивається, старіє та руйнується за особливими законами. В свою чергу, усі процеси відбуваються взаємопов'язано і не один з них не може відбуватись самостійно. Вказаний складний зв'язок робить цей процес таким, що саморегулюється – будь-яка жива система сама себе регулює, відтворює, оновлює і тим самим зберігається.

2. Життя – найвища ступінь розвитку живих систем. Протягом усього періоду розвитку у людини формувались вищі психічні функції (наприклад, свідомість, мислення). Поступово сама природа людини набувала людського вигляду, а усі елементи живої системи набували суто людського характеру, життя людини ставало соціально-інтегрованим. Соціальна природа людини (праця, свідомість, мислення, мова та інші специфічні атрибути людини) в ході еволюції зробила біологічне життя більш життєздатним, збагатила його новою якістю.

3. Життя – це процес, який протікає відкрито, тобто процес, пов'язаний з оточуючим середовищем, який має активний, перетворюючий характер. Життя не може розвиватись відірвано від природи та соціального середовища, що його оточує [1].

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що лише природничі науки, в тому числі біологія, нездатні адекватно розкрити сутність поняття «життя». На цій тезі свого часу наголошував ще М. Пірогов. На думку вченого, природничі науки досліджують виключно окремі прояви життя, через це уявлення про життя стає відривчастим та однобічним. Біологія має справу з абстрактною моделлю живого, при цьому життя як наукове узагальнення експериментальних даних постає в якості схематичного, опосередкованого поняття. Охопити життя в його цілісності здатне тільки філософське розумування.

Література:

1. Головастикова А. Н. Философское содержание категории «жизнь» и её реализация в праве / А. Н. Головастикова // Государство и право. – 2005. – №. 6. – С. 30–39.
2. Красавчикова Л. О. Понятие и система личных, не связанных с имущественными прав граждан (физических лиц) в гражданском праве Российской Федерации : дис. доктора юрид. наук : 12.00.03 / Красавчикова Лариса Октябриевна. – Екатеринбург, 1994. – 435 с.
3. Мамонов В. В. Гарантии прав, свобод и обязанностей гражданина СССР / Мамонов В. В. – Алма-Ата : Казахстан, 1981. – 80 с.

Цьомра Володимир Юрійович, здобувач

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ: РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ РЕАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА В СУЧАСНІЙ ПРАВОВІЙ НАУЦІ

Перші теорії сутності юридичної особи, такі як теорія фікції (уособлення), не розкривали належним чином сутності, внутрішнього змісту та поняття юридичної особи. Основною причиною таких поглядів було недостатнє усвідомлення правової природи юридичної особи; також вчинили свій вплив особливості рецепції римського права в окремих країнах.

Вагомий прорив в розумінні сутності юридичної особи був зроблений в кінці ХІХ – початку ХХ століття. Особливістю нових правових поглядів цього часу став перехід до уявлень про юридичну особу як про реально існуючого суб'єкта. Юридичну особу почали розглядати в соціально-правовій площині як соціальний організм, який розвивається, змінюється та припиняє своє існування, тобто уподібнюється людині, а не як певну уявну конструкцію, яка існує завдяки прийому юридичної техніки. Практично кожна з теорій

юридичної особи як реального суб'єкта відкидає ідею стосовно її (юридичної особи) фіктивності.

Концепція юридичної особи як реального суб'єкта поєднує собою декілька основних напрямків. Розглянемо деякі з них.

Так звана *органічна теорія* відкидала фікцію (як форму існування юридичної особи) та розглядала юридичну особу як живий організм, наділений, подібно людині, тілом, душею і волею. Вираження волі юридичної особи здійснюється фізичними особами, які є єдиним цілим з юридичною особою. Цікаво, що деякі прихильники даного напрямку виступали за надання юридичній особі права голосу на виборах, мотивуючи це тим, що вони, як і фізичні особи, мають стабільний правовий зв'язок з державою (т.з. «громадянство» юридичної особи).

У *теорії соціальної реальності* юридичну особу визнають дійсним суб'єктом права, хоча і безтілесним. Професор Д.М. Генкін розглядає юридичну особу як соціальну реальність, яка наділена відокремленою правосуб'єктністю та майном для виконання покладених на неї цілей. Г. Дєрнбург розглядав юридичну особу як соціальну організацію з самостійною правосуб'єктністю. Згідно з вказаною теорією вважається, що не дивлячись на те, що юридичні особи не є чимось тілесним, вони все ж таки реально існують та є результатом розумової діяльності, а не плодом фантазії.

Волю юридичної особи необхідно розглядати як саме її волю, хоча вона і виникає завдяки психологічній діяльності людини, а реалізується фізичною діяльністю; носієм прав та обов'язків юридичної особи є ця сама юридична особа, а не окремі її члени чи представники.

Окремі радянські теорії юридичної особи уособлювали її з трудовим колективом чи директором. Так, радянськими науковцями в підтримку *теорії колективу* було сформульовано положення щодо відповідальності юридичної особи за дії її представників. Прихильники *теорії директора* ж зазначали, що за діяльність юридичної особи відповідає безпосередньо керівник, саме він встановлює конкретні плани та графіки роботи, визначає окремі напрямки діяльності. Проте такі погляди зазнають значної критики, оскільки недоцільно уособлювати юридичну особу з її колективом чи директором, які є лише частиною цієї юридичної особи; через них реалізується воля юридичної особи, але воля колективу чи індивіда – це ще не вся юридична особа.

Важливим напрацюванням основних напрямків концепції реального суб'єкта є вчення про те, що держава не створює чи дає дозвіл на утворення такого суб'єкта, а лише визнає його як нового учасника правовідносин, визнаючи його відокремлену правосуб'єктність від засновників чи представників, закріплюючи при цьому так званий явочний принцип створення юридичних осіб.

Придій Т. В., студентка

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

Науковий керівник – к.ю.н. Полонка І. А.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Сучасна Україна являє собою молоду незалежну державу з великим потенціалом у науці, промисловості, культурі. Вона має все необхідне для того, щоб стати однією із найрозвиненіших держав світу. Процес державотворення органічно пов'язаний з утвердженням нової системи духовних цінностей, серед яких найвищою є людина, її права, індивідуальна свобода особи, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. Правова культура складається під впливом духовної культури особи, вона базується на ідеях гармонії та цілісності сучасного світу, єдності природного, соціального і духовного середовища та культурно – історичних традицій суспільства. Правова культура особистості – це знання та розуміння права, а також дії відповідно до нього. Проте право-культурною людиною можна вважати ту, яка не лише знає та розуміє юридичні норми, є право свідомою людиною, а й слідує їх вимогам у своєму житті. Якість правової культури та правової освіти, зрештою впливає на якість норм права, правил поведінки, за допомогою яких регулюються відносини у різних сферах діяльності. Тому, що саме нормативна база формує фундамент, на якому будується міцна держава.

Актуальність теми в тому, що існуючих заходів з правового виховання виявляється замало для повноцінного та стабільного розвитку правової культури жителів України.. Потрібно приділяти значно більше уваги правовому вихованню, створювати заходи, які поширюватимуться на всі вікові та соціальні категорії, допомагатимуть людям оволодіти правовими знаннями, вчитися розуміти право та діяти відповідно до його вимог.

Проведені дослідження свідчать, що правова культура українського суспільства, а зокрема молоді, яка є частиною його загальної культури та одним із головних показників рівня розвитку суспільства, наразі перебуває лише на стадії формування й потребує цілеспрямованої діяльності з її становленням та активного розвитку. Це означає, що ми не повинні просто відтворювати у своїх діях те, що моделюється в правових нормах, а критично оцінювати, розмірковувати про доречність введення даних норм, переосмислювати їх в своїй свідомості, співвідносити зі своїми поглядами про правове, обов'язкове, необхідне.[4, с.448]. Рівень досягнутої в суспільстві правової культури значною мірою впливає на ефективність правового регулювання, характер законодавства, форми й засоби забезпечення прав громадян, ступінь визнання загальнолюдських цінностей, норм міжнародного права. Вважаю за необхідне зупинитися також на питанні євроінтеграції. Зазвичай, під євроінтеграцією розуміють зовнішньополітичний курс держави, спрямований на входження в загальноєвропейські структури, на розвиток співпраці з європейськими

країнами. Разом із тим існує ще один, не менш важливий, напрям цього процесу. Він полягає не тільки у розвитку співпраці з європейськими структурами та державами, а й у перетворенні всіх сфер життя українського суспільства відповідно до системи цінностей, напрацьованих європейською цивілізацією [1, с.19]. І навіть незважаючи на всі недоліки обраного курсу, в майбутньому, при правильному його виконанні обов'язково дасть свій результат. Таким чином, можна стверджувати, що проблема правової культури є важливим загальнонаціональним завданням, яке чекає свого вирішення. Активного обговорення і негайного впровадження вимагають такі аспекти проблеми, як правова просвіта та виховання молоді, майбутніх фахівців різних сфер життєдіяльності на засадах людяності, моральності, честі.[3, с.24-25]. Ефективність правової культури залежить від етичного й інтелектуального розвитку людей, які становлять суспільство, оскільки діяльність державної влади полягає в діях, які вчиняються народом. Тому для підвищення правової свідомості та культури, тобто правової просвіти громадян, необхідно:

- *поширення юридичної літератури, доступної за ціною та способами викладення матеріалу;*
- *роз'яснення чинного законодавства в засобах масової інформації;*
- *удосконалення системи викладення правових дисциплін і правового виховання;*
- *широке залучення молоді та досвідчених науковців до науково-практичних конференцій з правової тематики.*

Обов'язковим елементом вироблення правової культури в неповнолітніх та молоді – це демонстрація їм прикладів неухильного дотримання вимог законів у повсякденному житті, у тому числі у сім'ї, учбовому закладі, підприємстві, побутовій сфері, громадській діяльності.

Аналіз проблем, що стосуються правової культури громадян та захисту їх прав і свобод, сприятиме вихованню у них глибокого розуміння юридичних норм та моральних прав і обов'язків, особистої відповідальності за власні дії, внутрішньої потреби підвищення рівня своєї та загально суспільної правової культури. Все це буде сприяти підвищенню правового виховання молоді, протидії анти-суспільним поглядам і звичкам серед даного вікового контингенту.

Література:

1. В. Лисорог. Правова культура як елемент механізму реалізації прав і свобод громадян. \ \ Підприємництво, господарство і право. -2009.-№5. С.19-21.
2. А. Кутиркін. Шляхи розвитку теорій та практики правового виховання населення України. \ \ Право України. -2008.-№3. –с. 122-125.
3. І. Голосніченко. Правосвідомість і правова культура у розбудові української держави. \ \ Право України. -2005. -№4.-с. 24-25.
4. Теорія держави і права: Підручник./ С. Л. Лисенков і ін.-К.: Юрінком Інтер,2005. -448с.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖАХ

Однією із нагальних проблем сьогодення в сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні є низький рівень захищеності авторського права в комп'ютерних мережах. За останні роки, по даним різноманітних міжнародних організацій, Україна постійно займає «лідуючі позиції» серед країн з високим рівнем інтернет-піратства.

Комп'ютерне піратство як явище стало можливим в 1980 році, коли Конгрес США, багато в чому завдяки старанням Білла Гейтса, прийняв визначення комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності.

З цього моменту піратство отримало офіційний статус злочинства, тобто протизаконного діяння. Через десятки років цифрове піратство вийшло за межі кімнат хакерів-аматорів і перетворилося на світову індустрію зламаного програмного забезпечення [1].

При покупці ліцензійної копії програмного продукту споживач купує насправді лише право (дозвіл) на його використання. Сама програма не переходить у його власність. Авторські права на саму програму зберігаються за автором (правовласником), у власність покупця переходять тільки матеріальні носії, на яких вона поширюється (наприклад, диски та документація). Цінність програмного продукту і його споживча вартість укладені аж ніяк не в коробці або компакт-диску з копією продукту, а в записаному на цьому диску програмному коді – мільйонах елементарних інструкцій, що підкажуть комп'ютеру, що робити.

Компанія Microsoft визначає «комп'ютерне піратство» як порушення авторських прав на програмне забезпечення. У буквальному значенні поняття «авторське право», чи *copyright*, означає «право створення копій».

Нажаль, сьогодні в українському законодавстві немає чіткого розуміння, що ж таке «комп'ютерне піратство». Це призводить до багатьох негативних наслідків при здійсненні захисту права інтелектуальної власності в комп'ютерних мережах.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» у переліку порушень відповідних прав однією із підстав визначає піратство у сфері авторського права і суміжних прав. Піратством визначається «опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення» [2].

Однак глосарій термінів з авторського права і суміжних прав Всесвітньої організації інтелектуальної власності до терміна піратства включає також недозволену «ретрансляцію чужих радіопередач». Природа такого порушення схожа — несанкціоноване використання чужої власності. Натомість у даному

випадку немає необхідності робити примірники творів чи фонограм. Більш того, у цифрову епоху, в якій ми живемо, стало поширеним копіювати твори і їх записи, не виготовляючи їх примірники, через Інтернет. Чи є це порушення авторського права і суміжних прав піратством згідно із визначенням цього поняття в зазначеному Законі? Питання наразі лишається відкритим.

Водночас, Інтернет - піратство пов'язане з використанням глобальної мережі не лише для незаконного копіювання, а і для незаконного розповсюдження комп'ютерних програм. Відповідно до положень Закону під піратство підпадає розповсюдження саме контрафактних примірників творів, фонограм, комп'ютерних програм, баз даних тощо, зокрема, скопійованих через мережу «всесвітньої павутини» [3].

Норми законодавства в силу своєї природи більш інертні, порівняно з технологічним прогресом. Так, нові процеси, способи використання та поширення об'єктів авторського права дуже нескоро отримують належну правову регламентацію, адже Україна має погані передумови для якісного захисту об'єктів авторського права. На думку А. Пархоменка найбільш критичними прогалинами законодавства є:

- відсутність чіткого механізму визначення відповідача у справах про захист авторських прав;
- відсутність чіткого механізму фіксації доказів порушення авторських прав;
- відсутність методики підрахунку завданих збитків;
- недостатнє приділення уваги юрисдикційним питанням.

Зрозуміло, що зовсім скоро світовій спільноті доведеться визначити юрисдикцію дії тих чи інших норм національних законодавств у мережі Інтернет. Наразі ж чіткої правової позиції не існує – ані в світі, ані в Україні [4].

Література:

1. Лазарев П. Інтернет-піратство в Україні: пауки и павутина [Електронний ресурс] / Петр Лазарев // Аналітика. – Режим доступу до статті : <http://inpress.ua/ru/society/11601-internetpiratstvo-v-ukraine-pauki-i-pautina>
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
3. Чеботарьов В. Піратство у сфері авторського права і суміжних прав [Електронний ресурс] / Валентин Чеботарьов, Валентина Троцька // Юридична газета. – 2004. – №. 7. – Режим доступу до статті : <http://patent.km.ua/ukr/articles/i299>
4. Пархоменко А. Механізм захисту від Інтернет-піратства в Україні [Електронний ресурс] / Андрій Пархоменко, Роман Солод // Інтелектуальна власність. – 2012. – №. 10. – Режим доступу до статті : <http://www.abbyu.ua/company/press/aboutus/10-201t.pdf>

ЩОДО ПРАВОВИХ ПІДСТАВ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Важливість визначення моменту переходу права власності на об'єкти цивільних прав, у тому числі на нерухомі речі, пояснюється тим, що саме з цим моментом пов'язаний перехід до набувача відповідного об'єкта правомочностей, що складають зміст суб'єктивного права власності, – права володіння, права користування та права розпорядження.

Стаття 328 ЦК України передбачає принципи набуття права власності: відкритість (невичерпність) переліку підстав його виникнення, тобто право власності може набуватися у будь-який спосіб, що не суперечить закону (зокрема, найбільш поширеною підставою набуття права власності є правочини; законність набуття права власності, тобто право власності вважається набутим правомірно, якщо інше прямо не впливає із закону або якщо незаконність набуття права власності встановлена рішенням суду.

Перехід (відчуження) фізичній особі прав власності на об'єкти нерухомого або рухомого майна можна оформити декількома правочинами: передачею в спадщину, даруванням, пожертвою, рентою, купівлею-продажем, а також договором довічного утримання. В окремих випадках обрання виду оформлення документів при набутті права власності залежить не тільки від правових наслідків, а й від обов'язкових сум (державне мито, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, податок на доходи фізичних осіб, комісійна винагорода за послуги ріелтора і таке інше), які необхідно сплатити з операції передачі прав власності набувачем майна та/або тим, хто його передає.

І. А. Спасибо асоціює поняття «набуття» з процесом, тобто системою дій. У свою чергу, ці дії і є юридичними фактами, які, зазвичай, належать до підстав (наприклад, виявлення майна) та способів (наприклад, заволодіння майном, його передання іншим особам тощо) [1, с. 8]. Автор також пропонує вживати термін «правонабуття» щодо класифікації підстав набуття права власності на первісні та похідні, оскільки, як вважає автор, воно є категорією не тільки більш широкою з правової точки зору, а й включає відповідні способи та підстави [2, с. 213].

Особливу увагу необхідно приділити похідним підставам набуття права власності, за яких право власності певної особи ґрунтується на праві попереднього власника. Як правило, похідними способами набувається власність у ході обігу, а у процесі виробництва право власності виникає первісним способом (передача права власності). При переході права власності має місце правонаступництво, бо права на придбану похідним способом річ по суті такі, якими вони були у попереднього власника, та ніяк не більше того. Похідним чином набувається право власності на підставі: а) договорів (купівлі-продажу, міни, дарування тощо); б) односторонніх правочинів (заповіт); в) закону; г) актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування

(передача державних підприємств із державної до комунальної власності) тощо [3, с. 441–442].

Як правило, перехід права власності похідними способами здійснюється за волею власника, але існують винятки: припинення права власності на майно, яке за законом не може належати цій особі; викуп безгосподарно утримуваних пам'яток історії та культури; викуп земельної ділянки з метою суспільної необхідності; викуп нерухомого майна у зв'язку з викупом з метою суспільної необхідності земельної ділянки, на якій воно розміщене; звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника (ч. 1 ст. 348 ЦК). У цих випадках власник примусово позбавляється своїх прав. Набуття права власності відповідно до спадкування (навіть за заповітом) так само відбувається поза волею первісного власника, оскільки фактично спадкодавець-власник вже не є учасником відносин. Саме тому ст. 1216 ЦК України визначає спадкування як перехід прав та обов'язків.

Для передачі права власності необхідний відповідний юридичний склад правонабуття, який може бути визначений як в нормативно-правових актах, так і в правочинах. Цими діями є не тільки правочини самі по собі, а й ті інші юридичні факти, завдяки яким дії стають правочинами, тобто набувають форми, якої вимагає закон, зокрема, нотаріальне посвідчення, а також державна реєстрація права, винесення судом рішення [4, с. 68].

З огляду на викладене, можна узагальнити, що важливість визначення моменту переходу права власності на речі, включаючи нерухомі речі, полягає в тому, що саме з моментом переходу права власності на річ до набувача переходять усі повноваження власника (право володіння, право користування та право розпорядження), всі ризики, пов'язані з річчю (зокрема ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження) та право на використання того, що виробляється, добувається, одержується з речі або приноситься нею. Таким чином, під передачею права власності розуміємо цілеспрямований перехід права власності на об'єкт цивільних відносин від одного суб'єкта до іншого на підставі договору. Саме договірна конструкція забезпечує належне виникнення права власності у нового власника.

Література:

1. Спасибо І. А. Набуття права власності: монографія. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва, 2009. – 171 с.
2. Харьковская цивилистическая школа: право собственности: монографія / Под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. – Харьков: Право, 2012. – 424 с.
3. Цивільне право: підручник: у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. – Харків: Право, 2011. – 656 с.
4. Набуття та припинення права власності в Україні (проблеми теорії та практики): монографія / За заг. ред. академіка НАПрН України В. В. Луця. – К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2013. – 358 с.

1.3. Медіація – альтернативний спосіб вирішення суперечок і конфліктів

1.3. Mediation as an alternative method of solving disputes and conflicts

Королюк А.В. студентка

Леко Б. А., к.психол.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

ПЕРЕГОВОРИ ЗІ ЗЛОЧИНЦЯМИ

*«Розумна людина знайде вихід з будь-якого складного становища.
Мудрий в цьому положенні не виявиться» (Ганс Ріхтер)
«Посередники не командують, командири не ведуть переговори»*

Переговори зі злочинцями – це специфічний вид людської діяльності, що виражається в діалозі зі злочинцями з метою попередження, розкриття та розслідування злочинів. Разом з тим переговори зі злочинцями – емпірична реальність зі своїми, тільки їй властивими закономірностями. Такі переговори включені в правову дійсність роботи з попередження, розкриття та розслідування злочинів, а також вирішення інших завдань карного судочинства та становлять її частину.

В Україні практика переговорів зі злочинцями перебуває на рівні початкового етапу, відсутні узагальнення й аналіз емпіричного матеріалу, наукового пошуку.

Існує така класифікація переговорів зі злочинцями [1]:

1. За **метою** ведення переговорів: про звільнення заручників і викрадених людей (у т.ч. дітей), попередження вибухів, підпалів, отруєнь та інших схожих акцій, видачу викраденої зброї, вибухових й отруйних речовин, радіоактивних, бактеріологічних та інших матеріалів, повернення викрадених культурних й історичних цінностей, про здачу злочинців владі й інших (можуть одночасно досягатися дві й більше цілей).

2. За **мотивами** дій злочинців: політичним, шовіністичним, корисливим, незаконної еміграції, ухиляння від затримання, звільнення з-під варти, помсти, інших злочинних намірів (мають місце різні сукупності цих мотивів).

Переговори зі злочинцями можуть тривати від однієї години до декількох днів, тижнів, місяців і, навіть, років. Також переговори різняться за числом сторін, коли кожна сторона має власні інтереси в переговорах; за кількістю учасників; за ступенем складності; за ступенем представництва сил правопорядку; за ступенем опосередкування контакту сторін; за формою контакту сторін; за ступенем гласності; за характером умов, висунутих злочинцями.

Практика ведення переговорів зі злочинцями вимагає також розмежування ситуацій залежно від:

- популярності або невідомості місця знаходження злочинців і заручників;
- стаціонарного місця знаходження злочинців і заручників (житловий масив, промисловий об'єкт, підприємство, установа, польові умови й ін.) або перебування їх у русі (різні види транспорту);
- можливості або неможливості застосування до злочинців сили (фізичної сили, спеціальних засобів, зброї);
- наявності даних про особистість злочинців і їх жертв, злочинні наміри;
- знаходження злочинців у кабіні пілотів (при захопленні літака).

Зрозуміло, будь – яка класифікація відображає лише окремі, найбільш характерні види переговорів. Але навіть вважаючи, що запропонована класифікація – неповна, можна судити про ступінь складності переговорного процесу зі злочинцями, про необхідність їх поглибленого наукового аналізу.

Будучи складовою частиною оперативно-тактичних операцій, проведених у необхідних випадках правоохоронними органами, переговори зі злочинцями звичайно складаються з таких компонентів:

- специфічної кримінальної ситуації, що вимагає ведення таких переговорів, без яких неможливе досягнення запланованих цілей;
- діалогу сторін (суб'єктів переговорів) – для досягнення очікуваного результату;
- розв'язання завдань, попередження, розкриття та розслідування злочинів і пов'язаних з ними питань шляхом досягнення угоди;
- у випадку позитивного результату переговорів – виконання зобов'язань, взятих на себе сторонами.

Звідси випливає необхідність вироблення загальної методики ведення переговорів зі злочинцями на найбільш абстрактному рівні, та часткових (приватних) методик, розрахованих на ведення переговорів з окремих видів злочинних діянь[2 с.296].

Поглиблене вивчення особистості злочинця, незалежно від того, чи діє він один, чи представляє ціле злочинне співтовариство — першооснова ведення успішних переговорів. Небажання прислухатись до вимог і аргументів протилежної сторони та іти на певні поступки може привести до трагічних наслідків. Прикладами невдалих операцій по визволенню заручників можуть слугувати трагедії в «Норд – Ості » та в м. Беслані, де загинули сотні дітей і дорослих. Щоб уникнути жертв потрібно було проводити переговори, а не штурми будівель де знаходилось більше заручників ніж терористів.

Американський політолог Н. Данилофф цілком слушно зауважує, «...демократія припускає необхідність прислухатися до думки іншої людини й улагоджувати розбіжності на основі компромісів». Але 70 років комуністичного правління залишили як спадщину звичку голосно висловлювати свою думку, ігноруючи протилежну точку зору. Більше того, слово «компроміс» для більшості означає слабкість. Воно означає поступку іншій стороні. Компроміс сприймають як суть демократії.

Проте, переговорам не можна вчити тільки виданням методичних рекомендацій, інструкціями, науковими працями й іншими публікаціями.

Переговори – це живе слово, уміння вести діалог, знаходити аргументи та контраргументи.

Література:

1. Илларионов В.П. Переговори с преступниками [Электронный ресурс] / В.П. Илларионов. – Режим лрступа: http://www.Dere.Com.ua/librari/illarionov/peregovory_2.shtml. – Название с экрана.
2. Лeko Б., Чуйко Г. Медіація: підручник.- Чернівці: Книги - ХХ1, 2014. – 520 с.

Панас Г., Сабадаш Н., студенти

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

„ГІБРИДНА ВІЙНА” РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Збройна агресія Російської Федерації проти України стала довгостроковим чинником впливу на всі сфери діяльності. Внаслідок дій Росії деформовано систему глобальної та регіональної безпеки, а також чинну систему міжнародного права. Майже всі міжнародні гарантії безпеки для України виявилися недієздатними в умовах, коли агресором виступив один із гарантів.

Росія застосувала проти України концепцію так званої „гібридної війни”. Вона має прихований характер та спостерігається, переважно, у політичній, економічній, інформаційній і спеціальній сферах. Військо для вирішення окремих завдань залучається у невеликій кількості. Суттю такого підходу є зміщення центру зусиль з фізичного знищення супротивника в рамках масштабної війни до вживання засобів „м’якої сили” проти супротивника з метою дезінтеграції та зміни її керівництва, включення до сфери свого впливу. Гібридна війна передбачає три стадії: I- розхитування ситуації, через кризу інспірування внутрішньодержавного конфлікту в країні-жертві; II – деградація, розорення і розпад країни з перетворенням її в так звану „недієздатну” державу; III – зміна політичної влади на цілком підконтрольну агресору [2].

С. Дацюк зауважив, що гібридна війна планується не під стратегію фронтальної війни, а під стратегію інформаційної війни. „Саме в інформаційній війні відбувається побудова альтернативної зомбі-реальності, всередині якої можливо перетворення противника на ворога (приреченого на фізичне знищення) і нелюдь (в того, хто не має права вважатися людиною). Метою військових дій у гібридній війні є не завоювання або утримання території, а хаос, безперервний конфлікт і постійне генерування провокацій і постановочних для зомбі-ЗМІ військових подій”, – зазначає він [5].

Варто зазначити, що ключові компоненти поточного україно-російського конфлікту формувалися Росією задовго до того, як її армія увійшла в Україну у 2014 р. А перша гібридна війна між Україною і Росією почалася майже 15 років тому з організації та супроводу „касетного скандалу”, всередині якого вбивство Георгія Гонгадзе було лише елементом великої політичної гри.

Колишній радник російського президента А. Ілларионов вважає, що датою початку війни слід вважати 20 лютого 2014, оскільки саме ця дата викарбувана

на медалі „За повернення Криму”, і, відповідно, першою силовою акцією – розстріл демонстрантів на Майдані Незалежності в Києві, який відбувався за наказами та під керівництвом представників російського ФСБ [1].

З перемогою Майдану, що суперечила геополітичним інтересам Росії, пов'язує початок війни також український історик В. Кравченко. На думку дослідника, Євромайдан „дещо сплутав карти кремлівським стратегам», і тому росіянами „був спішно „дістатий із шухляди” План „Б”” [4].

В. Василенко зауважує, що згідно зі ст. 2 Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН „Визначення агресії” (14 грудня 1974 року), „Застосування збройної сили державою першою на порушення Статуту ООН є *prima facie* свідченням акту агресії...”. Згідно зі ст. 3 Резолюції, для кваліфікації як акту агресії збройного нападу, який першою вчинила одна держава проти іншої, юридично не має значення, була війна формально оголошена чи ні. Отож початком російської агресії слід вважати 27 лютого 2014, коли підрозділи спецназу ГРУ Генштабу та 45-го окремого повітряно-десантного полку Збройних сил РФ захопили приміщення Верховної Ради та Ради Міністрів АРК, а військові частини кримського угруповання ЗСУ стали об'єктом провокаційних нападів із дислокованих на півострові російських військових баз [3].

Активна протидія України заходам, які проводить Російська Федерація – це надання Росією всебічної підтримки сепаратистам, фінансування їхньої діяльності, підготовка бойовиків та постачання їм зброї, військової техніки і боєприпасів, а також введення російських військ на територію ДНР і ЛНР, дискредитація військової операції України проти російсько-терористичних угруповань та дезінтеграція країни, встановлення контролю над частиною територій у Донецькій та Луганській областях, створення „загонів ополченців” із числа представників російських спецслужб, криміналізованих правоохоронних органів та місцевих проросійських сил, „легалізація” ДНР і ЛНР шляхом проведення відповідних „референдумів”, а також „виборів” їх „органів влади” – не дала можливості в повній мірі реалізувати „кримський” сценарій на сході держави. Фактично, „гібридна війна” Росії проти України перетворилася у збройний конфлікт між двома країнами з безпосереднім залученням військ обох сторін.

Прагнення російської влади поступово знищити усіма наявними засобами українську державність зазнає невдачі. Українців охопило загальне патріотичне піднесення. Героїчні подвиги військових, національних гвардійців, бійців добровольчих загонів свідчать, що ми навчилися воювати.

Таким чином, потрібно віднайти механізми протидіяти викликам „гібридної війни”. Якщо це протистояння не буде вигране, ми завжди матимемо справу із самовідновлюваною гідрою, яка з'являється на місці вже начебто переможеного противника.

Література:

1. Андрій Ілларіонов: «Нова світова війна уже почалася»/ А.Ілларіонов // Укр. Тиждень / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/110600>
2. Андрій Парубій: «Війна Росії проти України і світу» // Українська правда/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/08/6/7034046/>

3. Василенко В. Російсько-українська війна 2014 року: причини та політико-правові оцінки / В. Василенко // Укр. Тиждень, 2014. – № 42. – С. 28-42.
4. Кравченко В. В. Російсько-українська криза 2014 р.: причини, характер, наслідки/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vk.com/wall-76018218>
5. Перша гібридна війна Росії проти України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vremya.eu/stati/>

Григорович Н., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

„П'ЯТА КОЛОНА” В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

...УКРАЇНА... А в ній так мало українського! Споконвіку боремося за свободу, гідність, права, індивідуальність і що ж? Досі не досягли розквіту, не реалізували себе як впевнена, незалежна, вільна держава, де назва „Україна” співпадає з мовою – „українською”, владою – „українською”, народом – „українським”, свідомістю – „українською”! Здавалося б, що нам заважає? Боролися, боремось і пора б уже доборотись...

Виявляється, є серед нас чимало тих, хто не визнає те „українське”, хто підкоряється „кремлівському” і є гниллю, від якої зсередини руйнується український організм. Це – зрадники, прихильники найлютішого ворога, якого зємо Братом – так звана „п'ята колона”. Вони довго і наполегливо виношують свої задуми, чекають влучного моменту і завдають удару.

Представники „п'ятої колони” просочилися всюди, навіть туди, де ми й гадки не маємо, що це вони. Ця гниль глибоко в'їлася, як іржа, і пустила своє коріння в усі структури суспільства: від найвищих – владних, до найнижчих – простого люду. Хтось свідомо, а хтось – ні, несе свою місію: знищення, викорінення української ідеї, патріотизму, мови, культури, традицій, народності як такої. Виконується це різними підступними, хитрими методами: підкиданням „яблука розбрату” між українцями, не допущенням до влади націоналістично налаштованих осіб, прагненням законодавчого закріплення другої державної мови, загостренням міжетнічних конфліктів, провокаціями, роздмухуванням різних суперечок для замилювання очей перед важливішими проблемами, загостренням питань кризи, економічного спаду, зомбуванням.

У часи незалежної України діяльність „п'ятої колони” представлена низкою політичних партій, що прагнуть реалізувати шовіністичні амбіції Росії.

Тривалий час роль „п'ятої колони” в Україні виконувала Комуністична партія, оскільки її програма і політична практика відповідали імперським намірам Росії. Згодом з'явилося чимало інших проросійських партій, які відстоюють інтереси не своєї країни, а ворожого сусіда [3].

Провідною силою, що відстоювала інтереси не української нації, а сусідньої держави, виступала Партія регіонів. Жодна інша політична сила так відверто не закликала надати російській мові статус другої державної, приєднатися до ЄСП (Єдиного економічного простору), налагодити „особливі”

відносини з Росією. Складається враження, що Партія регіонів – була єдиною проросійською силою [3]. Проте це лише враження, хибне враження. Таких партій є більше, ніж ми думаємо. Їхні підлі обличчя прикривають маски доброти та благочестя. І хто може бути впевненим, що представники нинішньої влади не належать до „п'ятої колони”? Сьогодні лише можна констатувати: „п'ята колона” – це політичне явище в Україні, яке, з одного боку, засвідчує, як глибоко українське суспільство вражене бацилою малоросійства, а з іншого – наскільки актуальною є проблема духовного відродження нашого суспільства.

У всьому світі ставлення до представників „п'ятої колони” було вкрай негативним. В Україні вона діє фактично безкарно. Однак це не означає, що так буде завжди [3]. Український науковець Іван Діак у своєму дослідженні „П'ята колона в Україні: загроза державності”, продовжує розвивати тему, над якою працює вже довгий час. „Кожна революція варта чогось лише тоді, коли вона уміє захищатися”, – стверджує він. „Народ піднімався на повстання, здобував перемогу, проте на завершальних етапах боротьби втрачав пильність, і купка пройдисвітів за допомогою зовнішніх ворогів захоплювала владу”, – нагадує автор книги. Сьогодні це нагадування є, як ніколи, актуальним і важливо, щоби з працею Івана Діяка ознайомилося якнайширше коло співвітчизників, яким не байдужа доля України. Відповіді на хвилюючі питання: хто і чому підриває нашу незалежність, розхитує човен, у якому ми всі перебуваємо, і головне – як з цим боротися – ми можемо знайти у цій книзі [2].

Іван Діак виділяє прояви „п'ятої колони” в кількох складових – етнополітичній, церковно-політичній, інформаційній та економічній. Інформаційна пов'язана з русифікацією та ідеологічним контролем провідних українських телеканалів. Українське телебачення переповнене російською продукцією. У багатьох регіонах України йде пряма трансляція російських телеканалів. Не кращою є ситуація на ринку друкованих ЗМІ [1].

Економічна складова полягає в оволодінні російським бізнесом українськими підприємствами. Зокрема вчений наводить дані про те, що частка російського бізнесу у галузі кольорової металургії складає 90%, нафтопереробки – 80%, хімії і нафтохімії – 70%, мобільного зв'язку – 70%. Церковно-політична складова представлена діяльністю Московського патріархату, що сприяє намаганням російської православної церкви зберегти свою духовну монополію на українських теренах [1].

Воєнні дії на Сході України та анексія Криму також справа рук „п'ятої колони”. У той час, коли українські воїни гинуть на Сході, віддаючи свої життя за цілісність країни, інша, але не менш важлива війна відбувається у свідомості наших громадян: пропаганда, провокації, пусті обіцянки, якими годують нас мало не щодня... Наш зовнішній ворог-„брат” породив внутрішніх ворогів – „п'яту колону”, ворожих агентів, шпигунів, яких ми маємо виявляти і винищувати як надокучливих бліх і тарганів, знімати з себе як тугі, важкі окупи... і, не дай Боже, не піддаватися під їхній вплив! І тоді буде справді незалежною Україна, коли стане „українською”, коли найвищою цінністю стане прагнення до свободи – „української свободи”...

Література:

1. Діак І. В. П'ята колона в Україні: загроза державності / І. В. Діак – Біла церква, 2006. – 128 с.
2. Рог В. Українофобія: „П'ята колона” та її ляльководи / Віктор Рог // Українська видавнича спілка ім. Ю. Липи. – 2008. – С. 96.
3. Червак Б. „П'ята колона” крокує Україною / Б.Червак // Українське слово. – № 5. – 2006. – С. 3-5

Семенюк А. В., студентка

Леко Б.А., к.психол.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", Чернівці

АДВОКАТ-МЕДІАТОР

*Якщо ви не думаєте про майбутнє, у вас його й не буде.
(Дж. Голсуорсі)*

Конфлікти – досить поширене явище як у повсякденному житті, так і у сфері ділового спілкування. У тих ситуація, коли продовження конфлікту переростає у серйозну проблему, залишається шанс її розв'язати шляхом переговорів. Проте стосунки сторін у конфлікті бувають настільки складними, що це не дозволяє провести прямі перемовини чи вони заходять у глухий кут. У цьому випадку практично необхідною виявляється взаємодія з третьою, нейтральною, стороною, яку в давнину іменували «третейським суддею».

Третя сторона є посередником (медіатором), який організовує і проводить переговори, не визначаючи вибір остаточного рішення, дозволяючи конфліктуючим сторонам конструктивно взаємодіяти й узгоджено діяти спільного компромісного рішення. Дамо два визначення:

1. Адвокат (лат. *advocatio* - кликати на допомогу) – юрист, що надає юридичну допомогу громадянам і організаціям, захищає їхні інтереси шляхом консультацій, судового захисту і представництва.

2. Адвокат – медіатор – посередник, здатний вирішити конфлікт сторін без втручання судових органів, шляхом досягнення компромісу [1, с.299].

Як бачимо між адвокатом і адвокатом – медіатором є суттєва різниця.

До медіатора звертаються у різних випадках, типові серед яких такі: коли для опонентів важлива конфіденційність і предмет суперечки не може бути предметом судового розгляду; коли вони готові до пошуку спільного рішення, проте їх спілкування одного з одним із різних причин ускладнене; коли конфліктуючі сторони потребують «контролера» за рішенням, що буде прийняте; коли, бажаючи розв'язати конфлікт чи будучи готовим задля цього йти на поступки, сторони не хочуть виглядати такими, що програли, та коли обидві сторони зацікавлені у збереженні стосунків.

У західному світі медіатор – одна зі спеціальностей адвоката. Коли американський адвокат стає членом колегії, він дає присягу, в якій є фраза: «Я буду справедливим медіатором». І це підтверджено законодавством. Завдання

такого адвоката-медіатора – організація та забезпечення переговорів, досягнення спільної згоди партнерів. Це є суттєвою перевагою перед тривалими, дорогими і публічними судовими дебатами.

У закордонних кодексах адвокатської етики записано: адвокат не має права бути медіатором, якщо одна зі сторін суперечки хоч б раз була клієнтом його адвокатського бюро. До адвоката – медіатора повинні звернутися одразу двоє. Словом «медіація» визначається процес переговорів, проведений за допомогою незалежної сторони – кваліфікованого посередника (медіатора). Конфліктуючі зустрічаються з нейтральним посередником, що, вислуховуючи їх, допомагає прийти до взаємовигідного рішення, що закріплюється відповідним юридичним документом. Завдання медіатора – організувати переговорний процес таким чином, щоб вони самі прийшли до згоди. Медіатор – це більше дипломат, ніж адвокат [1, с. 242].

Проте, якщо за кордоном (у Західній Європі й Америці) така професія існує вже протягом десятиліть, а важливість її визначається суспільством, то в Україні мало кому відома сама назва такої адвокатської спеціальності, адже роль посередника у конфліктних ситуаціях, які з різних причин не доводяться до судового розгляду і рішення, виконують зовсім далекі (за призначенням) від цього структури (кримінальні чи провладні). Очевидно, Україна не готова до суспільного сприйняття професії «адвокат – медіатор», проте це не може пояснити нерозуміння пересічних українців чи різних організацій, чому за послуги медіатора треба платити, - вищеназвані структури «вирішують» конфлікти різного рівня не завжди за обопільним бажанням сторін і далеко не безкорисно, держава може втручатися в домовленості бізнес – структур. Тож справа не у незрілості морально – юридичної свідомості українців, швидше – в корумпованості судових органів, недосконалості юридичного законодавства і затримці цілісної і системної реформи, що досі готується. У нас немає ні поняття про довіру (траст), ні такого інституту. І держава в підсумку може перебрати на себе функції цього інституту, що зведе роль арбітражних судів нанівець. Медіаторство адвоката в Україні потрібно законодавчо затвердити. В Україні є потреба в медіаторах, але необхідність ця ще не до кінця усвідомлена.

Послуги адвоката – медіатора полягають: в організації процесу перемовин; виділенні суттєвих проблем і завдань; розгляді аргументів кожної сторони і розв'язанні найболючіших проблем шляхом консультування; налагодженні контакту між сторонами, що сперечаються, і знаходженні виходу з конфліктної ситуації; оформленні моделі та визначенні структури договірної документа (мирової угоди) за результатами досягнутої згоди сторін.

Для медіатора важливі насамперед особистісні та психічні якості: комунікабельність, доброзичливість, здатність відчувати стан іншого, навички спілкування і ведення переговорів; уміння швидко сприймати інформацію, звертаючи увагу на найбільш значущі елементи; розвинуті логічне мислення, пам'ять, увага та увага.

Для успішної роботи необхідні професійні навички психолога і філолога: уміння розбиратися в тонкощах рухів душі та правильно висловлювати свої і чужі думки, приховувати власні почуття, розуміючи почуття інших. Не менш

важливі в даній професії моральні якості адвоката та дотримання ним норм юридичної етики.

У багатьох країнах світу медіація – одна з найбільш популярних форм врегулювання суперечок. Вона дозволяє уникнути марнування часу в судових розглядах, додаткових і непередбачуваних витрат.

Література:

1. Леко Богдан, Пелипчук Світлана. Юридична етика: Навчальний посібник. – Чернівці: Книги – ХХ1, 2013. – 312 с.

Юрій М. М., студентка

Леко Б. А. к. психол. н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", Чернівці

ВОЛОНТЕРИ ЯК МЕДІАТОРИ: МІЖ МИРОМ І ВІЙНОЮ

Волонтери – це високоморальні, з розвинутою духовністю люди, із особливими особистісними характеристиками: меценати, лікарі, психологи, священники, – посередники (медіатори) між людьми і державою. Волонтер (від лат. – voluntaries (вільне волевиявлення), volō (бажання, намір) – добровільний помічник. **Волонтери це серцем покликані до милосердя.** Волонтерська діяльність буде існувати, поки людям потрібна допомога, а участь держави у соціальній підтримці людей в деякій мірі - обмежена.

У суспільстві завжди знаходилися люди, для яких способом самореалізації, самовдосконалення, зв'язку і спілкування з іншими людьми була праця на благо того співтовариства, в якому цій людині довелося жити. Однак тільки у минулому столітті, яке було переповнене війнами і духом індивідуалізму, волонтерство виокремилася у соціальне явище.

В Україні волонтерство також має свої корені. Як пише дослідниця історії Галичини Адріана Огорчак, «українці завжди опікувалися старими та немічними, вдовами, сиротами. Сильний допомагав слабшому. Великі справи робили разом. Чуйність, ніжність у взаєминах між людьми викликали захоплення у мандрівників, які приходили до нас із далеких країн». Усім відомі імена К. Островського, П. Сагайдачного, І. Мазепи, М. Грушевського, які не тільки були відомими політичними діячами, але й меценатами і благодійниками [1, с. 33]. Зміни суспільного устрою, нестабільність будь-якого характеру, чи то економічна, політична або соціальна, як невід'ємна риса 90-х років, спричинили появу та розвиток в українському суспільстві нових соціальних інституцій та сфер діяльності. Серед таких новоутворень можна назвати появу неурядових організацій, які спрямовують свою діяльність на зменшення соціальної нестабільності через надання певним категоріям населення необхідних соціальних послуг. Але ж, швидка зміна соціально-політичного устрою, недосконалість економічних реформ призвели до занепаду в галузі соціального захисту. Механізми, завдяки яким держава раніше за-

безпечувала соціальну суспільну рівновагу, в нових умовах не спрацьовують. На сьогоднішній день певний відсоток діяльності виконують різноманітні громадські об'єднання та благодійні фонди, формуючи за своїми власними уявленнями механізми вирішення соціальних проблем та ринок соціальних послуг. Усі задіяні в соціальній сфері організації, як державні, так і неурядові, відчували нагальну потребу систематизувати все, що відбувається. Звідси виникла нова для нас, але відома в світі, ідея проведення заходу, який дозволить зорієнтуватися в тому, хто і що робить, як поширити позитивний досвід та виправити існуючі помилки. Це стало підставою для проголошення Генеральною Асамблеєю ООН 2001 року Міжнародним Роком Волонтерів. ООН в Україні спільно з урядом країни та волонтерськими організаціями представили результати загальнонаціонального дослідження стану волонтерства в Україні. Згідно висновків дослідження, яке провела компанія GFK Ukraine, українці визнали велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 85 % українців вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру; 62 % визнають позитивну роль волонтерів у політичних змінах останнього року; а 81 % схильні вважати волонтерський рух складовою громадянського суспільства [2]. Цей рік призначений для збільшення визнання, сприяння та популяризації волонтерської діяльності та створення мережі поширення та обміну інформацією. Очікувані результати: визнання сфер діяльності, в яких може використовуватися праця волонтерів; збільшення кількості бажаючих працювати волонтерами; збільшення спонсорування та підтримки волонтерських програм.

Але матеріальні проблеми, світогляд «моя хата скраю», надмірна прагматичність пересічного українця не дають волонтерству зацвісти. З іншого боку, не дарма кажуть: «хочеш змінити країну – почни із себе». Коли ми подбаємо про себе, своїх близьких, настане час для більш потужних змін. Нині спостерігається стрімке зростання попиту на волонтерську працю. З'явилося багато організацій в Україні, які займаються залученням та навчанням волонтерів і тих, що спеціалізуються лише на розвитку волонтерства. Чимало зусиль для популяризації волонтерства докладають не тільки різні громадські організації, а й державні структури. Діяльність соціальних служб для молоді, де поряд з професійними соціальними працівниками працюють добровільні помічники, – один з прикладів цього.

У межах цієї програми створений Центр волонтерів «Добра Воля» (волонтерські організації з допомоги військовим об'єдналися в громадську організацію «Асоціація народних волонтерів»), який почав залучати волонтерів і спрямовувати їх у громадські організації. Саме науковий підхід до вивчення можливостей розвитку волонтерства може створити професійний рівень волонтерства, який впливатиме на формування позитивного іміджу та високого статусу волонтера. Кожну людину, небайдужу до того, що відбувається в суспільному житті, можна вважати потенційним волонтером. Серед волонтерів найбільше представників середнього класу, які мають вищу освіту, що означає, що серед іншого, вони ще є носіями певних цінностей, характерних для європейського суспільства. Їх здатність до організації та конструктивної роботи стали прикладом того, що змін в державі можна досягти не лише протиставленням з владою, а беручи на себе відповідальність та співпрацюючи з нею. Популяризація цього прикладу та розповсюдження досвіду позитивно впливатимуть на подальший розвиток українського суспільства, яке як ніколи потребує змін, запроваджених у конструктивний спосіб. Тепер в умовах війни з Росією можна констатувати, що волонтерський

рух в Україні відбувся, і волонтери стали посередниками вже не між державою та людьми, а між небайдужими людьми, готовими допомогти нашим бійцям, чим можуть, і самими військовими. Бійці на фронті чекають на волонтерів і не тільки з матеріальною допомогою а й добрим словом. Разом ми переможемо!

Література:

1. Демчук С. Волонтери – покоління NEXT: новий вимір [Текст] / С. Демчук // Шкільний світ. – 2012. – № 29-30.
2. Каздобіна Ю. Волонтерство в Україні як рушій демократичного розвитку [Електронний ресурс] / Ю. Каздобіна. – Режим доступу: <http://www.ucipr.org.ua/publications/volonterstvo-v-ukraini-iak-rushii-demokratichnogo-rozvitku>. – Назва з екрана.

Мандрик М., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет

ДЕФОРМАЦІЇ СВІДОМОСТІ – НАСЛІДОК ПОЛІТИЧНОГО НАСИЛЛЯ

Маніпулятивний вплив на людину чи групу людей, спільноту сприймається як щось звичне, буденне, без чого неможливо уявити сучасне політичне життя. Маніпуляція передбачає психологічний вплив, який призводить до прихованого спонукання в іншій людині намірів, що не збігаються з її волею. Політична маніпуляція включає в себе комплекс засобів ідеологічного і духовно-психологічного впливу на свідомість із метою нав'язати певні ідеї, образи, цінності, поведінку, змінити призму сприйняття дійсності.

Навмисне перекручення знань про минуле, спотворені сторінки історії боротьби українців за незалежність, глибоке вкорінення стереотипів радянської доби через символи, догми, свята, свідомі підміна понять – все це належить до форм політичного насилля, що призводить до трагічних наслідків для ментальності українців. Найгірше, що вони спрямовані на ментальність, яка зазнає жахливих мутацій, що позначається на якості життя низки прийдешніх поколінь. Технологія політичної маніпуляції здійснюється завдяки впровадженню у свідомість під виглядом об'єктивної перекрученої або ж неіснуючої інформації, однак бажаного для окремих груп змісту; впливу на вразливі точки суспільної свідомості, які викликають страх, тривогу, ненависть; реалізації певних прихованих цілей, досягнення яких маніпулятор пов'язує з підтримкою громадською думкою своєї позиції.

Політичні маніпуляції найбільше використовуються з метою досягнення влади, її реалізації та утримання. Мета будь-якого маніпулятора чи групи маніпуляторів – підпорядкувати власній волі іншу людину чи групу людей.

Завдяки ЗМІ створюються і використовуються як елементи політичної маніпуляції різноманітні іміджі, образи, умовні формули і штампи, стереотипи поведінки, слогани, символи, спекуляції історичною пам'яттю [2,3]. До арсеналу ЗМІ належить навмисне спотворення реального стану речей шляхом замовчування одних фактів і нав'язування інших, публікації неправдивих

повідомлень, застосування „темників”, пробудження в аудиторії негативних емоцій за допомогою візуальних засобів або словесних образів.

Політичне маніпулювання має багато спільного з політичною демагогією як формою свідомого обдурювання широких мас, спекуляції на реально існуючих труднощах та проблемах, потребах і сподіваннях громадян. В арсеналі політичного демагога поширені такі засоби, як перекручування дійсності, популізм, підтасовування фактів, виголошення безвідповідальних заяв, обіцянок, облудні присягання, визначення винних, ворогів, боротьба з якими нібито поліпшить існуюче становище. Маніпулювання належить до деструктивних форм впливу на людей з метою їх залучення до процесу досягнення власних цілей, оскільки призводить до негативних наслідків – втрати довіри, дезінтеграції, напруженості.

Політичне маніпулювання передбачає два види впливу: психічного та психологічного. Психічний вплив (психічна атака) це □ будь-який нефізичний вплив однієї особистості на іншу, ознаки або кінцевий результат якого можливо виявити. Психологічний вплив – процес цілеспрямованого втручання у процеси психічного відображення дійсності, тобто вплив на стан, думки почуття і дії іншої людини за допомогою винятково психологічних засобів. Тобто фактично йдеться про „консцієнтальну війну” □ сучасний термін для позначення різних впливів з метою ураження свідомості [1].

Сутність психологічного впливу полягає у нав'язуванні волі, тиску на інших людей з метою виконання ними волі, дій, політики, поведінки, всього способу життєдіяльності, що диктується. Політичне насилля обмежує (або знищує) свободу людей, їхніх дій і вчинків, призводить до маніпулювання ними, робить їх залежними, в певній мірі рабами провідників насилля. Сенс насилля полягає в тому, щоби блокувати волю індивідів і змусити їх (або утримати) від дій, які диктуються тими, хто здійснює насилля. Насилля взагалі можна коротко визначити як узурпацію свободи волі. Це є панування одних індивідів над іншими, засноване на зовнішньому примусі.

Отже, політичне насилля можна кваліфікувати як особливий тип дії, спрямований на нав'язування волі однієї людини або групи решті, для чого використовується психологічний тиск та фізична сила – репресії, нищення, голодомор, геноцид. Політичне насилля відрізняється від інших форм насилля не лише фізичним примусом і можливістю швидко позбавити людину свободи, життя або завдати їй непоправних тілесних ушкоджень та деформацій психіки, але також організованістю, систематичністю та ефективністю застосування. Політичне насилля найбільш яскраво проявляється у країнах з тоталітарним та авторитарним режимами [3]. Тоталітарне минуле української нації, коли регламентувалися поведінка і стиль думання, нівелювалася будь-яка неконтрольована політична активність, була стерта межа між державою і суспільством, негативно позначилося на становленні сучасного державотворення та самоусвідомленні українців. Наслідком цього стали складні деформації у психіці українців - прищеплений комплекс меншовартості, неприйняття індивідуалізму, підлабузництво, цинізм, байдужість, доноси, неповага до приватної власності, генетичний страх, покірність, зневажливе ставлення до інтелекту, руйнування спектру національної обрядовості (вінчання, хрестини, поховання), гіпертрофована

соціальна роль жінки (від берегині до робітниці, колгоспниці), заміна традиційної культури і укладу життя соціалістичними цінностями.

Отже, політичне насилля має системний характер, оскільки існуюча політична система усіма засобами намагається зберегти своєрідний статус-кво.

Література:

1. Колодій А. Війна на ураження свідомості продовжується / А. Колодій [Електронний ресурс]. - Режим доступу :http://zik.ua/ua/news/2015/01/02/antonina_kolodiy_viyna_na_urazhennya_sv
2. Голокост у радянському кіно: про що не говорили? http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2014/06/140619_jeremy_hicks_ho [Електронний ресурс]. - Режим доступу :
3. Онишко Л. Сьогоднішні покоління українців долають генетичний страх, спричинений голодомором // Цензор-НЕТ. – 2014. – 22 листопада.

Комісарик М. І., к. пед. н., доцент

Величко М. В., студентка

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ЗДАТНІСТЬ ДО РЕФЛЕКСІЇ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ МЕДІАТОРА

Оцінюючи конфлікт з усіх можливих поглядів, медіатор повинен зібрати максимум даних та інформації усіма законними і доступними способами, зокрема, наприклад, виконуючи роль активного слухача, засвоюючи не лише змістовну, але й емоційну складову спору. Активне слухання включає: забезпечення зворотного зв'язку мовцеві, щоб упевнитися, що інша сторона почула і зрозуміла медіатора; зворотній зв'язок може бути «дзеркальним», щоб дати зрозуміти йому, що його почули, або впевнитися, що інша сторона теж почула, що було сказано; цей зв'язок може полягати в переформулюванні сказаного, щоб упевнитися, що медіатор чи інша сторона зрозуміли, що було сказано; відокремлення емоцій від змістовних питань спору; розкриття справжніх інтересів сторін; відокремлення суттєвого для вирішення спору від несуттєвого; вираження гніву, якщо воно конструктивне; можливість сторонам «бути почутими» і надійно зрозумілими одна одною; встановлення, коли сторони відчувають несправедливість або примус до угоди чи коли сторонам потрібно більше інформації, консультації або час подумати.

Активне слухання – це вид спілкування, під час якого людина проявляє пошану й увагу до співрозмовника, його слів та емоцій. Слухаючи активно, людина показує своєму партнеру по спілкуванню свою зацікавленість. Оволодіти навичками активного слухання досить складно, але якщо це вдасться, людина виявить, що це найкращий спосіб говорити зі співрозмовником його мовою. Існують різні техніки активного слухання, серед яких зазначимо емпатію, з'ясування, дослівне повторення, перефразування й інтерпретацію. Активне слухання є основою розвитку здатності до рефлексії.

У психології рефлексію розглядають як процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів. Рефлексивні процеси характеризуються як самоаналіз, постійний аналіз, осмислення себе, своєї діяльності, думок, засобів досягнення бажаного результату; вони життєво необхідні людині в постійно мінливих умовах дійсності, неповторних умовах розвитку суб'єкта. Рефлексія є джерелом внутрішнього досвіду, засобом самопізнання й необхідним інструментом мислення. Рефлексія (від лат. reflexio – звернення назад) як процес пізнання людиною самої себе, свого внутрішнього світу, аналіз власних думок і переживань, роздуми про себе; усвідомлення того, як сприймають і оцінюють людину інші люди, є предметом досліджень науковців різних галузей. Г. М. Андрєєва, конкретизуючи поняття «рефлексія», підкреслює, що «у соціальній психології під рефлексією розуміється усвідомлення діючим індивідом того, як він сприймається партнером по спілкуванню» [1].

Рефлексія – це не тільки саморозуміння, самопізнання. Вона включає такі процеси, як розуміння і оцінка іншого. За допомогою рефлексії досягається співвіднесення своєї свідомості, цінностей, думок з цінностями, думками, стосунками інших людей, групи, суспільства, нарешті, із загальнолюдськими. Відрефлексувати щось – це значить це «пережити», «пропустити через свій внутрішній світ», «оцінити».

Готовність до діяльності медіатора обов'язково передбачає розвиток потреби у професійному рефлексивному самовдосконаленні. Це природно, адже рівень підготовки посередника у розв'язанні конфліктів залежить не тільки від його фахової підготовки, скільки від того, як він зуміє її застосувати, від особистісних можливостей у проблемних ситуаціях.

Уміння адекватно оцінити й проаналізувати ситуацію конфліктної взаємодії – це водночас здатність спостерігати за соціальним і матеріальним оточенням, зауважувати його найбільш інформативні ознаки, правильно інтерпретувати соціально-психологічний зміст певної ситуації. Важливо також уміти виявляти власні помилки та недоліки медіаційної взаємодії, знаходити оригінальні способи їх подолання. Звідси очевидно, що успішність діяльності медіатора залежить насамперед від розвитку професійної рефлексії: високий рівень її розвитку надає впевненості у своїх силах, сприяє довільному управлінню своєю поведінкою, активності, врівноваженості та витримці у спілкуванні. Рефлексивні вміння та можливості складають основу спільної діяльності людей.

Розвиток професійної рефлексії у медіатора є необхідною умовою адекватного оцінювання ним себе й інших, і себе через інших. Постійний повторний огляд власних якостей, позицій, самооцінок, адекватна оцінка своїх дій, уміння зауважувати позитивні та негативні реакції оточуючих на свою поведінку і визначити їх причини допомагають медіатору ефективно керувати медіаційним процесом і оптимізувати свої стосунки з іншими.

Необхідно розвивати у медіаторів самокритичність, розуміння своєї особистості, усвідомлення психологічних особливостей, відсутність надмірної концентрації на собі й особистих проблемах, чутливість до внутрішнього світу і особистісних проблем інших.

Орієнтуючи діяльність на посилення рефлексивних процесів, ми тим самим сприяємо розвитку творчої діяльності, інформаційної культури, нарешті,

розвиткові особистості. Сформованість здатності до рефлексії як інтегративного особистісного утворення визначається, на наш погляд, динамічним співвідношенням рівня усвідомленості всіх компонентів виконуваної діяльності (цілі, умови, мотиви, способи тощо) і рівня усвідомленості засобів її регуляції.

Виділяються такі загальні функції рефлексії: 1) дозволяє людині свідомо планувати, регулювати та контролювати своє мислення; 2) дозволяє оцінювати не лише істинність думок, але й їх логічну правильність; 3) дозволяє знайти відповіді на задачі, які без її застосування неможливо розв'язати [2].

Отже, це професійно важлива якість медіатора.

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология : учеб. [для высш. уч. зав.] / Г. М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 376 с.
2. Карпов А. В. Психология рефлексии / А. В. Карпов, И. М. Скитяева. – М. : ИП РАН, 2002. – 312 с.

Бабюк О. С. студентка

Пелипчук С.М., к.пед.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

КЛАСИФІКАЦІЯ КОНФЛІКТІВ

« Хто роздмухує полум'я сварки, той не повинен жалітися, якщо іскри потрапляють йому в обличчя» (Б. Франклін)

Необхідність класифікації конфліктів диктується дослідницькими інтересами більш глибокого проникнення в їхню сутність, а також практичними потребами найбільш ефективного врегулювання їх різних видів. Конфлікти розрізняються масштабом, типом, причинами, наслідками, складом учасників, тривалістю, засобами урегулювання тощо. Класифікація залежить від тих критеріїв, які беруться за основу. Найпоширеніші класифікації конфліктів засновані на таких критеріях як: сторони конфлікту; характер потреб, обмеження яких викликало конфлікт; спрямованість конфлікту; тимчасові параметри конфлікту; результативність конфліктів. Залежно від сторін конфлікти діляться на: внутріособистісні, міжособистісні, між особистістю й групою, міжгрупові, міжнародні (міждержавні).

1. Внутріособистісні. Носій внутріособистісного конфлікту – окрема особистість. Сторони є суто психологічними, обмежуються рівнем індивідуальної свідомості. Здебільшого – це гостре негативне переживання, викликане боротьбою структур внутрішнього світу особистості, яке відображає її суперечливі зв'язки із соціальним середовищем, породжене її суперечливими мотивами та прагненнями. Супроводжується такий конфлікт емоційною напругою, психічним стресом, послабленням ділової, творчої активності, негативним емоційним тлом спілкування, зниженням самооцінки. Як і всякий

інший конфлікт, він може мати деструктивний і конструктивний характер, тобто мати як позитивні, так і негативні наслідки для особистості.

2. Міжособистісні та групові конфлікти. У будь-якому міжособистісному конфлікті задіяні щонайменше дві сторони. Це зіткнення між окремими індивідами в процесі їх соціальної та психологічної взаємодії. У всякому міжособистісному конфлікті велике значення мають особистісні якості людей, їх психічні, соціально-психологічні та моральні характеристики. У цьому зв'язку часто говорять про міжособистісну сумісність або несумісність людей, які відіграють найважливішу роль у міжособистісному спілкуванні.

3. Конфлікт між особистістю та групою може бути як конструктивним, так і деструктивним. У першому випадку розв'язання конфлікту сприяє зміцненню зв'язку особистості із групою, формуванню особистісної та групової ідентифікації й інтеграції. У другому випадку, навпаки, відбуваються дезідентифікація особистості та групова дезінтеграція. Не завжди спрацьовує термін: «Колектив завжди прав!»

4. Міжгрупові конфлікти можуть відбуватися між різними за розміром і складом групами. Виражається такий конфлікт у зіткненні інтересів різних груп. Найчастіше їх породжують незадоволені потреби, соціальна нерівність, різний ступінь участі у владі, невідповідність інтересів і цілей.

Як показує світова статистика, сьогодні в світі конфлікти мають в основному міжгруповий характер. Мова йде про ті групи, які відрізняються, головним чином, за етнічними, расовими, релігійними або культурними ознаками. Найчастіше конфлікти відбуваються тоді, коли етнічним групам відмовляють в задоволенні їх елементарних етичних потреб. Потрібно сказати, що самі конфлікти між групами населення стали більш смертоносними, інтенсивними та стійкими в усьому світі, що приводить до зростання числа жертв серед цивільного населення.

5. Міждержавний конфлікт. Сторонами у цьому типі конфліктів виступають окремі держави або групи держав (коаліції). Найважливішим центром урегулювання міждержавних конфліктів і підтримки міжнародного світоустрою є Організація Об'єднаних Націй (ООН), у якої є унікальні можливості та переваги перед іншими міждержавними організаціями. Одне з найважливіших завдань ООН – запобігання всіма наявними в неї засобами збройним конфліктам і захист цивільного населення від загибелі в тих гарячих точках планети, де ці конфлікти все-таки відбулися[1, с.22-25].

Враховуючи, що безконфліктного розвитку соціальних систем (від суспільства до особистості) не існує і не може існувати, проблематика конфлікту є однією з найбільш актуальних у конфліктології.

Конфлікт з логічного погляду - це суперечність між намірами, бажанням людей жити в злагоді (не сваритися, жити мирно, в спокої) і неможливістю їх реалізації в певних ситуаціях; між конструктивними та деструктивними силами, що мають власні інтереси, наміри, мету, між балансами різних сил (військових, політичних) та ін. Наприклад: зараз склалась конфліктна ситуація між нашою країною та Російською федерацією. Росіяни не люблять українців, а українці не люблять росіян. Тим самим поливаючи одні одних брудом і я впевнена що як би на вулиці зустрілись росіянин та українець - без конфлікту б не обійшлося.

Будь-який конфлікт таїть загрозу певним цінностям, інтересам суспільства, соціальних спільнот, груп, індивідів, що породжує намагання відстояти, захистити їх різними, інколи – й некоректними методами, а це спричиняє новий виток конфліктної ситуації. Тому при його розв'язанні необхідно враховувати не лише особливості конфлікту, характеристики й інтереси конфліктуючих сторін, а передусім причини, що його спровокували.

Наведена класифікація конфліктів, звичайно, не є остаточною. Вона може бути розширена за допомогою виділення інших типів конфліктів за різними підставами. Проте жодна класифікація конфліктів не може вважатися завершеною, а тому є відносною й умовною. Головна мета будь-якої класифікації – допомогти пояснити конфлікт і знайти адекватні способи його вирішення або (ще краще) попередження.

Література:

1. Лєко Б., Чуйко Г. Медіація: підручн. – Чернівці: Книги – ХХ1, 2014, - 520 с.

Фагурел І., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

МЕДІАТОРСТВО В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Чимало авторів визначають медацію як один із ефективних способів вирішення конфлікту. Саме пошуки ефективних шляхів розв'язання гострих зіткнень протилежних інтересів є актуальною проблемою нашої країни в умовах війни за честь, гідність та свободу українського народу.

Насамперед, слід визначити теоретичні аспекти медіаторства як невід'ємної складової врегулювання конфліктів. Медіацію розглядали чимало науковців, проте варто відзначити деякі думки іноземних авторів, адже на прикладі європейських потужно розвинутих країн, Україна може визначити власні напрямки впливу на вирішення поставлених проблем.

На думку І. Свенсона упереджена медіація полягає у тому, що посередники втручаються у конфлікт, ставлячи на меті його вирішення; а такий метод призводить до демократії та миру, зберігаючи при цьому поділ на незалежні одна від одної гілки влади [3, с. 446-449].

Інші автори зазначають, що за допомогою медіації потрібно вирішувати не лише глобальні проблеми, але й починати розглядати їх на менш вагомому рівні. Наприклад, дане посередництво підходить для суперечок між співробітниками, колегами та людьми, що мають глибинний міжособистісний конфлікт. Проте, досить ефективним буде і в сфері суперечок різних культур чи націй. Посередник слухає кожну „партію” окремо на попередньому зібранні, перш ніж всі учасники зберуться разом. Частина таких зібрань також включає в себе коучинг та рольові ігри. Ідея полягає в тому, щоб сторони навчилися розмовляти безпосередньо з противником у спільному засіданні. Слід

зазначити, що у процесі даного посередництва виникають унікальні проблеми, коли організаційні суперечки пов'язані з відносинами керівників і підлеглих; але існує практика діяльності відповідних атестацій, які, у свою чергу, є інструментом для поліпшення зв'язку між ними [2].

Медіатор повинен обмежувати тиск, агресію і залякування; демонструвати, як потрібно спілкуватися, через використання вміння гарно говорити і слухати, а також звертати увагу на невербальні повідомлення та інші сигнали, що виходять з контексту посередництва і, можливо, сприяють отриманню нових знань і досвіду. Медіатор повинен направити сторони для зосередження уваги на питаннях, тримаючись подалі від особистих конфліктів [1].

Вітчизняні автори визначають такі найбільш поширені засоби вирішення конфлікту як: усунення його причин, подолання образу «ворога», що склався у конфлікуючих сторін; зміна вимог однієї зі сторін, коли опонент іде на певні поступки (інколи обидві сторони погоджуються на компроміс у зв'язку з виснаженням ресурсів, втручанням третьої сторони); боротьба, яка передбачає перемогу однієї зі сторін; а також консенсус, який є згодою значної більшості учасників конфлікту щодо його головних питань. Консенсус може бути основним (відображує ступінь єдності цілей та цінностей), процедурним (встановлює правила дій), на рівні відношення до політики, влади, керівництва. Часто конфлікуючі сторони різко обмежують можливості вирішення конфлікту шляхом консенсусу [5].

Варто зазначити, що у кожній з моделей медіації повинні дотримуватися і відповідні принципи (добровільність, рівноправність сторін, конфіденційність, щирість намірів сторін щодо вирішення суперечки, сумлінність, нейтральність і неупередженість посередника, правомочність, відсутність зацікавленості в конфлікті, гнучкість процесу тощо) [4, с. 271-274]. Лишень тоді, коли усі сторони дотримуватимуться зазначених принципів, стане можливим ефективно вирішення конфліктів, тому у кримінальних справах медіація має бути допустимою на будь-якій стадії правосуддя.

Проте на практиці дотримання вищезазначених принципів часто стає складним, адже кожна зі сторін може виявити бажання залучити на свою сторону посередника, використовуючи його у власних інтересах. Саме тому медіатор повинен діяти справедливо, виключаючи можливість сторін на нього впливати для власної вигоди.

Таким чином, медіація – це одна з форм урегулювання конфліктів, яку використовують чимало розвинених країн світу. Протистояння чи судовий розгляд справ є досить складним процесом, проте, люди можуть вирішувати свої проблеми шляхом обговорення і переговорів, досягаючи при цьому швидшого і кращого результату. Але здебільшого їм цього не вдається зробити без допомоги третіх осіб. Емоційний стан, ворожість, нерівність соціального та правового статусу чи інші фактори все частіше стають перешкодами на шляху до конструктивних переговорів. Та найголовніше – медіаторам потрібно вчасно зреагувати на найменший прояв конфлікту, щоб не допустити фатальних наслідків. На жаль, керівництво нашої держави не зуміло виконати свої функції як посередника в медіаторстві, що призвело лише до подальшого загострення

конфліктної ситуації на сході України, яка, у свою чергу, катастрофічно потребує медіаторської допомоги.

Література:

1. Nelson, Lisa. „What is A Divorce Mediator”. Mediation Blog. Lisa Nelson. Retrieved 29 July 2012. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sfmediators.wordpress.com/2012/07/14/what-is-a-divorce-mediator/>
2. Party-Directed Mediation: Facilitating Dialogue Between Individuals (on-line 3rd Edition, 2014) by Gregorio Billikopf, University of California [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nature.berkeley.edu/ucce50/ag-labor/7conflict/>
3. Svensson, Isak (June 2009). «Who Brings Which Peace? Neutral versus Biased Mediation and Institutional Peace Arrangements in Civil Wars». The Journal of Conflict Resolution 53 (3): 446–469.
4. Лєко Б., Чуйко Г. Медіація : підручник. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2014. – 520 с.

Луців Я., студент

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

МЕДІАТОРСТВО ЦЕРКВИ У ВІДНОСИНАХ МІЖ СУСПІЛЬСТВОМ І ДЕРЖАВНОЮ ВЛАДОЮ

Засоби альтернативного вирішення суперечок, серцем яких називають медіацію, існували в багатьох народів із прадавніх часів. Проте в нинішньому вигляді медіація як структурований процес розпочинає свою історію в США приблизно із 1940-х рр., коли було створено Федеральну службу медіації та примирення, яка мала вирішувати трудові спори. Розквіт засобів медіації у США настав наприкінці 1970-х рр., зокрема після Паундської конференції 1976 р., присвяченої причинам суспільного невдоволення системою правосуддя. Наступні десятиліття ознаменувалися бурхливим розвитком різноманітних схем та процедур позасудового врегулювання конфліктів. І лише у 2003 р. було розроблено та прийнято Модельний закон США про медіацію. Таким чином, ми спостерігаємо, що прийняттю нормативного акта про медіацію в США передувала тривала історія створення, апробації, використання та відточення різноманітних засобів альтернативного вирішення суперечок. У модельному законі закріплено, що медіація – це процес, в якому медіатор скеровує комунікацію та переговори між сторонами, щоб посприяти їм у досягненні добровільної згоди щодо їх конфлікту.

Упродовж 20 років медіація так і не встигла наблизилась до практичного використання в Україні через просте небажання застосовувати, як державною владою, так і суспільством альтернативні методи вирішення конфліктів.

В Україні співіснує значна кількість релігійних об'єднань, які, згідно із законом, формально рівні між собою. Одні церкви мають тривалий досвід суспільного служіння, інші самоусуваються від втручання у життя

секуляризованого світу, треті обирають „серединну” позицію. Але сьогоднішня церква в Україні переживає певну трансформацію поглядів і принципів на суспільно-політичні процеси в державі.

Восени 2013 р. на захист прав і свобод людини виступили православна, греко-католицька, римо-католицька, протестантська церкви із закликом припинення насилля та терору. Важливу роль в об'єднанні молодого покоління України відіграла саме церква, оскільки вона дала друге дихання Євромайдану. Михайлівський Золотоверхий чоловічий монастир став лазаретом для поранених, Лютеранська церква – прихистком для переслідуваних владою. Духовні діячі всіляко сприяли та підтримували людей, намагаючись достукатись до тогочасної влади [4]. Можливо тоді й наступив момент, про який говорив ігумен Г. Рибальченко: „Методи боротьби церкви з державною владою значно відрізняються від методів, які використовує секуляризований світ. Церква закликає не до страйків, голодувань або агресивної непокори, а до мирного діалогу як єдиного вірного засобу для подолання проблеми. Це може бути і звернення через засоби масової інформації, і прямі письмові чи усні звернення, і храмова проповідь. Однак основним засобом для Церкви і християнина залишається молитва” [5].

Статистика розвинених країн показує, що 83-85% усіх конфліктів із використанням медіаторів успішні. Навіть якщо бажаного результату не досягнуто, то залучення медіаторів сприяє порозумінню між сторонами [1].

Медіаційні процедури ґрунтуються на принципах доступності, добровільності, рівноправності сторін, конфіденційності, незалежності та неупередженості медіатора [2]. Усі принципи можуть бути достатньо просто втілені в практику співпраці, а от в питанні незалежності та неупередженості виникає достатньо багато складних аспектів, які й можуть звести медіаторство церкви до неможливості його застосування. Чи здатна церква бути неупередженою, незалежною та справедливою, адже вона історично впліталась в політичну діяльність, брала участь у масових суспільно-політичних рухах, підтримувала або протистояла політичній еліті, мобілізувала віруючих, формувала світогляд.

Релігізація політики або політизація релігії □ характерні для всіх типів суспільств, у яких існує можливість вільно сповідувати релігію. За останнє десятиліття Україна зазнавала саме політизації релігії, коли служителі та учасники релігійних організацій почали брати участь у політичній діяльності, виборах, з'явилися політичні партії і рухи на релігійній основі, регулювання політичних конфліктів стало відбуватися за участю або під впливом церкви. Але ж ставлення до політики більшості з віруючих виявляється аполітичним, оскільки політика, за релігійними уявленнями, розглядається як брудна справа, арена протиборства та реалізації вузькогрупових інтересів, не пов'язаних (а то й прямо протилежних) з ідеалами самопожертви, любові, піклування про ближнього [3]. І саме це внутрішнє протиріччя між покликанням церкви і реальнодієвим та практичним виявом □ є першим дзвіночком свідомого переосмислення церковного та державного розмежування відносин.

Формування громадянського суспільства в Україні потребує переосмислення засад державно-конфесійних відносин. Проте, переживши Революцію гідності, старі питання знову актуалізуються. Тому з'явилась надія на якнайскоріше прийняття не лише Концепції державно-конфесійних

відносин, Закону України „Про медіацію” та усіх дотичних законів, які регулюватимуть співпрацю релігійних інституцій та держорганів. Це дозволить церкві наблизитись до особистої незалежності та відмежованості від державної влади, стати медіатором в складних взаєминах між державою і суспільством.

Література:

1. Білецька Ю. Способи врегулювання національних політичних конфліктів / Ю. Білецька // Науковий вісник. – 2014. №10. – С. 187. 9
2. Комаров В. Принципи медіаційної процедури / В. Комаров // Курс цивільного процесу. – 2011. - №76. – С. 2. 4
3. Кохан Г. Чи потрібна медіація Україні? / Г. Кохан // Юридичний радник. – 2014. - №2 11
4. Стрикалюк Б. Церква і Майдан / Б. Стрикалюк // Апейрон. – 2014. □ № 7. 10
5. Рибальченко Г. Про церковне відношення до влади і політичних акцій / Г. Рибальченко // Вісник прес-служби УПЦ. – 2002. □ № 15. 8

Шпаюк М. В. студент

Леко Б. А., к.психол.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

Медіація – ефективний спосіб вирішення конфліктів та спорів

*Ми даємо поради, але не впливаємо на вчинки людей
(Ф. Ларошфуко)*

Теперішній час – час великих суспільних перетворень, період формування правової української держави, коли потрібно змінювати не тільки хід думок, почуття багатьох людей, а й все навколо. Все частіше між людьми виникають конфлікти, які вирішити самі вони не можуть. Тому виникає необхідність втручання третьої особи. В юридичній практиці часто трапляється так, що вирішити спірне питання між людьми в суді, яке буде вигідним і прийнятним для двох сторін дуже важко, майже неможливо. Адже судовий процес – це боротьба двох сторін, де кожен хоче виграти, а проблема залишається. В таких випадках вирішити проблему зможе допомогти медіація.

Медіація - є одним з методів мирного вирішення спорів, що спрямований на узгодження позицій сторін спору при активній участі посередника (медіатора), обраного спільно сторонами спору. Метою медіації є не визначення того, хто правий, а знаходження компромісного рішення, що стане найкращим для обох сторін. Таким чином, медіація виходить за межі юридичної оболонки спору, що досліджують суди, і знаходить оптимальне рішення виходячи із реальних інтересів сторін суперечки [3, с.22-23].

Актуальність теми визначається необхідністю усвідомлення сутності медіації, її особливостей та індивідуальних ознак в сфері правовідносин, що

завжди було і залишається найбільш важливим у житті суспільства, оскільки йдеться про вирішення спорів мирним шляхом.

Тому метою даного дослідження є вироблення теоретичних основ застосування медіації як феномена покращення суспільних відносин, визначення її сутнісних характеристик та особливостей в умовах сучасної України, і на цій основі формування методологічних підходів її удосконалення.

Роль медіатора є винятково посередницькою й зводиться до надання сервісу, необхідного для досягнення мирної угоди, а саме: організації процедури, знаходженні психологічного контакту зі сторонами спору, залагоджуванні можливої напруженості сторін, вивченні їхніх позицій і розробці можливих варіантів вирішення спору. Серед переваг медіації називають оперативність, гнучкість процедури, конфіденційність, можливість зберегти партнерські відносини в майбутньому [2, с.24-38]. Однак, варто зауважити, що в Україні на законодавчому рівні медіація регулюється в сфері трудових конфліктів Законом України «Про порядок рішення колективних трудових суперечок»

На даному етапі в нашій державі спостерігається недостатній професійний рівень персоналу та відсутність наукового супроводження процесу введення та застосування медіації. Згідно з українським законодавством, участь посередника в переговорах між сторонами трудового конфлікту починається після залучення його примирною комісією, тобто фактично з офіційного початку переговорів, а не з моменту, коли переговори зазнали невдачі, а сторони переконалися у своїй неспроможності самотійно улагодити конфлікт. Права, роль і функції посередника в роботі примирної комісії на сьогоднішній день законами не регулюються, а визначаються за згодою двох сторін. У разі досягнення угоди про примирення між обвинуваченим і потерпілим на досудовій стадії провадження необхідно перевірити її добровільність і повноту реалізації, відповідність вчиненому злочину, усвідомлення сторонами її наслідків. Причому, прийняті рішення в справі повинні відповідати закону з урахуванням досягнутого примирення

[1, с.95-120]. В Україні об'єктивно бракує професійних медіаторів, які б могли надавати послуги клієнту на якісному рівні. Думаю, що тут проблема криється як у відсутності знань про медіацію, так і у відсутності навиків більшості юристів мирити клієнтів. Судові процеси ґрунтуються на принципах змагальності, що є антиподом при застосуванні медіації. Українська юридична наука повинна більш динамічно реагувати на виклики часу, не замикатися лише на викладенні дисциплін з судового процесу, але й презентувати студентам нові альтернативні методи вирішення спорів. Ґрунтовна теоретична підготовка та фахова юридична практика у вирішенні спорів є обов'язковими передумовами для якісної медіації.

Можна зробити висновок, що пріоритетами медіації, що впливають із чинників покращення суспільних відносин, є досягнення згоди між сторонами мирним шляхом на досудовій стадії. Медіатор виступає посередником між потерпілим і позивачем, а не захищає інтереси лише когось одного, що однозначно дає позитивний результат в тому чи іншому провадженні, допомагає зберегти дружні відносини між людьми після вирішення конфлікту,

гарантується цілковита конфіденційність, що є дуже важливим. Медіацію можна було б презентувати бізнесу на конференціях, круглих столах. Медіація є якісно новою послугою, про яку має знати суспільство.

Література:

1. А. Кутиркін Шляхи розвитку теорій та практики правового виховання населення України. \ Право України. -2008.-№3. –с. 95-120.
2. І. Голосніченко Правосвідомість і правова культура у розбудові української держави. \ Право України. -2005. -№4.-с. 24-38.
3. Леко Б. А. Медіація: підручник: Богдан Леко, Галина Чуйко. – Чернівці: Книги ХХІ. 2014. 22 -23 с.

Малик А., студент

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

МЕДІАЦІЯ (ПОСЕРЕДНИЦТВО) В ЮРИДИЧНІЙ КЛІНІЦІ

Згідно зі Стандартами юридичних клінік України, юридична клініка – це формування, яке створюється для правозахисної і правопросвітницької діяльності та функціонує на базі вищого навчального закладу (III – IV рівня акредитації, що здійснює підготовку спеціалістів за напрямком «Право»), за ініціативою вищого навчального закладу (чи громадської організації у співпраці з вищим навчальним закладом), до складу якого входять студенти, викладачі, фахівці-практики. Юридична клініка створюється у навчальних закладах, в яких є юридичні факультети із числа викладачів та студентів. Юридична клініка зазвичай має дві головні мети:

Спеціальна мета – надання безоплатної юридичної допомоги та правової інформації малозабезпеченим верствам населення. Юридична клініка дозволяє цим особам, що дуже часто не знають про свої права, отримувати доступ до правових послуг.

Навчальна мета – працюючи у юридичній клініці, студент має можливість застосувати отримані теоретичні знання на практиці без відриву від навчання.

Як відомо, студенти-клініцисти, під наглядом викладачів, можуть представляти своїх клієнтів у судовому процесі. Чому б не додати до послуг ще й посередництво (медіацію)?

Посередництво (медіація) – це особлива форма участі третьої сторони в урегулювання та розв’язанні конфлікту з метою сприяння процесу переговорів між учасниками конфлікту. Сприяючи конструктивному обговоренню та пошуку вирішення проблеми, посередник не може разом з тим визначити вибір остаточного рішення, який є прерогативою конфліктуючих сторін. Тому посередник повинен відразу ж підкреслити той факт, що відповідальність за невдачу на переговорах і подальшу ескалацію конфлікту несе на третя сторона, а самі учасники конфлікту.

Робота медіатора полягає в керуванні та контролі переговорів. Медіатор не дозволяє виникнути новим конфліктам і непотрібним ситуаціям. А що стосується осіб, які ведуть переговори, то вони можуть навчитися правильній поведінці та різним способам грамотного ведення переговорів. Медіатор не тільки стежить за правильністю ведення переговорів і успішним завершенням, він визначає кожній стороні вигоди згоди [3, ст.139].

Таке нововведення дозволить всебічно розвивати та використовувати навички студента юриста в його діяльності. Ці два види діяльності можуть взаємодоповнювати один одного, тим паче, що більшість спорів і справ носять цивільно-правовий характер.

Тому примирення треба включати до списку послуг юридичної клініки. Це може бути чудовим рішенням проблеми фінансування юридичної клініки. Якщо консультації щодо різних правових питань є безоплатними (принцип юридичної клініки), то медіація є оплатною; розмір оплати встановлюється сторонами спору, тим більше, якщо «конфліктну ситуацію» вдалося вирішити «полюбовно» на користь обох сторін.

Але перед цим, для початку, потрібно встановити чіткі принципи діяльності юридичної клініки в галузі медіації, критерії відбору студентів та працівників (вступу на роботу в юридичну клініку). Справи повинні бути нормальної складності, щоб не відволікати студента від навчання та не створювати зайвих складностей. Серйозними та особливо складними справами повинні займатися юристи-експерти в суді.

Працівники юридичних клінік вирішують справи в цивільних, трудових, сімейних, інших приватних правовідносинах.

Одна з проблем юридичних клінік полягає в тому, що вони фінансуються за рахунок студентів, які найчастіше за все не мають власних доходів, або з бюджету вищого навчального закладу. Часто навчальний заклад відмовляється від надання коштів, тому клініки, мов рудимент людського тіла – атрофуються. Один з принципів медіації говорить, що сторони самі встановлюють оплату за надані послуги. Ось вам і рішення щодо фінансування клініки.

Так як існує така особа як координатор юридичної клініки, студентам буде легко виконувати поставлені їм задачі щодо надання консультацій та вирішення спорів. *Координатори юридичної клініки* — особи, що відповідають за певний напрям діяльності або групу отримувачів послуг клініки. Вони виконують управлінські функції під загальним керівництвом керівника юридичної клініки. Залежно від організаційної здатності координаторами юридичної клініки є співробітники вищого навчального закладу або студенти.

Отже, в перспективі, модернізація юридичної клініки може мати місце в суспільстві, але це вимагає належного його функціонування, а також роботи студентів. До роботи в юридичній клініці повинні бути залучені всі викладачі юридичних факультетів, а за можливості і юристи-практики. У разі поширення в Україні такої професії як медіатор, даний інститут зможе повноцінно існувати в суспільстві і функціонувати правильно, на що ми можемо сміливо констатувати що Україна і дійсно правова, демократична з ринковою економікою держава.

Література:

1. Стандарти діяльності юридичних клінік України. Режим доступу: http://www-jurfak.univer.kharkov.ua/yurklinika/yk_dok_stand.php
2. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України: Наказ Міністерства освіти та науки України від 03.08.2006 р. // Офіційний вісник України – 2006 р. – № 32. – С. 680.
3. Лєко Б., Чуйко Г., Медіація: підручник. – Чернівці: Книги –ХХІ, 2014. – 520 с.

Чуйко Г.В., к. ф. н., доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

МЕДІАЦІЯ ТА ПОНЯТТЯ НЕМЕДІАБЕЛЬНОСТІ СПОРІВ

У наш час медіація розповсюджена у багатьох розвинутих країнах, вона застосовується навіть для вирішення міжнародних конфліктів, проте варто зауважити, що процес залучення третьої особи до вирішення спору має дуже давню історію і в Україні необхідність законодавчого запровадження інституту примирення стало очевидною необхідністю, як у зв'язку з її входженням до європейського простору і гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС, так і з гуманізацією та демократизацією розвитку суспільства, одною з умов і ознакою чого і є впровадження медіації у національну правову систему.

Медіація, згідно Європейського кодексу поведінки медіатора, це процес, де дві чи більше сторін погоджуються на залучення третьої сторони (медіатора), щоб допомогти сторонам вирішити спір (конфлікт) шляхом досягнення угоди без судового рішення і незалежно від того, як цей процес називається у різних країнах, причому метою медіації є досягнення взаємно прийняттого компромісу, збереження умов для подальшої співпраці сторін, а пріоритетом – майбутні стосунки сторін, а не правова оцінка ситуації чи судове рішення зі звинуваченням і покаранням однієї зі сторін.

Зауважимо, що до медіатора звертаються переважно тоді, коли конфлікт між сторонами заходить у глухий кут, а сили й аргументи сторін вичерпані, як і число можливих спроб розв'язати суперечку самостійно.

Мета медіації не визначити правого та покарати винуватого в конфлікті, а в тому, щоб конфліктуючі прийшли до спільної угоди, яка б влаштувала обидві сторони і дотримувалася в подальшому, причому функція медіатора – допомогти їм дійти згоди, не вирішуючи за них і не роблячи власних публічних висновків про суть спору. Додамо, що зараз в Україні, можливо, через неприйняття закону про медіацію, вона використовується переважно в інших формах; зокрема, поширеною стала психолого-педагогічна шкільна медіація.

Медіація має ряд переваг перед судовим рішенням; так, «медіація забезпечує більш ефективне вирішення проблеми відшкодування моральної та/або матеріальної шкоди; надає можливість сторонам впливати на рішення,

що приймається у справі, допомагає зняти емоційне напруження. Крім того, медіація звільняє суддів від навантаження у зв'язку із розглядом справ невеликої тяжкості та надає можливість зосередитися на більш серйозних справах, а також пришвидшує процес розгляду справ у суді» [1].

Третя сторона, залежно від ролі медіатора, що зумовлює його функції у процесі медіації, може забезпечити вольове припинення конфлікту, розведення конфліктуючих сторін, застосування санкцій, визначення правомірності претензій (третейський суддя, арбітр), блокування боротьби (третейський суддя, арбітр, спостерігач), надання допомоги, сприяння нормалізації відносин, надання допомоги в організації спілкування (помічник, посередник), контроль за виконанням домовленостей (арбітр, спостерігач, посередник).

Проте, варто пам'ятати, що немає єдиної панацеї для всіх спорів і конфліктів, і не всі суперечки, на жаль, вирішуються за допомогою медіації. Поняття «немедіабельність» говорить про те, що частина спорів з тих чи інших причин не можуть бути вирішені за допомогою медіаційної процедури. З нашого погляду, немедіабельність може зумовлюватися об'єктивними та суб'єктивними причинами і розрізнятися за змістом і формою. Зокрема, об'єктивно немедіабельними спори робить законодавство, яке передбачає можливість вирішення за допомогою медіації лише певних конфліктів, наприклад, у кримінальних справах передбачається застосування медіації для примирення потерпілого та правопорушника у справах про злочини переважно середньої важкості; частіше вона використовується у цивільних справах, сімейному, трудовому та комерційному праві. Тоді як публічно-правові спори вважаються немедіабельними, оскільки одною зі сторін виступає орган публічної адміністрації, діючий у межах повноважень і закону (а не на власний розсуд), так само немедіабельними є спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень, та спори щодо правовідносин, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму.

Деякі конфлікти є немедіабельними суб'єктивно, оскільки неможливість результативного застосування медіації зумовлюється особливостями медіатора, поведінки сторін спору, етапом медіації. Так, медіатор може початково суб'єктивно оцінити справу як немедіабельну, припинити процес медіації, якщо підготовлювана угода, на його думку, відповідно до обставин справи та його компетентності, не буде мати законної сили або якщо медіатор вважатиме, що продовження медіації малоімовірно здатне врегулювати спір, чи, наприклад, якщо виявлено, що сторони прагнуть не досягти згоди, а будь-що вирішити конфлікт, і перемога в ньому, як і його формальний привід для них важливіші, ніж збереження стосунків, виявлення справжніх його причин й інтересів сторін. Учасники конфлікту також можуть на будь-якому етапі проведення медіації відмовитися від неї без пояснення причини (зокрема, коли не дотримуються медіаційні принципи, не бажають виконувати медіаційну угоду чи воліють розбирати конфлікт в суді). Крім того, справа може бути немедіабельною як за змістом (наприклад, є окремі спори про батьківство, подружні відносини, домашнє насильство, спори, одна зі сторін яких має наркотичну чи алкогольну залежність, тощо, у таких випадках ліпше вирішувати справи в судовому порядку), так і за формою (зокрема, при порушенні будь-якого з принципів

медіації, наприклад, коли інформація з вини однієї зі сторін стає публічною), чи коли волею випадку порушується принцип рівноправності сторін).

Проте, варто пам'ятати про переваги медіації і те, що заохочення людей до взаємоповаги і до вирішення конфліктів на відновних засадах – два найважливіші шляхи розбудови справедливого, демократичного та гуманного суспільства.

Література:

1. Жмудь В. Запровадження процедури медіації (примирення) у законодавстві України / В. Жмудь // Юридичний ж-л. – 2007. – № 11. – С.89-91.

Коваль Я., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

МЕДІАЦІЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ТА ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

У сучасному світі медіацію вважають однією з найпопулярніших форм урегулювання конфліктів. З латинської мови медіація перекладається як посередництво. Медіація – це процес, у якому нейтральна третя особа (медіатор) допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільної угоди між конфліктуючими сторонами. Медіатор значно полегшує процес спілкування між сторонами і допомагає краще зрозуміти їхні позиції [2, с.76].

На наше переконання, медіаторство є досить важливим зараз, коли суспільні відносини відіграють значну роль і під час виникнення певних конфліктів між людьми, повинна бути третя особа, яка б допомогла вирішити цей конфлікт. Ця третя особа обов'язково повинна бути компетентною у спілкуванні з людьми та повинна вміти знайти компроміс у будь-якій ситуації. Знання і вміння такої особи дуже допомагають конфліктуючим сторонам, оскільки конфлікт буде вичерпано без серйозних наслідків, як для однієї сторони, так і для іншої.

Медіацію використовують у різних сферах життя, наприклад медіація є ефективною під час вирішення політичних конфліктів, міжнародних, також вона використовується у комерційних спорах, у кримінальних, цивільних спорах, у шкільних конфліктах, у суперечках в страховій та банківській сферах і навіть у сімейних суперечках [1, с.89].

Медіація набирає все більшої популярності у кримінальних та цивільних справах. Її ідея у таких справах полягає у тому, що сторони конфлікту – порушник закону і потерпілий – з дозволу уповноважених державних органів намагаються вирішити свій конфлікт поза рамками карної юстиції, вдаючись до посередництва третіх осіб. У разі успіху програми примирення, сторони підписують угоду, за якою винна сторона компенсує завдану шкоду у формі, що прийнятна для потерпілої сторони, це наприклад вибачення, сплата грошової суми, виконання робіт на благо суспільства, полагодження

пошкодженого майна і тому подібне. Юридичні наслідки таких процедур різняться в залежності від системи кримінального правосуддя. Посередництво між жертвою та правопорушником можуть проводити: поліція, прокуратура, суд [1, с.98].

Посередництво сприяє швидкому і реальному відшкодуванню витрат, а також якщо правопорушник скоїв певний проступок вперше, то посередництво дає йому шанс уникнути „тавра злочинця” і взяти на себе відповідальність за свої вчинки.

У вересні 1999 року Комітетом міністрів Ради Європи було прийнято рекомендації щодо використання посередництва у кримінальних справах, якими було встановлено, що посередництво в кримінальних справах може проводитися лише за добровільної згоди всіх сторін, вони можуть відмовитися від цієї процедури на будь – якому етапі її проведення. Усі обговорення в процесі зустрічі мають конфіденційний характер. Посередництво повинно бути повсюди доступною послугою і воно є незалежним автономним заходом у межах кримінальної юстиції [1, с.98].

Медіатор, який і є посередником у кримінальних та цивільних справах, повинен насамперед залишатися нейтральним у ході дискусії і не нав'язувати сторонам своє бачення конфлікту. Також медіатор повинен вміти знайти правильний підхід до кожної зі сторін спору. Медіатор, який береться за вирішення цивільних і кримінальних спорів, на мою думку, обов'язково повинен володіти основами юриспруденції, має розуміти юридичну термінологію, володіти навичками перетворення деструктивного конфлікту на конструктивний і вільно володіти різними техніками медіації.

На нашу думку, впровадження медіації у кримінальні та цивільні спори є дуже ефективним, оскільки під час медіації конфліктуючі сторони мають змогу самостійно брати участь у спорі, що є дуже позитивним для подальшого вирішення конфлікту, оскільки вони самі матимуть змогу проаналізувати ситуацію з однієї та з іншої сторони, а медіатор під час цього буде направляти їх в правильне русло. Вирішення суперечки повністю залежить від бажання сторін, що сперечаються, а медіатор відіграє роль посередника.

У більшості випадків, якщо люди мають можливість вирішити певну проблему шляхом її обговорення і переговорів, вони досягнуть швидшого і набагато кращого результату, ніж при судовому розгляді або під час протистояння [2, с.76].

Медіація у кримінальних і цивільних справах будується на таких принципах:

- добровільність – сторони беруть участь у медіації добровільно [3, с. 56];
- нейтральність медіатора – медіатор повинен бути незацікавленим у конфлікті [1, с.90];
- конфіденційність медіації – уся інформація, яка стає відома під час медіації, не повинна розголошуватися стороннім особам [1, с.90].

Отже, медіація є одним із найкращих способів у вирішенні конфліктів, які виникають при розгляді кримінальних та цивільних справ, оскільки сам процес медіації є невимушеним, під час цієї процедури не здійснюється тиск на сторони спору, а також конфліктуючі сторони мають змогу насамперед

самостійно розібратися у ситуації, що склалася. Медіатор є незацікавленою особою і це дає змогу якнайкраще розв'язати ситуацію, що склалася. Я вважаю, що медіація повинна розвиватися в усіх сучасних країнах, бо вона є показником високого рівня культури у спілкування між конфліктуючими сторонами.

Література:

1. Гірник А.М. Основи конфліктології / Гірник А.М. – К.: Києво – Могилянська академія, 2010. – 222 с.
2. Прибутько П.С. Конфліктологія / Прибутько П.С. – К. : КНТ, 2010. – 182 с.
3. Інтелектуальна власність. Економіко – правові аспекти. – К. : Центр учбової літератури 2014. – 276 с.

**Мельничук В. голова обласної організації ВО „Свобода”,
депутат Чернівецької обласної ради**

МЕДІАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ В СИСТЕМІ ВЛАДИ ТА САМОВРЯДУВАННЯ НА РІВНІ МІСТА

Питання налагодження ефективного діалогу в системі органів влади та місцевого самоврядування на рівні міста у правовому розумінні досі не відрегульоване. Необхідно налагодити співпрацю між місцевою владою та громадою для того, щоб якісно змінити механізм вирішення нагальних проблем територіальної громади міста, ефективно залучаючи в різних галузях активний потенціал мешканців міста. Для цього необхідно за ініціативи мера на рівні міської ради суттєво оновити прийняті радою процедуру створення місцевих ініціатив та положення про проведення громадських слухань, які містяться, або доповнюють прийнятий рішенням 7-ї сесії міської ради ХХІУ скликання 26.12.2002 №115 „Статут територіальної громади міста Чернівці” [3,4].

Головною постаттю у налагодженні цієї комунікації та водночас медіатором у конфліктах і спорах (між депутатськими групами, виборцями, чиновниками та містянами) має бути міський голова та створена за його ініціативою й ним очолювана спільна комісія Ради громадських ініціатив міста (далі – РГІМ).

Вплив радянських стереотипів у законотворчості паралізує розвиток місцевого самоврядування (далі – МС). Так, на думку, І. Щебетун, в Україні на конституційному рівні закріплена громадська концепція МС, але при розробці законодавства парламент керується застарілими стереотипами і приймає норми, які відповідають державницькій концепції [5]. Таким чином МС залишається додатком державного механізму. Тому потрібно запозичувати найкращі світові зразки МС. Йдеться про „публічне урядування”[2]. Ця модель самоврядування передбачає: 1) чітке визначення організаційних та персональних цілей, що дозволяє встановлювати коефіцієнти якості управлінських послуг, індикатори оцінювання результативності програм, які

реалізуються державою та органами МС; 2) пріоритет досягнення результатів і персональної відповідальності керівників; 3) використання конкурентоспроможних, ринкових механізмів і методів у роботі органів влади; 4) створення гнучких і ефективних управлінських структур [2].

Для того, щоб розпочати реальні процеси вирішення проблем міста, необхідно відновити бажання кожного мешканця міста бути господарем у своєму домі, дворі та загалом у місті. Значною перешкодою цьому є українські реалії, коли чиниться зовнішній вплив на життя окремої територіальної громади, а водночас на мера та народних обранців. Імітація реформ на рівні держави, корумпованість усіх галузей життя, перебування на керівних посадах людей із різних олігархічних кіл ускладнює зміни в системі самоврядування. Не додають позитиву і нав'язані „згори” територіальна та адміністративна реформи, бо не враховують специфіку розвитку українського суспільства та наслідки пережитих катаклізмів ментального, соціального та політичного характеру радянської доби. Подальша розбудова правової держави та громадянського суспільства повинна призвести до поступового виходу на перший план представницьких органів місцевого самоврядування найнижчої ланки, підвищення ролі останніх у формуванні регіональної та місцевої політики. Тому саме надання територіальній громаді можливості самостійно або через своїх представників вирішувати якомога ширше коло питань місцевого значення повинно стати результатом задекларованих реформ.

Впродовж останніх років на рівні Чернівецької міської ради через внутрішні та зовнішні протистояння угруповань був відсторонений колишній міський голова. Тривалий час міською радою намагалися керувати ззовні в ручному режимі. Відновлення довіри до місцевої влади може відбутися лише через особистий приклад відповідального виконання обов'язків міського голови. Можливість якісного контролю за всіма процесами на рівні міста в теперішніх реаліях можливе через посаду міського голови як центральну фігуру місцевого самоврядування у відповідній територіальній громаді (медіатора можливих та існуючих протистоянь між територіальною громадою та міською радою). Саме через нього, як ключового комунікатора є реальна можливість запровадити ефективну локальну модель налагодження якісних стосунків між владою та громадою, які би максимально виключали зовнішні впливи на прийняття рішень на рівні міської ради та через залучення РГІМ мінімізували можливі соціальні протистояння через тиск з боку містян. Мер має запровадити відповідні механізми розвитку громадських ініціатив, налагодити професійний управлінський апарат, запровадити систематичну звітність управлінців перед громадою. Важливою частиною діяльності міського голови є налагоджування, підтримка тісного зв'язку та контроль за комунікацією керівництва всіх служб та органів з широким колом міських громадських ініціатив по своєму профілю. Саме це впроваджує якісніше виконання своїх функцій для всіх напрямків. Міське управління повинно регулюватися ефективними механізмами контролю. Рада і виконавча влада в місті, міський голова повинні мобілізувати містян і різні структури навколо колективного проекту [1]. Підприємці міста через громадську ініціативу виробляють пропозиції, які через РГІМ пропонуються на розгляд мера та депутатського корпусу. Для вирішення різних спорів під керівництвом міського голови створюється на базі РГІМ повноважна комісія із залученням профільних заступників та депутатів міськради.

Література:

1. Волков В. Правовий статус мера міста : європейський досвід / В. Волков // Правничий часопис Донецького університету. – 2013. – № 1. – С. 29-37.
2. Грибко О. Світовий досвід публічного урядування / О. Грибко // Державне будівництво. – 2011. – № 2.
3. Положення про громадські слухання в місті Чернівцях, затверджене рішенням 9 сесії міської ради ХХІУ скликання від 27.02.2003 року № 190 із змінами і доповненнями від 29.04.2004 р. № 458.
4. Статут територіальної громади міста Чернівців / Затверджено рішенням 7-ї сесії міської ради ХХІУ скликання 26.12.2002 №115.
5. Щебетун І. Модель місцевого самоврядування: поняття, взаємозв'язок з концепцією та системою місцевого самоврядування / І. Щебетун // Правничий часопис Донецького університету. – 2013. – № 1. – С. 67-74.

Малиш М., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

МЕДІАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ: ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Медіатор – нейтральна стосовно сторін конфлікту третя сторона, яка сприяє досягненню сторонами взаємоприйнятної згоди розв'язати цей спір, зосереджуючись на інтересах сторін, а не на правових позиціях.

Медіація якраз є однією з тих глобальних тенденцій, яка пустила коріння у світовій бізнес-спільноті. Проте переважна більшість українських бізнесменів або нічого не чули, або ж чули, але дуже погано собі уявляють, що таке медіація. Тому зараз найголовніше для створення сприятливих умов для впровадження медіації в Україні – це інформація. Йдеться про кваліфіковану інформацію, тобто формування у соціумі розуміння медіації й усіх її переваг.

Відсутність стабільного розвитку державної та судової системи, недосконалість процесуального законодавства, високий рівень корупції та низька довіра до судової системи призвели до того, що існують сумніви щодо можливості оперативного та об'єктивного вирішення спору в суді [3, с. 31].

Медіація, в сучасному її розумінні, почала розвиватися у другій половині ХХ ст. у США, Австралії, Великій Британії. Перші спроби її застосування мали місце лише при вирішенні спорів, що виникали у сфері родинних, сімейних стосунків. Згодом медіація отримала визнання й при вирішенні більш широкого кола спорів, починаючи від сімейних конфліктів і закінчуючи складними багатосторонніми конфліктами у комерційній та публічній сфері [2].

Світова практика свідчить про те, що медіація є однією із найбільш популярних форм врегулювання конфліктів. Керівник Українського центру медіації при Києво-Могилянській бізнес-школі Г.В. Єрмоєнко підкреслює, що

в Україні медіація набирає обертів і в зв'язку з цим потребує законодавчого врегулювання. Тому суттєвим кроком на цьому шляху стала розробка проекту Закону України „Про медіацію”. Водночас, вітчизняні фахівці в галузі права сприймають медіацію досить неоднозначно.

Медіація дає сторонам можливість впливати одна на одну таким чином, щоб діяти у взаємовигідному руслі й відтак контролювати свої збитки. Сторони за допомогою медіації отримують таке рішення, за якого вони обидві залишаються у вигоді. Ефективність медіації багато в чому залежить від ролі медіатора, який сприяє тому, щоб сторони змістили акценти з відсторонення своїх позицій на задоволення власних інтересів. Медіатор не є суддею чи арбітром – він не судить і не виносить жодних рішень. Він створює атмосферу конструктивної співпраці та дбає про коректне ставлення сторін одна до одної. Інтереси медіатора не пов'язані з предметом спору.

Оскільки медіація є процедурою добровільною, то вона може відбутися тільки за умови, що сторони прийшли на переговори з наміром домовитися. Добровільність проявляється і в тому, що сторони та посередник у будь-який час можуть припинити переговорний процес. Медіації притаманні й такі позитивні риси як швидкість та економність. Оскільки медіація може бути застосована вже на ранній стадії спору, то його врегулювання відбувається значно швидше, ніж у суді. Також при медіації має місце скорочення витрат сторін. На користь медіації свідчить і її конфіденційність. Інформація щодо підготовки та проведення медіації є конфіденційною, якщо сторони не домовилися про інше. До того ж при медіації є значна ймовірність того, що домовленості, досягнуті в результаті медіації, будуть добровільно дотримуватися, а між сторонами збережуться партнерські відносини.

Натомість, впровадженню медіації заважає відсутність регламентації цього процесу законодавством. В Україні медіація не запроваджена на законодавчому рівні, однак окремі норми щодо її застосування містяться у Цивільно-процесуальному кодексі та Господарсько-процесуальному кодексі, Законах України „Про міжнародний комерційний арбітраж”, „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” та навіть у Кримінальному та Кримінально-процесуальному кодексах, де передбачено примирення потерпілого та правопорушника у певних категоріях справ. Крім того, важливе значення мають такі Закони України, як „Про третейські суди” і „Про порядок вирішення трудових та колективних спорів”.

Експерт-радник Ради Європи, Міністр юстиції Республіки Словенія Алеш Залар вважає, що для стимулювання інтересу широкого загалу населення дуже важливо донести до нього інформацію про процес медіації та про його переваги. Такі методи й засоби комунікації, як „заходи з особливого приводу” (дні відкритих дверей у судах, тижні медіації, навчальні медіаційні процеси), в Україні майже не задіяні. У судах немає інформаційно-довідкових відділів або бюро з питань медіації, відповідальних за надання інформації широкій публіці. Потенціал для подальшого розвитку медіації існує й у сфері правової допомоги, що в нашій країні доки не сформовано. Наприклад, у багатьох європейських державах особи, які звертаються за правовою допомогою, отримують не лише інформацію про медіацію, але й мають право на допомогу адвоката, який за державний кошт представляє цю сторону на засіданнях медіації. Натомість в

Україні, окрім брошур про медіацію, випущених деякими неурядовими організаціями, інших інформаційно-рекламних матеріалів не існує. Одиначними є й заходи комунікативного характеру, на яких висвітлюються питання, пов'язані із застосуванням медіації [1, с. 52].

Отже, медіація може стати надзвичайно дієвою при вирішенні різних конфліктів, без особливих затрат, сприятиме зменшенню навантаження на суди.

Література:

1. Алеш Загар. Кампанія з інформування громадськості про медіацію в Україні / Алеш Загар // Відновне правосуддя в Україні. – 2008. – № 4. – С. 351.
2. Лєко Б. Медіація / Лєко Б., Чуйко Г. – Чернівці: Книги-XXI століття, 2011. – 440 с.
3. Подковенко Т. О. Медіація як один з альтернативних способів розв'язання конфліктів / Т. О. Подковенко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2009. – Вип. 45. – С. 426.

Чуйко Г. В., к. ф. н., доцент

Остапова М. Б., студентка,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

МЕДІАЦІЯ ЯК ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКА ЦІННІСТЬ

Цінності становлять основу культури, яке є предметним полем їх формування. Цінності, в свою чергу, виступають осередком духовного життя суспільства. Цінності формуються в результаті усвідомлення індивідом своїх потреб у співвідношенні їх з предметами навколишнього світу або в результаті ставлення, яке реалізується в акті оцінки. Без усвідомлення людиною змісту цінностей, якими вона керується, неможливо визначити цілі її діяльності, які відображаються категорією ціннісної орієнтації і утворюються на основі системи цінностей. Основною функцією цих орієнтацій є регулювання зовнішньої поведінки індивіда.

Д. О. Леонт'єв вважає, що можна говорити про три форми існування цінностей, які переходять одна в іншу: 1) суспільні ідеали – вироблені суспільною свідомістю і присутні у ній у формі узагальнених уявлень про досконалість у різних сферах суспільного життя; 2) предметне втілення цих ідеалів в діяннях або творах конкретних людей; 3) мотиваційні структури особистості – «моделі належного», які спонукають її до предметного втілення у своїй діяльності суспільних ціннісних ідеалів. Ці три форми існування переходять одна в іншу. Спрощено ці переходи можна уявити собі таким чином: суспільні ідеали засвоюються особистістю і в якості «моделей належного», починають спонукати її до активності, в процесі якої відбувається їх предметне втілення; предметно ж втілені цінності, у свою чергу стають основою для формулювання суспільних ідеалів і так далі, це відбувається по нескінченній спіралі. Психологічна модель побудови і функціонування мотивації людини та її розвитку в процесі соціогенезу, конкретизує розуміння особистісних

цінностей як джерел індивідуальної мотивації, функціонально еквівалентних потребам. Особистісні цінності формуються в процесі соціогенезу, досить складно взаємодіючи з потребами [2, с. 33].

Одна з найпоширеніших дефініцій цінності визначає її як значущість певних реалій дійсності з точки зору потреб людини і суспільства. М. Рокич цінність визначає як стійке переконання в тому, що визначені спосіб поведінки чи кінцева мета існування кращі з особистої чи соціальної точки зору, ніж протилежний спосіб поведінки, або кінцева мета існування. Людські цінності, на його думку, характеризуються такими основними ознаками: 1) загальне число цінностей, що є надбанням людини, порівняно невелике, 2) всі люди володіють одними і тими самими цінностями, хоча і різною мірою, 3) цінності організовані в системи; 4) джерела людських цінностей простежуються в культурі, суспільстві і в його інститутах; 5) вплив цінностей простежується практично у всіх соціальних феноменах, які заслуговують на вивчення [4, с. 17].

М. Рокич наголошує, що ціннісні орієнтації відносяться до найважливіших компонентів структури особистості, за ступенем їх сформованості можна судити про рівень розвитку особистості. Розвинені ціннісні орієнтації – ознака зрілості, показник міри соціалізації. Стійка і несуперечлива сукупність ціннісних орієнтацій обумовлює такі якості особистості, як цілісність, надійність, вірність певним принципам та ідеалам, здатність до вольових зусиль в ім'я цих ідеалів і цінностей, активність життєвої позиції. Суперечливість ціннісних орієнтацій породжує непослідовність у поведінці. Нерозвиненість ціннісних орієнтацій – ознака інфантилізму, панування зовнішніх стимулів у внутрішній структурі особистості [4, с. 16].

На думку Є. І. Головахи, в основі ціннісних орієнтацій особистості лежить система сприйнятих нею соціальних цінностей. Орієнтуючись у широкому спектрі смислових універсалій суспільства, індивід обирає з них ті, які найбільш тісно пов'язані з його домінуючими потребами. Предмети останніх, будучи усвідомленими особистістю, стають її провідними життєвими орієнтирами. Таким чином, система об'єктивних соціальних відносин набуває особистісний сенс у міру становлення внутрішнього світу особистості, а також взаємодії, взаємопроникнення суб'єкта і навколишньої дійсності [1, с. 71].

Цінності є фундаментальною характеристикою особистості, вони впливають на життєдіяльність людини, спонукають її бути активною, шукати сенс життя. А. Маслоу наголошував, що цінності відіграють важливу роль в адаптації індивіда до соціуму, в становленні його як особистості [3, с. 132]. Саме цінності є «стрижнем» внутрішнього світу особи, визначають її спрямованість, яка втілюється в переконаннях, знаннях, уміннях, навичках, і проявляється в соціально обумовлених відносинах, діяльності, спілкуванні.

За допомогою ціннісних орієнтацій людина створює власну систему взаємодії зі світом, через призму якої сприймається її внутрішнє буття та навколишня дійсність. Взявши за основу цінності, індивід цілеспрямовано вибудовує своє життя. Натомість, відсутність у особи певної системи цінностей викликає значні ускладнення, призводить до знищення чітких орієнтирів у світі, виявляється у нестійкій світоглядній позиції. Як зауважив А. Маслоу, людська істота потребує абсолютних ідеалів в силу того, що вони складають базисний

компонент особистості.

Можна виділити два типи цінностей: ті, які задовольняють насущні потреби людини, обслуговують самоствердження людської особистості, та ті, які творять та відроджують особистість у принципово новій якості. Цікаво, що медіацію можна водночас віднести до обох груп: вона не лише задовольняє важливу потребу людини, але й навчає її принципово новій якості – умінню домовлятися, вирішуючи конфлікт.

Література:

1. Головаха Е. И. Психологическое время личности / Е. И. Головаха, А. А. Кроник. – К.: Наукова думка, 1994. – 207 с.
2. Леонтьев Д. А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании / Д. А. Леонтев // Психологическое обозрение. – 1998. – № 1. – С. 32-37.
3. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб.: Питер, 2003. – 352 с.
4. Психология человека, от рождения до смерти / Под ред. А. А. Реана. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 416 с.

Придій Т. В., студентка

Леко Б. А., к. психол. н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

МИРОТВОРЕЦЬ: МИР ТА СВОБОДА

«Блаженні миротворці, бо такі синами Божими зватимуться»(Мт.5:9)

Життя – чудо, суцільна загадка, яку в один прекрасний день відкриє для себе кожен. Адже ми не завжди можемо передбачити наслідки своїх діянь, іноді робимо щось, не усвідомлюючи цього, страждаємо і водночас шукаємо в своїх думках причини своїх страждань. Кожна людина сама господар свого життя, яке проходить в пошуках самого себе в нескінченій боротьбі зі злом за добро.

Ми живемо в світі, що наповнений несправедливістю, холодними війнами, в яких людське життя нічого не варте. Багато людей потрапляють в неприємні ситуації, яких не заслуговують – частіше це трапляється тоді, коли вони не можуть захиститись. Але ми не повинні залишатися байдужими до несправедливості, закривати очі на біди оточуючих. Адже кожним своїм благородним вчинком ми змінюємо своє життя і світ навколо нас на краще. Пауло Коельо сказав: *«Миротворець – той, хто може зрозуміти чудо життя, б'ється до кінця, за те, в що вірить. І хоча ніхто не вважає себе миротворцем, кожен може стати ним.»*[1,с.15].

Це такі люди, які знаходять втіху в дрібницях повсякденності. Будь-яка дрібна справа, навіть допомога старенькій бабусі перейти через дорогу, приносить радість і гарний настрій на цілий день. Вони не чекають, щоб їх просили про допомогу, тому що не всі люди можуть просити. І вже на

наступний день миротворець відчуває себе краще, адже найнещасніша та людина, яка байдужа до нещастя чужого. Миротворці живуть в нашому світі. Кожна хвилина їхнього життя приховує таємницю: вони не знають де на них чекає випробування, що з ними станеться, що буде завтра. Проте точно знають, що вони опинилися саме тут не випадково. Нерідко вони відчувають страх, та це характерно для бійця, як і для кожної людини. *Вони запитують себе, що ми тут робимо?*

Саме тому вони – миротворці. Тому що помиляються, задаються питаннями, продовжують іти вперед, не втрачаючи мужності та надії. Вони керуються вірою, що зуміє витримати будь які удари долі. Навіть тоді, коли все здається даремним – продовжують боротися. Не зупиняючись, шукають істину. Шукають і в кінці знаходять.

Миротворці – борці за мир та добро. Сила духу, віра в краще майбутнє, бажання, що породжують мрію жити в кращому світі, де пануватиме мир та справедливість, злагода та любов, об'єднує цих людей в рушійну силу у боротьбі зі злом. Вони простодушні і мудрі. Заради справедливості іноді їм приходится відмовлятися від власного благополуччя. Часто на війні вони втрачають ногу чи руку і назавжди залишається каліками. Та говорячи «так» оточуючим радіють, що змогли допомогти, не чекаючи подяки. Беручи на себе відповідальність миротворці тримають слово. Оскільки їхні слова – це відображення думок, в кінці вони перетворюються в те, про що вони говорять. Миротворці - люди, які проявляють наполегливість заради відстоювання своєї думки та здійснення власних мрій.

Яскравим прикладом була Маргарет Тетчер – найвідоміша захисниця свободи і прихильниця демократії. По прибуттю до робочого кабінету вона проголосила: *«Там, де розлад, ми повернемо гармонію. Там, де помилки, ми скажемо правду. Там, де сумніви, ми повернемо віру. А там, де відчай, ми принесемо надію.»*

Вона знала, що проявивши стійкість та рішучість, можна виграти «холодну війну», давши надію на свободу іншим країнам. Маргарет Тетчер вважала свій народ своєю сім'єю та казала, що «жінка, яка може розібратися з проблемами своєї сім'ї, може керувати нею». Її особливість проявлялася в тому, що вона змогла відчути необхідність зміни моделі розвитку Великої Британії. І в поєднанні з інтуїцією, вмінням орієнтуватися в ситуації – ці практичні навички дали світові феномен тетчеризму.[2, с. 115 - 123]. За роки перебування на посту очільника уряду Великої Британії Маргарет Тетчер завоювала репутацію «залізної леді»: у її Кабінеті всю роботу була побудовано на ієрархічності, підзвітності й високій особистій відповідальності. Їй були притаманні цілеспрямованість, твердість і непокірливий характер, за що її недолюбили, проте вона залишалася справедливою. Таївши в своєму серці любов - вона почувалася сильною і щасливою. Вона не дуже рахувалася зі своїми співрозмовниками, бо вважала, що вони слабші за неї. За час свого правління вона брала участь в міжнародних миротворчих організаціях, підтримувала ідеї незалежності Хорватії і Словенії. *«Вона була винятковим лідером, що вмів відстоювати свої переконання, а її принципи, в остаточному підсумку,*

допомогли зробити світ кращим і вільнішим» - сказав 41-й президент США Джордж Буш.

Отож можна сказати, що це була жінка, яка самовіддано служила своєму народові. Своєю діяльністю вона стала взірцем сили духу, принциповості та твердості характеру. Вона гордилася своїм життям і участю в Справедливому Бою. В цей важкий час в Україні йде війна, яка забирає життя тисячі людей, але ми не повинні похилити голів наших, а об'єднатися, стати єдиним народом і мужньо боротися за свою свободу, мир та справедливість. Ми впевнені, що боротьба за добро ніколи не буде даремною, бо інакше наше життя не мало б ніякого значення.

Література:

1. Пауло Коельо «Книга воина света» /К.: «Софія», 2007. – 15 с.
2. Джеффри Арчер «Перший серед рівних» / 1984. -115 - 123 с.

Масник Т., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

МОТИВАЦІЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

У сучасному динамічному світі та в Україні, зокрема медіація викликає неабияку зацікавленість. Вона є альтернативним (досудовим) способом вирішення спорів, у яких третя незалежна особа – медіатор, надає допомогу сторонам у прийнятті взаємоприйняттого рішення. Питання запровадження інституту медіації було предметом дослідження багатьох українських і російських фахівців, зокрема В.М. Баранова, Ю.Л. Бошицького, Ю.В. Голіка, Л.В. Голої, Г.В. Єрмоєнко, В.Н. Кудрявцева, Б.С. Кушніра, О.І. Кільдюшкіної. Однак процедура запровадження досудового врегулювання спорів окреслена лише теоретично, відтак, наразі актуальною є необхідність визначення подальшого існування інституту медіації на законодавчому рівні. На відміну від України, медіаційна процедура уже понад 25 років ефективно застосовується у таких країнах, як Австрія, Англія, Німеччина, США, Франція.

На думку Г.В. Єрмоєнко, медіація – це процес переговорів щодо вирішення спірного питання, до якого залучається нейтральна третя сторона – медіатор, що проводить цей переговорний процес, вислуховує аргументацію сторін й допомагає їм зрозуміти власні інтереси, оцінити можливість компромісів і самостійно прийняти рішення, що задовольнило б їх [2].

Незважаючи на відсутність спеціального законодавства, Україна може похвалитися своїм власним досвідом застосування процедури медіації, який підтверджує високу ефективність застосування цього інституту при вирішенні конфліктів. Так, починаючи з 2003 року досить широко на експериментальному рівні запроваджується медіація у судових установах (зокрема, у містах Києві, Харкові, Івано-Франківську, Автономній Республіці Крим). Також на території

України діє низка регіональних груп медіації, які об'єдналися в Асоціацію груп медіації України та Український центр порозуміння [3, с. 89-91].

Зауважимо, що першою спробою реалізувати ідею медіації і втілити її у життя було внесення до Верховної Ради України проекту Закону „Про медіацію” у 2010 р. Цим законопроектом мала бути запроваджена культура досудового вирішення спорів без звернення до формальної системи судочинства шляхом ведення між сторонами узгоджуваних переговорів за участю нейтральної особи, яка допомагає у пошуку взаємоприйняттого рішення [5]. Проте комітет Верховної Ради України з питань правосуддя після розгляду цього документа 6 квітня 2010 року вказав на потребу доопрацювання.

В Україні існують організації, що активно прагнуть впроваджувати альтернативні методи розв'язання суперечок і різних конфліктів: 1) Український центр порозуміння за підтримки Верховного Суду України, Міністерства юстиції та Академії суддів із січня 2003 року розробляє та впроваджує програми примирення потерпілих і правопорушників, а також готує спеціалістів для проведення таких програм у м. Києві, а з 2004 року – у семи регіонах України – Київській, Луганській, Харківській, Львівській, Івано-Франківській, Одеській, Чернівецькій областях та АР Крим; 2) Український центр медіації (УЦМ) започаткований при Києво-Могилянській Бізнес-Школі з метою створення інституції, яка б стала рушійною силою для розвитку альтернативних способів вирішення спорів в Україні шляхом проведення навчання і надання послуг дійсно незалежних медіаторів. УЦМ очікує, що результатом його роботи стане: а) запровадження в Україні системи позасудових засобів вирішення конфліктів, що ґрунтуються на добровільності, конфіденційності, неупередженості та незалежності медіаторів; б) економія фінансових ресурсів та людських ресурсів, необхідних для вирішення спорів; в) підвищення рівня стабільності українського бізнес-середовища за рахунок збереження партнерських стосунків внаслідок застосування альтернативних способів вирішення конфліктів [4, с. 360-362].

В Україні об'єктивно бракує професійних медіаторів, які б могли надавати послуги клієнту на якісному рівні. Думаю, що тут проблема полягає як у відсутності знань про медіацію, так і у відсутності навичок у більшості юристів мирити клієнтів. Очевидно, що академічні програми для студентів-правників орієнтовані на вивчення правил судових процесів, дисципліни з яких викладаються в університеті мінімум рік і за ними складаються державні іспити. Судові процеси ґрунтуються на принципах змагальності, що є антиподом принципу примирення у медіації. Медіації в українських університетах не навчають, про неї немає достатньо інформації в академічних підручниках. Українська юридична наука повинна більш динамічно реагувати на виклики часу, не замикатися лише на викладенні дисциплін з судового процесу, але й презентувати студентам альтернативні методи вирішення спорів.

Хотілося б зазначити, що фактично медіації не вистачає піару. Про медіацію мало знають клієнти. Звичайно, сфера юридичних послуг є специфічною, де основне правило □ надавати клієнту якісний інтелектуальний продукт з високим сервісом. І якщо до недавнього часу шар технології були більш характерними для політики і бізнесу, то вже не секрет, що піар також працює і в сфері юридичних послуг. Медіацію можна було б презентувати

бізнесу на конференціях, круглих столах, цільових презентаціях. Медіація є якісно новою послугою, про яку мають знати клієнти [1, с. 61].

Література:

1. Відновне правосуддя. Особливості впровадження процедури медіації: європейський досвід. □ К : Наш час, 2006. □ 164 с.
2. Єршоменко Г. Медіація як спосіб вирішення суперечок: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>.
3. Жмудь В. Запровадження процедури медіації (примирення) у законодавстві України // Юридичний журнал / МОН України; НПУ ім. Драгоманова; Ін-т політології та ін. □ Київ, 2007. □ № 11. □ С. 89-91.
4. Леко Б. Медіація / Леко Б., Чуйко Г. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2014. – 520 с.
5. Про медіацію: проект Закону України від 17 грудня 2010 року реєстр. № 7481: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rad.a.gov.ua/pls/zweb_n/w ebproc4_1?pf3511= 39276

Чаплак Я. В., к. психол. н., доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

НЕДИРЕКТИВНА ПСИХОТЕРАПІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА МЕДІАЦІЯ

Коли керує кращий, коли зроблена робота
І кожна її частина закінчена, всі люди скажуть:
«Ми це зробили самі» (*Лао-цзи «Дао-де-цзин»*)

Клієнт-центрована терапія К. Роджерса – один з підходів у гуманістичній психотерапії. Терапія за Роджерсом є **недирективною**, тобто заснованою на принципі, що людина, яка звертається за допомогою, сама краще за всіх здатна визначити причини та знайти спосіб вирішення своїх проблем, варто лише їй опинитися в сприятливих для цього умовах. У зв'язку із цим роль терапевта полягає в тому, щоб дати клієнту можливість висловити свої думки та почуття і тим самим допомогти йому усвідомити, як він сприймає себе сам, свою проблему, і як його сприймають інші люди. «Суть терапії, – за Роджерсом, – в тому, що зустрічаються двоє *людей*, і один з них – терапевт, який відкритий і вільний, і доводить це максимально повно» [2, с.70]. Причому, згідно з Роджерсом, лікування буде ефективним, якщо створити такий психологічний клімат, коли клієнт зможе взяти на себе такі функції, як дослідження, аналіз, розуміння та спробу по-новому вирішити свої проблеми.

Мета цього методу полягає у виробленні в клієнта більшої самоповаги та здатності здійснювати дії, необхідні для приведення його реального Я у відповідність з його особистим досвідом і глибинними переживаннями.

Завдання терапії – допомогти людині вирішити свою проблему з мінімумом інструкцій з боку терапевта : «Індивід має в собі здатність, принаймні, приховану, зрозуміти фактори свого життя, які приносять йому нещастя та біль, і реорганізувати себе таким чином, щоб перебороти ці фактори» [3].

Отже, людина володіє внутрішньою, по меншій мірі латентною здатністю усвідомлювати ті фактори свого життя, які причинили їй біль чи стали причиною нещастя. Вона може перебудуватися так, щоб подолати їх.

Найчастіше у клієнт-центрованій психотерапії використовуються прийоми:

➤ вербалізація – висловлювання іншими словами того, що повідомив клієнт, уникаючи витлумачення, привнесення свого матеріалу. Це перефразування, що має на меті виділити найбільш суттєве та звернути увагу людини на «гострі кути», а також показати, що її не тільки слухають, але й чують;

➤ вміле використання мовчання, мовчазне прийняття;

➤ відображення емоцій – повторюються ті слова клієнта, в яких безпосередньо виражаються емоції [1, с.195].

Терапевт повинен бачити світ очима клієнта (бути емпатійним) і переживати події так, як їх переживає сам клієнт. Терапевт повинен довести свою аутентичність, бути собою, відмовившись від маски «професіонала» чи від якогось іншого камуфляжу, який може зруйнувати атмосферу еволюції клієнта, що лежить в основі терапії. Терапевт оцінює клієнта безумовно позитивно, приймає його і повинен утримуватися від інтерпретації повідомлень клієнта чи від підказки у вирішенні його проблем. Йому потрібно лише вислухати клієнта і виконати функцію дзеркала, відображаючи думки та емоції клієнта, і формулювати їх по-новому. Таке відображення приводить клієнта до вивчення своїх внутрішніх переживань, розуміння прихованих аспектів своєї особистості, більш реалістичного самосприйняття та розуміння того, як його сприймають інші люди. Важливий критерій хорошого терапевта – здатність повідомити клієнту всю повноту свого розуміння. Клієнт повинен знати, що терапевт його справді слухає, чує і розуміє.

При цьому клієнт оцінює сам, чи досягла терапія поставленої мети, тому в будь-який момент може перервати її чи вирішити продовжити далі.

Роджерс дав визначення психотерапії як «вивільнення уже існуючої здібності у потенційно компетентної особистості, а не маніпуляції експерта з більш чи менш пасивною людиною» [3, с.461]. Зауважимо, що таке визначення пасує ї процесу медіації.

Психотерапія К. Роджерса називається центрованою на особистості, тому що в ній необхідна активна участь людини, яка рухається у певному напрямку. Роджерс вважав, що «інтервенції експерта» дуже шкідливі для росту особистості. Зрештою, вчений дійшов висновку, що терапія – не наука, можливо, навіть не мистецтво; це стосунки, що залежать частково від душевного здоров'я терапевта, які дають йому можливість заронити та виростити зерна цього здоров'я в клієнті.

Оскільки процес медіації (як вид альтернативного врегулювання спорів, метод їх вирішення із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації та проаналізувати конфліктну ситуацію так, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення,

який би задовольняв інтереси та потреби усіх учасників конфлікту), на наш погляд, типологічно нагадує описаний вище психотерапевтичний, варто зазначити їх схожі риси : медіатор і психотерапевт є **посередниками** у вирішенні проблем і конфліктів клієнта (психотерапевт – частіше внутрішніх); обидва не вказують клієнту, що саме треба робити, проте, демонструючи, що клієнта уважно слухають, чують і розуміють, мимохідь (проте, вочевидь, продумано) скеровують його у напрямку знаходження виходу з проблемної ситуації, що супроводжується кращим самоусвідомленням і особистісним ростом; клієнт (в обох випадках) сам визначає, коли варто припинити процес.

Література:

1. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб. : Питер Ком, 1998. – 752 с.
2. Роджерс К. Р. Две расходящиеся тенденции / К. Р. Роджерс // Экзистенциальная психология. Экзистенция. – М. : Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – С.68-74.
3. Фрейджер Р. Личность : теории, эксперименты, упражнения / Р. Фрейджер, Дж. Фейдимен. – СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 864 с.

Бамбуляк А., студент

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Досі центральна влада України ще не визначилася зі спеціальним статусом органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) для тимчасово окупованих територій східної України. Оскільки це питання є визначальним для функціонування ОМС на не підконтрольній державі території, потрібно з'ясувати основні фактори, які ускладнюють виконання функцій держави та гарантованих конституцією прав представництва своїх інтересів громадянами.

Спробуємо проаналізувати причинно-наслідковий зв'язок між початком окупації та набування спеціального статусу для цих територій. Сепаратизм розуміється як прагнення до відокремлення, відособлення. У багатонаціональних державах □ прагнення нацменшин до створення самостійної держави. В Україні сталося дещо інакше □ колишній керівний клан, усвідомивши, що він не залишиться при владі після Майдану, почав інвестувати кошти у так звані проекти „ЛНР” та „ДНР”. У результаті ми отримали групу „ручних” сепаратистів для задоволення інтересів олігархів регіону. Але через не бажання влади своєчасно реагувати на загрозу було втрачено державний контроль над територіями, що перебували під впливом Партії Регіонів. Було запроваджено АТО на цих територіях, але попри це, не

було офіційних рекомендацій стосовно ОМС. Експерти вважають, що було доцільно ввести воєнний час, інші кажуть про залишення чинного законодавства. Тут потрібне тлумачення військового стану: воєнний стан – це особливий правовий режим, що запроваджується в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. Але такий шлях неможливий для сучасної України, оскільки немає впевненості, що ОМС, які були скликані колишньою владою, будуть виконувати ці функції на благо саме України, а не окупанта. Верховна Рада вирішила створити новий орган для окупованої території, а саме військову поліцію, яка б мала регулювати використання державного примусу на території АТО. Військова поліція має виявляти кримінальні та інші правопорушення серед військовослужбовців та працівників Збройних сил, здійснювати досудове розслідування злочинів, проводити гласні й негласні заходи для розшуку дезертирів, боротися з терористами та диверсантами, вести нагляд за дорожнім рухом військових транспортних засобів, здійснювати контроль за станом пропускового режиму на військових базах, складах та арсеналах тощо. Під час виконання своїх завдань військові міліціонери можуть регулювати дорожній рух (у разі проходження колон військових транспортних засобів), перевіряти у військовослужбовців документи та порядок носіння форми одягу, утримувати порушників на гауптвахтах, застосовувати вогнепальну зброю, бойову техніку та спеціальні засоби для припинення правопорушень. У випадках, пов'язаних із порятунком життя людей чи переслідуванням злочинців, військові міліціонери мають право безперешкодно входити в будь-який час доби на земельні ділянки, в житлові та інші приміщення громадян, на територію державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності (з наступним повідомленням про це прокурора протягом 24 годин). Отже, ця поліція створюється більше для військовослужбовців. Тому законодавці вирішили додати до повноважень ще й функції ОМС. Тобто у нас є орган з необмеженою владою та без чітко визначеної компетенції. Але абсурд і цей закон відхилено.

Тому де-факто на цій території у держави немає діючого на благо України органу державної влади, це підтверджують заяви очільника Луганщини Г. Москаля: „Я – голова адміністрації, якому облрада має делегувати повноваження, губернатор їй підконтрольний і підзвітний. Як я можу працювати там, де цієї ради немає?”[2]. Навіть попри бажання голови ОДА працювати, у нього немає фактичних засобів впливу. Тому Верховна Рада має створити новий орган влади на окупованих територіях з обмеженими повноваженнями. У березні було прийнято Закон України „Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей” з багатьма колізіями. Стаття 5: „Повноваження депутатів місцевих рад і посадових осіб, обраних на позачергових виборах, призначених

Верховною Радою України цим Законом, не можуть бути достроково припинені” [3]. Але проти більшості депутатів було розпочато кримінальні провадження або ж вони переховуються. Стаття 9: „В окремих районах Донецької та Луганської областей рішенням міських, селищних, сільських рад створюються загони народної міліції, на які покладається реалізація завдання з охорони громадського порядку в населених пунктах цих районів” [3] на перший погляд здається, що норма повністю відповідає конституції, але де гарантії, що сепаратисти не будуть цими загонами міліції? Тому, потрібно проаналізувати всі чинники, починаючи від політичних, закінчуючи соціальними, і на основі ґрунтовного аналізу видати законодавство, яке би регулювало всі відносини на тимчасово окупованих територіях.

Література:

1. Відчиняйте, міліція! Військова... // Іменем закону. – 2015. □ 16 квітня.
2. Геннадій Москаль: Проросійські настрої у Луганській області 80-95% // Українська правда. – 2014. – 30 жовтня.
3. Закон України „Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей ” // ВВР. – 2015. – № 17. – Ст. 125.

Танащик І. В., студентка

Пелипчук С.М., к.пед.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

ОСНОВНІ ТЕОРІЇ КОНФЛІКТІВ

*«Конфлікт будь-який завжди владнає мудрець що володіє собою»
(Георгій Александров)*

Конфлікт – це зіткнення інтересів, реальних, уявних чи приписуваних іншій стороні, загроза якого є реальною чи може виникнути в майбутньому. На думку Е. Шострома, «конфлікт виникає через різницю потреб і цілей різних людей, які вступають у взаємодію. Для того, щоб уникнути конфліктних ситуацій, потрібно як дві краплі води бути схожими один на одного... конфлікт в людських стосунках неминучий. І додамо – необхідний» [1].

Конфліктний процес – ланцюг вербальних і невербальних відносин конфліктуючих сторін, який визначається механізмами, що ведуть до викривлення мислення, життєвих уявлень і здатності сприйняття. Інші механізми підсилюють взаємну недовіру, що сприяє радикалізації вольових дій.

Конфліктологія знаходиться на етапі виділення в самостійну науку. У цих умовах першочерговими завданнями класифікації є уточнення рамок того

різноманіття конфліктів, які виступають об'єктом науки, і наділення найбільш загальних структурних одиниць в об'єктному полі конфліктології.

Одну з істотних ознак конфлікту складають характер і особливості сторін, що беруть участь у ньому. Від того, ким представлені конфліктуючі сторони, вирішальним чином залежать характеристики конфлікту. Існує необхідність включення в об'єктне поле крім традиційних соціальних конфліктів додатково внутрішньо особистісних станів.

Основний об'єкт конфліктології складають сім видів соціальних конфліктів. Міжособистісні конфлікти є зіткнення інтересів двох людей. Якщо начальник відділу протиставив себе групі підлеглих, то це буде конфлікт типу «особистість – група». Боротьба у вчительському колективі середньої школи чи гімназії між прихильниками директора і його супротивниками – це конфлікт між малими групами. Середні соціальні групи за кількісним складом займають проміжну ланку між малими і великими. Якщо кількість учасників конфлікту перевищує кілька сотень осіб, то це конфлікт між великими соціальними групами. Міжнародні конфлікти є боротьбою між двома державами чи їх ні ми – то коаліціями. Може також виникнути конфлікт між державою і групою держав. Крім того, коаліції держав можуть нараховувати від декількох учасників до їх великої кількості.

Найважливішою особливістю конфлікту є характер потреби людини, за задоволення якої вона бореться. Відповідно до теорії А. Маслоу, потреби можна згрупувати, виділивши в них п'ять ієрархічно пов'язаних рівнів. До них відносяться потреби: фізіологічні; у безпеці і захищеності; соціальні; потреби в повазі; потреби самовираження. У разі незадоволення будь – якої з цих потреб людина вже почала «підготовку» до конфлікту. Якщо використовувати більш узагальнену градацію блокованих потреб і уявити їх у вигляді матеріальних, соціальних і духовних, що відповідно тільки поглиблює конфлікт. Залежно від типу протиріччя конфлікти можна поділяти на ті, що виникли як результат антагоністичного протиріччя і внаслідок неантагоністичного протиріччя. Залежно від сфер життєдіяльності людини, у якій відбуваються конфлікти, їх поділяють на сімейні, побутові, виробничі, трудові, політичні, військові й інші.

Істотною кількісною характеристикою конфліктів, яка часто приводить до якісних розходжень, виступає їхня тривалість. У громадському транспорті конфлікт може тривати десятки секунд. Столітня війна між Англією і Францією тривала 116 років. Потім ще 105 років цей територіальний конфлікт завершувався невійськовими способами.

Кожний конфлікт має конструктивні і деструктивні функції. Залежно від співвідношення позитивних і негативних елементів у конфліктах їх поділяють на конструктивні, що мають позитивні і негативні наслідки одночасно, і деструктивні.

Можна сказати, що конфлікти виникають із приводу якого – небудь об'єкта, але їх сутність виражається в предметі конфлікту. Тому й розв'язання або врегулювання конфлікту в першу чергу пов'язане з усуненням не його об'єкта, а його предмета. Хоча це не виключає того, що те й інше може відбуватися одночасно. Більше того, трапляється й так, що об'єкта конфлікту вже немає, а протиріччя між суб'єктами конфлікту залишається[4, с.20].

Конфлікти можна класифікувати залежно від рівня розробленості нормативних способів їхнього розв'язання. Існують конфлікти, для розв'язання яких не розроблено ніяких нормативних механізмів. Прикладом такого конфлікту може бути суперечка двох пасажирів у громадському транспорті. Можна виділити цілком інституціоналізовані конфлікти. Наприклад – дуель. Між цими крайніми полюсами існує багато видів конфліктів, норматив не врегулювання яких здійснюється частково. Крім загальних класифікацій конфліктів може бути дана велика кількість окремих типологій. Вони охоплюють не все об'єктне поле конфліктології, а тільки його частину, пов'язану з одним з видів чи типів конфліктів.

Охарактеризовані вище загальні окремі типології не вичерпують усе різноманіття можливих класифікацій конфліктів. В основі класифікації її може в принципі лежати будь – яка ознака конфлікту.

Література:

1. Шостром Є. Человек – манипулятор. Внутреннее путешествие от манипуляции к актуализации [Текст]/ Є. Шостром. – К.: PSYLIB, 2003.
2. Режим доступа: http://pidruchniki.com/18531102/psihologiya/suchasni_teoriyi_konfliktu. - Назва з екрану.
3. Режим доступа: <http://westudents.com.ua/glavy/78319-2-osnovn-teor-konfliktu.html>. - Назва з екрану.
4. Лeko Б., Чуйко Г., Медіація: підруч. – Чернівці: Книги – ХХ1, 2014. – 520 с.

Макогончук К., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОЧИНСТВА НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (СЕРЕДИНА ХІХ СТ.)

Середина 1860-1970-х рр. в Російській імперії стали переломними. Саме у цей період було здійснено скасування кріпосного права і пов'язані з ним інші перетворення, які стали поштовхом до переходу від феодально-кріпосницького ладу до капіталізму. Серед реформ цього періоду чільне місце займає судова реформа 1864, бо за змістом проголошених у ній основ і принципів вона була найбільш послідовною буржуазної реформою.

Судова система в 40-60 роках ХІХ ст., тобто безпосередньо перед реформою, в основному представляла собою ту ж, що була створена при Катерині ІІ – в епоху, коли найбільш чітко проглядався кріпосницький характер законодавства. Структура, основи організації та діяльності дореформеного

суду були закладені „Установлением для управления губерний” 1775 р. і незначно змінені і розвинені наступним законодавством кінця XVIII – першої половини XIX ст. Як і весь державний лад кріпосницької Росії, судоустрій і судочинство мали безліч рис грубого і неприкритого свавілля і насильства. Дореформений суд характеризувався:

- крайньою громіздкістю судової системи, кількістю судових інстанцій і побудовою її за принципом становості. За кількістю судових інстанцій дореформенна Росія перевершувала всі країни Європи того періоду [6];

- залежністю від адміністрації;

- непомірною повільністю процесу, в результаті чого вирішення кримінальних справ затягувалося на десятки років, а найуспішнішим способом закінчення цивільних справ було визнано закінчення давності;

- ключовою роллю тілесних покарань;

- пануванням у всіх слідчих і судових інстанціях хабарництва (Князь П. Долгоруков, відомий публіцист-памфлетист в одній з доповідей царю в 1857 р. назвав російське судочинство „істинним виром хабарів і блуду”. Прямим результатом хабарництва було винесення несправедливих вироків);

- низьким освітнім і моральним рівнем суддів, прокурорів, чиновників поліції і тощо.

20 листопада 1864 року імператор Олександр II підписав Указ Сенату, що затвердив чотири законодавчі акти: Устрій судових установлень, Статут кримінального судочинства; Статут цивільного судочинства, Статут про покарання, які накладають мирові судді. У подальшому ці акти, як єдине ціле матимуть загальну назву – Судові статuti 20 листопада 1864 р. й стали основою всієї судової системи Російської імперії до революції 1917 р.

Було запроваджено суд присяжних, адвокатуру, реорганізовано прокуратуру, змінено організацію судового процесу і судових установ. Судовими статутами 1864 р. створювалася оригінальна й ефективна система правосуддя. Вона мала дві гілки, дві підсистеми, що об'єднували вищий судовий орган – Сенат: загальні суди і мирові суди. Крім того, існували суди особливої підсудності: військові, волосні, комерційні та інші, створення яких передбачалося іншими законодавчими актами [5].

Адміністративно-територіальний і судово-територіальний поділ імперії після реформи не збігалися. Повіти і міста були розділені на ділянки мирових судів. Територія, підвідомча окружним судам, охоплювала кілька повітів, округи судових палат – кілька губерній.

Окружні суди були судами першої інстанції загальних судів, судові палати – судами другої інстанції. На початку XX століття в імперії було 106 окружних судів і 14 судових палат [3].

Значною гарантією незалежності судів став принцип незмінності суддів, закріплений ст. 243 „Установления для управления губерний” . Відповідно до цієї статті, голови і члени окружних судів і судових палат не могли бути звільнені або переведені з однієї посади на іншу без їхньої згоди, окрім, як за вироком суду. Для призначення на посаду члена окружного суду необхідно було мати вищу юридичну освіту і стаж роботи в суді або прокуратурі не

менше трьох років (у званні присяжного повіреного – 10 років). Для більш високих посад стаж збільшувався.

Окружні суди склалися з одного або кількох відділень у кримінальних і цивільних справах. Вони розбирали більшість справ, причому всі цивільні і значна частина кримінальних розбиралися коронними суддями.

Для розгляду справ про злочини, за які могло бути призначене покарання у вигляді позбавлення прав стану, як особливих, пов'язаних з приналежністю до привілейованих станів, так і всіх прав (майнових, шлюбно-сімейних), залучалися присяжні засідателі.

Отже, суд присяжних був не самостійним закладом. До його підсудності не були віднесені справи про державні злочини, а також значна частина посадових злочинів.

Теорія вільної оцінки доказів була пристосована головним чином до діяльності суду присяжних, а її сутність виражена в правилах, що визначали дослідження доказів і винесення судового рішення в цьому суді. [6]

Отже,судова реформа замінила роздроблену систему судів (станові суди, за типом справ, з безліччю інстанцій, де справи велися на основі інквізиційного процесу, при закритих дверях, слідчі функції здійснювала поліція).

Література:

1. Джаншиев Г.А. Основы судебной реформи: Сборник статей / Г.А. Джаншиев. – М.: «Статут»; РАП, 2004. – 410 с.
2. Джаншиев Г.А. Эпоха великих реформ. –СПб., 1907. с. 3.
3. Джаншиев Г.А., С.И. Зарудный и судебная реформа, М., 1889, с. 5.
4. Казанцев С. М. Суд присяжных у Росії: Гучні кримінальні процеси 1864-1917 рр. Л., 1991.

Карча М., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Характерною рисою сучасного світового соціально-економічного розвитку є бурхлива динаміка інтеграційних процесів у світі та Європі. При цьому навіть ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчують на собі їх відчутний вплив. Сучасні відносини України та ЄС напружені, оскільки Європейський Союз має свої внутрішні економічні проблеми через країни, які підривають стабільність об'єднання. Важливим є те, що євроінтеграція повинна розглядатися як засіб досягнення мети.

Ставши членом ЄС, Україна буде залучена до Спільної європейської політики безпеки та оборони (СЄПБО), яка гарантуватиме Україні державний суверенітет та територіальну недоторканість [3]. Проте, у цьому питанні не все так просто, бо, як зауважує А. Павленко, „стара” Європа не надто довіряє

новим членам ЄС і НАТО – протеже США, до яких потенційно належить і Україна, оскільки нові члени ЄС тяжіють до США, їхня політика далеко не завжди спрямована на зміцнення ЄС та його єдності. Політика безпеки ЄС базується на спільних з НАТО й на самостійних управлінських і військових структурах ЄС. Отже, інтегрувавшись у ЄС, Україна опиниться у зоні захисту від будь-яких ворожих посягань на її територіальну цілісність.

В результаті вступу до ЄС найбільше переваг Україна може отримати в політичній та економічній сферах у зв'язку із її залученням до співтовариства, яке активно та успішно акумулює досвід та зусилля своїх членів задля досягнення надійної колективної міжнародної безпеки, ефективно використовує ресурси та потенціал країн в економічній і фінансовій сферах.

Якщо детально говорити про економічні переваги, то нагадаємо, що у вересні 2014 р. ЄС продовжив односторонні торгівельні преференції для України до 31 грудня 2014 р. Це означає, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС у частині зони вільної торгівлі не буде застосовуватися. Причиною такого рішення, за словами єврокомісара з торгівлі Карела Де Гюхта, є „дуже важкий стан економіки України” [1]. Однак істинна проблема у відносинах Росії, яка тисне на ЄС, у результаті чого після ратифікації угоди про асоціацію у Верховній Раді імплементація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відкладена до 31 грудня 2015 року. Польський політик і економіст М. Свенціцький у статті „Дилема України” описав економічні переваги України від її інтеграції в європейський простір [2]. Зокрема йдеться про створення зони вільної торгівлі з ЄС, проблеми, які супроводжуватимуть при її запровадженні та можливі наслідки. Зрозуміло, що першим з позитивів він вбачає можливість виходу на європейський ринок, а отже спрямування виробництва на європейського споживача, на стандарти при виготовленні продукції та її зберіганні. Це, у свою чергу, має сприяти розвитку малого і середнього бізнесу. При цьому будуть лібералізовані ціни на 95% продукції. Неодмінно розшириться участь українських підприємств у європейському ринку послуг. Буде знято додаткову процедуру контролю за якістю українських товарів, оскільки ми маємо змінити свої стандарти відповідно до європейських з відповідним маркуванням складу продукції. Зросте частка іноземних інвестицій в українську промисловість, що дозволить їй стати більш конкурентоспроможною на європейському ринку.

Документ про створення Зони вільної торгівлі (ЗВТ) зобов'язує вирішувати будь-які спори в галузі торгівлі виключно в рамках міжнародного права. ЗВТ не створює перешкод для торгівлі з іншими країнами, що до ЄС не входять [7].

До головних соціальних переваг на належать соціальні стандарти ЄС: 1) тривалість життя перевищує пенсійний поріг; 2) мінімальна заробітна плата у 7 разів вища за українську; 3) соціальна сфера належить до пріоритетів при виділенні коштів; 4) високий рівень якості медичного обслуговування (видатки на охорону здоров'я в Україні: на одну особу в середньому витрачається менше 90 €, а в країнах ЄС – до 1200 €) та ін. У країнах ЄС, на відміну від України, власне помешкання для сім'ї, яка працює, є абсолютно доступною річчю. У Німеччині ставки по іпотечних кредитах з десятирічним терміном

виплати не перевищують 3,5%, у Голландії – 3% на 30 років. В Україні базова ставка по іпотечному кредиту – 20-25% на 15 років.

Дивно, але жоден з українських ВНЗ не входить до 200 університетів світу (за рейтингом Times Higher Education). Натомість 77 університетів ЄС входять до цього рейтингу. У країнах ЄС існують сотні програм із підтримки талановитої молоді. Можна отримати стипендію, або ж звернутися за підтримкою до урядових програм. Отримати стипендію можуть навіть ті, хто не є громадянином тієї чи іншої країни ЄС. Молодь може користуватися міжнародною карткою особи ISIC, що дає право на 40 тис. знижок.

Правила Євросоюзу зобов'язують виробників надавати мінімум дворічну гарантію на будь-який новий товар. ЄС дотримується стандартів щодо питної води та повітря, не використовує миючих засобів на основі фосфатів. У ЄС існує доступне авіапересування – діє принцип „відкритого неба”, що у кілька разів здешевлює авіаперельоти. Можливість подорожувати без кордонів, віз і навіть без закордонного паспорта в межах Шенгену.

Таким чином, інтеграція України в ЄС передбачає адаптацію усіх галузей життя українців до стандартів країн європейського простору. Очевидними є переваги цього процесу за умови виконання вимог ЄС у соціальній, гуманітарній та економічній сферах, удосконалення вітчизняного законодавства та підвищення стандартів життя.

Література:

1. ЄС відклав виконання ЗВТ з Україною, щоб уможливити ратифікацію [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/business/54182e61e6059/>
2. Навіщо Україні асоціація з ЄС. 13 переваг [Електронний ресурс] - Режим доступу: / <http://ostarbeiter.vn.ua/asociacia-z-es-13-perevag.html>
3. Павленко А. Україна в контексті колективної безпеки Європи / Павленко А. // Українська правда. – 2009. – 1 червня.

Тьотюл І., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ПЕРЕГОВОРНИЙ ПРОЦЕС У ВИРІШЕННІ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Понад рік в Україні триває збройний конфлікт, який зачепив різні сфери життя держави та особистого життя українців. Світова спільнота не готова до нової холодної війни і керівництво країни намагається врегулювати ситуацію дипломатичним шляхом, а саме підписанням угод та пошуком тієї середини конфлікту, яка б забезпечила найоптимальніший варіант для обох сторін. Тобто відбуваються переговори між представниками різних країн для подолання небезпеки та загрози, яка має тенденцію поширення за межі української території.

Перемовини – спосіб розв'язання конфлікту, який залежить від використання ненасильницьких засобів і прийомів вирішення проблеми. Вони ведуться з метою продовження дії угод та створення нових умов для вирішення непорозумінь та нормалізації відносин.

У процесі перемовини між сторонами важливе значення має певна послідовність етапів, яка забезпечує нормалізацію відносин та запобігає виникненню перешкод у процесі формування спільної згоди. Прикладом послідовності таких етапів є: підготовка до переговорів, ведення переговорів, аналіз результатів переговорів та виконання досягнутих домовленостей.

До основних причин, що сприяли виникненню конфлікту, відносять: інформаційну, комунікативну, відволіканню уваги, поширення різних форм пропаганди, відсутність контролю та координації дій.

Пройшло безліч багатосторонніх переговорів стосовно вирішення конфлікту на Сході, в яких брали участь представники України, Росії, США, ЄС та терористи Донбасу. Однак жодна з цих зустрічей суттєвих результатів не принесла: ні терористи, ні російська сторона, яка їх підтримує, не змінюють своєї позиції та не демонструють готовності до компромісу.

До основних переваг у процесі переговорів відносять: 1) у переговорах відбувається безпосередня взаємодія сторін; 2) учасники конфлікту мають можливість максимально контролювати різні аспекти взаємодії, зокрема самостійно встановлювати час проведення і межі обговорення, проводити процес переговорів і їх результат, визначати рамки угоди; 3) переговори дозволяють учасникам конфлікту виробити таку угоду, яка б задовольнила кожен зі сторін та дозволила уникнути тривалого судового розгляду, що може закінчитися програшем; 4) рішення, яке досягнуте під час домовленостей, нерідко має неофіційний характер, залишаючись приватною справою договірних сторін; 5) збереження конфіденційності [1, с. 377-378].

У квітні 2014 р. у Женеві відбулися чотиристоронні переговори Україна-Росія-США-ЄС щодо ситуації в Україні, де президент США Б. Обама заявив, що Сполучені Штати готові запровадити різноманітні санкції проти Росії, якщо вона буде порушувати угоду [2].

Уже в червні 2014 р. у Донецьку відбулися переговори щодо врегулювання конфлікту на сході України, в яких взяли участь очільники сепаратистських рухів та терористичних організацій, які орудують на сході України. Проте терористи погодилися лише формально на припинення вогню.

26 серпня у Мінську пройшла зустріч на високому рівні у форматі Україна – Євросоюз – „Євразійська трійка”. Це перші перемовини щодо врегулювання кризи на сході України за участі президентів. Крім П.Порошенка, у зустрічі взяли участь президенти Білорусії, Росії, Казахстану, керівник європейської дипломатії, єврокомісар з енергетики та єврокомісар з питань торгівлі. Під час перемовин сторони обговорили економічні аспекти приєднання України до зони вільної торгівлі з ЄС і пов'язані з цим питання співпраці з країнами Митного союзу під проводом Росії. Крім того, президенти Порошенко і Путін також мали змогу на двосторонні переговори, темою яких був конфлікт на Донбасі.

Уже 12 лютого 2015 року відбулися переговори у Мінську за участі лідерів Німеччини, Франції, України та Росії у форматі „нормандської четвірки”, де і

була підписана угода. Мінська угода – це комплекс заходів, які були узгоджені на саміті в Мінську 11-12 лютого 2015 р. з метою деескалації збройного конфлікту в Україні[2]. У результаті перемовин лідери „четвірки” прийняли декларацію на підтримку комплексу заходів з виконання мінських угод, а саме 13 пунктів: він передбачає „негайне та всеосяжне припинення вогню в окремих районах Донецької та Луганської областей України і його суворе виконання” з 00:00 15 лютого за київським часом, відведення важких озброєнь обома сторонами на відстані з метою створення зони безпеки, а також моніторинг та верифікацію ОБСЄ режиму припинення вогню та відведення важкого озброєння із застосуванням всіх необхідних технічних систем, включаючи супутники, БПЛА та радіолокаційні системи. Проте урочистого підписання лідерами досягнутої під час переговорів у Мінську угоди не відбулося [3].

8 березня 2015 р. у штабі АТО відбулось завершення четвертого етапу відведення озброєння на Донбас. Україна виконала свої обов'язки, які були передбачені мінськими домовленостями. Проте бойовики досі імітують відведення озброєння і насправді, передислокують техніку і займаються як тренуванням своїх бійців, так і перегрупованням і формуванням ударних сил.

Отже, основне завдання України на сьогодні полягає у застосуванні можливих способів мирного виходу з конфлікту, щоб зберегти Донбас як частину єдиної країни та знайти формулу, яка відповідатиме очікуванням його населення.

Література:

1. Курбатов В.І. Конфліктологія/ В.І. Курбатов. – Вид. 2-ге. – Ростовн/Д: Фенікс, 2007. –445с.
2. Моніторинг українських медіа за 10 березня 2015 року [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uacrisis.org/ua/russian-monitoring-ukrainskikh-media-za-10-mar/>
3. Переговорний процес як спосіб вирішення конфліктів [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://bukvar.su/menedzhment/112294-Peregovorniy-process-kak-sposob-razresheniya-konfliktov.html>

Цілюк В. В.

Леко Б. А., к.психол.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Головне не те, де ми стоїмо, а те, в якому напрямку рухаємося
Олівер Холмс

Важливим фактором на шляху України в європейську спільноту виступає ефективне мирне вирішення конфліктів. Однією з нових форм подолання конфлікту, яка до цих пір залишається в тіні не тільки в нашому житті, але і в науці, праві є практика медіації. Дана практика є перспективним напрямком для

використання у вирішенні конфліктів різного рівня. Це соціальна технологія і атрибут громадянського суспільства.

Зараз на Заході близько 95 % цивільних справ розв'язуються на досудовій стадії. Це вражає, як і підвищена турбота західного суспільства про зменшення соціальної конфліктності; прописані механізми та норми цього процесу, створені стійкі організаційні структури. Для деяких категорій суперечок на законодавчому рівні було встановлено обов'язкове проведення процедури медіації. У більшості міжнародних комерційних арбітражах створені медіаційні центри, а багато арбітрів, перш ніж почати третейську процедуру, пропонують сторонам удатися до послуг медіації.

В останні роки термін «медіація» стає усе більш широко відомим і навіть звичним у юридичній сфері не тільки за кордоном, але й у нашій країні. Правда, на відміну від багатьох інших країн, де медіація вже досягла цілком поважного зрілого віку, у нас вона ще «в пелюшках» [1,с.5-14]. Це, безсумнівно, одна із причин, через яку існує велика кількість непорозумінь із приводу сутності, застосування та можливостей медіації.

Враховуючи природну, стихійну роль медіації в соціальних процесах, вона завжди була присутня в тих або інших формах у житті суспільства. Але важливіше те, наскільки вона зможе проявитися у розвинених, легітимних інституціональних формах. На це вже потрібен час, певна історія становлення політичної та правової культури. Якщо модель соціально-політичного ладу країни заснована на медіації, це значить, що у суспільстві добре розвинуті цивільні інститути та демократія. У такому суспільстві різні соціальні групи, які існують у різних умовах і зустрічаються з різними проблемами, для їхнього вирішення взаємодіють і узгоджують інтереси як усередині самих груп, так і між ними та державними структурами.

Тому, з огляду на все вище зазначене, спробуємо дати чітке та обґрунтоване пояснення самого поняття «медіація» та перспектив подальшого розвитку цього явища в нашій країні. Отож, медіація – це процес, під час якого зустрічаються разом дві чи більше сторони у присутності третьої – нейтральної – сторони (медіатора), яка сприяє досягненню сторонами взаємної згоди у вирішенні спору. При цьому медіатор робить все можливе – з цього і складається технологія медіації, – щоб позиція і почуття, побажання, інтереси, потреби сторін спочатку були озвучені та враховані, потім були почуті та зрозумілі всіма, аргументи відпрацьовані, і, нарешті, вироблено спільне рішення – вихід з конфліктної ситуації, яке влаштує всі сторони.

Юстиція в Україні успадкувала від радянських часів використання карального підходу та репресивних методів боротьби зі злочинністю, тоді як у розвинених країнах світу відбувається усвідомлення неефективності карального реагування для зростання злочинності. Це, а також потреба в посиленні захисту прав людини (як всесвітня тенденція), спричинили гуманізацію кримінального законодавства багатьох країн і впровадження інституту медіації для розв'язання конфліктів. У нашій країні вона недостатньо розвинена й не користується великим попитом, хоча й існує чи не десятиліття, зокрема, у варіанті відновного правосуддя та ювенальної юстиції. Немає відповідних фірм чи об'єднань медіаторів, які б постійно на професійні основі надавали посередницькі

послуги; не вдосконалене в цьому напрямку законодавство. Та причини ситуації не лише об'єктивні, але й у свідомості людей, які ще не готові самі нести відповідальність за ухвалення рішення. Проте процес, як кажуть, пішов, і його вже не зупинити: медіація буде в нашій країні, хоч і пізніше, ніж могла б.

В Україні функціонують Український центр медіації (УЦМ) започаткований при Києво-Могилянській Бізнес Школі в 2008 році з метою створення інституції, яка б стала рушійною силою для розвитку альтернативних способів вирішення спорів в Україні шляхом проведення навчання і надання послуг дійсно незалежних медіаторів, та Український центр порозуміння (УЦМ), який розпочав свою діяльність з 1994 року. УЦМ сприяє розвитку українського суспільства шляхом впровадження відновних практик та підходів, і, зокрема, медіації. Крім цього в багатьох обласних центрах України функціонують служби медіації, в тому числі і в Чернівецькій області; у багатьох – започаткована «шкільна медіація».

В 2010 році (17 грудня) до Верховної Ради був поданий проект закону України № 7481 «Про медіацію», в 2013 році ще один закон – № 8137, в 2014 році – ще декілька проектів законів... І все – нічого не прийнято. Напрошується висновок: «медіація» – для мудрих людей. Зараз найголовніше для створення сприятливих умов для впровадження медіації в Україні – це інформація. Йдеться про кваліфіковану інформацію та пропаганду медіації, тобто формування у соціумі розуміння медіації й усіх її переваг.

Уміння домовлятися – одна з ознак цивілізованого суспільства, яку нам ще треба опанувати. Сучасна ситуація у світі загалом та в Україні зокрема переконливо доводять: понад усі можливі засоби врегулювання конфліктів варто цінувати уміння домовлятися. Тепер в світі в умовах війни Україна – Росія, запрацювали всі: і президенти країн, і керівники міжнародних організацій (медіатори), робиться все, щоб «гармати замовкли» не шляхом застосування військової сили, а завдяки мирним домовленостям.

Література

1. Лєко Б. Медіація: підручник / Б. Лєко, Г. Чуйко. – Книги, 2014. – 520 с.

Зуник С., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ПОЛІТИЧНИЙ КОНСЕНСУС ЯК ШЛЯХ РОЗВ'ЯЗАННЯ ВСЕОХОПЛЮЮЧОЇ КРИЗИ

Політичний консенсус як головний принцип демократизації суспільства став не лише розділом у вивченні політичної науки а й, основою для формування правової держави. Консенсус – політичні та практичні позиції, ідеї,

питання, які дають змогу різним політичним силам, суб'єктам політики під час перемовин досягти згоди, взаємоприйнятних рішень [1]. Політологія розрізняє три рівні консенсусу: 1) базовий або основний консенсус на рівні цілого суспільства; 2) процедурний або конституційний, наприклад виборчий процес.

Базовий консенсус може бути цільовим результатом процедурного. Теперішній – згода з питань тактики цих партій, які входять до парламенту та їх політичного курсу. Головні суб'єкти цього рівня – коаліція й опозиція. Оптимальна форма – відносини між суб'єктами шляхом дискусії [3, с. 164].

Політична наука виокремлює такі вимоги до формування політичного, парламентського консенсусу: принципова рівність та суб'єктність учасників, діалогічність обговорення предмета узгодження, свідомий характер дискурсу, відсутність маніпуляції, раціональність, динамізм, перманентна підтверджуваність консенсусних домовленостей, відкритість, максимальна публічність; багаторівневність і взаємозв'язок рівнів.

Однак досягнення нової якості згоди у парламенті потребує вдосконалення, а відтак і помітного ускладнення відповідних консенсусних механізмів. Тому велике значення надається формально-процедурному (регламенту парламенту) аспектові узгодження інтересів, що викликає необхідність розглянути варіанти практичного втілення принципу консенсусу в умовах сучасної демократії.

Сучасні українські політичні сили, що стоять на позиції традиціоналізму (ультраправі, націонал-демократи, праві ліберали), по суті, замикаються на внутрішньонаціональних проблемах „автентичний Захід – російськомовний Схід” України, активізуючи свої зусилля, загалом, у гуманітарній сфері: боротьба за коренізацію східних областей, за монополізацію державної мови. Стосовно лібералів (патріотично налаштованих) варто сказати, що їхні вчинки і бажання не завжди є доречними в нинішніх умовах України. Лібералізм для України з її білінгвістичною конфронтацією – на рівні обов'язкового, „загальнодержавного” введення принципів мультикультуралізму – є вкрай небезпечний, оскільки здатний призвести до спалахів сепаратизму.

Модернізацію політичного мислення в Україні, наповнення його „реальним матеріалом” адекватним до сучасних цивілізаційних та культурних умов, треба починати з можливості налагодження діалогу між традиційними для суспільства ідеологіями (соціал-демократія, націонал-демократія) та новітніми, ліберально орієнтованими [2].

Зі становленням державності в Україні виникли передумови динамічного розвитку суспільства, самореалізації людини, але проблематичним є створення належних умов для такої реалізації. Саме їх покликана створювати політика, поступово інтегруючи політичні відносини в соціальні. Оновлення українського суспільства потребує оновлення політичної свідомості, формування культури, що передбачає заповнення політико-культурного вакууму в свідомості людей; перехід від класових, національних, корпоративних цінностей до загальнолюдських, до людиноцентризму.

Події останніх років в Україні значно гальмують інтеграційні процеси. Однією з них є російська агресія на сході України – збройний конфлікт на частині території Донецької і Луганської областей України. Російська влада

неодноразово заявляла про своє несприйняття Антитерористичної операції і вимагала її припинення та початку переговорів з бойовиками. Незважаючи на численні докази присутності російських військ на території України, офіційно Росія не визнає факту свого вторгнення в Україну, відтак з українського боку війна розглядається як неоголошена, „гібридна”. Усі перемовини з метою досягнення консенсусу та її припинення є безрезультатними.

Потужним поштовхом до досягнення політичного і парламентського консенсусу мала би стати Революція гідності (листопад 2013 – лютий 2014 рр.), викликані відходом політичного керівництва країни від законодавчо закріпленого курсу на Європейську інтеграцію. Однією з головних причин протестів стала узурпація влади В. Януковичем та його оточенням.

Діяльність теперішньої влади охарактеризувати дуже важко, оскільки після повалення режиму Януковича очікувалися конкретні напрями дій і шляхів їх реалізації. Невдоволення населення щодо роботи органів влади в подальшому призведе до нових соціальних вибухів. Для досягнення консенсусу має бути прийнятий закон про політичні партії, їх прозоре державне фінансування, заборону політичної реклами на телебаченні і радіо. Щоб унеможливити ситуацію, коли за два місяці до виборів створюють партію [4].

Отже, наслідком недосягнення консенсусу між владою і суспільством є поява і розвиток політичної кризи, яка супроводжується поширенням суспільних невдоволень та вибухів, їх посиленням, які можуть вилитися у революціях та війнах.

Література:

1. Лісничий В. В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн : Навч. посіб. / В. В. Лісничий. – К. : „Професіонал”, 2004. – 560 с.
2. Політичний консенсус у сучасній Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://old.niss.gov.ua/book/Krysachenko/6-3-Ukr_Socium.pdf 10
3. Словник політологічних термінів [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-11517-3.html> 12
4. „Якщо реальних змін в Україні не буде, зміниться влада. У який спосіб - поки не зрозуміло” [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://gazeta.ua/articles/politics/_akscho-realnih-zmin-v-ukrayini-ne-bude-zminitsya-vlada-u-yakij-sposib-poki-ne-zrozumilo/612401

Георгіян В. К. студентка
Леко Б. А. к.психол.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

ПОСЕРЕДНИЦТВО В КОНФЛІКТАХ

*Спільна біда - зближує, загальна удача - веде до конфлікту.
(Микола Пащенко)*

Якими ми б не були обережними, в конфліктні ситуації ми потрапляємо майже не щодня. Отже, зрозуміло, що конфлікти неминучі та необхідні, тому що є поштовхом до розвитку. Однак, частіше конфлікт, суперечка, мають деструктивний характер. У таких випадках сторони, залучені в конфліктну ситуацію, не бачачи іншого виходу, вдаються до допомоги правосуддя, свідомо займаючи позиції по різні сторони барикад. Ситуація, що створюється в результаті протистояння, може розв'язатися лише поразкою однією зі сторін і виграшем іншої, але виграш цей далеко не завжди виправдовує всі сподівання та надії переможця.

Варіантів поведінки, що підтримують або посилюють конфлікт, маса. А от способів його розв'язання – лише один – спробувати домовитися. У конфлікті протиборчі сторони перестають бачити необхідність дійти згоди та втрачають конструктивність. Готовність поступитися, сприйняти потреби іншого, визнати й урахувати його наміри та побажання – усе це вимагає емоційної стійкості, певної дистанції й упевненості, що власна позиція не буде ущемлена. Тому простіше, якщо хтось третій, людина зі сторони, не залучена до розгляду, допоможе сторонам дотримуватися основних правил спілкування одна з одною, буде керувати спілкуванням і усувати перешкоди та бар'єри.

Посередництво в конфлікті вважається складною місією. Для здійснення цієї місії потрібно знати: причину та привід, джерело та підставу суб'єктів і механізм конфліктної взаємодії. Треба також розуміти, що в конфлікті немає й не може бути як абсолютно правої, так і абсолютно винної сторони. Улагодження конфлікту можливе лише шляхом максимального задоволення конфліктуючих сторін.

Посередництво – це особлива форма участі третьої сторони в урегулюванні та розв'язанні конфлікту з метою сприяння процесу переговорів між учасниками конфлікту. Сприяючи конструктивному обговоренню та пошуку вирішення проблеми, посередник не може разом з тим визначити вибір остаточного рішення, який є прерогативою конфліктуючих сторін. Тому посередник повинен відразу ж підкреслити той факт, що відповідальність за невдачу на переговорах і подальшу ескалацію конфлікту несе не третя сторона, а самі учасники конфлікту.

Робота посередника (медіатора) полягає в керуванні та контролі переговорів. Медіатор не дозволяє виникнути новим конфліктам, непотрібним і небажаним ситуаціям. А що стосується осіб, які ведуть переговори, то вони

можуть навчитися правильній поведінці та різним способам грамотного ведення переговорів. Медіатор не тільки стежить за правильністю веденням переговорів і успішним завершенням, він визначає кожній стороні вигоди згоди.

Умовою ефективної діяльності медіатора є його соціально-психологічна компетентність. Однією з її складових виступає конфліктогенна компетентність, яка включає:

- розуміння природи суперечностей і конфліктів між людьми;
- формування в собі і підлеглих конструктивного ставлення до конфліктів у організації;
- володіння навичками неконфліктного спілкування у важких ситуаціях;
- уміння оцінювати та пояснювати виникаючі проблемні ситуації;
- наявність навичок управління конфліктними явищами;
- уміння розвивати конструктивні начала виникаючих конфліктів;
- уміння передбачати можливі наслідки конфліктів;
- уміння конструктивно регулювати суперечності та конфлікти;
- наявність навичок усунення негативних наслідків конфліктів [1, с.142].

Проаналізувавши й оцінивши конфліктну ситуацію, опоненти прогнозують варіанти розв'язання конфлікту та визначають відповідні до своїх інтересів і ситуації способи його розв'язання. Прогнозуються: найбільш сприятливий розвиток подій; найменш сприятливий розвиток подій; як буде усунено суперечності, якщо просто припинити активні дії в конфлікті.

Важливо визначити критерії розв'язання конфлікту, причому вони повинні визнаватися обома сторонами. До них належать: правові норми; моральні принципи; думка авторитетних осіб; прецеденти вирішення аналогічних проблем у минулому; традиції.

Посередник не дає стовідсоткової гарантії безпеки угоди (цього не може зробити ніхто), але він усуває страх сторін одної перед одною, їхні необґрунтовані сумніви, недовіру, кваліфіковано та до кінця угоди (проекту) сприяє сторонам у її реалізації за складеним ними ж самими планом. Посередник незалежний від сторін, це його самостійний бізнес, він зацікавлений у законному та логічному завершенні угоди й зробить усе, щоб бути саме посередником, а не пособником однієї зі сторін в обмані іншої сторони.

Після завершення конфлікту доцільно: проаналізувати помилки власної поведінки; узагальнити отримані знання та досвід вирішення проблеми; спробувати нормалізувати стосунки з недавнім опонентом; зняти дискомфорт (якщо він виник) у стосунках з іншими людьми; мінімізувати негативні наслідки конфлікту для власного стану, діяльності та поведінки.

Література:

1. Лeko Б., Чуйко Г. Медіація: підручник. – Чернівці: Книги – ХХ1, 2014. – 520 с.

Цибуляк Т. Г., студентка

Проскурняк О. П., к. психол. н., доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ПРИНЦИПИ МЕДІАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

У всьому світі медіація є однією з найпопулярніших форм урегулювання конфліктів. Медіація (від лат. mediation – посередництво) – це приватне та конфіденційне використання посередників для виходу з конфліктної ситуації. Вона дає можливість уникнути втрати часу в судових розглядах та додаткових і непередбачуваних матеріальних витрат.

Медіація – це процес, в якому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільної угоди між конфліктуючими сторонами [3]. Медіатор полегшує процес спілкування між сторонами, допомагає глибше зрозуміти їхні позиції та інтереси, шукає ефективні шляхи вирішення проблеми, надаючи можливість сторонам дійти власної згоди.

Загально-правові принципи медіації характеризуються тим, що відносяться до всієї правової системи і розповсюджують свій вплив на всі галузі, підгалузі та інститути права загалом, і на медіацію у тому числі, позаяк остання є одним із правових інститутів [2]. До таких принципів можна віднести: демократизм, гуманізм, соціальна справедливість, законність, поєднання примусу та переконання, невід’ємність природних прав людини, вища цінність людського життя, пріоритетність норм міжнародного права, вища сила Конституції, верховенство права тощо [1]. Всі ці загально-правові принципи до певної міри становлять моральне підґрунтя розвитку і функціонування будь-яких правових інститутів та механізмів.

Слід зазначити, що процес медіації базується на принципі самовизначення сторін. Самовизначення – фундаментальний принцип медіації. Він вимагає аби процес медіації спирався на здатність сторін досягти добровільного, взаємоприйняттого рішення. Будь-яка сторона може відмовитися від медіації у будь-який час. Самовизначення – процес приходу до добровільного, не під тиском рішення, у якому кожна сторона робить свій власний та зважений вибір стосовно правил процесу та його наслідків [4]. Сторони можуть використовувати принцип самовизначення на будь-якому етапі медіації, включаючи обрання медіатора, обрання правил проведення процедури, участі або відмови від участі та власне результати.

Медіатор не має можливості особисто впевнитися в тому, що кожна зі сторін робить вільний та зважений вибір, тому у випадках, де це можливо, є доцільним роз’яснити сторонам важливість консультування з професіоналами, які б допомогли сторонам зробити зважений вибір.

Утім, варто зазначити, що названі принципи не є чимось абсолютним і непорушним, і можна знайти випадки, коли якийсь із них порушується. Наприклад, рівноправність сторін у процесі медіації, їхнє рівне право обирати

посередника, висловлювати свою позицію, визначати порядок денний зустрічі, оцінювати прийнятність пропозицій, брати участь у формулюванні положень підсумкової домовленості нібито не викликає сумнівів. Але трапляються ситуації, коли одна зі сторін є "сильною", а інша - "слабкою". Відповідно медіатор прагне змінити співвідношення сил на більш збалансоване, що є передумовою конструктивних переговорів. Найчастіше це робиться за рахунок надання "слабшій" стороні дрібних переваг. До неї першої звертаються, першій дають слово, менше обмежують у часі тощо. У міжнародних переговорах посередники можуть застосовувати засоби тиску на незговірливу сторону (загрозу економічних, політичних, дипломатичних санкцій). Рівноправність дещо обмежується в ім'я рівності або результативності.

Нейтральність медіатора є важливим чинником ефективної медіації. За статутом професійних асоціацій посередників США, Великої Британії, Канади, якщо посередник у процесі медіації виявить так званий конфлікт інтересів (тобто свою потенційну чи реальну зацікавленість у певному вирішенні справи), він має інформувати про це сторони і припинити медіацію, крім випадків, коли сторони погоджуються на його подальшу роботу.

Ще одним принципом є неупередженість медіатора, який має виконувати свою роботу об'єктивно і чесно. Він повинен проводити медіацію тільки тих справ, в яких він може залишатися неупередженим і справедливим. Ідея неупередженості є центральною в процесі медіації. У будь-який час, якщо медіатор не здатен проводити процес безпристрасно, він зобов'язаний припинити медіацію. Медіатор повинен уникати такої поведінки, яка давала б привід відчувати упередженість щодо певної сторони. Якість процесу медіації підвищується, коли у сторін є упевненість у безсторонності медіатора [3].

Зворотною стороною безсторонності є відсутність зацікавленості в конфлікті. Медіатор повинен виявити наявні або потенційні власні інтереси в конфлікті. Після цього він повинен відмовитися від медіації або ж отримати згоду сторін на проведення медіації. Якщо всі сторони погодяться на медіацію після того, як були поінформовані, медіатор може продовжити медіацію. Проте якщо інтерес у конфлікті породжує деякі сумніви в об'єктивності процесу, медіатор має відмовитися від процесу.

Вважаємо, що саме принципи медіації є одним з тих факторів, що зумовлюють звертання конфліктуючих сторін за допомогою до медіатора.

Література:

1. Комаров С. А. Общая теория государства и права: Учебник / С. А. Комаров. – М. : Юрайт, 2000. – 4 с.
2. Львова О. А. К вопросу об основных принципах медиации / О. А. Львова // Третейский суд. – 2007. – № 5. – С. 151 – 155.
3. Притика Ю. Д. Посередництво як нова форма вирішення приватно-правових спорів / Ю. Д. Притика // Вісник господарського судочинства. – 2005. – № 1. – С. 231-237.
4. Теория права и государства: Учебник / Под ред. проф. В. В. Лазарева. – М.: Право и Закон, 2000. – С. 322.

Вікнянська Л., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

На сході України понад рік точиться справжня неоголошена війна. Проходять хвилі мобілізацій і тисячі українських чоловіків змушені виконати свій громадянський обов'язок. Вони вирушають на війну, щоб захистити свої родини, дім, рідну землю. Щодня воєнні дії приносять нові жертви, жахливі поранення, зниклих безвісти, а отже нові трагедії у родини. Зрозуміло, що у такій ситуації держава мала би чітко спланувати весь механізм надання допомоги захисникам держави. За офіційною інформацією, яку оприлюднив постійний представник України при ООН Ю. Сергеев, з початку антитерористичної операції в квітні 2014 року загинув 1541 український військовослужбовець, поранені 6256 бійців [1]. Ці люди віддають своє життя за Україну, бо, зрозуміло, що у разі переростання цього збройного конфлікту у повномасштабну війну, небезпека загрожуватиме й сусіднім державам.

Зауважимо, що країна і влада виявилися дещо не готовими до нових викликів часу – перепланування видаткової частини державного бюджету стосовно збільшення витрат на утримання армії, забезпечення усім необхідним, озброєння, лікування та комплексну реабілітацію воїнів. Основний тягар цих проблем взяли на себе волонтерські організації.

Українське законодавство передбачає пільги для учасників бойових дій. Провідне місце займає Закон України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”. Крім того, ці питання регулюються Законами України „Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни”, „Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” та іншими нормативними актами.

Учасникам бойових дій надаються такі пільги:

- безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;
- першочергове безплатне зубопротезування;
- безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування визначаються урядом;
- 75-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. м загальної площі житла на особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);
- безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а

також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних, незалежно від відстані та місця проживання, першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергову госпіталізацію [2].

Положення цього Закону досить промовисті, але реалії реалізації дещо інші. Досить дико виглядали нещодавні, до прийняття відповідного положення про прирівняння бійців добровольчих батальйонів до учасників бойових дій, а отже й надання їм права претендувати на усі пільги, заяви високопосадовців про небажання їм допомагати через нелегальність цих формувань. Але ж саме добровольчі батальйони першими пішли на захист української землі і брали участь у найскладніших бойових діях на сході, багато з них загинули під час „котлів”, стали інвалідами, потребують серйозної підтримки від держави.

Крім фізичних травм, солдати, які повертають по ротації із зони бойових дій, мають значні проблеми з психологічною адаптацією. У їхній свідомості відбуваються дуже складні модифікації, переоцінка цінностей, ставлення до життя і близьких. Нерідко психологи мають справу з так званим „афганським синдромом”. Деколи руйнуються сім’ї, чоловіки через відсутність належних умов для реабілітації закриваються у собі, переживаючи стан депресії та фрустрації. Необхідна мережа реабілітаційних центрів з відповідним персоналом та методикою роботи з військовослужбовцями.

За словами директора Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України полковника медичної служби В. Андронатія, для поранених військових створять два реабілітаційні центри в Україні. Вже створюються реабілітаційні відділення у Львівському й Ірпінському шпиталях. Андронатій зауважив, що в Україні не існує спеціальної реабілітації для військових. Крім того, у цій сфері навіть не існує спеціальності „лікар-реабітолог”. Раніше уряд заявляв про те, що готовий на створення реабілітаційного центру в Закарпатті для поранених учасників АТО.

Створенням реабілітаційних центрів займаються і волонтери. „Українській асоціації фахівців з подолання наслідків психотравмуючих подій” меценати вже надали кілька приміщень. Це здебільшого приватні дачі в Київській і Житомирській областях. Але ж в АТО зараз беруть участь десятки тисяч людей. Волонтерських сил вистачить на те, щоб зайнятися реабілітацією 5-7 тис. учасників АТО, у першу чергу, найбільш потерпілих [3].

Потрібно об’єднуватися простим людям та надавати допомогу і психологічну і соціальну. Не бути байдужими до цього, що нас не торкнулося ця проблема торкнулася кожного громадянина нашої країни ми повинні бути дружніми, щирими та справжніми патріотами своєї країни.

Література:

1. Інформаційний портал fakty.ictv.ua
2. Законодавство України про надання допомоги воїнам АТО <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>
3. Українське Незалежне Інформаційне Агентство Новин УНІАН: <http://army.unian.ua/998082-psihologi-dlya-uchasnikiv-ato.html>

Волколуп Ю., студентка

Мандрик М.В., д. і. н., доцент

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ПРОФЕСІОГРАМА МІДІАТОРА

Медіація є однією з найпопулярніших форм врегулювання спорів, дозволяючи уникнути затрат часу в судах, непередбачуваних витрат, до того ж, усе є приватним і конфіденційним. Медіація – це процес, в якому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільної угоди між конфліктуючими сторонами [1]. Медіатор полегшує процес спілкування між сторонами, розуміння позицій та інтересів, шукає продуктивне рішення, надаючи можливість сторонам прийти до власної угоди. Медіатора називають „королем процесу” чи „процедурним маршалом” [2]. Отже, медіатор працює не зі змістом переговорів, а з самим процесом, організовуючи його і допомагаючи дійти консенсусу.

Для того щоб бути висококласним медіатором, важливо мати низку професійних та особистих моральних якостей, умінь, досвід. Перш за все, медіатор повинен бути активним слухачем. Йому важливо розуміти як зміст, так і емоційне наповнення висловлювань сторін, а також уміти показати (дати зворотній зв'язок), що він їх також почув. Посередник повинен уміти переформулювати вислови сторін, щоб впевнитись в тому, що він їх правильно зрозумів, вміти поставити правильні запитання з метою з'ясувати положення сторін та їх ставлення до ситуації. Постійно слухати і пам'ятати все, про що говорять, важливо не тільки для того, щоб показати сторонам, що медіатор їх чує, або зробити висновок про те, як треба вирішити конфлікт (що не є завданням медіатора), а, насамперед, для того, щоб в потрібний момент процесу повертати почуте сторонам для аналізу ситуації конфлікту [3].

Посередник повинен уміти проаналізувати дії та ситуації, щоб допомогти сторонам вирішити конфлікт. Медіатор не має права оцінювати ні сам конфлікт, ні поведінку і дії людей у ньому, ні давати якісь поради, в тому числі і з приводу рішення конфлікту. Уміння відійти від упереджень, минулого досвіду, схожих випадків – дуже важливо для роботи [3]. Медіатор повинен так розгортати інформацію сторонам, щоб вони побачили, що вони розуміють однаково, а в чому їх погляди на ситуацію розходяться. Він повинен допомагати сторонам усвідомити, в чому їхні справжні інтереси.

Завдання медіатора в процесі аналізу конфлікту якраз і полягає в тому, щоб показати сторонам, які інтереси стоять за їхніми позиціями. Необхідно допомогти сторонам побудувати нові позиції, які можуть перетинатися.

Постає питання про те, чи повинен медіатор бути фахівцем в тій області, де він вирішує спір, виконуючи аналітичну функцію. В американській літературі по конфліктології переважає думка, що це не обов'язково: адже медіатор лише забезпечує комунікацію між конфліктуючими сторонами. Згідно з іншим підходом, медіатор повинен орієнтуватися в предметі спору, так як це може допомогти йому винаходити оригінальні способи узгодження їх інтересів.

В даному моменті питання торкається саме професійних навичок медіатора [2]. Окрім того, панує думка, що медіатор повинен мати освіту психолога, що допоможе йому в процесі пошуку консенсусу чіткіше побачити ситуацію. З іншого боку, це може завадити об'єктивному оцінюванню ситуації, бо посередник звертатиме більше уваги на психологічні аспекти конфлікту.

Посередник також має можливість розширити ресурси сперечальників. Виконуючи цю роль, медіатор постачає учасників спору інформацією або допомагає їм розшукати необхідну інформацію, однаково корисну для обох сторін. Однак він повинен бути дуже обережний, щоб не давати ніяких тлумачень, роз'яснень або порад. Медіатор повинен уміти правильно підготуватися до ведення переговорів – ще до початку медіації він має знайти усю додаткову корисну, доцільну інформацію, що може знадобитися в процесі.

Медіатор – це організатор переговорів і вчитель. Він навчає сторони процесу вести переговори. Посередник навчає конфліктантів думати, діяти і вести переговори з установкою на співробітництво. Більшість з тих, хто бере участь у спорі не знають, як вести переговори і намагаються застосовувати заборонені прийоми, вводять неправдиву інформацію, висувають надмірні вимоги, залякують супротивника. Досвід правильно організованих переговорів, навіть якщо він не призводить до успішної угоди, вчить учасників медіації як себе вести в складних ситуаціях, дає їм зразки ефективної комунікації.

Медіатор – хранитель психологічного клімату. Ця роль медіатора тісно пов'язана з функцією організатора процесу. Під час медіації можливі жорстка поведінка і жорсткі висловлювання, невдоволення і протистояння. Але важливо, щоб усі ці комунікативні дії були конструктивними. Роль медіатора тут полягає в тому, щоб підтримувати нехай жорстку, але конструктивну взаємодію між сторонами, уникаючи взаємних образ та приниження сторін.

Не менш важливі навички в роботі – уміння підбивати підсумки та будувати конкретні, чіткі висновки, уміти підбирати способи і типи введення переговорів до кожної окремої ситуації, залишатися нейтральним у спорі, гарантувати конфіденційність сторонам, запобігати ескалації конфлікту.

До найважливіших моральних якостей належить моральна воля (розвинутий самоконтроль, уміння домагатися мети, завойовувати повагу людей); професійна чесність (вимогливість, самовіддача в роботі); організованість; комунікабельність; принциповість – повага думки інших, уміння відстоювати свою і чийсь позиції; скромність; неупередженість; професійна зрілість.

Отже, медіатором може бути кожен, але щоб цим займатися професійно, потрібно здобувати необхідні знання і навички, бути носієм моральних якостей.

Література:

1. Аронсон Э., Уилсон Т., Эйкерт Р., Психологические законы поведения человека в социуме. – СПб-М.: Еврознак, 2002. – 560 с
2. Боброва О. М. Відновне правосуддя. Особливості впровадження процедури медіації: європейський досвід / О. М. Боброва, О. О. Горова, В. В. Землянська, Н. М. Прокопенко. - К.: Наш час, 2006. – 164 с.
3. Лeko Б. Медіація / Лeko Б., Чуйко Г. – Чернівці: Книги-XXI століття, 2011. – 440 с.

Красовська Світлана Іванівна, практичний психолог

Чернівецький державний комерційний технікум (ЧДКТ)

ПСИХОЛОГ-МЕДІАТОР У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

*«Єдина справжня розкіш – це розкіш людського спілкування»
(Антуан де Сент-Екзюпері)*

Школа не лише відбиток соціуму, але й важливий соціальний інститут, в якому дитина соціалізується, отримуючи нові знання, формуючи потрібні вміння, розвиваючи певні риси характеру. Система освіти є фокусом болючих проблем, конфліктів і змін у суспільстві (саме вона протягом багатьох років проголошувала принципи домінантності, авторитарності й оцінюваного мислення), і водночас інструментом, через який можна формувати та розповсюджувати нові принципи, стратегії та технології побудови конструктивних і гармонійних взаємовідносин.

Недисципліновані (невмотивовані) студенти, до яких раніше застосовувалися стереотипні засоби педагогічного впливу, моралізування, нерідко добре уявляють процес бесіди з учителем, передбачають звинувачення, що викликає в них опір, прагнення не допустити втручання у своє життя. У таких випадках слід передусім забезпечити контакт. Робота психолога полягає в керуванні процесом налагодження контакту. Психолог – медіатор не дозволяє виникнути новим конфліктам і непотрібним ситуаціям між педагогом і студентом. Доречно використати типовий алгоритм моделі арбітражу в управлінській практиці: а) бесіда з педагогом або з керівником; б) бесіда зі студентом; в) аналіз ситуації психологом; д) зустріч з обома сторонами конфлікту, де ситуація може обговорюватися додатково і психолог або впливає на учасників конфлікту, або просто повідомляє їм своє рішення [1, с.137-141].

Мета психолога – медіатора: 1) допомогти педагогу встановити контакт із недисциплінованим студентом, що сприятиме можливості здійснювати цілеспрямований педагогічний вплив; 2) сформувати у студента довіру до педагога, в результаті чого студент сприйматиме вчителя за наставника, який зможе зрозуміти того і підтримати; 3) розширити зони порозуміння, спільно виробити рішення, накреслити шляхи подальшої взаємодії.

Як досягти контактної взаємодії? Спеціальні дослідження Л. Філонова показали, що процес контактування (наближення позицій) можна зробити керованим. Розроблена автором методика контактної взаємодії дає змогу вийти на психологічний контакт із співрозмовником [2, с.154-157]. Вона передбачає послідовний перехід від початкової упередженості до взаємопорозуміння (змінюються установки); від тривоги, невизначеності, до спокою, впевненості у партнерові (змінюються почуття, емоційні стани); від підвищеного контролю до спонтанних реакцій (змінюються дії). Розглянемо, як розвивається взаємодія на кожному етапі:

Перша стадія – накопичення згоди. Доцільно починати спілкування з обговорення нейтральної теми. Розмова має йти легко, без напруження, не викликати заперечень. Ставити запитання, не наполягаючи на відповідях, або ті,

що потребують лише позитивної відповіді. Не варто починати спілкування з накопичення розбіжностей, зауважень, які спонукатимуть студента виправдовуватися. Підкреслювати згоду зі студентом.

Друга стадія – пошук спільних інтересів. Психолог намагається знайти точку перетину інтересів педагога й студента, які можуть стати підґрунтям для подальшого спілкування.

Третя стадія – прийняття для обговорення особистих якостей і принципів. На перший план для обговорення висуваються ті якості, які позитивно вплинуть на розвиток стосунків: прямота, чесність, відвертість, надійність, діловитість. Тактика педагога полягає в тому, щоб підтримувати активність студента: не висловлювати сумнівів з приводу позитивних якостей, які студент приписує собі, підкреслювати подібність поглядів, оцінок, особистих якостей, («Згоден з тим, що...»). В результаті формується відчуття подібностей характерів, готовності прийняти один одного, поява установки на діалогічне спілкування.

Четверта стадія – виявлення негативних рис для взаємодії. Тепер педагогові слід спрямувати спілкування, щоб студент добровільно розкрив свої негативні риси. Якщо в розмові впливають негативні якості, то їх не засуджують і не обговорюють. Щоб викликати зворотну дію студента, педагогові варто зупинитися на деяких своїх слабкостях, висловлювати сумнів («невже в тебе (у Вас) немає недоліків?»); спонукати студента до коментування деяких його вчинків («мені не зрозуміло, чому ти так повівся вчора на парі...»). Ця стадія – переломна: партнери готові до саморозкриття. Результат — початок дискусії, прийняття студентом своїх негативних якостей і бажання їх усунути.

П'ята стадія – адаптація партнерів, готовність до перебудови. Педагог відверто говорить, що має на меті, які зміни бажає бачити в учня. Прийоми: підкреслювати дії заради іншого («Я готовий зробити ...»); підказування очікуваних вчинків; передбачення можливості негативних реакцій на свої слова, попередження про них («Ти зараз можеш образитися ...», «Ти, мабуть, розсердишся на те, що я скажу...»); наголошувати на негативних якостях («Знаючи твою нестриманість, краще було б промовчати, але нам слід розібратися, чому ти ...?»); підкреслювати досягнуте порозуміння (« Ми можемо спільно вирішувати...»); побудова перспективних планів співробітництва.

Шоста стадія – узгоджена взаємодія. Це етап досягнутого контакту й ефективного співробітництва. Узгодженість взаємодії усвідомлюється як результат зусиль обох. Тактика: пригадування визначених принципів поведінки (« Як ми вже домовились...»); наголошеність на спільності поглядів; порада зі студентом щодо рішення; передбачення результату співробітництва. Психолог – медіатор слідкує за досягненням мети на кожному етапі взаємодії і корегує у відповідності до результату.

Література:

1. Лєко Б. Медіація: підр.: /Б.Лєко, Г. Чуйко. – Чернівці: Книги ХХ1, 2014. -520 с.
2. Зязун А.І. Педагогічна майстерність: підручник /Л.А. Зязун, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Мірошник, В.А. Семиченко, Н.М. – Київ: Вища школа, 2004, - 422с.

Дулова О. О., магістр

Проскурняк О. П., к. психол. н., доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ, ЩО ПОГІРШУЮТЬ МЕДІАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

У всьому світі медіація є однією з найпопулярніших форм урегулювання конфліктів. Будучи альтернативою судовій процедурі й іншим силовим способам розвитку подій, медіація має низку переваг, найголовнішою з яких є те, що вирішення конфлікту досягається шляхом ухвалення сторонами рішення на добровільній і рівноправній основі, що однаково влаштовує зацікавлені сторони.

Однак на процес медіації часто впливають психологічні фактори, які можуть ставати перешкодою на шляху до порозуміння, тому медіатор повинен враховувати їх в ході переговорів. Основними проблемами психологічного характеру можна назвати вибіркоче сприйняття, негативну оцінку чужих пропозицій і запобігання втрат. Існування феномену вибіркового сприйняття підтверджують багато досліджень. Людям властиве бажання мати цілісне, послідовне уявлення про світ, тому вони схильні до відкидання інформації, яка суперечить даному уявленню. Людина, яка налаштувалась на певний результат нерідко перестає сприймати окрему інформацію, підтасовує та комбінує її для досягнення власної вигоди. Аналогічно може фільтруватись інформація і на переговорах, коли вона суперечить поглядам на речі, ціннісним орієнтаціям сторони.

У такій ситуації медіатор повинен роз'яснити сторонам інформацію, що відхиляється ними, у тому числі шляхом послідовного повторення фактів. Під час обговорення обставин суперечки медіатор має постійно звертати увагу на неповне розуміння аргументації сторін. Цій ж меті служить прохання узагальнити й оцінити позицію іншої сторони. Медіатор може запропонувати стороні висунути контраргументи. Дані заходи змушують сторону подивитись на проблему з позиції іншої сторони.

Інша психологічна проблема – так звана реактивна оцінка. Дослідження показали, що пропозиція іншої сторони викликає негативну реакцію. Така оцінка заснована на припущенні, що усе запропоноване супротивником не варте уваги. Та сама пропозиція може викликати різну реакцію, залежно від її автора.

У цій ситуації медіатор може вказати на переваги того чи іншого варіанту, не називаючи його автора. Також він може перерахувати декілька схожих варіантів компромісу без вказівки на те, який з них є кращим для іншої сторони. Знизити несприятливі наслідки цього феномена медіатор може через висловлення своєї нейтральної думки з приводу пропозицій сторін.

Психологічні дослідження показали, що люди готові піти на великий ризик, щоб запобігти втратам у їхньому розумінні, але в той же час не будуть ризикувати, щоб отримати прибуток у тому ж розмірі. Цей феномен часто відіграє важливу роль на переговорах, тому повинен бути врахований медіатором. Наприклад, одна сторона буде боротись до останнього, щоб уникнути сплати певної грошової суми, яку вона сприймає як втрату. При цьому втрата буде пред-

ставляти абсолютно суб'єктивне поняття, адже одні і ті ж вчинки можуть по-різному оцінюватись різними учасниками переговорів. Втрата в даному контексті визначається залежно від очікувань і настрою сторони. Тому медіатор повинен спробувати визначити для сторін зону можливого компромісу так, щоб уникнути сприйняття ними пропозицій як втрат. Для цього необхідно насамперед з'ясувати суб'єктивні установки і уявлення сторін, те, чим сторона готова «пожертвувати», щоб щось отримати. Зауважимо, що розкриття цих питань вимагає від учасників переговорів певної мужності. Також, багато людей можуть змішувати минулі та майбутні витрати. Медіатор повинен вказати сторонам на відмінність між минулими витратами та майбутніми інвестиціями [2].

Т. Ю. Базаров і А. С. Чиннова відзначають, що успішність вирішення конфліктної ситуації у разі використання процедури медіації залежить від професіоналізму та особистісних якостей медіатора. При розгляді психологічних факторів, які можуть погіршувати медіаційний процес важливе місце також відводиться особистості медіатора. Він виступає носієм певного досвіду і безпосередньо впливає на ефективність процедури медіації.

Примітним є висловлювання А. Е. Молотников про те, що найбільш ефективним медіатором може стати лише той кандидат, який володіє юридичними знаннями, має навички психолога і мудрість судді [3]. Ми припускаємо, що особливе значення для успішної медіації має щира зацікавленість третьої сторони в урегулюванні конфлікту; наявність знань та професійних якостей з проведення регулюючого процесу, а також здатність переконувати; наявність досвіду; знання ситуації, обстановки, особливостей конфлікту та інше.

В одній з останніх своїх робіт Т. Ю. Базаров до усіх уже названих якостей та вмінь додає і емоційну компетентність. В якості основних характеристик медіатора ним виділяються впливовість, проникливість, толерантність [1].

Отже, низька психологічна культура медіатора, відсутність у нього необхідних професійних і особистісних якостей може стати фактором, який погіршує медіаційний процес. Медіація – це можливість сформулювати проблему, обговорити її, зрозуміти, розглянувши різні точки зору, знайти рішення, прийнятне для учасників суперечки і їх гарантів. Вона ґрунтується на свободі вибору, справедливості, гнучкості процесу, безпосередній участі сторін в ухваленні рішення, а також на принципі, що люди схильні домовлятися більше, ніж воювати. Участь у переговорах в якості посередника – складний і трудомісткий процес, що вимагає від медіатора не лише виконання усіх його завдань і функцій, слідування принципам медіації, а й врахування психологічних факторів, які можуть перешкоджати досягненню компромісу між сторонами.

Література:

1. Базаров Т. Ю. Социально-психологические детерминанты эффективности медиации / Т. Ю. Базаров, А. С. Чиннова // Психологические исследования. 2012. – Т.5. – № 23. – С.11.
2. Лeko Б. Медіація: підручник / Б. Лeko, Г. Чуйко. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2014. – С.253-257.
3. Молотников А. Е. Медиация / А. Е. Молотников // Медиация. Новый подход к разрешению конфликтов (дайджест). – Пермь: Ресурс, 2009. – С. 79–84.

Путінцев Р. Ю. студент

Леко Б.А., к.психол.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

РОЗВИТОК ТА ДИНАМІКА КОНФЛІКТУ

Виховати людину інтелектуально, не виховавши її морально - значить виростити загрозу для суспільства.
(Т.Рузвельт, лауреат нобелівської премії миру 1906 року)

На даний момент у нашому бурхливому і непрогнозованому світі виникає дуже багато конфліктів. І хоча конфліктологи, та й просто здоровий глузд засвідчують, що конфлікти в суспільстві існували завжди, на диво багатьох, у часи незалежності й, особливо, на межі століть «раптом» проявилися конфлікти там, де їх раніше в таких масштабах і з такою силою прояву не знали. Ну, а політичні конфлікти, як серед політичної еліти, так і між різними політичними групами, економічні, і в сфері «великого, вже міжнародного бізнесу», і війна – вища точка конфлікту. Більшість людей мало розуміють для чого робляться такі конфлікти і чи дають вони розвиток, а просто ідуть як «стадо» за організаторами цих конфліктів.

Всякий реальний конфлікт являє собою не одноразовий акт, а *процес*, нерідко досить тривалий. У зв'язку з цим аналіз конфлікту припускає не тільки розгляд його структури, статички, але й дослідження *динаміки, стадій і етапів його розвитку*.

Аналіз конфліктної напруги дозволяє оцінити категорії, що характеризують рівні конфліктної взаємодії. Осмислення рівнів дає можливість діагностувати, прогнозувати розвиток конфлікту та керувати ним. Оцінювати категорії можна за шкалою рівнів конфліктної напруги Ж. Фове. Перший рівень – стосунки співробітництва; другий рівень суперечності – стосунки протидії; третій рівень – нетолерантні стосунки.

Більшість вчених схиляється до того, що соціальна напруга – це перший етап широкомасштабного соціального конфлікту. **Соціальна напруга** – масовий адаптаційний синдром, який відображає міру фізіологічної, психофізіологічної та соціально – психологічної адаптації (у багатьох випадках – дезадаптації) різних категорій населення до хронічної фрустрації, труднощів (зниження рівня життя, соціальних змін...).

Рівні та динаміка конфлікту (1–8): напруженість, незгода, суперництво, суперечка, ворожість, агресивність, насильство, війна. Поєднання конфліктів і загальних принципів, що характеризують їхні рівні, - важливий крок в осмисленні конфліктів. Це необхідна умова для управління конфліктами.

Можна виділити такі три стадії розвитку конфлікту:

1. Латентну стадію (передконфліктна ситуація).
2. Стадію відкритого конфлікту (власне конфлікту).
3. Стадію розв'язання (завершення) конфлікту.

Конфліктну як такому передуює (точніше може передувати) латентна – прихована (передконфліктна) – стадія, при якій наявні всі елементи конфлікту, за винятком зовнішніх дій. Перша подія тут – виникнення об'єктивної конфліктної ситуації. Друга – усвідомлення хоча б одним із суб'єктів своїх інтересів у цій ситуації. Надалі відбувається усвідомлення перешкод для задоволення своїх інтересів (у когнітивному конфлікті – виявлення інших поглядів) різними сторонами. Передконфліктна ситуація – це можливість, а не дійсність конфлікту, який не виникає на порожньому місці, а визріває поступово, з розвитком і загостренням протиріч, що його зумовлюють. Ці протиріччя та факти, що приводять до протиборства, спочатку не виявляються ясно та чітко, вони приховані за безліччю випадкових і другорядних явищ. Це період нагромадження факторів і процесів, які можуть привести до конфлікту. Вірне осмислення протиріч на цій стадії дозволяє вжити заходів з їх врегулювання ще до початку відкритого конфлікту. На цій «інкубаційній» стадії розвитку конфлікту можуть здійснюватися спроби розв'язати питання полюбовно, наприклад, скасувати наказ про дисциплінарне стягнення, поліпшити умови праці й т. ін. Але за відсутності позитивної реакції на ці спроби конфлікт переходить у *відкриту стадію*.

2. Ця стадія включає конкретні дії, початі однією зі сторін для відстоювання своїх інтересів. Позиції обох сторін чітко визначилися й почалися практичні дії один проти одного. Відкрита стадія конфлікту характеризується щонайменше трьома обставинами. По – перше, наявність конфлікту стає очевидною для кожного з учасників. По – друге, дії стають практичними, вони отримують зовнішнє оформлення, включаючи використання засобів масової інформації, дії по захопленню спірного об'єкта, насильство, погрози і т. ін. По – третє, про конфлікт, що вийшов з латентної стадії, будуть проінформовані треті особи, сторонні, тією чи іншою мірою в стані впливати на конфлікт.

3. Природною реакцією на демонстрацію сили та погрозу її застосування є спроба захиститися. Але, як відомо, кращий спосіб захисту – напад. І це дійсно так, якщо міць і ресурси загрозливого супротивника набагато не перевищують або взагалі не перевершують силу того, кому загрожують. Тому погроза силою найчастіше провокує насильство та подальшу ескалацію конфлікту. Якщо справа зайшла так далеко, виникає вже так звана «військова ситуація». Сторони не бачать одна в одній людей. Тепер уже можна використовувати будь – які засоби в ім'я моралі, маніпулювати чужою волею та руйнувати все, що завгодно. На кінцевій стадії супротивники готові зруйнувати навіть самих себе, аби тільки не допустити перемоги ворога.

На даній стадії війни Росії проти України - Росія і так званий її «русский мир» повинні зникнути зі сторінок історії і географічного глобуса як випадкові утворення, як «ракова пухлина». І цю «ракову пухлину» треба видалити любим способом, щоб тільки не пустила метастази, - інакше це вже загроза для існування нашої прекрасної Землі.

Література:

1. Лєко Б., Чуйко Г., Медіація: підручник. - Чернівці: Книги ХХ1, 2014,-520с.

Мазур Н. О., студентка

Проскурняк О. П., к. психол. н., доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

РОЛЬ МЕДІАТОРА У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТУ

Медіаторство, на думку Н. В. Гришиної, має два позитивні аспекти впливу на процес врегулювання конфлікту. По-перше, присутність на переговорах третьої сторони сама собою має позитивний ефект, оскільки знижує міру деструктивності у взаємодії сторін, насамперед, за рахунок посилення конвенціональності. По-друге, медіаторство, спрямоване на організацію ефективної комунікації, діалогу між сторонами конфлікту, робить їх активними учасниками процесу розв'язання конфлікту. За умови правильної організації їхньої взаємодії, спрямованої на прийняття взаємоприйнятних рішень, вона веде до зниження конфронтації та поліпшення співробітництва, а значить – і до пом'якшення їхнього протистояння та відновлення стосунків [1].

Центральною фігурою у процесі медіаторства є медіатор. Офіційними медіаторами можуть бути: 1) міждержавні організації; 2) окремі держави; 3) державні правові інститути; 4) урядові або інші державні комісії; 5) представники правоохоронних органів; 6) керівники установ; 7) громадські організації; 8) професійні медіатори-конфліктологи. Неофіційними медіаторами зазвичай є: 1) відомі люди, які досягли успіхів у суспільно значущій діяльності; 2) представники релігійних організацій; 3) професійні психологи, педагоги, соціальні працівники; 4) неформальні лідери соціальних груп різного рівня; 5) старші за віком члени родини; 6) друзі, сусіди, просто свідки конфлікту [2].

Звернення учасників конфліктної взаємодії за допомогою до третьої сторони доцільне у таких випадках: 1) об'єктом регулювання є конфлікт, який затягнувся, сторони вичерпали усі аргументи, засоби, сили, але не можуть дійти згоди; 2) сторони обстоюють протилежні, взаємовиключні інтереси і не можуть знайти спільних точок дотику; 3) по-різному трактуються правові норми чи інші критерії, які є ключовими щодо вирішення конфлікту; 4) одна зі сторін зазнала істотних збитків і вимагає санкцій щодо опонента; 5) сторонам важливо зберегти добрі стосунки, конфлікт неінтенсивний, але знайти взаємоприйнятне рішення вони не можуть; 6) опоненти досягли тимчасової угоди, але потребують зовнішнього об'єктивного контролю за її виконанням.

Оперативне самостійне втручання третьої сторони у конфлікт доцільне за таких умов: 1) відбувається небезпечна ескалація конфліктних подій, існує безпосередня загроза застосування насильства; 2) однією зі сторін масовано застосовується насильство; 3) третій стороні особисто не вигідний конфлікт, який відбувається; 4) конфлікт негативно впливає на середовище, яке контролюється третьою стороною (наприклад, вчитель змушений регулювати конфлікт, який негативно впливає на стосунки у класі); 5) сторони не дійшли згоди, а третя сторона має можливість задовольнити інтереси обох сторін [1].

Залежно від того, наскільки медіатор контролює прийняте рішення, виділяють кілька ролей третьої сторони у конфлікті: третейський суддя, арбітр, посередник, помічник та спостерігач. Роль третейського судді є найбільш авторитар-

ною, оскільки він має найбільше можливостей щодо визначення варіантів вирішення проблеми. Третейський суддя вивчає проблему, вислуховує обидві сторони і приймає рішення, яке не підлягає оскарженню. Арбітр також має значні повноваження. Він вивчає конфлікт, обговорює його з учасниками, після чого виносить остаточне рішення, яке сторони зобов'язані виконати. Проте сторони – учасниці конфлікту можуть не погодитися з рішенням арбітра і оскаржити його у вищих інстанціях. Роль посередника більш нейтральна. Посередник володіє спеціальними знаннями, і це дає йому змогу організувати конструктивне обговорення проблеми. Але остаточне рішення приймають самі учасники конфлікту. Помічник у регулюванні конфлікту бере участь з метою удосконалення процесу обговорення проблеми, організує зустрічі та переговори, але не втручається у полеміку щодо змісту проблеми та прийняття остаточного рішення. Спостерігач своєю присутністю у зоні конфлікту утримує сторони від порушення досягнутих домовленостей або від взаємної агресії. Присутність спостерігача створює умови для вирішення суперечливих питань шляхом переговорів [3].

Процес медіації не має чіткої структури, виділяють лише три етапи медіаторства: 1) знайомство з конфліктом та сторонами конфлікту : посередник досліджує історію проблеми, побажання та вимоги опонентів; оскільки деякі конфлікти мають досить специфічні особливості, медіатору може знадобитися час на знайомство зі спеціальною літературою та консультації з іншими фахівцями; 2) робота зі сторонами конфлікту : медіатор проводить зустрічі з кожною зі сторін, щоб підготувати їх до участі у спільних переговорах – уточнюються вимоги, формулювання, знімаються обвинувачення; 3) ведення переговорів, під час яких медіатор стежить за тим, що і як говорять опоненти та за необхідності вносить корективи у спілкування учасників конфлікту; при цьому важливо, щоб у результаті кожної зустрічі сторони просувалися вперед у вирішенні проблеми.

Результат конфлікту залежить від влади, авторитету та ролі медіатора. Третя сторона у процесі роботи з конфліктом може забезпечити: 1) вольове припинення конфлікту (третейський суддя, арбітр); 2) розведення сторін конфлікту (третейський суддя, арбітр); 3) блокування боротьби (третейський суддя, арбітр, спостерігач); 4) застосування санкцій до сторін – учасниць конфлікту (третейський суддя, арбітр); 5) визначення того, хто правий і неправий у конфлікті (третейський суддя, арбітр); 6) надання допомоги у прийнятті рішення (помічник, посередник); 7) сприяння нормалізації взаємин (посередник, помічник); 8) надання допомоги в організації спілкування (посередник, помічник); 9) контроль за виконанням угоди (арбітр, посередник, спостерігач) [2].

Література:

1. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2008. – 544 с.
2. Молотников А.Е. Медиация / А.Е. Молотников // Медиация. Новый подход к разрешению конфликтов (дайджест). – Пермь: Ресурс, 2009. – С. 79–84.
3. Шипилов А. И. Искусство медиаторства в деятельности кадровика / А. И. Шипилов // Кадры предприятия. – 2002. – № 6.

Лисенко Н. В., студентка

Пелипчук С.М., к. пед. н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

СОЦІАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ ТА ЙОГО СТРУКТУРА

*«Або Ви частина рішення, або Ви частина проблеми»
(Е.Клівер)*

Можливість виникнення конфлікту існує у всіх сферах життя суспільства. Конфлікти народжуються на ґрунті щоденних розбіжностей у поглядах, розбіжностей і протиріччя різних думок, спонукань, бажань, стилів життя, надій, інтересів, особистісних особливостей. Відомий філософ і соціолог Макс Вебер був переконаний, що соціальний конфлікт – всюдисущий, і кожне суспільство в кожній своїй точці пронизане неузгодженістю і конфліктом[2].

Конфлікт є складним за структурою соціальним явищем, його елементи тісно взаємодіють між собою. Під структурою завжди розуміється сукупність частин, елементів і зв'язків певного об'єкта та відносин між ними, що забезпечують його цілісність. Основними елементами конфлікту є:

- 1) об'єкт конфлікту;
- 2) учасники конфлікту;
- 3) соціальне середовище, умови конфлікту;
- 4) суб'єктивне сприйняття конфлікту та його особистісні елементи.

1. Усякий конфлікт має свою причину, виникає з приводу необхідності задоволення якої-небудь потреби. Об'єкт конфлікту – це певна цінність, яка здатна задовольнити потребу людини й через оволодіння якою виникає конфлікт. У якості об'єкта конфлікту можуть виступати матеріальні, соціальні та духовні цінності.

2. У соціальному конфлікті беруть участь щонайменше дві сторони. Крім них у конфлікт можуть бути задіяні: провокатори, співчуваючі, консультанти, посередники тощо. Досліджуючи конфлікт, треба з'ясувати соціальні характеристики сторін (належність до певної страти, соціальну роль, службове становище, вік, стать, освіту – якщо йдеться про індивідів). У будь-якому соціальному конфлікті, чи то міжособистісному або міждержавному, основними діючими особами є люди. Ступінь їх участі у конфлікті може бути різною: від безпосередньої протидії до опосередкованого впливу на хід конфлікту. Окрім головних сторін конфлікту є й інші його учасники, які грають у нім другорядні ролі. Непрямі учасники конфлікту характеризуються ролевою поведінкою, тобто непрямі учасники конфлікту можуть:

- провокувати конфлікт з метою досягнення власних інтересів (підбурювач, провокатор);
- сприяти зменшенню гостроти або повному припиненню конфлікту (посередник, медіатор, суддя);
- підтримувати ту чи іншу сторону або обидві сторони одночасно (посібник, союзник або група підтримки);

- планувати і керувати протіканням конфлікту (організатор).

3. Середовище конфлікту здійснює великий вплив на причини його виникнення та динаміку. З погляду рівнів соціальної системи розрізняють макро - і мікросередовище. Макросередовище – це сукупність умов, що впливають на великі соціальні групи та держави. Мікросередовище впливає на малі групи, внутрішнє самопочуття людей і міжособистісні взаємовідносини. За природою його складових можна виділити фізичне (геологічні, кліматичні, екологічні умови) та соціальне (соціальні умови, в яких розвивається конфлікт, включаючи його непрямих учасників). Соціальне середовище конфлікту представляє сукупність суспільних умов, за яких виникає та розвивається протиставлення сторін. Найбільш загальними та фундаментальними факторами соціального середовища конфлікту є тип цивілізації, економічні умови життя та політичний устрій суспільства. Але в соціальне середовище входить також уся соціокультурна реальність, що оточує людину. Як і все інше, соціальне середовище конфлікту впливає на його динаміку та способи розв'язання.

4. Характер конфлікту залежить не тільки від об'єктивних умов у певній країні, великій чи малій групі, а й від його суб'єктивного сприйняття або образу конфлікту, який створюється у окремих осіб чи груп у даній конфліктній ситуації. Цей образ або сприйняття не обов'язково відповідає дійсному стану справ і може бути трьох видів:

- уявлення про себе;
- сприйняття інших учасників конфлікту;
- сприйняття зовнішнього середовища (мікро - і макро), в якому розгортається конфлікт.

Саме ці образи, ідеальні картини конфліктної ситуації, а не об'єктивна реальність, є безпосередньою основою поведінки конфліктуючих сторін. У відносинах між людьми неминуче виникають труднощі і конфлікти, вони є природною частиною нашого життя [1, с.36-45].

Широко поширені житейські міркування, що конфлікти – це щось несприятливе і небезпечне, що слід будь – якою ціною їх уникати і що добрим стосункам між людьми властиво повна відсутність яких – небудь конфліктів. В результаті великої популярності подібних поглядів люди намагаються приховувати свої конфлікти від інших і навіть від самих себе. Таким чином, частина конфліктів існує у внутрішньому, прихованому плані. Але найбільш загальними та фундаментальними факторами соціального середовища конфлікту є тип цивілізації, суспільно-економічні умови життя та соціально – політичний устрій суспільства.

Література:

1. Лєко Б., Чуйко Г. Медіація: підручник. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2014.-520 с.
2. Навчальні матеріали онлайн http://pidruchniki.com/10561127/psihologia/structura_konfliktu. – назва з екрану

Аміхалакіоас Н. Г., студентка

Леко Б.А. к.психол.н. доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ОСНОВНА ПРАВОВА ЦІННІСТЬ

«Найбільш корисно те, що найбільш справедливо».
(Цицерон Марк Туллій)

Кожна людина в світі прагне до того, аби до неї ставилися справедливо. Ми хочемо, щоб наші здібності цінували, щоб наші дії та старання було винагороджено. І також ми усвідомлюємо, що за погані вчинки нас хвалити не будуть. Десь глибоко у свідомості кожної людини лежить розуміння того, що за добро варто платити добром, а зло має бути покараним. Отак в загальних рисах ми розуміємо поняття справедливості. Якби все так і було в житті, то людині було б легко вибирати правильний шлях до своєї мети. Слово «справедливість» походить від слова «право» (правий, правда) а в латинській мові означає *justitia* (справедливість) – від *jus* (право). Починаючи ще з Вед і Упанішад, з Ге-Сіюди і Гомера, справедливість трактувалася як «сущий світопорядок», духовна основа історії. Право – це міра реалізації свободи і у той же час – норма політичної справедливості. Іншими словами, право є нормативно закріплена справедливість. Право покоїться на ідеї справедливості. Як вважав Гегель, право не їсти добро без блага. Справедливо те, що висловлює право, відповідає праву і слідує духу права. З часу Аристотеля виділяють два види справедливості: розподільну і врівноважену. Розподільна справедливість як принцип означає поділ загальних благ по гідності, пропорційно і пропорційно внеску та внеску того чи іншого члена суспільства, тут можливе як рівне, так і нерівне наділення відповідними благами (владою, почестями, грішми). Універсальну справедливість характеризує, насамперед, визнання таких правових цінностей, як життя, власність, добре ім'я

(«честь»), які втілюються у визнанні прав людини, і головним чином, його права на свободу, які можна знайти вже в древньому кримінальному праві. Загальним і безумовним моментом усіх сучасних концепцій справедливості є ідея прав людини, тобто визнання однакового поводження з людьми і відмова від привілеїв та імунітету, пов'язаних з національними та релігійними ознаками. Загальний принцип, який можна виявити, аналізуючи різні втілення ідеї справедливості, полягає в тому, що по відношенню один до одного люди мають право на певний відносний стан рівності або нерівності, відповідно до якого розподіляються труднощі чи блага. Призначенням справедливості традиційно вважається підтримання та відтворення рівноваги чи рівної міри. Вона застосовується як для критичної оцінки поведінки людини з позиції певних правил, так і для критики самих цих правил та їх застосування [1, с.59-72].

Поняття «цінність» у теоретико – правовій літературі визначається з різних позицій. Цінність трактується як позитивна значимість дій, процесів, явищ для людини і суспільства. Цінність носить об'єктивний характер і не

залежить від її відображення у свідомості людини. Вона є явищем, що становить благо для певного суспільства чи класу. Висловлюється думка, що визначення цінності вимагає введення у дефініцію такої обов'язкової ознаки, як суб'єктивне визнання предмета цінністю, його освоєння ціннісною свідомістю. Цінність у її предметному вираженні – такий суспільний предмет, у який вкладено суспільно необхідну працю, причому не взагалі, а у певній пропорції до всього сукупного, соціально-змістовного сенсу суспільної праці. Видається, що найбільш правильною є позиція тих авторів, які вважають, що цінність - об'єктивна властивість фактів, подій, речей, відносин мати певну значущість для особи чи групи осіб. Об'єкт, наділений властивостями, які об'єктивно мають певне значення для суб'єкта, у разі необхідності виконає своє призначення незалежно від уявлень останнього про його існування. Прикладом, який свідчить про обґрунтованість такої позиції, може бути, скажімо, право громадян на захист їхніх інтересів за допомогою закону або відповідальність перед законом за неправомірні дії незалежно від знання закону. Так, сімейне законодавство передбачає гарантії забезпечення прав неповнолітніх.

Поняття правової держави нерозривно пов'язано з поняттям справедливості не тільки теоретично, але й практично. Право, включаючи принцип формальної рівності, одночасно містить і вимогу справедливості. У повсякденному житті практична справедливість для людини набагато важливіша, ніж теоретична рівність. Справедливість, за своєю сутністю, і є та основа, що створює право. За допомогою правових законів вона покликана охоплювати всі сфери соціуму, його взаємовідносини з державою. Поруч зі справедливістю йде і свобода людини. Думки Л. Гузара про свободу також стосуються особистості. Свобода – це обставина бути людиною. Свобода – це лишень право творити добро. Свобода не в тому, щоби робити що заманеться. Свобода – то змога служити людям. Ціннісними тлумаченнями свободи, які дотичні до основного акценту її сутності: свобода і закон, свобода і влада, свобода і безпека, свобода як право і як обов'язок тощо.

Та все ж на нашу думку, наш світ – не світ хаосу, і справедливість існує. Вона не така проста, щоб вкласти її у певну формулу. Як на мене, то справедливість найближче до «золотого правила» – ставитися до інших так, як хочеш, щоб вони ставилися до тебе. Не треба робити тих речей, які по відношенню до себе ми вважаємо неприйнятними. Бо ми не можемо відповідати за дії всіх інших людей в світі та чекати від них безумовно справедливого ставлення до себе, проте ми можемо самі – кожен з нас – ставитися зі справедливістю до інших. Бути уважними до близьких, не чинити кривди, не будувати свого щастя на нещасті інших, відкривати свої таланти всупереч усім негараздам та йти до своєї мети, не завдаючи шкоди іншим. Тільки таким способом, а не війнами та кровопролиттям, можна побудувати справедливий світ.

Література:

1. Гранін Ю.Д. Про гносеологічному змісті поняття «оцінка» / Ю.Д. Гранін // Питання філософії. - 1987.- № 6. - С. 59-72.
2. Неновскі Н. Право і цінність / Н. Неновскі. - М., 1978.- 248 с.

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ – ГОЛОВНЕ НАШЕ ЗАВДАННЯ

*Я спав і мені снилося, що життя – це радість,
Я прокинувся і зрозумів, що життя – це обов'язок,
Я почав трудитися і зрозумів, що обов'язок – це радість.
(Рабіндранат Тагор)*

Виступаючи провідною детермінантою всієї системи психічних процесів, станів, властивостей людини, спілкування є основним засобом, за допомогою якого здійснюються виховні впливи на особистість, відбувається, за необхідності, оптимізація і корекція її психологічного змісту [1, с. 53].

Слід зазначити, що спілкування у виховному плані може бути, як конструктивним так і деструктивним. Тоді і виникає проблема міжособистісних конфліктів у навчально-виховному середовищі ВНЗ у системі «студент-студент», «студент-викладач», «викладач-викладач», «викладач-адміністрація».

Система освіти є фокусом болючих проблем, конфліктів і змін у суспільстві, особливо тепер, коли в умовах війни треба перебудувати, переконструювати всі системи функціонування держави і освіти зокрема. Від того, як буде організований процес пізнання та розуміння конфліктів, їх розв'язання на всіх етапах дорослішання підлітка, залежить, з яким багажем він увійде в доросле життя. Частково нівелювати руйнівний вплив конфліктів може медіація. Медіація – це ефективний метод розв'язання непорозумінь, суперечок і конфліктів між різними рівнями великого колективу [2, с. 311].

Медіаційну допомогу можуть здійснювати практичний психолог, соціальний педагог, інші представники педагогічного колективу навчального закладу, а також «зовнішні», стосовно до навчального закладу, спеціалісти – медіатори. Часом ми опиняємося в ситуації, коли необхідно вирішити конфлікт між студентами, батьками й студентом, учителем та дирекцією навчального закладу. В такому разі ми можемо посприяти знайти вихід, виконуючи роль посередника. Посередництво у педагогічній практиці потребує психологічної підготовленості вчителя. Посередник не може приймати рішення, його завдання – підтримувати діалог. Примирення – мета, до якої учасники конфлікту повинні прийти самостійно.

Психологічна служба педагогічного коледжу підготувала посередників – медіаторів на відділах «Музичне виховання» та «Дошкільна освіта», а це так необхідно майбутнім педагогам, які допомагають своїм одноліткам розв'язувати конфлікти мирним шляхом. Медіація сприяє швидкому та ефективному розв'язанню конфліктів на локальному рівні без залучення владних структур і адміністративного тиску [2, с. 315].

Оскільки в період ранньої юності гостро проявляються окремі риси характеру, доходючи до рівня акцентуації, збільшують імовірність психічних

травм та провокують відхилення в поведінці, вміння спілкуватися, стати товариською людиною, бути впевненим в собі – є запорукою досягнення високих успіхів у навчанні та житті [3, с.32].

Для впровадження медіації мною була розроблена програма «Соціально-комунікативний розвиток особистості», яка складається з 12 занять (тренінгів) [3, с. 31-58], яка успішно впроваджується на відділах музичного та дошкільного виховання, фізичної культури. Славний педагог Василь Сухомлинський писав: «Виховання – це багатогранний процес духовного збагачення і оновлення тих, хто виховується і тих, хто виховує...».

Про добру освіту молоді висловлювався митрополит Андрей Шептицький у своїй праці «Слово до вчителів», де він наголошує на першочерговості виховання свідомого молодого покоління, яке, просвічене знаннями, не хоче блукати темрявою і, пізнавши це світло, не так легко піддаватиметься на чужі кривдні маніпуляції. Тому митрополит Шептицький звертається до вчителів з проханням–настановою: «Нехай будучі покоління візьмуть в свої руки торгівлю і промисел. Бо бідним є той нарід, який не має свого промислу і в якому торгівлю ведуть чужинці. Не той народ щасливий і багатий, що має багато теоретиків, - але той, що на всіх ділянках життя є самовизначальним. **Виробляйте в молоді самостійність та індивідуальність!** Учть її більше числити на себе, ніж на других! Учть не оглядатися на поміч уряду і краю, а власною ініціативою доробляти самостійне буття!» [4, с.13].

Робити що можна зараз і не забувати вкласти в майбутнє, виховуючи нове працююче, натхненне і самостійне покоління. Там, де добре, з цікавістю викладаються навчальні предмети, студенти отримують знання і можуть їх застосувати на практиці, то в таких колективах найменше конфліктів, а застосування медіації може тільки покращити і навчальний процес і взаємостосунки на всіх рівнях.

Література:

1. Д. Бех. Виховання особистості, Київ «Либідь» 2003, т. 2. 349 с..
2. Лєко Б., Чуйко Г., Медіація: підручник – Чернівці: Книги ХХІ. 2014, 520с.
3. О. Губчин. Психологічний супровід розвитку особистості студента, Чернівці: ПБКФ «Технодрук», 2013, 84 с.
4. Твори слуги Божого митрополита Андрея Шептицького. Пастирські листи (2.УШ.1899 р.- 7.1Х. 1901 р.) – Т.1. – Львів: Монастир Монахів Студійського Уставу. Видавничий відділ «Свічадо». 1994. – 282 с.

Чуйко Г. В., к. ф. н., доцент

Котик М. В., студентка

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

СТИЛІ ПОВЕДІНКИ У КОНФЛІКТНІЙ СИТУАЦІЇ І МЕДІАЦІЯ

У 1973 році К. Н. Томас та Р. Х. Кілмен розробили першу класифікацію стилів вирішення конфліктів, яка згодом була названа методом Томаса-Кілмена. Автори даного методу стверджують, що в основі кожного стилю поведінки лежить основне джерело створення конфлікту, тобто розбіжності інтересів двох чи більше сторін. Першочергово, К. Н. Томас ставив акцент на визначенні традиційного ставлення клієнта до конфлікту як такого, а вже потім визначався спосіб його вирішення. Методика дає змогу визначити, наскільки людина схильна до конкуренції чи співпраці у парі; спрямування на компроміс чи уникнення конфлікту, або навпаки, ще більше загострює його. Учені наголошували, що обраний стиль поведінки визначається тією мірою, якою людина хоче задовольнити власні інтереси. При цьому учасник конфлікту діє активно або пасивно. Паралельно відбувається процес прийняття та часткового задоволення інтересів іншої сторони. Тут важливим є обрання стратегії спільної чи індивідуальної дії. Так дослідники виокремили п'ять основних стилів поведінки під час конфліктної ситуації. Коротко розглянемо кожен із них.

Стиль конкуренції (змагання) – прагнення досягти своїх інтересів за рахунок (на шкоду) іншого. Використовуючи стиль конкуренції, особа проявляє себе досить активно і в переважній більшості йде до вирішення конфлікту власним шляхом. Обираючи стиль конкуренції, людина не дуже зацікавлена у співробітництві з партнером, проте здатна на вольові рішення. Тут людина переслідує спершу задоволення своїх власних інтересів, не враховуючи інтересів інших, примушуючи інших людей приймати її власне вирішення проблеми. Для досягнення своєї мети, така людина використовує свої вольові якості, і якщо її воля досить сильна, то це їй вдається. Це може бути ефективним стилем в тому випадку, коли людина має владу. Однак це не той стиль, який ефективно можна використовувати в спілкуванні між людьми.

Стиль ухиляння (уникнення) – відсутність прагнення як до кооперації, так і до досягнення особистих цілей. Цей підхід притаманний людям, які не відстоюють власні права, не співпрацюють ні з ким для знаходження рішення проблеми чи просто ухиляються від вирішення конфлікту. Цей стиль можна використовувати, коли проблема не дуже важлива для людини і вона не хоче витратити сили на її вирішення, чи відчуває, що знаходиться в безнадійному стані. Насправді, відхід чи відстрочка від вирішення конфлікту може бути вдалою та конструктивною реакцією на конфліктну ситуацію і стати шансом її залагодити.

Стиль пристосування – на протигагу суперництву, принесення у жертву своїх інтересів заради іншого. Обравши цей стиль поведінки, особа діє ніби спільно з партнером, проте не намагаючись відстоювати власні інтереси. Томас і Кілмен вважають, що людина діє у такому стилі, коли жертвує своїми інтересами на користь іншої людини, поступаючись їй чи її жаліючи. Стиль

пристосування може трохи нагадувати ухиляння. Однак, основна їх відмінність в тому, що тут людина діє разом з іншою, бере участь в ситуації та погоджується робити те, чого хоче інша людина. Бувають випадки, коли поступаючись, погоджуючись чи «жертвуючи» своїми інтересами на користь іншої людини, можна пом'якшити конфліктну ситуацію та встановити гармонію [1, с.240].

Цей підхід можна використовувати, коли результат важливий для партнера та не дуже важливий для певної людини. Також стиль є корисним в тих ситуаціях, коли партнер має більшу владу.

Стиль співробітництва – прихід до альтернативи обома учасниками конфлікту, яка повністю задовольняє інтереси обох учасників конфлікту. Це ще один стиль поведінки під час конфлікту. Використовуючи цей стиль, людина бере активну участь у вирішенні конфлікту та відстоює свої інтереси, але при цьому намагається співпрацювати з іншою людиною. Цей стиль потребує більш складної та довготривалої роботи, в порівнянні з іншими підходами до конфлікту, оскільки спочатку відкриваються потреби, інтереси всіх сторін конфлікту, а потім проходить активне їх обговорення, і є особливо ефективним, коли сторони мають різні приховані потреби. В таких випадках буває важко визначити джерело незадоволення. Для успішного використання стилю співробітництва необхідно затратити деякий час на пошук прихованих інтересів та потреб, для розробки способу задоволення справжніх бажань з обох сторін. Співробітництво є дружнім, мудрим підходом до вирішення завдання визначення та задоволення інтересів обох сторін. Однак, це потребує певних зусиль. Обидві сторони повинні затратити на це деякий час, вони повинні зуміти пояснити свої бажання, виразити свої потреби, вислухати одне одного, а потім напрацювати альтернативні варіанти розв'язання проблеми.

Стиль компромісу. Тут людина дещо поступається своїми інтересами, щоб задовольнити їх частково, й інша сторона робить те саме. Іншими словами, людина погоджується на часткове задоволення свого бажання і часткове виконання бажання іншої людини. Компроміс досягається на більш поверховому рівні в порівнянні зі співробітництвом. Компроміс часто є вдалим відступом чи навіть останньою можливістю прийти до будь-якого вирішення [1, с.303].

К. Томас вважає, що при уникненні конфлікту жодна зі сторін не досягає успіху. При таких формах поведінки, як конкуренція, пристосування і компроміс, або один з учасників виявляється у вигаші, а інший – програє, або вони обидва програють, оскільки йдуть на компромісні вчинки. І тільки в ситуації співпраці обидві сторони виявляються у вигаші.

Важливо зрозуміти, що кожен із цих стилів ефективний тільки в певних умовах і жоден з них не може бути виділений як найкращий, тоді як медіація – оптимальний спосіб розв'язання більшості конфліктів, особливо побутових, проте використання медіації, очевидно, найбільш доречно, коли сторони обирають непродуктивні стратегії поведінки в конфлікті: суперництво чи уникання.

Література:

1. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2000. – 317 с.

Олентир М. С. студент

Леко Б.А к.пс.н., доцент

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТОМ

*Хто вміє володіти собою, той може повелівати людьми.
Вольтер*

Основою всіх конфліктів є протиріччя, що виникають між людьми або усередині структури самої особистості. Саме протиріччя викликають протиборство між сторонами конфлікту. При цьому об'єктивні протиріччя, що не залежать від свідомості людей, а кореняться в істотних відмінностях соціально-економічних умов їх життя, відіграють ключову роль у виникненні конфліктів у суспільстві. Соціально-економічне положення індивіда в суспільстві багато в чому визначає не тільки лінію його поведінки та дії, але і його свідомість, інтереси та цілі.

Конфлікт – це зіткнення інтересів, реальних, уявних чи приписуваних іншій стороні, загроза якого є реальною чи може виникнути в майбутньому, це граничне загострення протиріч між учасниками взаємодії, що проявляється в їхньому протиборстві.

Протиріччя, що викликають конфлікт, не обов'язково мають об'єктивний характер. Вони можуть бути й суб'єктивними, обумовленими суб'єктивними особистісними факторами, навіть уявними. Однак, якщо вони мають для людини істотне значення, то здатні породжувати конфліктну ситуацію. Тому конфлікт можна визначити як граничне загострення протиріч між учасниками взаємодії, що проявляється в їхньому протиборстві. При цьому мова йде саме про різке загострення протиріч, оскільки не всяке протиріччя викликає конфлікт. На ранній стадії розвитку протиріччя воно може розв'язатися й безконфліктно. Нарешті, існує безліч протиріч, які до конфлікту взагалі не мають ніякого відношення. Такі наприклад, протиріччя між людиною та природою, виробництвом і споживанням.

Усякий конфлікт – це завжди взаємодія соціальних суб'єктів. Однак не всяка взаємодія є конфліктом. Там де немає протиборства, відсутні гострі протиріччя, що супроводжуються негативними емоціями, там немає й конфлікту. До таких взаємодій відносяться стосунки товариського, дружнього співробітництва, любовні стосунки, колективістські зв'язки.

З'ясування сутності конфлікту дозволяє також говорити про те, що конфлікт – це явище соціальне, у ньому діють свідомі суб'єкти, що переслідують свої цілі й інтереси. І прості взаємодії сторін для наявності конфлікту, ще недостатньо.

Універсальних методів виходу з конфліктних ситуацій, їх попередження та вирішення практично не існує. Наявність великої кількості причин конфлікту збільшує ймовірність їх виникнення. Тому конфліктом потрібно управляти.

За ефективного управління конфліктами їхні наслідки можуть відігравати

позитивну роль, бути функціональними, дієвими в інтересах певної справи та суспільства. Управлінню конфліктами повинна передувати стадія його діагностики, яка передбачає:

- дослідження джерел конфлікту, тобто суб'єктивних або об'єктивних переживань сторін, способів «боротьби», суперечності думок, подій, потреб, інтересів;

- аналіз біографії конфлікту, тобто його історії, тла, на якому він прогресував, наростання конфлікту, кризи та шляхів розвитку;

- виявлення учасників конфлікту: особистостей, груп або більших співтовариств. Залежно від цього, визначається рівень соціальної складності конфлікту, очікувань, підрозділів;

- чітке визначення позицій і стосунків між сторонами, формальних і неформальних, їхніх взаємозалежностей, ролей, очікувань, особистісних взаємин;

- з'ясування ставлення сторін до конфлікту – чи хочуть і чи можуть сторони самі вирішити конфлікт, які їхні надії й очікування, установки, умови, чи не спровокований конфлікт спеціально в інтересах однієї зі сторін, яка постійно підтримує рівень напруження.

Управління конфліктами – це діяльність, спрямована на мінімізацію причин конфліктів і їхню ліквідацію, на корекцію поведінки учасників конфлікту; на підготовку необхідного рівня конфліктності, не виходячи за контрольні межі.

Конфлікти є природною частиною соціального життя людини, вона перетворюється на проблему тільки в результаті неконструктивного керування ними. Загальна стратегія та принципи керування конфліктом визначають, чи буде результат конфлікту конструктивним чи деструктивним [1, с.81-94].

Для досягнення конструктивного результату конфлікту керування ним має забезпечити вихід учасників конфлікту із процесу, у якому одні виграють, а інші – програють, і залучення їх до процесу досягнення спільних цілей, де виграють усі.

Ми не можемо і не маємо права не бачити, що відбувається війна між Україною та Росією, це вже усвідомлений світом деструктивний військовий конфлікт. Мета Росії – знищення патріотизму і патріотично налаштованих громадян України, промисловості й інфраструктури Криму та частини Донецької і Луганських областей, і навіть своїх же Російських громадян – вже не потрібних Росії (чи не проти них, щоб вони не повернулися, у Ростовській області виритий рів?). Очевидно, що корені цього конфлікту закладені ще в 1917 році (а, можливо, і за часів царизму), а вирішувати його – нам, нинішньому поколінню. Тож варто сподіватися, що ми гідно розв'яжемо цю кризову ситуацію, зокрема, завдяки діяльності міжнародних країн-посередників, на шляху творення розвинутого, гуманного та демократичного суспільства.

Література:

1. Лєко Б. Медіація: підручник / Б. Лєко, Г. Чуйко. – Чернівці : Книги, 2014. – 520 с.

Житарашу Ю. Г., студентка

Проскурняк О. П., к. психол. н., доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕДІАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Головний зміст соціальних конфліктів у постіндустріальному суспільстві полягає у відносинах перерозподілу влади, які Р. Дарендорф розглядає у широкому діапазоні – від суперечностей між найманими працівниками та підприємцями до протиріч між Сходом і Заходом. Врегулювання конфліктів за допомогою третьої сторони є однією з форм конструктивного керування конфліктами. Існує кілька можливих форм втручання третьої сторони у процес керування конфліктом :

- 1) медіаторство, медіація, або посередництво, коли консультативні рекомендації не обов'язково мають братися до уваги учасниками конфлікту;
- 2) примирення, коли акцент робиться не стільки на розв'язанні проблеми, скільки на припиненні конфлікту;
- 3) арбітраж – коли рекомендації третьої сторони є обов'язковими для виконання.

Форми врегулювання конфліктів за участю третьої сторони відрізняються за такими параметрами, як добровільність/обов'язковість запрошення третьої сторони та добровільність/обов'язковість прийняття її рішення (Р. Дарендорф). У тому випадку, коли запрошення третьої сторони є добровільним, а прийняття її рішень – добровільним або обов'язковим, мова йде про посередництво. Коли запрошення третьої сторони є обов'язковим, а прийняття її рішення добровільним – про арбітраж. Якщо обов'язковими є і запрошення третьої сторони, і прийняття її рішень, йдеться про обов'язковий арбітраж [2].

Потрібно пам'ятати, що процес медіації не завжди є ефективним. На ефективність діяльності третьої сторони у конфлікті, на думку А. Я. Анцупова та А. І. Шипилова, впливає низка чинників:

1. Умотивованість обох сторін на спільну роботу, готовність враховувати думку посередника та приймати запропоноване ним рішення.
2. Особливості та характер діяльності третьої сторони :
 - а) зацікавленість третьої сторони у врегулюванні конфлікту;
 - б) наявність знань і професійних якостей щодо проведення регулювального процесу, а також здатності переконувати;
 - в) наявність досвіду успішного регулювання конфліктів у минулому;
 - г) знання ситуації, обставин і особливостей конфлікту.
3. Наполегливість у діях третьої сторони може бути ефективною тоді, коли розбіжності учасників пов'язані з принциповими для них питаннями і напруженість конфлікту особливо висока.
4. Міра напруженості конфлікту.
5. Тривалість конфлікту : затяжні конфлікти важче, аніж швидкоплинні, піддаються регулюванню.

6. Характер взаємин сторін : ефективність посередництва обернено пропорційна до міри напруженості взаємин.

7. Тактики й техніки врегулювання конфлікту визначаються особливостями конфліктної ситуації, а не особливостями медіатора [1].

Також варто мати на увазі, що переговорний процес має свою внутрішню логіку розвитку. На різних його етапах в учасників переговорів може коливатися рівень довіри до медіатора. А тому посереднику, який бере участь у регулюванні конфлікту, треба навчитися відчувати такі моменти, а також моменти, коли його зусилля, спрямовані на врегулювання конфлікту, будуть максимально ефективними.

Під час переговорного процесу медіатор може застосовувати різні тактики:

1) тактика почергового вислуховування під час спільної зустрічі застосовується з метою прояснення ситуації та вислуховування пропозицій у період гострого конфлікту, коли неможливо роз'єднати сторони;

2) угода – посередник прагне більше часу вести переговори за участю обох сторін, а головний акцент робиться на прийнятті компромісних рішень;

3) човникова дипломатія – медіатор розділяє сторони конфлікту і постійно курсує між ними, узгоджуючи різні аспекти угоди, внаслідок чого зазвичай досягається компроміс;

4) тиск на одного з опонентів – більшість часу одна зі сторін присвячує роботі з одним із учасників конфлікту, доводячи йому хибність його позиції, після чого цей учасник йде на поступки;

5) директивний вплив передбачає акцентування уваги на слабких моментах у позиціях опонентів, помилковості їхніх дій щодо один одного, що дає змогу посереднику схилити сторони до примирення.

Також можна виділити низку технік медіатора, залежно від того, на якому етапі медіативного процесу та з якою метою їх застосовують :

1) техніки рефлексивного втручання : застосовують зазвичай на початку роботи медіатора; мають на меті допомогти посереднику зорієнтуватися у проблемі, зацікавити учасників конфлікту в процесі медіації та підняти власний авторитет у їхніх очах;

2) техніки контекстуального втручання спрямовані на нормалізацію стосунків між сторонами та розв'язання проблем, які перед ними постали;

3) техніки незалежного втручання: застосовують на завершальному етапі переговорів, коли посередник має чітке уявлення про те, що і як має бути зроблено; у такому разі він може показувати учасникам переговорів позитивні та негативні сторони угод, пропонувати власні варіанти рішень і т. ін. [3].

Література:

4. Анцупов А. Я. Конфликтология : Учебник для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 507 с.

5. Дарендорф Р. Д. Современный социальный конфликт. Очерк политики свободы / Р. Д. Дарендорф. – [Пер. с нем.]. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2002. – 288 с.

6. Молотников А. Е. Медиация// Медиация. Новый подход к разрешению конфликтов (дайджест). – Пермь : Ресурс, 2009. – С. 79-84.

1.4. Розвиток національних культур на етапах становлення незалежних держав

1.4. The development of national cultures in the process of the independent states formation

Никифорок М.П. к.і.н., доцент

Теличка В.В., студентка

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Після здобуття Україною незалежності в 1991 р. почався новий етап розвитку українського суспільства. Україна стала суверенною демократичною державою, почалися радикальні реформи. Головною особливістю сучасного періоду можна вважати його перехідний характер. Ми можемо говорити про те, що в суспільстві склалася нова соціокультурна ситуація, яка характеризується іншими соціально-економічними умовами, формами власності, характером стосунків між людьми, соціальною структурою, системою цінностей. Принципово новий статус в наші дні отримала національна культура. У той же час серйозно впливає на всі сфери суспільного життя економічна криза, яку переживає наша Україна в кінці ХХ століття.

Одним з найважливіших для розвитку культури є питання про національну мову. У 1989 р. Верховною Радою був ухвалений «Закон про мови в Українській РСР». Статус української мови як державної закріпила Конституція України. З прийняттям нового законодавства почався процес переходу на українську мову державних органів, засобів масової інформації, установ культури, освіти. Життя вже виявило багато труднощів, які стоять на цьому шляху. За переписом 1989 р. українці становили 72 % населення республіки, серед них рідною українську мову назвали 67 %, російська мова переважає на сході України, в Криму. Але дуже показовим є ставлення росіян в Україні до української освіти своїх дітей — за даними американського соціолога І. Бремера (1994), 54 % росіян у Львові і 65 % у Києві згодні з тим, щоб їхні діти навчалися в українських школах і майже всі росіяни у Львові та Києві (відповідно 96 та 91 %) визнають, що їхні діти повинні вільно володіти українською мовою. У Сімферополі так думають 54 % росіян. Це по суті говорить про підтримку процесу еволюційної українізації неетнічними українцями.

Фінансові проблеми перешкоджають збільшенню тиражів українських книг, комерційна література в основному привозиться з Росії. Тобто очевидно,

що для успішного розв'язання проблеми не досить адміністративних заходів, а потрібна культурно-просвітницька робота, державна економічна підтримка. Скорочуються тиражі книг. Оптимальним показником вважається, коли на душу населення друкується 12—14 книг на рік. Якщо в 1991 р. в Україні цей показник становив 3,6, то в кінці 90-х — 0,99. Населення значною мірою позбавлене можливості читати періодику (зараз в Україні тільки близько 8 % сімей передплачують газети або журнали).

У 1999 р. в більш ніж 60 % середніх навчальних закладів викладання здійснювалося державною мовою, за винятком декількох регіонів. У системі середньої освіти зникла одноманітність. З'являються авторські школи. Особливий розвиток отримали нові види середніх навчальних закладів з ранньою профілізацією — гімназії, ліцеї. Діє програма державної підтримки обдарованих дітей. В 2000 р. почато перехід на 12-річну середню освіту. Однак соціальне розшарування населення все частіше додає системі освіти по суті становий характер. Державні школи зазнають фінансових труднощів, вчителям нерегулярно виплачується зарплата. Практично зникла система професійного навчання, оскільки промисловість неспроможна фінансувати ПТУ. Масово закрилися дитячі садки.

Реформується система вищої освіти. Для підвищення її рівня введена система акредитації. Найбільші навчальні заклади отримують статус Національних. Наприклад, Національний Київський університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія». Крім державних, з'являється велика кількість комерційних вузів. Внаслідок цього кількість різного роду інститутів, академій, університетів зросла майже вдвічі.

За роки незалежності розширилися культурні контакти з різними країнами. Це сталося завдяки роботі різних міжнародних фондів, можливості поїздок, спільним проектам. Були видані твори письменників, які працювали в еміграції, з'явилася перекладна література провідних закордонних істориків-українознавців (у 1993 р. українознавство викладалося у 28 університетах і коледжах США і в 12 університетах Канади).

Отже, проголошення 24 серпня 1991 р. Акта про незалежність України стало вінцем тривалих національно-визвольних змагань українського народу, усїєї його історії. По багатовіковому шляху було чимало злетів і падінь, перемог і поразок, досягнень і прикрих помилок, але українці вистояли. Їх прагнення до національної державності стало містком, що пов'язав минуле і сьогодення. Яким буде майбутнє, залежить тільки від нас.

Література:

1. Воропай П. Звичаї українського народу. — К.:Оберіг, 1993. — 590 с.
2. Грінченко Г. В. Хрестоматія по історії світової культури. — М.: Юрайт, 1998. — 669 с.
3. Грушевський М. С. Нарис історії українського народу. — К.:Либідь, 1991. — 398 с.
4. Історія української літератури ХХ століття — У двох книгах. /за ред. В. Г. Дончика.- К.:Либідь, 1994.
5. Історія української культури /За загал. ред. І. Крип'якевича. — К.: Либідь, 1994. — 656 с.

Никифорок М.П., к.і.н доцент

Юрій М.М., студентка

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ САМОБУТНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

В добу становлення незалежної Української держави проблема надійного захисту національних меншин стала пріоритетною. Усвідомлюючи, що культура є одним з найбільших надбань будь-якої нації, що вона – сутність нашої національної індивідуальності, своєрідності національного світобачення й світосприйняття, що це ключ до наших духовних таємниць, живлячий сік наших генетичних праякоренів, в Україні розроблено і створено законодавство в питаннях збереження ідентичності і культурної самобутності національних меншин, що відповідає світовим стандартам. На цих засадах побудовано Декларацію прав національностей України, прийняту в листопаді 1991р. А в статті 6 Закону України “Про національні меншини в Україні” зазначено, що держава гарантує всім національним меншинам права на національно-культурну автономію: користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, задоволення потреб у літературі, мистецтві, засобах масової інформації.

З часу проголошення незалежності Україна прагне створити умови для рівноправного розвитку та активної участі в соціально-економічному, політичному та духовно-культурному житті держави представників всіх національностей, котрі разом з українцями складають єдину етнопонаціональну структуру суспільства. В Україні послідовно розбудовується культурно мистецьке життя національних меншин, йдуть пошуки вирішення проблем їхньої освіти, дозвілля, відродження національних традицій. Здійснюється ряд інших заходів, спрямованих на гарантоване забезпечення політичних, соціальних, економічних та культурних прав і свобод, розвитку національної самосвідомості та самовиявлення етносів. У країні послідовно розбудовується культурно мистецьке життя національних меншин, йдуть пошуки вирішення проблем їхньої освіти, дозвілля, відродження національних традицій. Здійснюється ряд інших заходів, спрямованих на гарантоване забезпечення політичних, соціальних, економічних та культурних прав і свобод, розвитку національної самосвідомості та самовиявлення етносів України.

На сьогодні в Україні створені та активно діють понад 780 національно-культурних товариств. Найчисельніші з них: російське, єврейське, польське, угорське, грецьке, болгарське. Всі вони входять до Асоціації національно-культурних об'єднань України. Мета діяльності асоціації – забезпечення прав національних меншин на рівні європейських та міжнародних стандартів.

Прикладом плідної діяльності національно-культурних товариств в Україні може стати угорське культурне товариство у Львові. Тут Угорська громада

створила власну недільну школу, кілька самодіяльних колективів, налагоджено постійні наукові і творчі обміни з історичною батьківщиною. Або ж Федерація грецьких товариств України координує діяльність 95 місцевих організацій. Десятиріччя відзначило Херсонське національне товариство “Еллада”.

Воно об’єднує греків, котрі проживають у регіоні, сприяє їх спілкуванню, вивченню історії і культури далекої прабатьківщини. До цієї дати в обласному краєзнавчому музеї влаштовано виставку “Греки Херсонщини”, експонати якої розповідають про вагомий внесок вихідців із Еллади у розвиток півдня України. Активно працює на культурно-освітній ниві у Житомирі вірменська громада, що має назву “Ерібуні” (так колись називалася столиця Вірменії) – нею відкрито недільну школу для дітей вірмен, планується створення вірменського дитячого хору. І таких прикладів можна наводити безліч.

На сьогодні завершено підготовчу організаційно-методичну роботу для створення у Києві Міжнародного Центру Толерантності. Ініціатором і засновником центру є Асоціація національно-культурних об’єднань України разом із Єврейським фондом України та Асоціацією недержавних організацій України. Міжнародний Центр Толерантності має на меті виховання у підростаючого покоління українців шанобливого ставлення до людини та її прав, незалежно від етнічного походження або релігійної належності, сприяння збереженню історичної пам’яті народу України, а також формування у суспільстві атмосфери несприйняття будь-яких проявів ксенофобії, антисемітизму та расизму.

Отже в Україні ведеться послідовна розбудова культурно-мистецького життя національних меншин, йдуть пошуки вирішення проблем освіти, дозвілля, відродження національних традицій. Здійснюється ряд інших заходів, спрямованих на гарантоване забезпечення політичних, соціальних, економічних та культурних прав і свобод, розвитку національної самосвідомості та самовиявлення етносів України.

Література:

1. Горбунова О. Із повагою до національних мов і культур // Голос України. – 2005. –
2. Декларація прав національностей України // Право України. – 1992. – № 1. – С. 5
3. Уряд. кур’єр.–2005. – 30 верес. – С. 12.
4. Послужний Л. За мир і злагоду // Голос України.–2005.– 27 січ.
5. Центр Толерантності // Голос України. – 2005. – 20 трав.

Никифорок М.П.к.і.н., доцент

Семенюк А. В. студентка

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ЗМІНИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ І ДУХОВНИХ СПРЯМУВАНЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Найважливішою подією в закріпленні суверенітету і незалежності Української держави стало прийняття Верховною Радою України 28 червня 1996 р. Конституції України. Духовне життя визначало переосмислення власної історії, надбань українського народу і повернення до національних культурних витоків. Відновлювалися забуті сторінки української історії ХХ ст.: про Українську Народну Республіку, сутність та діяльність Центральної Ради, ОУН-УПА, Голодомор 1933 р., сталінські репресії тощо. Поверталися до життя імена "забутих" діячів культури та їх раніше заборонені здобутки, зміцнювалися контакти з українською діаспорою тощо. Загалом перші роки незалежності України визначалися романтичними сподіваннями, безмежною вірою у власну самодостатність, відродження та піднесення національної культури.

Процес розбудови самостійної держави в Україні супроводжувався переоцінюванням духовних цінностей на ґрунті деідеологізації культури, наростанням негативного ставлення до ідеалів радянської доби, утвердженням нової плюралістичної культурної реальності, відзначеної формуванням великої кількості субкультур, тощо.

Зміни в суспільстві відбувалися в контексті нового соціального вибору, в ситуації, коли одна частина суспільства віддавала перевагу минулим - соціалістичним цінностям, друга орієнтувалася на західноєвропейські цінності та культурні пріоритети, третя взагалі не визначилася у своєму виборі. Процес урізноманітнення можливостей духовного розвитку особистості був пов'язаний з активізацією ділової і творчої ініціативи людини та водночас із тим, що були відсутні пріоритетні напрями в розвитку культури, порушені зв'язки між її функціональними елементами та ін.

Це був час усвідомлення українством значущості національної культури як стрижня і цементуючої основи розбудови української державності, потреби повернення до життя морально-естетичних настанов минулого, християнських духовних норм, народних традицій та звичаїв тощо. Саме тому в цей період активізувався процес звернення до історико-культурної спадщини. Про це свідчить створення Комісії з питань відтворення видатних пам'яток історії та культури при Президентові України (на чолі з академіком П. Троньком), Всеукраїнського фонду відтворення пам'яток історико-архітектурної спадщини, затвердження Кабінетом Міністрів довгострокової Державної програми відтворення визначних пам'яток історії та культури, затвердження Міністерством культури та туризму і Міністерством регіонального розвитку та будівництва порядку відтворення визначних об'єктів архітектури. Велика роль у цьому процесі також належала урядовій Комісії з питань повернення

культурних цінностей, яка розпочала інвентаризацію і повернення цінностей (архіви О. Олесея та О. Ольжича, рукописи Б. Антонича, колекція артефактів часів давнини, частина спадщини О. Довженка, твори художників М. Андриєнка-Нечитайла, Л. Морозової, окремі праці Ю. Січинського тощо). Також було створено Державну службу контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон, Управлінням охорони та реставрації пам'яток містобудування і архітектури Держбуду України підготовлено реєстр пам'яток історії і культури

Світове визнання духовного надбання України засвідчує те, що до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО внесено Софійський собор з архітектурним ансамблем, Києво-Печерську лавру, історичний центр Львова, Резиденція Буковинських митрополитів та Дерев'яні церкви Карпатського регіону (Україна, Польща, Словаччина).

За роки незалежності поширилися культурні контакти України з різними країнами. У процесі активного входження української культури у світовий культурний простір значну роль відіграли численні громадські організації, різноманітні національно-культурні об'єднання та фонди (український фонд "Відродження", благодійний фонд "Літературна скарбниця" при Спілці письменників України, Український фонд підтримки культури, фонди ім. М. Грушевського, "Центр сучасного мистецтва", "Деметра", "Мистецьке березілля", фонд розвитку історичних досліджень та ін.).

Приклад активної культуротворчої діяльності за умов сьогодення надає Український центр духовної культури - науково-методичний і культурно-просвітницький заклад, який об'єднує фахівців з історії, філософії, соціології, права, народознавства, визначних діячів літератури і мистецтва. При центрі діють "Літературна світлиця", "Музична вітальня", літературно-музичний театр "Біля Святої Софії", дискусійний клуб "Інтелект України. Проблеми пошуку оптимальних форм розвитку демократичного суспільства". Центр видав унікальні літературні серії - "Духовні скарби України" (у 50 т.), "Український історичний роман" (у 30 т.), "Українська соціологічна думка" (у 15 т.), "Історія релігії в Україні" (у 10 т.).

Активне входження України в глобалізаційні процеси пов'язане із необхідністю осмислення світового культурного доробку, зокрема сучасного. Однак сьогодні американізація, вестернізація, наступ "кітчевої" масової культури призвели до насичення українського художнього простору продукцією "низького гатунку". Її нестримне, агресивне поширення значною мірою містить загрозу деформації національної системи цінностей та виявлення її в мистецтві.

Література:

- 1.Воропай П. Звичаї українського народу. — К.:Оберіг, 1993. — 590 с.
- 2.Грінченко Г. В. Хрестоматія по історії світової культури. — М.: Юрайт, 1998. — 669 с.
- 3.Історія української літератури ХХ століття — У двох книгах. /за ред. В. Г. Дончика.- К.:Либідь, 1994.
- 4.Філософія Кралюк П.М. 1986р.

Никифорук М. П. к. і. н., доцент

Попович Г.В., студент

ПВНЗ «Буковинський Університет», м. Чернівці

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Культурні надбання кожної нації – це безцінний скарб всієї людської цивілізації. Збереженатапримноженапротягомбагатьохтисячоліть, культурастановитьунікальнуісторичнупам'ятькожноїсучасноїдержави, забезпечуєдуховнийзв'язокминулих, сьогоднішніхтамайбутніхпоколінь. Захопливі та трагічні сторінки національної історії, неповторні звичаї, обряди та традиції являють собою культурне багатство українського народу. Розвиваючись в умовах постійних спроб асиміляції з боку іноземних держав українська культура не лише змогла вижити, але й подарувати світу багато шедеврів мистецтва та кінематографу, неповторні літературні твори та пам'ятки архітектури. Тепер матеріальні та духовні скарби що були створені нашими предками і крізь віки дійшли до нас, мають бути не лише збережені, але й примножені та передані нащадкам.

Українському народу завжди була притаманна висока культурність, шанування звичаїв, традицій та своєї історичної спадщини. Після проголошення незалежності 1991 року, перед Україною постало важливе завдання захисту та розвитку національної культури, проведенні раціональної державної політики спрямованої на зміцнення світоглядних основ суспільства з урахуванням традиційних українських цінностей. Нажаль, економічні кризи, політична нестабільність та відсутність політичної волі суттєво загальмували процес культурної модернізації. На сьогодні реформування культури – це закладення ідеологічного фундаменту для розбудови суспільства майбутнього на основі нашого історичного коріння, мови, звичаїв і традицій, а не запозичених стереотипів та імпортованих шаблонів.

Великий вплив на неможливість культурного об'єднання має штучна спекуляція політичними силами спірними питаннями: мови, історії, релігії. Шляхом маніпуляції суспільною свідомістю, підміною понять та викривлення фактів в суспільстві формуються ворожі настрої, коли в єдиній соборній державі існують різні народи, які мають своїх героїв, ворогів, історію та звичаї. Не треба довго думати, для того щоб зрозуміти, що спеціально створений перелік спірних питань, що нібито першочергово хвилюють суспільство, таких як: Велика Вітчизняна війна, радянська армія, ОУН-УПА, НАТО, націоналізм, релігійні розколи виноситься для публічного обговорення лише з однією метою – відволікти громадян від реальних економічних, соціальних та екологічних проблем в державі та відповідальності влади. Адже більшість українців, в першу чергу, об'єднують цілком конкретні питання, що хвилюють кожна людину незалежно від місця проживання, віросповідання чи ставлення до історії. Це проблеми освіти, охорони здоров'я, працевлаштування,

екологічного захисту, гідних зарплат та достойних пенсій. Не в змозі дати відповіді на ці питання, політики просто задурюють людям голови тими речами, що не потребують чіткої відповіді, а де можна довго змагатися у красномовстві, даючи власну оцінку подіям, що давно минули і стали історією.

Державна культурна політика має бути орієнтованою на забезпечення, підтримку та розвиток традиційних українських духовних цінностей. Основні завдання держави - проводити активну політику з пропаганди зміцнення інституту сім'ї та традиційних родинних цінностей: любові, взаємоповаги, доброти. Всебічно сприяти відновленню та утвердженню цінностей солідарності, взаємодопомоги і патріотизму.

Культурний розвиток держави неможливий без охорони її історичної спадщини. Архітектурні пам'ятки минулих епох, що збереглися до нашого часу – є національною гордістю кожної нації. Україна багата на історично-архітектурні пам'ятки, що збереглися ще від часів сивої давнини. Завдання держави – зберігати та охороняти ці унікальні скарби для майбутніх поколінь. Для цього необхідно скласти електронний реєстр об'єктів національно-культурної та історичної спадщини, куди будуть входити найвидатніші пам'ятки історії, архітектури та культури: церкви, собори, стародавні замки, заповідники та природні парки. Інформація буде знаходитися у вільному доступі, а самі громадяни зможуть подавати заявки на внесення до цього реєстру інших об'єктів, які претендуватимуть на статус національних культурних пам'яток. Частково ця ініціатива вже була реалізована у національному проєкті «Чудеса України» започаткованому народним депутатом Миколою Томенком. Державна охорона та захист об'єктів культурної спадщини суттєво посиляться з прийняттям нового закону «Про охорону об'єктів національно-культурної спадщини», а реалізація та проведення відповідних заходів буде покладена на органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Бажано значно активізувати проведення просвітницьких заходів спрямованих на популяризацію історично-культурних пам'яток України. Це сприятиме не лише пошуку вітчизняних культурних спонсорів та меценатів, але й зростанню інтересу до української культури з боку світової спільноти.

Література:

1. Греченко В. А., Чорний І. В., Кушнерук В. А., Режко В. А. Історія світової та української культури. - Київ, 2000. – 463с.
2. Донцов П. Дві літератури нашої доби. – Львів, 1991.
3. Косів М. На потребк дня. – Львів, 1990.
4. Шлемкевич М. Загублена українська людина. – Київ, 1992

Никифорок М.П. к.і.н., доцент

Георгіян В.К., студентка

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Проголошення незалежності України (24 серпня 1991р.) і розбудова самостійної держави Україна створили принципово нові, формально цілком сприятливі умови для розвитку культури. 19 лютого 1992 р. Верховна Рада України ухвалила “Основи законодавства про культуру”, якими передбачені заходи подальшого розвитку української національної культури. У цьому ж році була розроблена Державна національна програма “Українська освіта в ХХІ ст.”, а Верховною Радою прийнято “Закон про освіту”. В цих документах передбачена демократизація освіти, посилення технічного забезпечення шкіл, видання підручників, створення університетських комплексів, мережі ліцеїв. Однак низький рівень фінансування призвів до того, що наукові установи втратили до 50% свого складу. Вже протягом цілого десятиліття спостерігається “відплив” частини інтелектуальної еліти у країни з більш сприятливими умовами життя.

Можна виділити декілька чинників, що впливатимуть на подальший розвиток української культури, а саме:

- 1) поглиблення національного самопізнання та самоусвідомлення;
- 2) створення умов для існування, розвитку, співпраці та змагання розмаїтих філософських, релігійних, літературних, образотворчих, музичних течій, напрямів, шкіл, тобто дійсне ствердження свободи духовної творчості;
- 3) врахування світового культурного досвіду, усвідомлення власної національної культури як ланки світового культурного процесу, співучасть у світовому культурному обміні за умов визнання пріоритету загальнолюдських цінностей та усвідомлення землі як спільного дому усього людства;
- 4) всебічне використання резервів національної культурної традиції, можливостей національної ментальності, орієнтація на створення оригінальних культурних цінностей, що мають не лише національне, але й загальнолюдське, світове значення, адже останнє і є критерієм зрілості культури.

У сфері культури активно розвиваються міжнародні зв'язки, що сприяє поширенню української культури у світі. Після здобуття незалежності десятки країн світу уклали з Україною угоди про культурну співпрацю. Українське товариство дружби і культурних зв'язків із зарубіжними країнами має контакти з 900 громадськими організаціями і понад 300 відомими громадськими діячами із 102 країн світу. Товариство культурних зв'язків із українцями за кордоном «Україна» співпрацює з 50 організаціями зарубіжних українців, країн Європи, США, Канади, Латинської Америки, Австралії. Протягом 1992—1993 рр. понад 100 українських творчих колективів побувало на гастролях за кордоном.

Водночас за останнє десятиліття у культурній сфері не вдалося подолати деструктивних тенденцій, найпомітніші серед яких:

- маргіналізація-культури;
- скорочення-мережі-установ-культури;
- повільне формування правових засад культури, мистецтва, які відповідали б сучасним світовим вимогам та особливостям українського культурного-процесу;
- обмеження-фінансування-культури;
- комерціалізація культурної сфери, що за відсутності стійких традицій меценатства поставило на межу виживання значну частину творчих колективів, спричинило домінування грошей над естетичними ідеалами;
- прогресуюча культурна деградація населення.

Зараз поки що важко передбачити конкретні форми, яких набуде культура в умовах національно-державного відродження. Але провідною тенденцією, мабуть, буде розкріпачення творчості, збагачення мистецького арсеналу, посилення новаторських тенденцій і водночас звертання до джерел національної традиції як до школи художнього мислення. Однією з актуальних проблем на сьогодні є державна підтримка національної культури. Продумана система державного протекціонізму стосовно української національної культури, яка б не порушувала інтереси інших національних осередків України і не суперечила загальнолюдським принципам, державна підтримка культур національних меншин – ось один з необхідних напрямів національно-духовного відродження нашої держави. Особливої уваги потребує українізація різних форм масової культури, сучасної індустрії розваг, а також тих новітніх видів та жанрів культури, які з різних причин не розвиваються в Україні або втратили національну визначеність (телевізійні жанри, оперета, різні форми відеокультури).

Література:

1. Культура українського народу. – К., 1994.
2. Крип'якевич І. Історія української культури. – К., 1999.
3. Лекції з історії світової та вітчизняної культури. – Л., 1994.
4. Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури: Європейський контекст. – К., 1995.

Никифорок М.П. к.і.н., доцент

Аміхалакіоас Н.Г., студентка

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА БУКОВИНИ З РУМУНІЄЮ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ

Протягом останніх років виникла потреба у переосмисленні духовно-культурної спадщини України, що неможливо без дослідження особливостей культури окремих її регіонів. Кожен регіон вирізняється власною історією, особливостями розвитку матеріальної та духовної культури. Одним з таких регіонів є Буковина. В культурно історичному дискурсі Буковина є чи не найцікавішим краєм України. Її культура формувалася під впливом багатьох специфічних регіонотворчих чинників та зазнала значних асиміляційних впливів, що відбулося внаслідок багатовікового перебування під владою різноманітних держав.

Сьогодні на відродження особливих традицій спрямована зовнішня культурна політика. Саме після зміни режимів в Румунії (1989 р.) та в Україні (1991 р.) розпочалося налагодження взаємовигідних зв'язків. 5 березня 1992 р. після численних переговорів було підписано протокол про економічне і культурне співробітництво між Чернівецькою областю та Сучавським повітом. Цей протокол охоплював такі сфери життя суспільства як економіку, охорону здоров'я, освіту, науку, культуру, спорт. В 1993 р. президія Чернівецького обласного відділення Товариства "Україна-Румунія" звернулася до громадськості Румунії, зокрема Румунського культурного фонду, розвивати добрі традиції всебічного співробітництва українського і румунського народів. Відповідно до укладених угод майже щороку проходили взаємні дні культури, різноманітні фестивалі, наприклад, міжнародний фестиваль "Буковинські зустрічі", який відбувався в таких країнах: Румунія, Польща, Угорщина та Україна. Незважаючи на культурні, релігійні та мовні відмінності, серед учасників панує атмосфера єдиної буковинської сім'ї, яку формує історична пам'ять та регіональні традиції. Подібні фестивалі, сповнені живим фольклором, піснями й танцями, покликані для відтворення етнокультурної ситуації Буковини та налагодження міжнаціонального діалогу.

В Бухаресті у виставковому залі Палацу парламенту було проведено виставку українського сучасного та традиційного мистецтва "Меридіани мистецтва", де серед 18 українських художників були й представники Буковини, зокрема Ярослава Тафійчук та молоді художники, члени її студії. Супроводжували виставку музично-пісенні колективи, виконавці, зокрема колектив класичної музики Чернівецької обласної філармонії під керівництвом Й. Созанського, ансамбль "Плай" під керівництвом М. Гакмана, заслужений артист України І. Дерда, Я. Колотило [1, с.680].

На території Буковини, існує 87 шкіл з румунською мовою викладання, 18 змішаних шкіл, 28 дитячих дошкільних закладів, кафедра румунської та

класичної філології в Чернівецькому національному університеті, 1 книгарня та 1 приватне видавництво. Так, у листопаді 2004 року в Бухаресті відбулася виставка навчальної літератури виробників України, серед яких була представлена книжкова продукція буковинського видавництва "Букрек", зокрема підручники для шкіл з румунською мовою навчання, які були відзначені за високий фаховий рівень.

У 2004-2005 рр. румунська громада області володіла найрозвинутішою мережею національно-культурних товариств в області. Серед цих товариств наймасовішим є Товариство румунської культури ім. М. Емінеску (кількість членів - понад 4000). Поруч із ним виявляють помітну активність товариство жертв сталінських репресій "Голгофа", всеукраїнська науково-педагогічна асоціація "Арон Пумнул", культурно-спортивний клуб "Драгош-Вода", медичне товариство "Ісидор Бодя", а також Християнсько- демократичний альянс румунів України. Особливої уваги потребує відсутність власне молдавських національно-культурних товариств, що в перспективі може призвести до неминучої асиміляції молдован у румунську громаду [4,с.31].

Наведені лише окремі фрагменти громадського і культурного співробітництва Буковини з Румунією засвідчують, що вже чимало зроблено для подолання минулої ворожнечі та для формування міцних культурних взаємовідносин, адже означені регіони мають величезну спільну історичну спадщину, яку необхідно берегти і воскрешати заради розвитку сучасної духовно-культурної картини Буковини.

Література:

- 1.Буковина в контексті європейських міжнародних відносин (з давніх часів до середини ХХ ст.) За заг. ред. В.М. Ботушанського. -Чернівці: Рута, 2005. - 744 с.
- 2.Демочко К. Мистецька Буковина. Нариси з минулого.-К.: Мистецтво, 1968 - 172 с.
- 3.Круглашов А. Щоб поліетнічні регіони приваблювали толерантністю.Віче. - 2005. - № 4. - С. 54-61.
- 4.Рихло П. Ми були розмаїттям у єдності ... (До проблеми синтезу буковинської культури).Вікно в світ. - 2000. - № 2. - С. 158-168.

1.5. Міжкультурна комунікація

1.5. Intercultural Communication

Ana Anufrijev, PhD

Higher education institution for applied studies “Cacak”

CORPORATE IDENTITY AND REPUTATION

Summary

The identity of a corporation is built as a feasibility study and requires great effort and professional team. Whether it comes to brand, design, provide different services, destination or explore identity needs to be a recognized market, especially in terms of quality and to meet market expectations.

That is why the disclosure of the identity finding bloodstream corporations and is a process that starts at the top of the organization. It makes him a broad dialogue about what is the main purpose of the corporation. Not all aspects of the corporation equally attractive. Therefore, we come to the notion of "constructed identity," which is the right set of aspects of identity that the corporation wants to emphasize. Of course, some aspects are factual, some are selected by management. The selection process aspects flowing from top management to employees, the shareholders and external users. There can be no harmony in the expression of identity if the employee does not believe in the identity and if it does not manifest in their daily dealings with customers, suppliers, investors and public relations. The corporation must live harmoniously equal perception of management and staff to such an image and external bodies.

From building corporate identity and reputation depend. On the other hand, the reputation is not the image but is directly related to business success. The basic principles of reputation are the following:

1. The corporate brand is just as important as the product
2. Corporate reputation is a positive impact on confidence in the product and its quality
3. The lack of connection between corporate reputation and the reputation of the product will affect consumers and their perception of the product (or the lack of a perception)
4. Consumers create reputation
5. Corporate reputation contributes to the company's value.

Nowadays more difficult to repair than to build reputation. Therefore reputation must be managed at a strategic level.

Darko B. Vukovic¹, Doctor of Economics, Assistant Professor and Research Fellow

Yaroslav Vyklyuk², Doctor of Technical Sciences, Professor

Milan M. Radovanovic¹, Doctor of Geographical Sciences, Senior Research Associate and Director

1. Geographical Institute "Jovan Cvijić" of Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade, Serbia
2. Bukovinian University, Chernivitsi, Ukraine

THE RELATIONSHIP OF EDUCATION AND AGING ON LABOR PRODUCTIVITY OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

In the last decades, a number of papers has been recognized demographics as a factor which are strongly correlated with productivity. On the other hand, education significantly affects the growth of labor productivity. In this paper we analyze the relationship of basic education and aging indicators on labor productivity on the group of 28 countries of the European Union. Based on Eurostat data, we have identified the following nine education and aging indicators: pupils and students, students - tertiary education, tertiary graduates in science and technology per 1 000 inhabitants aged 20-29 years, total public expenditure on education, annual expenditure on public and private educational institutions per pupil, lifelong learning, life expectancy, proportion of population aged 65 and over and old-age-dependency ratio. In a preliminary regression analysis, it was determined that there was no statistically significant regression of all indicators presented in the multiple regression model. On the other hand, there are statistically significant correlations between each of these indicators and labor productivity presented in simple linear models. In this way, we can determine single relationship of basic education and aging indicators on labor productivity, which represents the main objective of our research. The analysis was originally included twenty education and aging indicators, but checking the model was found that only nine indicators have sufficient statistical significance in the regression models. After analyzing and measuring the influence of these variables on labor productivity in the regression models, we shall calculate Pearson's coefficient of correlation. Through the multiple correlation analysis we will determine interactional relationship between indicators and labor productivity. Our analysis included a group of European Union countries that will be analyzed and measured of each regression models.

Acknowledgement:

This paper is the result of the project No. III47007 funded by the Ministry for Education and Technological Development of the Republic of Serbia.

Матійчук К. Д. к.п.н.

**викладач англійської мови кафедри суспільних і філологічних дисциплін
ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці**

Матійчук Я. І., студентка

ЧНУ імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У зв'язку з інтеграцією України в світовий простір особливо гостро постає проблема володіння іноземними мовами. Щоб навчитись розуміти представників різних культур, мати можливість обмінюватись інформацією, почуттями, думками, займатись бізнесом, спортом, подорожувати, заводити особисті контакти, співпрацювати в науковому та освітньому просторі, потрібно володіти мовою, яка зможе задовольнити дані потреби. Саме такою мовою міжнародного спілкування вважається англійська мова.

Між викладанням іноземних мов і міжкультурною комунікацією безперечно є взаємодоповнюючий зв'язок. Кожне заняття іноземної мови як у школі так і у ВНЗ є практичним зіткненням з іншою культурою. Кожне іноземне слово відображає іноземну культуру. Відповідно до нового закону "Про вищу освіту" [2], в якому зазначається, що випускники ВНЗ України повинні знати англійську мову на рівні В-2, викладання англійської мови сьогодні стає ще популярнішим. Це впливає також і на методи викладання. Деякі з тих методів, які використовувалися раніше, втрачають свою практичну значимість і вимагають кардинального оновлення та модернізації. Зростання попиту на викладання іноземних мов диктує, в свою чергу, і свої умови. Сучасні умови життя вимагають від вивчення іноземної мови, перш за все, функціональності. Тепер мову хочуть не знати, а використовувати як засіб реального спілкування з носіями інших культур.

На даний час на базі вищої освіти викладання іноземної мови повинно сприйматися як засіб повсякденного спілкування з носіями іншої культури. Завданням вищої освіти є формування широко освіченої людини, яка має у своєму арсеналі фундаментальну підготовку. Перед викладачами іноземних мов стоїть дуже нелегке завдання - максимально розвинути комунікативні здібності студентів. Для її вирішення необхідно використовувати комп'ютерні технології, можливості мережі Інтернет, а також і нові методи викладання, спрямовані на розвиток усіх чотирьох видів володіння мовою.

Комп'ютерні технології та мережа Інтернет стають основними способами зацікавлення та заохочення студентів і до самостійного вивчення іноземної мови завдяки можливості праці з текстами, аудіо- та відеоматеріалами, спеціальними програмами, електронному тестуванню знань, можливістю спілкування з носіями іноземної мови в режимі онлайн, можливістю знайти потрібний матеріал на будь-яку тему тощо. Комп'ютерні програми для

вивчення, розвитку та вдосконалення знань, умінь та навичок студентів можна розподілити на чотири основні категорії :

1. Електронні словники (Lingvo, Webster's Dictionary, Longman Dictionary, Macmillan English Dictionary та ін.), що надають можливість швидко знаходити слово з усіма його значеннями та можливими граматичними формами, прослуховувати озвучену транскрипцію та розглядати приклади речень з даним словом, щоб краще зрозуміти його значення у різних контекстах. Їх можна активно застосовувати для самостійної роботи з текстом, аудіо- та відеоматеріалами.

2. Електронні перекладачі, що дозволяють перекладати великі тексти (Prompt, Magic Goody та ін.), які застосовуються для самостійної роботи з текстом.

3. Програми для вивчення іноземної мови, які можна активно використовувати на різних етапах роботи з лексичним та граматичним матеріалом.

4. Програми для тестування з іноземної мови (електронне тестування з TOEFL, IELTS та ін.), які служать для перевірки та контролю знань, визначення загального рівня володіння іноземною мовою [1, с. 14].

Отже, тільки таке поєднання методів та засобів навчання надасть можливість молодим фахівцям стати частиною світової спільноти, розвиватися як професіоналам, обмінюватись інформацією та досвідом.

Література:

1. Глотова О. В. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів з іноземної мови за рахунок використання сучасних технологій / О. В. Глотова // Актуальні питання викладання іноземних мов у ВНЗ та самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Харків, 16–17 квіт. 2009 р.). – Харків : Вид-во НФаУ, 2009. – С. 13–16.

2. Закон України Про вищу освіту від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

Лучик О.І., к. ф. н.

ПВНЗ “Буковинський університет”, м. Чернівці

БАГАТОМОВНІ ЕЛЕКТРОННІ ON-LINE СЛОВНИКИ В СИСТЕМІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У системі сучасної міжкультурної комунікації, де важливим є коректне й своєчасне розуміння інформації, особливу роль відіграють багатомовні електронні on-line словники (далі – e-on-line-словник), оскільки вони дають змогу здійснювати швидкий пошук необхідних слів, часто з урахуванням морфологічних форм, та миттєво змінювати напрям перекладу (наприклад, українсько-німецький або німецько-український).

Сучасна лексикографія, володіючи потужними комп'ютерними технологіями, намагається поєднати інформацію з різних галузей гуманітарного профілю. Лексикографічний бум номінується багатьма дослідниками як один з ключових ознак сучасної лінгвістичної та соціокультурної ситуацій. Доведено, що «образ словника» в наївній картині світу, у поданні пересічних користувачів, робить істотний вплив і на розвиток словникової продукції, і на вибір багатьма сучасними авторами словникової форми як способу організації тексту [1, с. 14].

Е-on-line-словник – це електронний словник, що розміщений в Інтернеті, з функцією пошуку, часто і з можливістю перемикання зміни мови перекладу, граматикую номінації тощо. Типовими представниками цього класу словників, а саме тих, що надають переклад німецького терміну, є:

➤ *ABBYU Lingvo* – найсучасніший на сьогодні багатомовний е-on-line-словник, до складу якого входять понад 5,5 млн. ґрунтовних словникових статей, 12 млн. перекладів. Він допомагає знайти правильний переклад до будь-якого терміну. На сайті також представлена послуга «віртуальна клавіатура», окрім того є сервіс перекладу текстів. Безумовною зручністю є наявність цілого набору словників по різних темах, об'єднаних у рамках одного сервісу.

➤ *Rambler-словники*. На сьогодні доступні чотири словники: новий англо-російський словник В. К. Мюллера, російсько-англійський словник під керівництвом професора А. І. Смирницького, німецько-російський словник за редакцією К. Лейна та російсько-німецький словник М. Я. Цвіллінга [2].

➤ *Yandex-словник* – словник, що здійснює переклад на англійську, німецьку, французьку, італійську, іспанську та турецьку мови. Окрім вибраного напрямку, він паралельно надає переклад терміну й іншими мовами.

➤ *Multitran* – е-on-line-словник, призначений для перекладів слів з російської, англійської та німецької мов. Він надає можливості алфавітного, морфологічного й фразового пошуку. Особливість цього словника – це велика база галузевої термінології. На сайті наявний автоматичний пошук словосполучень, окрім того у кожного користувача є можливість поповнювати словник в режимі on-line.

➤ *Langtolang Multilingual Dictionary* – включає понад 30 мов. Усі словникові статті, які надаються сервісом, малоінформативні, оскільки розробники пожертвували якістю словників, щоб збільшити їхню кількість.

➤ *PROMT-словник*. Компанія PROMT – це сучасний розробник лінгвістичних ІТ-рішень. Вона пропонує систему перекладу для 16 мов світу. Технології даної компанії неодноразово отримували нагороди на конкурсах, що проводилися за підтримки Асоціації комп'ютерної лінгвістики [4].

➤ *Travlang* – німецько-французький / польський / іспанський / італійський / португальський словник, містить 10 000 термінів.

➤ *BEOLINGUS*. Е-on-line-словник базується на німецько-англійському словнику Хемніцького технічного університету (TUChemnitz) – 650 тис. слів. На сайті доступні користувачам й німецько-іспанський (120 тис. термінів) та німецько-португальський словники (44 тис.) [3].

Діада «людина & словник» – це необхідна форма когнітивної та комунікативної діяльності освіченої особистості, оскільки саме словники

уможливлюють орієнтування у сучасному хаосному ритмі освіти й культури. Не дивно, адже сьогодні е-on-line-словники займають вагоме місце не тільки серед перекладачів і лінгвістів, але й ціняться у континуумі найрізноманітніших користувачів, які потребують оперативний переклад іншомовної інформації. Велика кількість людей в ході своєї професійної діяльності шукає тлумачення або здійснює переклад різних іноземних слів, використовуючи е-on-line-словники. Одні з них виконують тільки одну функцію – *Übersetzung* / переклад (на кшталт, *Langtolang Multilingual Dictionary*, *Multitran*, *Travlang*), інші – характеризують й граматичні особливості слова, валентність тощо (*ABBYU Lingvo*, *Rambler-словники*). Отож, е-on-line-словники полегшують працю як професійним перекладачам, так і непересічним користувачам.

Література:

1. Зайковская И.А. Ассоциативно-семантический потенциал и текстовые реализации лексической парадигмы «словарь»: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Ирина Александровна Зайковская. – СПб., 2011. – 236 с.
2. Електронний онлайн словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nikolaevstroy.ru/>.
3. BEOLINGUS [Elektronische Ressource]. – Mode des Zugangs: <http://dict.tu-chemnitz.de/>.
4. PROMT [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.promt.ru/press/news/47586/?phrase_id=14951320.

Шелюх О.М., к. ф. н.

Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м.Львів

Шелюх Ю.Є., к. т. н.

Львівський інститут банківської справи, м. Львів

БІЛІНГВІЗМ ЧИ ДВОМОВНІСТЬ – ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНИМ ІНТЕРЕСАМ УКРАЇНИ

Синонімом до українського терміну двомовність в останні кілька десятиліть уживається термін білінгвізм (термін латинського походження). Хоча соціолінгвістичні дослідження двомовності проводяться в різних країнах, проте вчення про білінгвізм перебуває ще в стадії становлення.

Найвідомішими дослідниками цієї проблеми є: американський мовознавець Уріель Вайнарайх, російський соціолінгвіст О. Швейцер, дослідниця українсько-російської двомовності Т. Бурда, українські вчені: Ю. Жлуктенко, С. Семчинський, Я. Родевич-Винницький, Л. Масенко та ін. [1, 3, 4, 5].

Наше завдання, на основі аналізу відомих досліджень, з'ясувати, яку роль відіграє білінгвізм у розвитку й функціонуванні сучасної української мови, зокрема чи впливає він на державний статус нашої мови і чи не становить загрози національним інтересам нашої держави.

Сучасні дослідники мовної ситуації України (Я. Радевич-Винницький, О. Тараненко) український білінгвізм називають диглосією. Цим терміном позначають одночасне існування в суспільстві двох мов або двох форм однієї мови, що вживаються в різних функціональних сферах, й при цьому диглосія (на відміну від білінгвізму) передбачає обов'язкову свідому оцінку з боку мовців своїх мов за критерієм «високе-низьке», («урочисте-буденне», «літературне-розмовне»). У зв'язку з тим, соціолінгвісти, даючи таку характеристику білінгвізму в Україні, мають на увазі диглосну українсько-російську двомовність у тому її стані, який сформувався за радянської доби. Російська мова більшістю населення УРСР у сприйнятті набула рис вищої мови, важливої, обов'язкової, пов'язаної з категоріями влади і престижу, а до української ставились переважно, як до нижчої, необов'язкової, маргінальної.

Зауважимо, що такий стан був зумовлений не якостями самих мов – його спричинило становище російської мови в СРСР, як мови панівної. У цьому контексті виникає запитання: на скільки білінгвізм чи двомовність є стійким явищем і чи не призведе воно до поглинання однієї мови іншою, зокрема чи існує небезпека для української мови як державної.

Відомий український дослідник В. Гак у праці «Мова і кордони» описує опозиційні моделі відносин мов, у якій домінуючу називають мажоритарною, а підлеглу – міноритарною мовою і, відповідно до цієї моделі, особливість і парадоксальність української ситуації полягала в тому, що до стану міноритарної була зведена мова чисельно більшого корінного етносу, тобто українців, проте в радянській імперії українці на своїй власній території були зведені до стану масового етносу, тобто стали більшістю, підпорядкованою домінантній меншості [2, с.107].

Таким чином, цілком слушною є й думка Л. Масенко про те, що двомовність українців, як масового етносу, є наслідком тривалого процесу мовно-культурної асиміляції, і ми лишаємось досі тимчасовим необхідним містком, по якому людність рухалась від української до російської одномовності. Здобуття державної незалежності спинило рух на середині між супротивними берегами у цій непевній і хисткій позиції, тоді як завдання збереження й зміцнення державної самостійності потребує рішучої зміни вектора двомовного розвитку. Немає сумніву у тому, що подальший інерційний рух до російської одномовності призведе країну до реінтеграції з Росією, як це вже трапилось з Білоруссю [4, с.103.].

Незаперечним є факт, що державний статус української мови затверджений статтею 10 Конституцією України, посприяв підвищенню її престижу. Так соціолінгвістичні опитування 2006-2008 років свідчать про зростання престижу української мови, адже 73% респондентів ствердили, що українська мова є одним із символів державності України, але, як бачимо, близько 25% становлять і ті, хто не погодився з таким твердженням (9,5%) або ж обрав варіант відповіді «і так, і ні» (16%). Таким чином, розуміємо, що відсоток тих, хто підтримує білінгвізм і не готовий послуговуватись однією уніфікованою мовою, ще доволі високий. Яка ж причина того, що проблема державності української мови досі актуальна. Очевидно, однією з найважливіших є брак реальних державних заходів, спрямованих на впровадження механізмів контролю за виконанням мовного законодавства.

Виправити ситуацію можна, вживаючи серйозні заходи, почати які варто із запровадження обов'язкового екзамену з української мови для державних службовців – це на державному рівні, а на особистісному, йдучи за Іваном Огієнком, – вивчення і дотримання мовних обов'язків громадян.

Отже, білінгвізм як соціолінгвістичне явище в індивідуальному прояві дає людині широкі можливості в пізнанні світу та самореалізації, але масовий білінгвізм або груповий становить небезпеку зникнення рідної мови і перетворення білінгвів на одномовців, які втрачають національну свідомість. Це зрештою призведе в масовому контексті до поглинання однієї мови іншою, а отже і до втрати статусу державної, що є невідворотною загрозою національним інтересам України.

Література:

1. Бурда Т. Мовна поведінка особистості в умовах українсько-російського білінгвізму (молодіжне середовище м. Києва): Автореферат дис. ...канд. філол. наук. – 2002.
2. Гак В.Г. К типологии форм языковой политики / В.Г.Гак // Вопросы языкознания. – 1989. – № 5. – С.107.
3. Жлуктенко Ю.О. Сучасні проблеми теорії та практики мовного планування / Ю.О.Жлуктенко // Мовознавство. – 1990.– № 4. – С. 10–17.
4. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики / Л.Масенко. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2010. – С.103.
5. Радевич-Винницький Я. Мова і держава. Державність мови. / Я. Радевич-Винницький // Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. – Дрогобич, 1997. – С.119–138.

**Морараш Г.В., асистент кафедри
ПВНЗ „Буковинський університет”, м. Чернівці**

ВИТОКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОГО СВІТОГЛЯДУ Є. ЯРОШИНСЬКОЇ

Творчість Є.Ярошинської посідає вагомий нішу в історії української літератури кінця XIX – початку XX ст. Це період, який І.Франко характеризує як такий, що ознаменував собою розвиток і становлення української літературної мови, зокрема і мови художнього твору. Саме у працях ученого, що присвячені літературознавчому аналізу цього періоду, знаходимо також своєрідні погляди на автора художнього тексту як суб'єкт мовлення. На думку І.Франка, справжнім високохудожнім твором є такий, „коли в його основі лежить якийсь образ, факт, враження, чуття автора” [2, с. 272], „коли особа автора, його світогляд, його спосіб відчуття зовнішнього і внутрішнього світу і його стиль виявляється у його творі якнайповніше”, коли „твір має в собі якнайбільше його живої крові і його нервів”. „Тільки се буде твір живий, сучасний, справдній документ найпотайніших зрушень і почувань сучасного чоловіка у його найвищих, найсубтильніших змаганнях та бажаннях, а затим і причинок до пізнання часу і суспільності, серед якої він повстав” [3, с. 217].

Власне постать Є.Ярошинської як письменниці привернула увагу І.Франка, який

при огляді української літератури за 1888 рік відзначав: „Гарний талант початківця виявився на Буковині в особі панни Є.Ярошинської, яка своїми новелками, взятими з життя підтримує виключно буковинські видання” [4, с. 131]. Недарма І.Франко акцентує, що письменниця друкується лише у буковинських часописах. Адже здобувши основи початкової грамоти вдома, закінчила з відзнакою Чернівецьку гімназію, де викладання велося виключно німецькою мовою. Не маючи можливості навчатися далі, дівчина багато дізнавалась самотужки: дуже багато читала, втамовуючи свій інтелектуальний голод, – в оригіналі Гете, Шіллера, Гердера, Віланда, Лессінга, Гейне, Гейбеля та ін., а також переклад Байрона, Мільтона, Шекспіра, Гюго, Мольєра.

У той час у колах інтелігенції вважалося ознакою поганого тону розмовляти простою, „мужицькою” мовою. Саме тому Ю.Федькович, Сидір Воробкевич, О.Кобилянська починали писати німецькою мовою. Закономірно, що й перша публікація 16-річної Є.Ярошинської була також німецькою мовою – повість „Жіноче серце”, яка була опублікована в німецькому часописі. Проте у 1885 р., коли у Чернівцях почала виходити газета „Буковина”, головним редактором якої був Ю.Федькович, світоглядні, громадянські, моральні переконання Є.Ярошинської почали змінюватися. В автобіографічному листі до бібліографа І.Левицького (1850 – 1913 рр.) письменниця писала: „В мені пробудилась національна самосвідомість, я сказала, що краще трудитись для свого народу, як для чужого, і під впливом таких думок написала-м повісточку „Уроєна слабість” (1886), котру „Буковина” видрукувала. Се було для мене заохотою до писання по-руськи, бо хоть німецьке образование відчуило мене від свого, то все-таки на дні серця тліла любов до мого народу, его мови і пісні. З того часу залишила я майже по-німецьки писати, бо мені ходило о теб, щоби вивчитись моєї рідної мови до такої степені, як вчила-м ся чужої” [1, с. 405-406].

Саме з цього періоду, з періоду заснування та виходу „Буковини” всі зусилля, вся творча, громадська, просвітницька діяльність Є.Ярошинської була скерована на щонайглибше пізнання свого народу, його витоків, історії, мови, культури, літератури. Прикладом власного способу життя Є.Ярошинська пробуджувала в інших глибоке почуття патріотизму, самоповаги та самоповаги, почуття національної гідності.

Найпершим порадицею на шляху становлення Є.Ярошинської як письменниці став Ю.Федькович, який радив їй писати так, як говорить народ, уникати московського суржику, а щодо проблематики творів – уникати тем чужого життя, чужих народів та аристократії. В цей час вона з захопленням починає читати твори Котляревського, Гребінки, Нечуя-Левицького, Франка і Шевченка. Творчість Кобзаря стала для молоді дівчини високим взірцем справжнього служіння інтересам народу.

Ярошинська прагне познайомити та інші слов'янські народи з мистецькими витворами буковинських селян. Через Павлика вона налагоджує контакти з відомим чеським фольклористом і громадським діячем Ржегоржем, надсилає йому зразки народних мистецьких витворів. За мотивами народних вишивок сама складає узори і надсилає в Чехію.

Визначною подією в житті Ярошинської була її поїздка в Чехію, організована в 1891 році з ініціативи Ржегоржа для українських культурних діячів Галичини та Буковини. Серед учасників поїздки була і Наталя

Кобринська. Ця подорож мала велике значення для зміцнення зв'язків і дружби між братніми народами.

Повернувшись на батьківщину, Ярошинська вміщує на сторінках газети „Буковина” „Спомини з подорожі до Праги”, де розповідає про сердечний прийом української делегації чехами, про зустрічі з видатними культурними діячами: Ржегоржем, Кароліною Светлою, про постановку жіночого питання в чехів. Особливо її увагу привернула чеська етнографічна виставка. З захопленням говорить Ярошинська про народне мистецтво [5, с. 8].

Отже, можемо відзначити, що світоглядні позиції Євгенія Ярошинська черпала з різних культур. Але основним джерелом формування авторської почерку став народ, адже авторка була впевнена, що у ньому душа нації.

Література:

1. Гнідан О. Д. (ред.) Історія української літератури. Кінець ХІХ – початок ХХ ст. Книга 1 Підручник.: у 2 кн. – К.: Либідь, 2005. – Кн.1. – 624 с.
2. Франко І. Леся Українка // Зібрання творів в 50-оти томах. – К.: Наукова думка, 1981. – Т. 31. – С. 254 – 274.
3. Франко І. Слово про критику // Зібрання творів в 50-оти томах. – К.: Наукова думка, 1981. – Т. 30. – С. 214 – 218.
4. Франко І. Твори в 20-ти томах. – К.:Наукова думка, 1955. – Т. 16. – с. 131
5. Ярошинська Є. Вибрані твори Євгенія Ярошинська. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1958. – 426 с.

Корнич М. І.

Валігура Г.А., к.ф.н., доцент

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ – ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ

Міжкультурна комунікація як особливий вид комунікації припускає спілкування між носіями різних мов і різних культур. Співставлення мов і культур виявляє не тільки загальне, універсальне, але й специфічне, національне, самобутнє, що зумовлене розбіжностями в історії розвитку народів. Інтеркультурна комунікація має справу з розумінням та порозумінням, що означає: розуміти чуже і водночас бути зрозумілим, спілкуючись чужою мовою. Визначаючи поняття культури, ми розглядаємо її як універсально поширену і водночас специфічну для певного суспільства, нації, організації або групи орієнтаційну систему, яка зумовлює сприйняття, мислення, оцінювання та дії людей усередині відповідного суспільства. Орієнтаційна система може бути репрезентована відповідними символами (напр., мова, немовні форми вираження, такі як міміка і жестикуляція та специфічні значеннєві норми поведінки). Вона (система) передається через процес соціалізації наступному

поколінню і дає можливість членам суспільства долати їх життєві і природні перешкоди. Культурно-специфічна орієнтаційна система складається із певних культурних стандартів, а саме: норм, оцінок, переконань, ставлень, правил, яким слідує і які поділяють члени цієї культури. Вони (стандарти) дають членам відповідної культури орієнтир для їх власної поведінки і змогу вирішувати, яку поведінку необхідно вважати нормальною, типовою або прийнятною. Культурні стандарти служать водночас як мірило для визначення власної поведінки, для очікувань стосовно поведінки інших, а також для сприйняття і оцінювання поведінки ближнього. Головними визначаються такі культурні стандарти, де йдеться про сприйняття, мислення, оцінювання, дію, і центральне значення мають міжособистісні сприйняття й оцінки.

Світ у цілому схожий на мозаїку, де камінцями є певні культури. Культура і локальна спільність є на цьому малюнку ідентичними. Найважливіше завдання культури полягає в тому, щоб закласти підвалини для ідентифікації людини. Важливим є й те, що культура зумовлює соціальну диференціацію, ранг, причетність до класу з його особливостями, так само як вид і спосіб виробництва та споживання на широкому соціальному та народногосподарчому рівні. На фоні сучасного глобального розвитку суспільства людство потребує нових прийнятних стратегій розвитку культур. Оскільки ми не можемо повернутися до їх ігнорування, ми повинні прагнути до їх порозуміння. Є певні підстави вважати, що сучасна культура перестає бути культурою якогось конкретного регіону і все більше стає культурою часу, що торкається кожного із нас. Концепція інтеркультурності може допомогти подолати рамку культурної ідентичності людини, отже, вона вже не лишається “чужинцем” у все нових культурних просторах і може знайти нову самооцінку стосовно до нових культурних груп.

Культура не є субстанцією матеріальною. Вона також не складається з предметів, людей, форм поведінки або почуттів. Вона, навпроти, означає гармонійне поєднання цих компонентів. До цього слід додати, що культура не є величиною статичною, вона не потребує жодного національного або соціального консенсусу. Культура охоплює багато з цих граней і форм вираження, перебігів і розбіжностей. Виразним має, насамперед, бути те, що мова і культура збігаються в комунікації. Комунікація як особливий вид діяльності людини опирається на такі її форми, що актуалізуються людьми в їх міжособистісному контакті. Це стосується, насамперед, усієї сфери вербальної, невербальної, паравербальної та виразної комунікації. У своїй життєвій практиці кожна людина залучається до комунікації, використовуючи при цьому такі істотні можливості виразності, як власна мова, а також жестикуляція, одяг, хода, спосіб використання приміщення та ін. Поняття комунікації повинно сприйматися насамперед як діалог: в ньому беруть участь, принаймні, двоє людей, кожна комунікація соціально зумовлена.

З-поміж розбіжностей творчих підходів до проблеми з боку зарубіжних (Г.Крумм, Ф.Гіннекамп, А.Вірлахер) та українських (П.Донець, Т.Комарницька) дослідників простежується, проте, певна ідентичність у тлумаченні самого явища, а саме:

- існують різні, відмінні одна від одної культури;
- культура і комунікація стоять у тісному взаємозв'язку;
- учасники комунікації є завжди

носіями певної культури; • елементи культуральності знаходять свої відображення у комунікації; • схожі культури полегшують комунікацію, різні – ускладнюють її; • причетність до певної культури припускає специфічність комунікації. При вступі у комунікацію носіїв різних культур є цілком вірогідною поява певних проблем, що від початку пов'язані з причетністю до різних культур. Проблемами такого роду можуть бути труднощі в порозумінні, нерозуміння, створення окремих упереджень, а у подальшому перебігу – відмежування, скривдженість або психічна чи соціальна ізоляція. Міжкультурна комунікація є такою комунікацією людей, при якій, наприклад, способи комунікації або функції мовних подій не є ідентичними, але є відмінності в їх реалізації та інтерпретації в певних ситуаціях, таких як, наприклад, входження в чужий дім, прояв респекту до старших за віком, замовлення напоїв, поводження в місцях спільного користування тощо.

Література:

1. Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення, міжособової та міжкультурної комунікації. – Харків, 1996. – 235 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К., 2007.
3. М'язова І. Ю. Особливості тлумачення поняття “міжкультурна комунікація” / І. Ю. М'язова // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2006. – № 8. – С. 108–113.

Журбенко К.В., аспірант

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ПРОЦЕС СПІЛКУВАННЯ І ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ПРЕДСТАВНИКАМИ РІЗНИХ КУЛЬТУР

На сьогоднішній день існує безліч визначень міжкультурної комунікації, проте всі фахівці в цій області солідарні в одному: про міжкультурну комунікацію можна говорити в тому випадку, якщо люди представляють різні культури. Об'єкт вивчення теорії міжкультурної комунікації розміщується на стику декількох фундаментальних наук - лінгвістики, культурології, етнографії, психології та соціології. При цьому важливим є той факт, що теорія міжкультурної комунікації має величезне значення, оскільки в сучасний інформаційний вік всі контакти між людьми, народами, культурами надзвичайно інтенсифікуються. Полікультурне, поліетнічне, поліконфесійне суспільство сьогодні стає типовим і потребує успішного, конструктивного спілкування між представниками різних культур.

Основною проблематикою вивчення теорії міжкультурної комунікації є сутність і суть комунікації, моделі комунікації, функції комунікації, співвідношення мови і культури, культури і цивілізації, типологія культур, картина світу, мовна особистість, стереотипи і їх класифікація та ін. [1].

Міжкультурна комунікація здійснюється на різних рівнях:

1. міжособистісний рівень комунікації, де кінцевим суб'єктом виступає людина. При цьому для самого процесу комунікації існує ряд бар'єрів, таких як мовні та немовні (національні особливості мислення, вік, стать, професія, соціальний статус комуніканта та ін.);

2. міжкультурна комунікація в малих групах, де суб'єктом, відповідно, виступає сама мала група. При цьому умовою успіху процесу комунікації є здатність учасників адаптувати свої комунікативні дії до конкретних особливостей даної групи.;

3. міжкультурна комунікація у великих групах, де суб'єктом і виступає велика група.

Відповідно до точки зору Є. І. Белой, міжкультурна комунікація здійснюється на таких рівнях:

- 1) етнічний рівень, на якому відбувається спілкування між різними етнічними групами, які створюють і розділяють свої субкультури;
- 2) спілкування між соціальними групами того чи іншого суспільства;
- 3) спілкування між представниками різних релігійних конфесій;
- 4) спілкування між людьми різного віку та статі;
- 5) спілкування між жителями різних місцевостей [1].

Міжкультурна комунікація є дуже складною системою, елементи якої можуть функціонувати тільки в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності. Також міжкультурна комунікація включає в себе ряд змінних, наділених міжкультурною специфікою. Першою змінною виступають учасники комунікації, які є активними суб'єктами взаємного інформування, тобто, спрямовуючи інформацію, один учасник спілкування передбачає активність іншого. У міжкультурні комунікації можуть вступати окремі особистості, малі чи великі групи осіб і цілі культури.

Другою важливою змінною є взаємини між комунікантами, якість яких залежить від ступеня знайомства, співвідношень комплексів цінностей і рольових відносин.

Якщо говорити про форми міжкультурної комунікації, то комунікація може бути прямою або непрямою і опосередкованою і неопосередкованою.

Останньою змінною виступають види комунікативної діяльності, такі як говоріння, аудіювання, письмо і т.д. Говоріння завжди йде в парі зі слуханням, а жести й міміка в парі з їх зоровим сприйняттям. При цьому ці закономірності є універсальними як для комунікації всередині однієї культури, так і для міжкультурної комунікації.

Роблячи висновки, хочеться сказати про те, що інтерес до осмислення діалогових комунікацій, міжкультурної комунікації в полікультурному суспільстві постійно зростає, як і до дослідження етнокультурних комунікацій, ідентичності та толерантності. Функції міжкультурної комунікації в житті людства досить численні і різноманітні, а значення цього виду комунікації особливо зростає і стає актуальним під час кризи.

Література:

1. Белая Е.Н. Теория и практика межкультурной коммуникации [Текст] / Е.Н. Белая . - Учебное пособие. М.: Форум, 2011. - 208 с.
2. Донец П.Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики [Текст] / П.Н. Донец. – Харків : Штрих, 2001. – 384 с.
3. Гнатюк О.Л. Основы теории коммуникации [Текст] / О.Л. Гнатюк. – Москва: Кнорус, 2010. – 256 с.

Партика Ю.

Валігура Г.А., к.ф.н., доцент

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ПРОБЛЕМИ ДВОМОВНОГО НАВЧАННЯ

Одним із пріоритетних напрямків державної етнополітики на сучасному етапі є забезпечення гармонійного співіснування громадян України різних національностей, їх вільного етнокультурного розвитку. У Чернівецькій області поряд з українцями проживає майже 80 різних національностей.

Загалом в області навчаються українською мовою 81,15% учнів, румунською – 17,70%, російською – 1,15%. У 2004/2005 навчальному році загальна кількість шкіл – 456, в т.ч. 358 – україномовні, 82 – румуномовні, 2 – російськомовні, 14 – змішані (10 – з українською і румунською та 4 – з українською і російською мовами навчання).

У Чернівецькій області проживає 76% всіх румун України. Велика спільнота є також у Закарпатській області. Загалом в Україні, згідно з даними перепису населення 2001 року, румунами себе називає 151 тисяча громадян. З них майже 80% живе у селах. Є понад 60-ти невеликих населених пунктів, де більшість населення є румунами.

Майже всі румуни (95%) володіють рідною мовою. Це означає, що в Україні румунською розмовляє кожен 300-тий громадянин. Це сьома за чисельністю національна спільнота у нашій державі.

Чернівці - не чуже місто для Румунії. До 1941 року воно входило до складу цієї держави. Потім СРСР тиском і погрозами, але без бойових дій, відібрав у Румунії Північну Буковину з Чернівцями. Територія, на якій проживало чимало румун і молдаван, опинилася під владою Москви. «Небажані елементи», тобто люди, які становили проблему для радянської влади на цих землях, були депортовані. У 29 ешелонах вивезли у північні райони Росії майже 26 тисяч людей. На те, щоб зібрати речі, людям давали лише кілька годин. Місцеві румуни дотепер згадують депортацію як страшну трагедію. Всі румуни, які в той час хотіли виїхати до Румунії, були ростріляні на кордонах. Прикметно, що більшість румуномовних студентів – двомовні.

Двомовність (білінгвізм) — реальна соціально-мовна ситуація, сутність якої полягає у співіснуванні і взаємодії двох мов у межах одного мовного

колективу. Людина, яка здатна використовувати в ситуаціях спілкування дві різні мовні системи, — двомовна (білінгв), а сукупність відповідних умінь — двомовність (білінгвізм).

Білінгвізм — це реальна соціально-мовна ситуація, сутність якої полягає у співіснуванні і взаємодії двох мов у межах одного мовного колективу. Урахуванням тісної взаємодії зовнішніх (соціальних) і внутрішніх (структурних) факторів у процесі розвитку і функціонування лінгвістичних об'єктів — одна з методологічних вимог мовознавства та психолінгвістики.

Білінгвістична взаємодія (двох мовних систем у межах єдиного колективу носіїв білінгвізму) має комплексний характер: по-перше, це взаємодія функціонування двох мов у процесі реалізації суспільно-комунікативних потреб (функціональна взаємодія), по-друге, — взаємодія структур мов, що контактують у межах колективу носіїв двох систем комунікації (структурна взаємодія). Зрозуміло, що структурна взаємодія певною мірою залежить від функціональної, оскільки сфери і ситуації спілкування характеризуються різними умовами контактування мов, різними показниками їх використання, актуальності певних фрагментів чи окремих одиниць мовних систем. Результатом функціональної взаємодії є існування різних за обсягом використання двох мов сфер і ситуацій спілкування, структурна взаємодія веде до змін у функціонуванні певних мовних одиниць.

Наслідки білінгвістичної взаємодії структур мов простежуються практично на всіх рівнях, але найбільший інтерес для досліджень взаємодії соціальних та структурних факторів становить слововживання, оскільки лексика має тісні і розгалужені зв'язки з позамовною дійсністю. Найширше наслідки структурної взаємодії мов при білінгвізмі відбиваються в усному мовленні.

Процес білінгвістичної взаємодії залежить від характеристик суб'єкта двомовності. Існують певні розбіжності у поширенні одиниць специфічного слововживання серед різних соціальних груп інформантів. Тут можна виділити кілька аспектів: по-перше, різні соціальні групи характеризуються різними показниками освітнього рівня і рівня мовної компетенції, по-друге, білінгвістична взаємодія лексики залежить від типу двомовності, а соціальні групи відрізняються з погляду місця функціональних репрезентантів мови в реалізації спілкування; по-третє, кожна соціальна група характеризується певним комплексом соціально-мовних потреб. Внутрішні (структурні) та зовнішні(соціальні) чинники білінгвістичної взаємодії лексики складають непросту систему.

Наявність спільного соціального субстрату обох мов дає головний імпульс взаємодії — місце контактування двох мов — мовна свідомість і мовленнєва діяльність білінгвів. У взаємодію вступають одиниці, що мають певні спільні риси форми або змісту, глибина взаємодії виявляє пряму залежність від ступеня близькості двох мовних структур. Однак існуючі відмінності серед суб'єктів двомовності, а також між сферами і ситуаціями спілкування істотно впливають інтенсивність білінгвістичної взаємодії (збільшуючи чи зменшуючи поширення специфічного слововживання серед певних соціальних груп білінгвів).

Література:

1. Ажнюк Б. Мовна єдність нації. – К., 1999. – 421с.
2. Засекін С. В. Вступ до психолінгвістики. – Острого: Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 2002. – С. 87-92.
3. Труб В. Явище «суржик» як форма просторіччя в ситуації двомовності // Мовознавство. – 2000. – С. 46-58
- 1.6. Проблеми політичного і соціально-економічного розвитку України на сучасному етапі

1.6. Проблеми політичного і соціально-економічного розвитку України на сучасному етапі

1.6. Problems of political and socio-economic development of Ukraine at the present stage

Fesenko K.O., Lyashenko K.O.

Students 3rd year Krivoy Rog Law College

National University "OLA"

Supervisor: Drobchak A.L.

PROBLEMS OF POLITICAL AND SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE AS A RESULT OF THE POLITICAL CONFLICT

Abstract: In this paper the problems of Ukraine's economic policy in the crisis that has arisen.

Introduction. Events in the East of Ukraine - as a result of the political conflict, has long moved beyond national excitement. Military operations, artillery shelling, refugees, thousands of dead, including civilians. But can you imagine the damage these events have on the economy of Ukraine.

The basic material research. Today Ukraine does not have sufficient funds to meet commitments to the internal Ukrainian citizens and foreign debt servicing. And because it requires borrowing from the International Monetary Fund, the World Bank and other international financial institutions and countries.

In Ukraine there was a "deficit" and whether only government in this wine.

- The first reason is that our country is thriving "shadow" economy.
- The second reason "shortfall" in Ukraine - theft resource base of the banking sector.

- The third reason "shortfall" in Ukraine - embezzlement of budget funds, which occurs both during the budget and at the stage of its use of funds.

However, the overall trends among the major socio-economic development of Ukraine prevalent negative phenomena and trends:

- failed modernization of the structure of public administration according to objective laws of market economy (particularly in the privatization process has not created institute effective owners, not created effective system of market institutions);

- lost high-tech production, leadership in many semi-ryamah basic research; reached critical level "brain drain";

- prevailing disparities between the real and financial sectors, and in the middle of each of them;

- rapidly rising domestic and external public debt with doubtful prospects not only maturity, but the service;

- there was a catastrophic decline in material well-being of the population;

We also could not remember the problems of military security of Ukraine. Numerous human and economic losses which Ukraine is undergoing in the east left a big imprint on its present condition. One day war Ukraine is 80 mln. USD, excluding taxes do not rise from Donetsk and Lugansk. A resume regions will cost the state - 8 bln. UAH. It is so much needed to return to civilian life Donbass. Destroyed 4,500 houses; 4700 power supply facilities; 132 industrial facilities; 290 schools destroyed or damaged.

Conclusions. During the crisis of 2013-2015 years Ukraine faced with serious problems of economic and financial nature. Key among them, in our opinion, is the lack of funds necessary for the implementation of internal and external obligations. The deficit of the treasury force to tighten the belt and "budget", including teachers, the disabled, pensioners, civil servants, students, etc. The promising growth of social benefits can not even think, but rather expect an increase in utility costs, prices, inflation. But the most impressive, yet tough and terrible consequences - a loss of life. Many died and a large number wounded, including military life, civilians and even children.

References:

1. Подробности [Электроний ресурс] Режим
доступу: <http://podrobnosti.ua/podrobnosti/2014/07/13/984628.html>

2. Ukraine Crisis Media Center [Электроний ресурс] Режим
доступу: <http://uacrisis.org/ru/donbas-ruins/>

3. ЗИК. Сила інформації [Электроний ресурс] Режим доступу:
http://zik.ua/ua/news/2014/10/03/upershe_za_tryvalyy_period_ukraina_zmushena_im_portuvaty_vugillya_dlya_tes_528738112.UA

4. Информационное агентство [Электроний ресурс] Режим
доступу: <http://112.ua/ekonomika/vvp-ukrainy-v-2014-godu-snizitsya-na-4-6-konsensus-prognoz-minekonomrazvitiya-71233.html>

Продиус О.И., к.э.н., доцент

Новак В.Г.

Одесский национальный политехнический университет

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ МОТИВАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ

Изменения социальной реальности на уровне социального института государственной службы наряду с достижением высокого уровня профессионального и организационного развития в реальных современных условиях невозможно без формирования и развития различных направлений мотивации государственных служащих. Однако, государственная служба - особая сфера деятельности и к ней возможно предпринять не все методы по управлению мотивацией, как в других сферах деятельности. Государственная служба ориентируется не только на эффективный труд, но и на интересы всего социума, то есть в своей работе государственные служащие должны принимать во внимание ряд существенных специфических факторов, как, например, защита интересов как можно большего числа граждан.

Другими словами, мотивация государственного служащего в современных условиях на ранней стадии развития. Лишь немногие государственные служащие скажут, что стремление принести пользу обществу и государству является их мотивацией. Государственная служба выступает чаще всего средством для достижения своих собственных целей, мало связанных с заботой о государстве в целом. Однако не стоит недооценивать мотивацию в виде повышения на должности или простую похвалу, что остаётся значимой частью в управлении персонала. В сфере государственной службы будет некорректно говорить только о материальной стимуляции, ведь такие немонетарные методы как профессиональный рост, дополнительные гарантии и компенсации, социальные льготы – были и есть самые существенные мотивирующие факторы. Очень частое заблуждение некоторых управленцев, что работника мотивирует только заработная плата. Более высокий оклад не гарантирует, что он начнёт лучше выполнять свою работу. Во многих случаях гораздо приятнее получить какую-то грамоту за выполненную работу, а не просто прибавку к зарплате. Это не только поднимет самооценку работнику, но так же и улучшит его восприятие к начальству и компании в целом. Человека должна двигать идея, та самая, которая будет будить его каждое утро в 5 утра, двигать его вперёд не останавливаясь и не колеблясь ни перед какими трудностями.

Следует отметить, что на сегодняшний день в Украине достаточно низкий уровень эффективности государственного управления. Большую роль в этом сыграло отсутствие должного финансирования и общей структуры человеческого отношения к выполнению работы. Качество принятия управленческих решений государственными служащими напрямую зависит от их знаний, навыков и внутренней готовности к труду. Законодательство накладывает определенные ограничения на возможность получения госслужащими иных доходов помимо основного места работы. В настоящее

время используется система оплаты труда, которая не стимулирует государственного служащего к сознательному, целенаправленному исполнению должностных обязанностей, не позволяет материально обеспечить и защитить служащего, заинтересовать и привлечь на государственную службу квалифицированных кадров. Так, Правительство постановило, что в 2015 году месячная зарплата членов Кабмина, руководителей центральных органов исполнительной власти и других государственных органов **начисляется в размере должностного оклада**. Исключением будут только органы, подразделения которых принимают участие в проведении антитеррористической операции (АТО). Что касается **максимального размера месячной зарплаты работников субъектов хозяйствования государственного сектора экономики**, то он не будет превышать 10 минимальных заработных плат (12,18 тыс. грн). На сегодня в Украине после последнего сокращения чуть больше 300 тысяч госслужащих, из них почти 40 тысяч получают зарплату на уровне минимальной - 1218 гривен. После этого трудно задавать вопросы, этот человек занимается только работой, ищет какие-то возможности заработка. Если добавить, что средняя зарплата на государственной службе составляет около 3500 грн, то становится понятным уровень мотивированности, особенно молодых людей, которые хотели бы себя реализовать на госслужбе, но вынуждены искать другой вариант заработка. Вторая проблема заключается в том, что в структуре зарплаты госслужащего лишь 30% занимает должностной оклад, а остальные 70% - различные премии, надбавки и другие выплаты. Размер денежного содержания государственного служащего зависит от уровня занимаемой должности, квалификации, стажа, но не зависит от фактических результатов его деятельности.

Таким образом, система премирования государственного служащего требует фундаментального пересмотра, так как снижает силу заработной платы и сильно демотивирует работников, что в последствии влияет на качество выполнения работы. Основной проблемой, которая отбирает мотивацию к труду у государственных служащих, является то, что заработная плата сама по себе жёстко регламентирована и несправедливо оценена. В таком случае актуальны следующие приёмы для мотивации работников: слова благодарности и похвала за проделанную работу; поздравления с праздниками, днём рождения, повышением, корпоративные вечера; организация совместного отдыха, соревнований (шахматы, футбол); профессиональная адаптация новых работников; награждение различными сертификатами, грамотами, благодарностями; присвоение статуса «Лучший работник месяца»; доска почёта.

Немалую роль в повышении эффективности работы играет «прозрачность» государственного органа. Чем больше работник знает об организации, в которой он работает, тем лучше он осознаёт механизм, по которому она движется, её цели и задачи, что не может не влиять на эффективность проделанной работы.

Ну и конечно, необходимо улучшение материально-финансового обеспечения государственных служащих, которое сегодня находится на низком уровне, что негативно влияет на качество их работы.

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

Пожежна безпека характеризує стан захищеності людини, суспільства, національного багатства та довкілля від пожеж, що, по-перше, відображає здатність протистояти дестабілізуючій дії різноманітних чинників, що створюють реальну загрозу виникнення пожеж, а по-друге, гарантується механізмом забезпечення пожежної безпеки як об'єктивною потребою запобігання реальній та потенційній загрози пожеж, зниження ймовірності їх виникнення та мінімізації втрат і збитків від реальних пожеж.

Статистика пожеж в Україні свідчить, що пожежна небезпека у суспільстві стала загальнодержавною проблемою. Так, у 2008 році виникло 46479 пожеж, прямі збитки у розрахунку на одну пожежу становили 9,3 тис. грн., у 2014 році кількість пожеж зросло на 48,2% і становила 68879 пожеж; суттєво зросли прямі збитки у розрахунку на одну пожежу – у 2,3 рази і становили 21,6 тис. грн. За цей період скоротилася як загальна кількість загиблих унаслідок пожежі і травмованих під час пожежі, так і дані показники у розрахунку на 1000 пожеж.

До основних тенденцій у сфері пожежної безпеки в Україні у 2008-2014 роках віднесемо наступні.

1) В Україні спостерігається негативна тенденція до зростання кількості пожеж у всіх областях України, крім Тернопільської області. Найбільше пожеж виникає у Донецькій, Харківській, Дніпропетровській, Одеській областях та м. Києві. Найкраща пожежна безпека традиційно спостерігається в Тернопільській, Волинській, Чернівецькій та Хмельницькій областях.

2) Кількість пожеж у розрахунку на 10 тисяч населення зросла у всіх областях, причому найвищий цей показник у Східному та Південному регіонах. Традиційно найвища пожежна небезпека спостерігається в областях Східного та Південного регіонів, найменша – в областях Західного регіону.

3) Позитивною тенденцією за останні роки є скорочення людей, що загинули під час пожеж, причому як в цілому, так і у містах та селищах міського типу, а також у сільській місцевості.

4) Показник загиблих унаслідок пожеж у розрахунку на 100 тисяч населення поступово зменшується як у сільській місцевості, так і у містах і селищах міського типу. Проте показник кількості людей, що загинули унаслідок пожеж у сільській місцевості у розрахунку на 100 тисяч сільського населення є більш, ніж у два рази вищий за показник кількості людей, що загинули унаслідок пожеж у містах і селищах міського типу у розрахунку на 100 тисяч міського населення.

5) Щорічно в Україні більше $\frac{3}{4}$ усіх пожеж виникає в будівлях та спорудах житлового сектору. Протягом 2008-2014 років кількість пожеж зросла на всіх видах споруд, при чому суттєво зросла кількість пожеж у соціально-культурних, громадських та адміністративних спорудах (у 1,5 разів), а також у спорудах житлового сектору (у 1,3 рази).

6) У житловому секторі кількість пожеж збільшилась на 12,8% і становить 51963, що складає 75,4% від їх загальної кількості. Прямі збитки збільшились у 2,4 рази і становлять 791 млн. 954 тис. грн., що складає 53,2% від загальної суми прямих збитків.

7) Кількість пожеж в Україні на об'єктах, профілактику яких здійснюють органи ДПН, за останні сім років, зростала нижчими темпами, ніж загальна кількість пожеж в Україні. Така ж ситуація спостерігається і стосовно зростання прямих матеріальних збитків від пожеж. Динаміка зростання прямих збитків від пожеж на об'єктах, профілактику яких здійснюють органи ДПН, є набагато вищою від динаміки зростання кількості пожеж. Відповідно у 2014 році порівняно з 2008 роком прямі збитки в розрахунку на одну пожежу зросли у 1,9 рази.

При зменшенні частки пожеж і частки прямих збитків від них (у % від відповідних загальних показників в Україні) на об'єктах, профілактику яких здійснюють органи ДПН, протягом 2008-2014 років спостерігається негативні тенденції до зростання, по-перше, кількості пожеж, по-друге, прямих збитків від них як загалом, так і на об'єктах різних форм власності, по-третє, суттєвого зростання прямих збитків у розрахунку на одну пожежу порівняно з загальним середнім показником по країні.

8) Найбільша кількість пожеж та матеріальні втрати від них на об'єктах, підконтрольних органам ДПН, у 2014 році за усіма формами власності зафіксована в Донецькій області. За абсолютним показником велика кількість пожеж на об'єктах різних форм власності спостерігалась також у Дніпропетровській, Луганській, Одеській областях.

9) На об'єктах, підконтрольних ДПН, у всіх галузях у 2014 році спостерігається зростання пожеж порівняно з 2013 роком. Основна частка пожеж відбувається у виробничій сфері, причому найбільш пожежонебезпечне середовище спостерігається у торгівлі і громадському харчуванні. Висока пожежна небезпека у невиробничій сфері характерна для об'єктів галузей побутового обслуговування населення та освіти.

10) В цілому серед причин, що зумовлюють зростання кількості пожеж в Україні, вагому роль відіграють соціальні чинники, тобто необережне поводження з вогнем, паління, експлуатація електроприладів, пічного опалення. Ці причини в Україні зумовлюють в цілому $\frac{3}{4}$ пожеж. Разом з тим кількість випадків пожеж у побуті, особливо причинами яких є людська недбалість, зазвичай збільшується із настанням осінньо-зимового періоду.

Проаналізовані тенденції необхідно враховувати при розробці тактичних та стратегічних програм у сфері забезпечення пожежної безпеки в Україні.

Література:

1. Статистика пожеж [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.undicz.mns.gov.ua/content/stat.html>.
2. Аналіз масиву карток обліку пожеж [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.undicz.mns.gov.ua/content/amkop.html>.

Гірка С.С., студент

Чернівецький національний університет, м.Чернівці

Науковий керівник :к.п.н.,доц. Гаврада І.О.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «КОНСЕРВАТИЗМ» І «НЕОКОНСЕРВАТИЗМ»

У політичній лексиці поняття консерватизм довгий час вживався з негативним відтінком. Воно служило, як правило, для позначення відсталості прихильності до всього незмінного, застарілого в суспільному житті. Проте останнім часом до цієї політичної течії з'явився інтерес для переосмислення його ідейних настанов.

Вперше, термін «консерватизм» (фр. *conservatisme* – зберігати, охороняти) вжив в 1815 р. французький мислитель і державний діяч Ф.Р. Шатобріан, для позначення ідеології феодально-аристократичних верств, які після Великої французької революції, частково втративши вплив, намагалися протистояти поширенню революційних змін та ліберально-демократичних ідей, апелюючи до таких важливих суспільних цінностей, як традиція, досвід, авторитет, релігія, тощо. В середньовічній Європі, зокрема в містах Італії словом «*conservator*» називали охоронців закону, англійських мирових суддів також називали захисниками (*conservators*), тобто це слово завжди означало безпеку і завжди мало позитивне значення. Важливими цінностями та принципами консерватизму є законність, дисципліна і порядок, без яких держава і суспільство не зможуть конструктивно розвиватися.

У другій половині ХХ ст. традиційний консерватизм вступив у суперечність із тенденціями суспільного розвитку, що зумовило його трансформацію в неоконсерватизм. Неоконсерватизм — сучасна політична течія, що пристосовує традиційні цінності консерватизму до реалій постіндустріального суспільства («рейганоміка», «тетчеризм»).

Неоконсерватори наголошують, що суспільство — складна органічна цілісність, а його частини настільки взаємопов'язані, що зміна однієї з них підриває стабільність усього суспільства. У суспільно-політичній сфері не можна діяти за планом або згідно з соціальною теорією. Треба спиратися передусім на досвід. Головним критерієм суспільного розвитку представники цього ідеологічного напрямку вважають зміну звичок, традицій і характеру людей.

Неоконсерватизм як ідеологічна доктрина остаточно оформився в 70-80-х роках ХХ століття. Після економічної кризи в 1973-1974 років саме ця ідеологія виявилася найбільш дієвою альтернативою лібералізму і соціал-демократизму. Це ознаменувалося приходом до влади консерваторів у США (Республіканська партія на чолі з Р. Рейганом) і у Великобританії (Консервативна партія на чолі з М. Тетчер). Представниками неоконсерватизму є Д. Белл, І. Кристал, М. Новак (США), Е. Юнгер (ФРН), Р. Арон, А. де Бенуа, Ж.-Ф. Равель (Франція) та ін.

Значення та основні концепції консерватизму і неоконсерватизму дозволяє

зрозуміти європейський і світовий політичні процеси, дає уявлення про міжнародний, політичний досвід, місце в ньому вітчизняної політичної ситуації та необхідність структурних змін у ній відображено в таб 1.

Таблиця 1

«Основні концепції консерватизму і неоконсерватизму»

Консерватизм	Неоконсерватизм
<i>Моральний абсолютизм.</i> Людина, у розумінні консерваторів, істота недосконале і гріховне, що потребує опіки моральних і релігійних орієнтирів (заповідей, моральних принципів).	<i>Ідеологічний детермінізм,</i> що полягає у перегляді відносини до ідейних доктрин, оскільки для перемоги на виборах потрібно мати програму дій і брати участь в ідеологічних дискусіях.
<i>Традиціоналізм.</i> Громадське життя повинна спиратися на традиції, звичаї, цінності минулого.	<i>Визнання демократії</i> як «необхідного зла», оскільки людство в сучасних умовах не має кращого способу правління.
<i>Недовіра до демократії,</i> яка, на думку консерваторів, веде до руйнування моральних цінностей і до торжества посередностей.	<i>Агностицизм.</i> Визнання амбівалентності (подвійності) природи людини, тобто людина може бути і гарний і поганий одночасно.
<i>Антипрогресізм.</i> Скептицизм щодо змін, недовіра до реформ, неприйняття революцій.	<i>Перевага культурних форм</i> (моралі, моральності) над економічними, політичними, соціальними.
<i>Політичний реалізм.</i> Будь-які соціальні абстракції і проекти кращого суспільства повинні бути відкинуті, оскільки таять у собі невідомість.	<i>Мінімізація функцій</i> держави в економічній і соціальній сфері. Держава не повинна надавати соціальну допомогу тим, хто може заробити сам.
<i>Антиєгалітарізм.</i> Недовіра до соціальної рівності та обґрунтування ієрархічної структури суспільства, яка передбачає наділення перевагами тих, хто цього гідний.	
<i>Ідеал сильного уряду.</i> Владні функції повинні належати людям, здатним нести відповідальність за прийняття і реалізацію політичних рішень.	
<i>Пріоритет місцевих цінностей.</i> Консерватори віддають перевагу периферії, оскільки провінція зберігає традиції та цінності минулого.	

Отже, у сучасній політичній реальності в Україні консерватизм наявний лише як позиція. Консерватизм як реальність тільки формується свідченням цього є заяви про створення консервативної партії, розробка її програмних цілей, формування політичних національних орієнтацій.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Питання розвитку податкової політики на сьогодні відносяться до найактуальніших в економічному та соціальному житті України. Податкова політика є однією із основних аспектів економічної системи держави: шляхом отримання податкових платежів держава має можливість розподілити фінансові ресурси за різними напрямками економічного і соціального розвитку. Тому основним завданням уряду є розробка і впровадження податкової політики, що сприятиме економічному зростанню країни і підвищенню добробуту народу. Формування ефективної податкової системи і політика її реалізації - важлива економічна проблема загальнодержавного значення.

Податковий кодекс України, що набув чинності з 01.01.2011 року (низка положень Кодексу набирали чинності пізніше), повною мірою відображає політико-правовий та соціально-економічний розвиток української держави [3].

З прийняттям Податкового кодексу України процес правотворчості у податковій сфері набув нової якості - кодифікований акт замінив сукупність податкових законів, що накопичувались у державі, починаючи з прийняття 25 червня 1991 року першого податкового закону - Закону України "Про систему оподаткування".

Податковий кодекс пропонує ряд позитивних змін податкової системи, одним з яких є скорочення кількості податків і зборів, зниження податкового тиску на підприємство. Так, Податковий кодекс України сприяє формуванню цілісної та зрозумілої системи оподаткування. Замість понять «податок», «платіж», «збір» «плата», «внески» Податковий кодекс чітко виділяє два режими обов'язкових платежів: податок і збір .

Прийняття цього Кодексу зумовило й появу в українському законодавстві конструкцій, об'єктивно необхідних для податкового регулювання. Йдеться, передусім, про такі поняття і конструкції, як податок; податковий механізм та елементи, що його становлять; підстави відповідальності за порушення податкового законодавства та види правопорушень; узгодження статусів контролюючих органів та платників [2, с 8-9]

Водночас у чинній редакції Податкового Кодексу України є багато недоліків:

1. Великий фіскальний тиск на малий бізнес.
2. Заборонено фізичним особам великого бізнесу відносити до валових витрат витрати на купівлю товарів і послуг, отриманих від спрощенців.
3. Податок на нерухомість враховує, що оподатковується не житлова, а загальна площа.
4. Введення такої норми, як податковий арешт і податкова реалізація майна.

5. Введення камеральних перевірок для середнього та великого бізнесу без повідомлення і без дозволу начальника податкової інспекції.

Податковий Кодекс України недосконалий і потребує подальшого розгляду і вдосконалення. Тому що, існує коло питань, які Податковий Кодекс не дає змоги в повній мірі і однозначно вирішити. Податковий кодекс повинен не тільки погодити базові принципи податкової та бюджетної політики держави, але, найголовніше, він зобов'язаний забезпечити баланс інтересів різних груп населення, стимулювати виробників товарів і послуг, і, що не менш важливо, він має створювати передумови для реформування всієї податкової системи країни для підвищення ефективності її функціонування й максимально можливого наповнення дохідної частини державного бюджету й бюджетів регіонів [1].

Удосконалення напрямів податкової політики необхідно проводити через послаблення податкового тиску щодо тих, хто платить податки та інвестує кошти у виробництво. Для цього необхідно насамперед знизити кількість податків, тому що наше податкове законодавство цим переобтяжене. З другого боку - необхідно полегшити податковий тиск.

Серед вагомих пріоритетів реформування податкової сфери в Україні визначено удосконалення середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом, формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань.

Реформування податкової політики країни дозволить покращити відносини підприємств, громадян країни з державою і значною мірою вплине на економічну і соціальну ситуацію у країні.

Отже, можна зробити висновок, що сучасний стан податкової політики України потребує значних реформ. Адже, податкова політика виступає як засіб регулювання макроекономічних процесів.

Література:

1. Бронюк О.В., Мироненко А.І. Переваги та недоліки Податкового Кодексу України / О.В. Бронюк, А.І. Мироненко [Електронний ресурс]:. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/15_82103.doc.htm
2. Кучерявенко. М. П. Колізійні проблеми Податкового кодексу України / М. П. Кучерявенко. // Фінансове право . - 2014. - № 2. - С. 7-10.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. // Відомості Верховної Ради України. - № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

СІНГАПУРСЬКЕ ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Ще декілька десятків років тому, громадяни цієї держави не вміли читати, прісну воду постачали з сусідньої Малайзії, а територія була вкрита непрохідними джунглями. Як країна, яка за величиною менша за Київ і не має у своєму розпорядженні жодних природних ресурсів, зуміла потрапити в першу десятку високорозвинутих країн світу?

Сінгапур отримав незалежність в 1965 році і був тоді одним з найбідніших і проблемних місць у світі. На його теренах процвітали проституція, наркоманія та сутички на етнічному ґрунті. Досягнути вражаючих успіхів Сінгапуру вдалося завдяки реформам унікального управлінця та мудрого політика Лі Куан Ю. Детально він описує свій досвід державотворення і будівництва процвітаючої нині країни на 700 сторінках своїх мемуарів "Сінгапурська історія: 1965–2000. Із "третього світу" – в перший".

Щоб здійснилося «сінгапурське економічне диво», прем'єр-реформатор вживав рішучих заходів:

По-перше, прийшовши до влади, Лі Куан Ю відразу розпочав боротьбу з корупцією, шляхом очищення державного апарату від хабарництва та родинних зв'язків. Ряд чиновників і навіть родичів реформатора, запідозрених у корупційних схемах, було засуджено до позбавлення волі. «Почніть з того, що посадить трьох своїх друзів. Ви точно знаєте за що, і вони знають за що. І тоді народ вам повірить» – один із принципів Лі Куан Ю.

По-друге, керівництву молодій Республіки було зрозуміло, що без якісного покращення рівня життя усіх громадян стабільності і бажання працювати на благо покращення у суспільстві не добитись. Отже, в 1960-1970-і роки в країні з високим рівнем неписьменності була реформована система освіти, уряд посилав талановиту молодь на навчання в кращі університети світу, отримавши згодом висококваліфікованих фахівців. У школах найпильніша увага приділяється фізичному і моральному вихованню дітей. Особливе місце в системі виховання маленьких громадян відводиться культурі поведінки. Це і не дивно, адже в майбутньому за недотримання прийнятих норм, доведеться викласти кругленьку суму. Так, за кинутий на вулиці папірець, сінгапурець заплатить 270 дол. США.

Тоді ж прем'єр-реформатор розпочав програму будівництва дешевого житла, створення робочих місць та індустріалізації. Попутно доводилося вирішувати незначні, на перший погляд, завдання – озеленення, очищення водойм, а також створення інфраструктури. Усе це мало переконати майбутніх інвесторів у тому, що їм буде у країні комфортно. Адже зрозуміло, що без серйозної матеріальної бази провести такі реформи було би просто неможливо. «Ми вітали кожного інвестора. Ми просто із шкіри вилазили, щоб допомогти йому почати виробництво», – пише у своїй книзі Лі Куан Ю.

По-третє, щоб ніхто й ніщо не стало на заваді його реформаторській

політиці, запровадив жорсткий контроль над усіма іншими сферами життя міста-держави, насамперед політикою. Пресі «затикали» рот і обмежували доступ інформації з-за кордону. «Свобода преси, свобода ЗМІ має бути підпорядкована першорядним потребам цілісності Сінгапуру» – казав Лі, і виправдовував свої дії тим, що газети, які критикували його політику сіяли недовіру до його реформ серед сінгапурців.

Правозахисники критикували (і зараз критикують) прем'єра-реформатора за обмеження політичних та особистих свобод громадян. Натомість прибічники таланту колишнього сінгапурського лідера наголошують на тому, що без таких обмежень успішне впровадження таких радикальних реформ було б неможливим.

Сьогодні наша економіка перебуває приблизно в такому стані, якою була економіка Сінгапуру в 1959 році. Тому Україні у багатьох аспектах можна і потрібно придивитися до реформ Сінгапуру, як це зробила Грузія при здійсненні своїх економічних перетворень у 2004–2008 роках.

Наприклад, слід довести зарплати працівникам державного апарату до рівня топ-менеджерів великих приватних корпорацій. Це моментально вирішить кілька завдань: нівелює ризики корупційних проявів, мотивує чиновників сумлінно ставитися до своїх обов'язків і нівелює проблему бюрократії в принципі.

Це ж стосується і перегляду умов оподаткування в країні. Досвід Сінгапуру довів: пільги для бізнесу всіляко стимулюють інвесторів вкладати в національну економіку, виводять грошові потоки з «тіні». Податкова ж модель в Україні, яка продовжує тренд на збільшення тиску на бізнес, посилення контролю і експропріації капіталу, призводить лише до подальшого відтоку капіталу з країни.

Так, для того, щоб досягти успіху, Сінгапуру знадобилося майже півстоліття кропіткої роботи. Але реформи – процес трудомісткий і комплексний. І поки українська влада буде видавати точкові зміни за фундаментальну перебудову, бізнес продовжить шукати шляхи для міграції. В тому числі, в той же Сінгапур чи Гонконг.

Однак, ми добре розуміємо, що взяти і перенести досвід крихітного Сінгапуру з його населенням в 5,4 млн осіб на український ґрунт просто не вийде. Різні масштаби, різні умови, різний менталітет, врешті-решт. Але багато чого з того, що вдалося зробити сінгапурцям, цілком застосовно і у нас. Головне, щоб у країні була стабільність, а керували нею прагматичні, прихильні національним інтересам політики. Політики, які не бояться прийняття стратегічних і часом непопулярних рішень, але при цьому далекоглядних і глибоко продуманих, а не продиктованих миттєвою необхідністю і вже тим більше міркуванням особистої вигоди.

Література:

1. Урок Сінгапуру: із третього світу – в перший / Ресурсний центр «Гурт»: рецепти успіху – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gurt.org.ua/recipes_success/22814/
2. LeeKuanYew. TheSingaporeStory: 1965 – 2000. Fromthirdworldtofirst. HarperCollinsPublishers, N.Y., USA, 2000

Секція 2

**Математичні методи, моделі та
інформаційні технології**

**Mathematical Methods, Models and
Information Technologies**

2.1. Прикладні методи Soft Computing та економіфізики

2.1. Applied methods of Soft Computing and Econophysics

Pešić Aleksandar, PhD, assistant professor, Faculty of Business and Industrial Management, Union University, Belgrade, Serbia

Pešić Duška, PhD, professor, Information Technology School, ComTrade Technology Centre, Belgrade, Serbia

MODELLING ANALYTICAL TECHNIQUE OF SHELL DIRECTIONAL POLICY MATRIX

Since managing multi-business in diversified organizations implies solving the problem of allocation of time and material and human and financial resources, it is essential to determine suitable conceptual framework for assessing the balance of businesses in organization's portfolio units in order to ensure overall success for the organization.

Traditionally, managers use portfolio analysis as a systematic way of analyzing the businesses that make up an organization portfolio. In other words, portfolio analysis serves as a strategic tool for analyzing a company's strategic business units and optimally allocating resources among those various business units.

There are various portfolio analysis models that could be used as diagnostic aids and as prescriptive guides for selecting strategic options (e.g. Boston consulting growth-share portfolio concept, General Electric portfolio model, Arthur D. Little strategic condition matrix, etc.), in this paper, we focus on Shell directional policy matrix.

In the Shell Directional Policy Matrix, the choice of the optimal decisions is based on the location of a SBU in a matrix cells. Prospects for sector profitability or market prospects are placed along the horizontal axis of the matrix, and organization's competitive capability or market position is placed along the vertical axis.

Although this very popular matrix model in marketing literature and practice emerged as a result of limitations attributed to the model of Boston Consulting Growth-Share Portfolio Matrix, still there are difficulties. Namely, Shell matrix proposes a strategy decisions for SBU based on its position in the organisation's overall portfolio of businesses which can result in formulating different strategies for business units that are very close to each other but on the opposite sides of boundaries in matrix.

Since this method of portfolio analysis do not make sense in light of the intensity of fitness in each zone, in this paper, we introduced model based on fuzzy set theory as very suitable approach to overcome this limitation.

Besides, managers also need to consider the fact that each of two dimensions (e.g. prospects for sector profitability and organization's competitive capability) is a composite of various factors that could be uncontrollable by the organization. In addition ambiguity and uncertainty of the factors must also be taken into account.

In proposed fuzzy matrix model, the expression of the Strategic Business Units (SBU) position is in the form of fuzzy triangular numbers instead of crisp numbers which provides a convenient answer to the problem of the ambiguity and uncertainty of the environmental factors. Accordingly, fuzzy model could be seen as a tool by which vague information is better assessed and described. Hence, the main advantage of fuzzy-analytical portfolio method proposed in this paper compared with Shell Directional Policy Matrix and others commonly used portfolio methods is in using fuzzy numbers by which vague information is better assessed and described.

Generally, fuzzy matrix approach can be viewed as an adaptive, realistic and more flexible quantitative method that enables managers to better determine the priority of potential strategies and also to increase the quality and effectiveness of the strategy decisions.

References:

1. Armstrong, J.S., Brodie, R.J. (1994), *Effects of portfolio planning methods on decision making: experimental results*, International Journal of Research in Marketing, Vol. 11, Issue 1, 73-84.
2. Bueno, S., Salmeron. (2008), *Fuzzy modelling enterprise resource planning tool selection*, Computer Standards & Interfaces, Vol.30, Issue 3, 137-147.
3. Chinho, L. and Hsieh, P.J. (2003), *A Fuzzy Decision Support System for Strategic Portfolio Management*, Decision Support Systems, Vol. 38, 383 -398.
4. Glykas, M. (2013), *Fuzzy Cognitive Strategic Maps in Business Process Performance Measurement*, Expert Systems with Applications, Vol.40, Issue 1, 1-14.
5. Orriols-Puig, A., Martinez-Lopez, F.J., Casillas, J., Lee, N. (2013), *A soft-computing-based method for the automatic discovery of fuzzy rules in databases: Uses for academic research and management support in marketing*, Journal of Business Research, Vol.66, Issue 9, 1332-1337.
6. Lin, C., Tan, B., Hsieh, P.J. (2005), *Application of the Fuzzy Weighted Average in Strategic portfolio Management*, Decision Sciences, Vol.36, Issue 3, 489-511.
7. Pešić, A., Pešić, D. (2011), *Diagram of The Information Systems Factors – Fuzzy Approach*, I International Symposium EMC2011 (Engineering Management and Competitiveness), 423-427.
8. Pešić, A., Pešić, D., Tepavčević A. (2012), *A New Strategic Tool For Internal Audit Of The Company Based On Fuzzy Logic*, ComSIS Journal; Vol. 9, No. 2, 653-666.
9. Udo-Imeh, P.T., Edet, W.E., Anani, R. B. (2012), *Portfolio Analysis Models: A Review*, European Journal of Business and Management, Vol 4, No.18, 101-120

Демчучен В.М., ст. викладач кафедри КСіТ
Солощак С.В., магістр

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

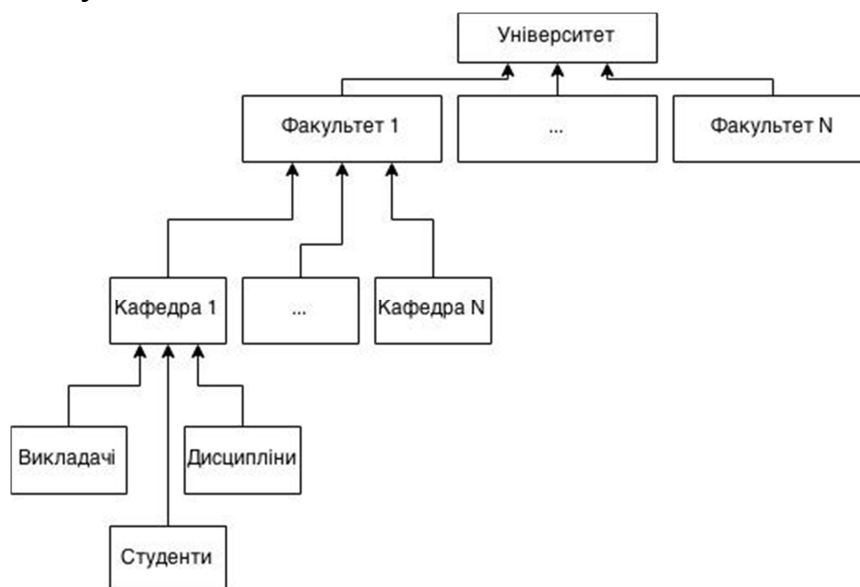
АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У зв'язку з великими об'ємами інформації, в будь-якому випадку буде відбуватися сповільнення роботи кадрів, адже навчальний процес це не тільки низка факторів які регламентуються постановами.

Автоматизація та класифікація інформації в свою чергу прискорить роботу в рази. До прикладу для написання наказу на прийом, працівнику закладу необхідно зібрати список студентів які мають достатній прохідний бал та ряд факторів для зарахування, скласти текст наказу в якому перелічити абітурієнтів, роздрукувати його, віддати на підпис та зареєструвати відповідний наказ в реєстрі. Нехай на цю процедуру в нього піде декілька годин. У випадку використання автоматизованої інформаційної системи працівнику буде потрібно тільки обрати необхідний документ в списку доступних, натиснути кнопку друку, та віддати на підпис. – Це займе приблизно 2 хвилини часу, враховуючи друк.

Досліджуючи до прикладу іншу ситуацію: створення розкладу на навчальне півріччя. Як показує практика – людський фактор присутній всюди. Під час розробки розкладу занять, на початку року виникає досить велика кількість колізій (декілька груп в одній аудиторії, декілька груп в одного викладача і т.д). Генерація розкладу за жорсткими критеріями повинна зменшити дану статистику, оскільки формула працює відповідно тому як її написали, і якщо помилки і є, то їх здійснила людина, яка створила цю формулу.

На малюнку зображено загальну структуру досліджуваного вищого навчального закладу.

В результаті досліджено методи планування та організації навчального процесу, з метою створення інтелектуальної системи, яка б дозволяла автоматизувати процес планування та організації навчального процесу у вищому навчальному закладі; здійснено аналіз вимог до системи з точки зору розмежування доступу до даних; сформульовано задачі та функції, які повинна реалізувати система; проведено проектування, розробку та наповнення системи довідниковими даними для автоматизації документообігу.

Література:

1. Нововведення в методиці та технології планування роботи в навчальному закладі / Укл. М. Барна. – Львів, 1999.
2. Денісова О. О. Інформаційні системи і технології в педагогічній діяльності. / О. О. Денісова. – Київ : КНЕУ, 2004. – 307 с.
3. Мокін В. Б. Розробка та впровадження систем документообігу і менеджменту навчального процесу. / В. Б. Мокін, С. М. Бевз. – Київ : АПРЕО, 2006. – 120 с.

Гусак О. М., викладач

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ-ОПЕРАТОРА В АВТОМАТИЗОВАНІЙ СИСТЕМІ

Людина – елемент автоматизованих систем різного призначення, його характеристики справляють істотний вплив на стійкість і якість функціонування автоматизованої системи. Оцінити вплив людини–оператора на стійкість і якість функціонування системи можна за допомогою моделювання останньої на персональному комп'ютері. Тому актуальною є задача отримання математичної моделі людини–оператора [1].

Математична модель людини–оператора повинна враховувати психофізіологічні характеристики людини, а також вплив різного роду зовнішніх факторів на діяльність оператора [2].

Для побудови математичної моделі діяльності людини–оператора в системах в яких оператор виконує функції розпізнавання, стеження або наведення застосовуються методи теорії автоматичного управління.

Методи визначення параметрів функції передачі $W_m(s)$ людини–оператора засновані на використанні формул спектрального аналізу. Вихідний матеріал отримують дослідним шляхом в умовах, коли вхідний сигнал системи, тобто закон руху цілі $\varphi_0(t)$ є випадковою стаціонарною функцією часу і процес слідування набув встановленого характеру.

За експериментальними записами змінних величин розраховують в одних методах тільки модуль частотної характеристики, тобто амплітудно–частотну характеристику, а в інших методах — частотну характеристику повністю, тобто і амплітудно–частотну і фазову частотну характеристики.

Проаналізуємо спектральний метод визначення амплітудно–частотної

характеристики, що пов'язує спектральні щільності сигналів на вході та виході лінійної системи.

Якщо на вхід стаціонарної системи, що володіє функцією передачі $W_m(s)$, надходить стаціонарна випадкова величина $X(t)$, що має спектральну щільність $I_x(\omega)$, то у встановленому режимі спектральна щільність $I_y(\omega)$ вихідного сигналу $Y(t)$ дорівнює:

$$I_y(\omega) = I_x(\omega)|W(i\omega)|^2, \quad (1)$$

де модуль частотної характеристики $|W(i\omega)|$ являє собою амплітудно–частотну характеристику системи.

В інженерно–психологічних дослідженнях амплітудно–частотну характеристику людини–оператора знаходять за отриманими із експериментальних даних спектральними щільностями вхідного та вихідного сигналів [3,4].

Вираз для спектральної щільності запишеться у вигляді:

$$|W_m(i\omega)| = \sqrt{I_s(\omega)/I_e(\omega)}, \quad (2)$$

де $I_s(\omega)$ — спектральна щільність величини, а $I_e(\omega)$ — спектральна щільність помилки слідкування.

Спектральний метод визначення амплітудно–частотної та фазової частотної характеристик використовує взаємну спектральну щільність сигналів і на виході і на вході моделі людини–оператора. Якщо на вхід лінійної стаціонарної системи подається стаціонарний випадковий сигнал, то в сталому режимі взаємна спектральна щільність вихідного і вхідного сигналів дорівнює добутку спектральної щільності вхідного сигналу на частотну характеристику системи:

$$I_{yx}(\omega) = I_x(\omega)W(i\omega), \quad (3)$$

де $S_{yx}(\omega)$ — взаємна спектральна щільність вихідного та вхідного сигналів, що є комплексною величиною, $I_x(\omega)$ спектральна щільність вхідного сигналу, $W(i\omega)$ — частотна характеристика системи.

Застосуємо (18) до (11), не виділяючи залишок (ремнанту) із складу вихідного сигналу, отримуємо робочу формулу цього методу:

$$W_m(i\omega) = \frac{I_{se}(\omega)}{I_e(\omega)}, \quad (4)$$

де $I_{se}(\omega)$ — взаємна спектральна щільність сигналу $S(t)$ і помилки $\varepsilon(t)$.

Зазначена методика математичного моделювання може бути застосована для визначення параметрів лінійної математичної моделі в інженерно–психологічних дослідженнях [5].

Література:

1. Плохотников К. Э. Математическое моделирование и вычислительный эксперимент. Методология и практика / Плохотников К. Э. — М.: Едиториал УРСС, 2003.

2. Пытьев Ю. П. Методы математического моделирования измерительно-вычислительных систем / Пытьев Ю. П. — М.: ФИЗМАТЛИТ, 2002.—384 с.
3. Никандров В.В. Психофизика и психофизические методы / Никандров В.В.— СПб.: Речь, 2005. — 192 с.
4. Шмельова Т. Ф. Моделювання поведінкової діяльності людини – оператора в авіаційній соціотехнічній системі [Електронний ресурс] / Т. Ф. Шмельова // Системи обробки інформації . —2012. —Вип. 2. —С. 145–154. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/soi_2012_2_30.pdf.
5. Семак О. Професійно важливі якості як основа успішності та надійності діяльності людини–оператора [Електронний ресурс] / О. Семак // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія.—2011.— Вип. 16(2). —С.65 – 73. — Режим доступу:[http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpsf_2011_16\(2\)_10.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpsf_2011_16(2)_10.pdf).

Демчучен В.М., ст. викладач кафедри КСіТ
Фердей М. Д., магістр

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Однією із основних функцій органів будь-якої соціальної системи є автоматизація інформаційного забезпечення. Ця діяльність спрямована на створення, організацію функціонування та вдосконалення інформаційних систем, які служать успішному виконанню задач управління.

Актуальність теми полягає в тому, що проблеми отримання та раціонального застосування інформації, з огляду на стрімкий науково-технічний прогрес, належать до числа найскладніших і ключових.

Методом дослідження даного питання є вивчення літератури, присвяченої обраній темі та систематизація й узагальнення отриманих знань з використанням методу порівняльного аналізу, що дозволить повною мірою оцінити основні положення досліджуваного питання й зробити відповідні висновки.

Головна мета автоматизованої інформаційної системи полягає в тому, щоб на підставі зібраних початкових даних автоматизувати отриману необхідну інформацію, яка буде складати основу для підготовки управлінських рішень у самій системі [1].

Досліджуючи стан розвитку інформаційних технологій у світовому просторі який призвів до активного їхнього використання у боротьбі зі злочинністю, головними тенденціями розвитку інформаційних систем у даній сфері є: покращення форм та методів керування автоматизованими системами; збір і збереження даних в єдиному банку даних; використання сучасних автоматизованих систем для ведення обліку; використання спеціальних засобів для надійного захисту інформації [2].

Аналізуючи стан автоматизації інформаційних систем зроблено висновок, що інформація яка зберігається в базах даних оперативно-розшукового і оперативно-довідкового призначення, застаріліше виконують покладених на них функцій.

Такий досвід використання баз даних дозволяє визначити їх основні недоліки: незадовільна організація при створенні та використання автоматизованих баз даних[3].

Аналіз інформативно-правової бази свідчить про те, що чималий потенціал взаємовідносин між СБУ та МВС, який треба використати для успішної боротьби з тероризмом. Одним із прикладів такої взаємодії можна назвати створення спільного інтерактивного банку даних [4].

Досвід використання комп'ютерних інформаційних систем і технологій в правоохоронній сфері свідчить, що основними тенденціями їх розвитку та удосконалення є: удосконалення форм та методів керування системами інформаційного забезпечення; централізація та інтеграція комп'ютерних банків даних; впровадження новітніх комп'ютерних інформаційних технологій для ведення кримінологічних обліків.

Література:

1. Інформаційні підсистеми органів внутрішніх справ України.- <http://www.nai.au.kiev.ua/biblio/books/Kriminalinform/tema3/htm>.
 2. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992р. № 48, ст.651, станом на 06 квітня 2000 р. № 27, ст. 213.
 3. Бабаскін В.В., Жалгунова С.А. Проблемні питання інформаційного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ// Науковий вісник ЮА МВС. – 2005. - № 3. – С.32-38.
 4. Петков С.В. Ефективний менеджмент в органах внутрішніх справ. - Сімферополь: Таврія, 2004. –564 с.
- Прэтт У. Цифровая обработка изображений / Прэтт У. – М. : Мир, 1982. – 312 с. – (Редакция литературы по новой технике ; кн. 1).

2.2. Теорія хаосу в динамічних системах

2.2. Chaos theory in the dynamical systems

Молодецька К. В., к.т.н., доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир

ПРОГНОЗУВАННЯ СИНЕРГЕТИЧНИХ ЕФЕКТІВ ВЗАЄМОДІЇ АГЕНТІВ У СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСАХ

В умовах сьогодення постійно зростає роль соціальних інтернет-сервісів (СІС) в процесах становлення громадянського суспільства. СІС є важливим чинником формування суспільної думки як електронний засіб масової інформації та інструмент ефективної комунікації. Сьогодні віртуальні спільноти і, зокрема, агенти СІС, є об'єктами деструктивних інформаційних впливів з метою поширення контенту заданого змісту та впливу на суспільну думку. Результатом таких впливів є виникнення хаотично керованих вихідних дій агентів, а у випадку їх взаємного впливу і виконанні деяких визначених умов – поява синергетичних ефектів [1]. Своєчасне встановлення сутності і змісту синергетичних ефектів у СІС, їх завчасне виявлення та прогнозування, є актуальною проблемою забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства та держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив встановити ряд особливостей взаємодії агентів в СІС: хаотична нелінійна та нестационарна природа процесів управління агентами; дисипативна структура процесів взаємодії; здатність агентів у віртуальних спільнотах СІС до самоорганізації тощо [1, 2]. Здатність агентів СІС до самоорганізації має особливий характер, який потребує додаткового вивчення для прогнозування синергетичних ефектів у віртуальних спільнотах.

Нехай у формалізованому вигляді взаємодія агентів у деякій СІС описується системою нелінійних диференціальних рівнянь вигляду [1]

$$\begin{cases} \frac{dx(t)}{dt} = ax - xy - bx^2; \\ \frac{dy(t)}{dt} = -cy + xy + u(x, y), \end{cases} \quad (1)$$

де $x(t)$ – процес, що описує попит агентів у СІС на відповідний контент для досліджуваної віртуальної спільноти; $y(t)$ – процес, що описує пропозицію з надання відповідного контенту; a – показник зміну швидкості попиту агентів у СІС на відповідний контент, якщо $a > 0$ – швидкість попиту зростає, $a < 0$ – швидкість попиту спадає; b – показник зміни конкуренції агентів у СІС на публікацію контенту, аналогічного за сутністю та змістом; c – показник зміни

швидкості пропозиції з надання агентам взаємодії в СІС відповідного контенту; $u(x, y)$ – синергетичне управління взаємодією агентів у СІС.

Закон управління $u(x, y)$ синтезуємо на основі заданого параметра порядку $\psi_v(x, y) = 0$, що гарантує протікання процесів самоорганізації в системі і появу бажаних синергетичних ефектів. Введемо в структуру системи динамічні інваріанти – атрактори, які враховують природні особливості СІС [1]

$$\psi_v(x, y) = \varphi_1 x + \varphi_2 \left(1 - \frac{y}{N}\right), \quad (2)$$

де φ_1, φ_2 – коефіцієнти регуляризації попиту і пропозиції відповідного контенту агентів взаємодії в СІС; N – рівень пропозиції контенту з урахуванням його цінності і визначає задану границю насичення інформаційного середовища.

Для забезпечення перебігу в системі нелінійних диференціальних рівнянь (1) всіх перехідних процесів за час T_v , макрозмінна (2) повинна задовольняти умову [1]

$$T_v \frac{d\psi_v(t)}{dt} + \psi_v(t) = 0. \quad (3)$$

Після підстановки макрозмінної (2) в рівняння (3), враховуючи початкову систему диференціальних рівнянь (1), отримуємо синергетичне управління

$$u(x, y) = \frac{\varphi_1}{\varphi_2} N (ax - xy - bx^2) + \frac{1}{\varphi_2 T} N \psi_v(x, y) + cy - xy.$$

Точки сплеску синергетичного ефекту для попиту на контент агентів СІС x_v і пропозиції y_v , в яких система досягає бажаного стану на фазовій площині, має координати

$$x_v = \frac{a - N}{\frac{\varphi_1}{\varphi_2} N + b}, \quad y_v = \frac{\varphi_1}{\varphi_2} N \frac{a - N}{\frac{\varphi_1}{\varphi_2} N + b} + N. \quad (4)$$

Таким чином, при синтезі синергетичного управління взаємодії агентів СІС розв'язується задача прогнозування синергетичних ефектів – визначення координат точки сплеску синергетичного ефекту, які розраховуються за формулами (4). Вказаний синергетичний ефект досягається за рахунок запуску процесів самоорганізації агентів у СІС. Точка сплеску синергетичного ефекту є притягуючим атрактором системи, на якому реалізується редукція ступенів свободи вихідної системи нелінійних диференціальних рівнянь і забезпечується спрощення процесу досягнення поставлених завдань взаємодії агентів у СІС.

Література:

1. Грищук Р. В. Синергетичний підхід до управління параметрами взаємодії агентів у соціальних інтернет-сервісах / Р. В. Грищук, К. В. Молодецька // Міжнар. наук.-техн. конф. [«АВІА-2015»] (Київ, 28–29 квіт. 2015 р.). – К. : НАУ, 2015. – С. 2.46–2.50.

2. Epstein, Joshua M. Nonlinear Dynamics, Mathematical Biology, and Social Science : [lecture notes] / Joshua M. Epstein. – Massachusetts : Addison-Wesley Publishing Company, 1997. – 164 p.

3. Колесников А. А. Синергетические методы управления сложными системами : теория системного синтеза / А. А. Колесников. – М. : Едиторал УРСС, 2005. – 228 с.

2.3. Моделювання кризових ситуацій

2.3. Crisis Situations modeling

Pankratova N.D., Dts, professor

Institute for applied System Analysis

NTUU “KPI”

MODELLING FOR PREVENTING AND RECOVERING AFTER SOCIAL DISASTERS DIFFERENT NATURE

The methodology of scenario analysis for preventing and recovering modelling after social disasters different nature is applied. The mathematical forecast models are useful while the process is monotonous, which is rarely the case for social disasters. During social disasters, certain events can happen that significantly change the attitudes and sentiments of the involved sides of conflict, causing the usual forecasts to be incorrect or inaccurate. Moreover, social disasters can lead to other accidents and catastrophes, e.g. explosions leading to oil spills and contamination of soils and water. To analyze these cases in situations of uncertainty and multi-factor risks, a certain methodology called foresight is developed. In such cases it is advisable to apply modified qualitative methods of the foresight methodology (Delphi method, morphological analysis method, analytical hierarchy method) to develop models suitable for description of the social disasters [1]. These models will then be used to construct scenarios for the social disaster, allowing to assess the mitigation methods and provide decision-making support regarding the best actions to reduce the negative consequences of a social disaster in the context of sustainable development.

The application of the proposed above methodologies and techniques to solve problems associated with environmental, technical and social disasters as a software tool is developed. On the basis of system methodology using the foresight methods the project in direction of technical disasters was realized.

Analysis of accidents and catastrophes can identify the most important causes and weaknesses of control principles for survivability and safety of complex engineering objects (CEO). One of such reasons is the peculiarities of the functioning of the diagnostic systems aimed to identify failures and malfunctions. This approach to safety precludes a possibility of a priori prevention of abnormal modes and as a consequence, there is the possibility of its subsequent transition into an accident and

catastrophe. Therefore, it is necessary to develop a new strategy to solve safety problems of modern CEO for various purposes. Here a strategy that is based on the conceptual foundations of systems analysis, multicriteria estimation and risk forecasting is proposed [2].

The used principles provide the flexible approach to timely detection, forecasting and system diagnosis of factors and risk situations, formation of sustainable solutions during the acceptable time within the fatal time limit.

References:

1. Zgurovsky M.Z., Pankratova N.D. System analysis: Theory and Applications //Springer.-2007. - 475 p.
2. Pankratova N.D., System strategy for guaranteed safety of complex engineering systems //Cybernetics and Systems Analysis. – 2010. –v.46, №2. –pp. 243-251. 2.– pp.152-167.

Бабин Я.В.

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ВСТАНОВЛЕННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ МІЖ СПАЛАХОМ ЛІСОВИХ ПОЖЕЖ ТА АКТИВНІСТЮ СОНЦЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ANFIS

У наш час лісові пожежі становлять глобальну світову проблему. Пожежі масштабних розмірів здатні знищити цілі ліси, поля, житлові об'єкти, тощо. Крім того, продукти горіння спричиняють великі екологічні проблеми. Для ефективного подолання цієї проблеми необхідно впроваджувати відповідні превентивні заходи, що базуються на науково-обґрунтованих математичних методах прогнозування. Розробка останніх є досі не вирішеною задачею, оскільки існує велика кількість лісових пожеж з невстановленою причиною займання.

Вважається, що основними причинами лісових пожеж є людський фактор, спалахи блискавок та пекельна спека. Проте, як було показано вище, вагомий відсоток лісових пожеж спричинений невідомими факторами. В своїх працях професор Мілан Радованович запропонував «геліоцентричну гіпотезу», згідно якої лісові пожежі можуть бути спричинені спалахами на Сонці. Джерелом пожежі є займання рослинної маси під дією заряджених частинок сонячного вітру що дійшли до поверхні Землі.

Отже **метою роботи** є встановлення та дослідження функціональної залежності між кількістю лісових пожеж та характеристиками сонячної активності на основі навчальної вибірки за більший часовий інтервал з використанням гібридних нейронних мереж, що дасть змогу отримати результати з вищою ступенем точності.

В результаті дослідження були встановлені ключові фактори та часова затримка, які стали основою при побудові трьох *ANFIS* моделей, що дозволили встановити в явному вигляді функціональну залежність між характеристиками сонячної активності та настанням лісових пожеж.

В ході дослідження було встановлено, що ця задача відноситься до задач нелінійного програмування і будь-які лінійні перетворення можуть призвести до втрати прихованих залежностей і недопустимі в задачах такого типу.

В результаті аналізу чутливості було встановлено, що отримані моделі дають змогу пояснити до 47% лісових пожеж, що в свою чергу добре корелює з кількістю непояснених лісових пожеж (39,4% в США). Відхилення по амплітуді в межах 5% свідчить про точність моделювання. А непояснені лісові пожежі в рамках цих розрахунків, якраз і відносяться до тих, що пов'язані з людським фактором, блискавками чи спекою.

Отже отримані моделі є адекватними та точними і можуть бути використані при побудові інформаційних систем запобігання кризовим явищам.

Головата В. М.

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ВСТАНОВЛЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ МІЖ ВИНИКНЕННЯМ УРАГАНІВ ТА СОНЯЧНОЮ АКТИВНІСТЮ НА ОСНОВІ ANFIS МОДЕЛЕЙ

На сьогодні урагани становлять глобальну світову проблему. Для ефективного подолання їх наслідків, необхідно впроваджувати відповідні превентивні заходи, що базуються на науково-обґрунтованих математичних методах прогнозування. На сьогоднішній день, у зв'язку з тим, що такі кризові явища як урагани та торнадо призводять до катастрофічних наслідків, важливим питанням залишається їх передбачення та моделювання. Розробка останніх і досі є не вирішеною задачею, оскільки існує велика кількість ураганів з невстановленою причиною виникнення.

Проблема заключається в тому, що у зв'язку із щорічним підвищенням загальної температури на Землі, інтенсивність ураганів зростає. Крім того, вони приносять нищівні матеріальні збитки та людські жертви.

Отже метою роботи є встановлення та дослідження функціональної залежності між кількістю ураганів та характеристиками сонячної активності на основі навчальної вибірки за часовий інтервал що складає 14 років з використанням гібридних нейронних мереж, що дасть змогу побудувати інформаційні системи прогнозування таких кризових явищ.

При дослідженні були розв'язані наступні задачі: досліджена «геліоцентрична» гіпотеза, сформована навчальна вибірка, написано програмний код методами Matlab & Excel, усунуто пропуски даних, усунуто сезонність і тренд, проведено R/S аналіз, визначено найбільш вагомі фактори сонячної активності, сформувано остаточні моделі, проведено аналіз точності та чутливості.

В роботі була проведена перевірка «геліоцентричної» гіпотези, згідно якою поява частини ураганів зумовлена сонячною активністю. Для цього були використані методи штучного інтелекту. На основі навчальної вибірки за останні 14 років були встановлені ключові фактори сонячної активності, які

впливають на появу ураганів. Для їх встановлення було побудовано та навчено близько 48000 ANFIS моделей, які дозволили встановити функціональну залежність між характеристиками сонячної активності та появою ураганів.

Як показав аналіз чутливості, розроблені моделі, в рамках «геліоцентричної гіпотези», здатні передбачити від 22 до 26% від ураганів. Хибні прогнози становлять лише 1%. Отже, розроблені моделі можуть доповнити існуючі методи прогнозування цих кризових явищ, а також підвищити їх ефективність.

Трухан С.В., магістр, аспірантка

Бідюк П. І., д. т. н., професор

Інститут прикладного системного аналізу НТУУ «КПІ», м. Київ

МОДЕЛЬ ОБРОБКИ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ДАНИХ ДЛЯ ПОБУДОВИ УЛМ

Стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій, поява нових задач з великими обсягами вхідних даних, які не можна розв'язати з використанням існуючих методів, потребують створення нових інтегрованих інформаційних систем, методів та підходів. Одним із таких підходів ґрунтується на застосуванні теорії екстремальних значень – ТЕЗ. ТЕЗ – це розділ математичної статистики, пов'язаний з дослідженням екстремальних значень у ймовірнісних розподілах та оцінюванням ймовірності подій. Вона застосовується в страхуванні, кредитуванні, телекомунікація і т. ін. Так, у страхуванні рідкісною, але ймовірною подією є настання страхового випадку, що супроводжується виплатами страхових премій.

Математична модель екстремальних даних описує поведінку процесу [1]:

$$M_n = \max\{X_1, \dots, X_n\}, \quad (1)$$

де X_1, \dots, X_n – послідовність незалежних випадкових величин з функцією розподілу F . У виразі (1) величина M_n відображає максимум досліджуваного процесу на інтервалі часу n та має розподіл [1]:

$$\Pr\{M_n \leq z\} = \Pr\{X_1 \leq z, \dots, X_n \leq z\} = \Pr\{X_1 \leq z\} \times \dots \times \Pr\{X_n \leq z\} = \{F(z)\}^n. \quad (2)$$

Величина F – невідома, тому розглядається наближена оцінка для F^n . Якщо послідовність констант $\{a_n > 0\}$ та $\{b_n > 0\}$ таких, що

$$\Pr\left\{\frac{M_n - b_n}{a_n} \leq z\right\} \rightarrow F(a_n x + b_n)^n \rightarrow G(z), \text{ при } n \rightarrow \infty, \text{ то } G - \text{невироджена}$$

функція розподілу, яка належить до одного з розподілів екстремальних значень, наприклад, до узагальненого розподілу екстремальних значень (*Generalized extreme value* – GEV):

$$G(z) = \exp\left\{-\left[1 + \xi\left(\frac{z - \mu}{\sigma}\right)\right]^{-1/\xi}\right\}, \quad (3)$$

де μ – параметр розподілу, σ – параметр масштабованості, ξ – параметр форми розподілу[2]. Або до узагальненого розподілу Парето (*Generalized Pareto Distribution – GPD*), який еквівалентний виразу [2]:

$$G(y, \sigma, \xi) = 1 - \left(1 + \xi \frac{y}{\sigma}\right)_+^{-1/\xi}$$

Практичне застосування цієї моделі досліджено за допомогою фактичних статистичних даних – 247 вимірів, які включають такі елементи: назва компанії, страхові виплати, рік, кількість договорів, страхові платежі, кількість страхових випадків на рік. Залежна змінна – *страхові виплати*. Попередній аналіз даних свідчить про сильну виродженість вибірки, яка проявляється у вигляді шуму при побудові моделі. Тому доречно працювати з логарифмованими даними.

Аналіз описової статистики та візуальний аналіз даних дають можливість припустити про наближення даних до GEV- або GPD-розподілу. Величину порогу для експерименту взято рівною 6,65. Порівняльна характеристика параметрів розподілу представлена в таблиці 1, вона показує, що оптимальним є наближення даних за допомогою GPD-розподілу із незначною похибкою та максимальним наближенням емпіричної кривої до теоретичної функції щільності розподілу (рисунок 1).

Таблиця 1. Порівняльна характеристика параметрів розподілів

Розподіл	Sigma		Xi		Log-likelihood	Exceedance rate (per year)	Number of exceedances over threshold
	Maximum Likelihood Estimation	Std. Error	Maximum Likelihood Estimation	Std. Error			
GEV-розподіл	1,953	0,712	-0,650	0,095	487,812	–	–
GPD-розподіл	0,777	0,346	-0,541	0,206	146,369	183,364	124

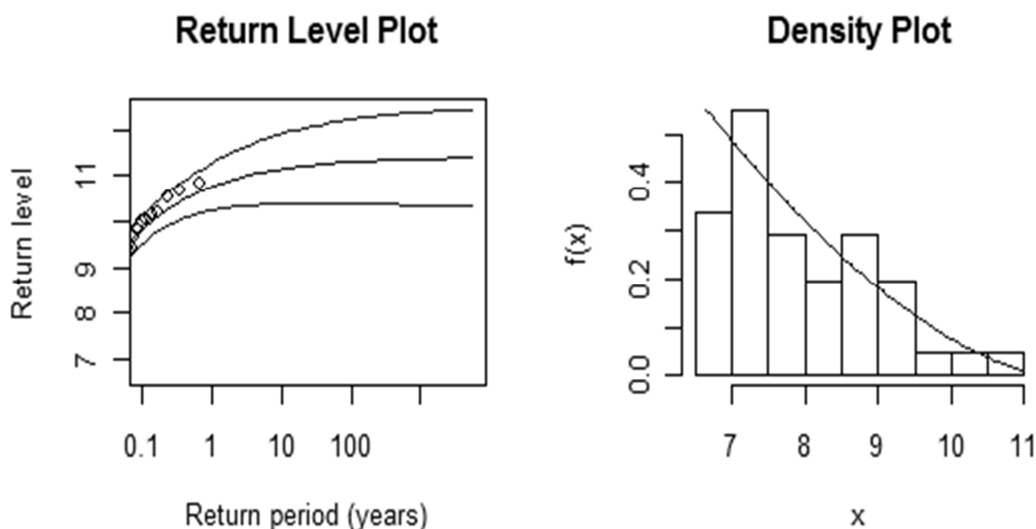

Рисунок 1. Графічне представлення оціненої моделі

Отримані результати в подальшому будуть використані для побудови узагальненої лінійної моделі прогнозування актуарних процесів.

Література:

1. Coles, S. An Introduction to Statistical Modeling of Extreme Values. Springer-Verlag, London – 2001.
2. Richard L. Smith. An overview of Extreme value theory. Bernoulli Center, EPFL Lausanne, November 12 —2009.

Блажко О.А., к.т.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет

Лук`янов О.В., незалежний NGO-експерт, м. Одеса

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ ЗА РЕЙТИНГОМ ІНДЕКСУ МЕРЕЖЕВОЇ ГОТОВНОСТІ

В 21 сторіччі економіка починає ставати обслуговуючою, а суспільство – інформаційним, про що свідчить випуск з 2002 року на Всесвітньому економічному форумі спеціальної щорічної серії доповідей з розвитку інформаційного суспільства в країнах світу [1]. В кожній серії публікується рейтинг індексу мережевої готовності (*NRI – Networked Readiness Index*) країн світу. Рейтингова система – це модель стану об'єкту дослідження, отже *NRI*-рейтинг дозволяє виявляти чинники виникнення і поширення кризових явищ у суспільстві, оцінювати їх наслідки і виробляти заходи щодо їх запобігання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). В таблиці 1 наведено значення двох невеликих груп показників рейтингу з 53 показників для 5-ти з 143 країн світу, які максимально позитивно або негативно характеризують Україну у порівнянні з іншими найбільш просунутими країнами.

Таблиця 1 - Рейтинг деяких країн за індексом мережевої готовності

Деякі складові показники в індексі розвитку ІКТ	Україна		Сингапур	Фінляндія	США	Японія
	Рейтинг	тенденція розвитку: 2009- 2015				
Загальний рівень розвитку ІКТ	71	—	1	2	7	10
<i>Деякі агрегатні індекси, позитивно характеризують Україну в загальному індексі розвитку ІКТ</i>						
1 Тарифи за використання широкопasmового Internet	6	—	53	39	71	23
2 Рівень грамотності дорослого населення	8	—	36	--	--	--
3 Рівень доступності населення до мобільного зв'язку і широкопasmового Internet	10	—	30	9	53	43
4 Ступінь готовності суспільства до застосування ІКТ	28	—	8	1	12	15
5 Рівень освіти в математичній та природничо науковій сфері	30	—	1	2	51	21
6 Рівень наявних навичок, які населення може застосувати у сфері ІКТ	36	—	2	1	33	15
<i>Деякі агрегатні індекси, негативно характеризують Україну в загальному індексі розвитку ІКТ</i>						
7 Наявність чіткого плану впровадження ІКТ в економіку держави з метою підвищення її конкурентоспроможності	136	—	2	17	39	20

Деякі складові показники в індексі розвитку ІКТ	Україна		Син-гапур	Фін-ляндія	США	Япо-нія
	Рей-тинг	тенденція розвитку: 2009- 2015				
8 Ступінь захисту інтелектуальної власності	128	—	2	1	20	7
9 Рівень готовності влади та бізнесу до всебічного впровадження ІКТ	124	—	1	17	14	7
10 Рівень готовності правової та соціально-економічної системи для впровадження та стимулювання широкого застосування ІКТ в суспільстві	122	—	2	4	21	8
11 Ступінь сприяння уряду впровадженню та широкому застосуванню ІКТ в державі і суспільстві	115	—	3	20	26	27
12 Ступінь сприяння ІКТ наданню для населення фінансових, соціально-побутових та освітніх послуг, а також послуг охорони здоров'я	109	—	3	11	30	24

Вказані групи показників можуть свідчити про наявність в Україні ще не освоєного соціально-технічного та ресурсного потенціалу, який в перспективі дозволить забезпечити її економічне піднесення. В той же час, необхідно визнати чинники, які впливатимуть на зміну значень показників *NRI*-рейтингу та надати рекомендації з їх покращення, що і стало задачею цієї роботи.

Аналіз 10-ти звітів показав, що крім *NRI*-рейтингу країн кожний звіт включає статті аналітиків з взаємодоповнюючими темами, а назви звітів враховують розвиток самих ІКТ та отриманий раніше досвід їх використання у світовій економіці, наприклад: 2001-2002 – «Готовність до мережевого світу»; 2003-2004 – «На шляху до рівноправної основи інформаційного суспільства»; 2005-2006 – «Використання досягнення ІКТ для цілей розвитку»; 2008-2009 – «Мобільність в мережевому світі»; 2009-2010 – «ІКТ для сталого розвитку»; 2012 – «Життя в дуже взаємопов'язаному світі»; 2013 – «Зростання та робочі місця в дуже взаємопов'язаному світі»; 2014 – «Переваги та ризики великих даних»; 2015 – «ІКТ для інклюзивного зростання». Тому і впровадження ІКТ в економіку будь-якої країни також має пройти всі зазначені фази розвитку.

Для поліпшення *NRI*-рейтингу за 7-ма показниками знову необхідно згадати про економіку послуг та у всіх зазначених діях використовувати вільне програмне забезпечення, для якого стара вартісна формула **придбання** замінена на нову формулу **супроводу** [2]. 12-й показник *NRI*-рейтингу пов'язаний насамперед з соціально-незахищеними громадянами, яких в Україні за статистикою приблизно: пенсіонери – 30% (з них інваліди – 6%), діти до 14 років – 15%, студенти – 5%. З урахуванням цього, а також рекомендацій у різних фазах розвитку ІКТ та світового досвіду їх ефективного використання пропонуються наступні кроки, котрі базуються на можливостях української освіти:

- підвищення рівня ІКТ-знань студентів гуманітарних напрямів через впровадження ігрових форм навчання та методик типу *serious games*;
- удосконалення системи початкової, середньої та вищої освіти для максимального стимулювання активності молоді у сфері ІКТ-розробок з соціальною направленістю;
- поширення ІКТ-розробок серед громадських організацій з метою викорінення соціальної несправедливості, стимулювання благодійності,

забезпечення прозорості діяльності влади та розвитку громадянського суспільства в цілому;

– поширення та популяризація ІКТ серед соціально незахищених громадян при підтримки школярів та студентів університетів.

В подальшому вказані дії планується впровадити в Одеській області через залучення ресурсів середньої та вищої освіти.

Література:

1. Global Information Technology Report 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GITR2015.pdf

2. Shaikh, Maha and Cornford, Tony Total cost of ownership of open source software: a report for the UK Cabinet Office supported by OpenForum Europe [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://eprints.lse.ac.uk/39826/>

Зражевська Н.Г., аспірантка

Інститут проблем системного аналізу НТУУ "КПІ", Київ

ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ЧАСОВИХ РЯДІВ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ FIGARCH

Економічні і, зокрема, фінансові часові ряди мають специфічні характеристики. Фінансові ряди, як правило, нестационарні, волатильні. Нерідко в таких рядах зустрічається ефект сильної залежності. Це ускладнює можливість застосування класичних методів дослідження часових рядів та побудову традиційних моделей для їх прогнозування. Для моделювання таких рядів використовують моделі класу GARCH (Generalized Auto Regressive Conditional Heteroscedasticity) [1], в яких умовна дисперсія процесу залежить від попередніх значень ряду та від попередніх значень дисперсії. Для врахування ефекту сильної залежності у роботі [2] була запропонована модель FIGARCH (Fractionally Integrated GARCH).

Як було показано, зокрема у роботі [3], FIGARCH процес еквівалентний процесу авторегресії нескінченного порядку $AR(\infty)$. За методом редукції від $AR(\infty)$ переходять до авторегресії зі скінченим порядком, який є достатньо великим числом. У даному дослідженні робиться спроба покращення моделі, що має застосовуватись для прогнозування сильноволатильних часових рядів із сильною залежністю, за рахунок максимального використання апріорної інформації та згладження автокореляційної функції (АКФ). Такий підхід дозволить зменшити вплив випадкових факторів та недовизначеність моделі. Пропонується новий метод оцінювання коефіцієнтів моделі $AR(\infty)$, що базується на розв'язанні нескінченної системи нормальних рівнянь Тьопліца. В якості коефіцієнтів системи беруться значення, отримані за допомогою запропонованої авторами моделі автокореляційної функції (АКФ). Модель АКФ базується на агрегованій по п'яти відомим методам (метод вибіркової дисперсії агрегованого ряду, метод абсолютних значень агрегованих рядів,

метод залишків регресії, метод нормованого розмаху, метод періодограм) оцінці параметра Херста, що є основною характеристикою сильної залежності. Шляхом вирішення оптимізаційної задачі, модель АКФ може бути адаптована для використання її в алгоритмі прогнозування. Для розв'язання системи рівнянь Тьопліца пропонується застосування методу редукування, що враховує асимптотичну поведінку коефіцієнтів моделі АКФ. Лаг редукованої авторегресійної моделі визначається за інформаційними критеріями: АІК (інформаційний критерій Акаїке), НСС (інформаційний критерій Хеннена-Куїна), SBIC (інформаційний критерій Байєса) [4].

Запропонований метод протестовано на штучно згенерованих за моделлю FIGARCH(1; 0,42; 1) даних та застосовано для побудови п'ятикрокового прогнозу середніх дисперсій часового ряду доходів індексу Російської Торгової Системи за 2014 рік, що відповідає стандартній в фінансовій галузі процедурі прогнозування середньої варіації доходів фінансового інструменту на тижневій основі.

Для порівняння був також побудований прогноз вказаних часових рядів за методом авторегресії, отриманої у відповідності до відомого методу максимальної правдоподібності [5]. Отримані в ідентичних умовах прогнози порівняні між собою за Diebold-Mariano тестом [6], що продемонстрував подібність прогнозних траєкторій для штучно згенерованих даних та суттєву відмінність для реальних даних. Отже, теоретичне обґрунтування запропонованого методу прогнозування є коректним.

Графічний аналіз побудованих прогнозів показав, що прогноз, отриманий за методом згладження АКФ значно краще відтворює як абсолютні відхилення фактичного часового ряду, так і тенденції локальних трендів (зростання-спадання) в порівнянні з прогнозом за методом максимальної правдоподібності. Суттєвою перевагою запропонованого методу є також значне зменшення затримки при прогнозуванні точок перелому локального тренду.

Для кількісної оцінки якості прогнозів було знайдено міри похибок ME, MAE, MSE та MAPE, що також показали суттєве підвищення ефективності запропонованого методу прогнозування в порівнянні з широким живаними методами. .

Результати роботи можуть бути використані для прогнозування поведінки гетероскедастичних сильнозалежних часових рядів в фінансовій сфері діяльності.

Література:

1. *Bollerslev T.* Generalized autoregressive conditional heteroskedasticity // *Journal of Econometrics*. — 1986. — № 31. — P. 307 — 327.
2. *Baillie R. T., Bollerslev T., and Mikkelsen H. O.* Fractionally integrated generalized autoregressive conditional heteroskedasticity // *Journal of Econometrics*. — 1996. — № 74. — P. 3 — 30.
3. *Zivot E., Wang J.* Modeling Financial Time Series with S-PLUS. — New York: Springer-Verlag, 2003. — 705 p.

4. *Baillie R. T., Kapetanios G., F.Papailias F.* Modified information criteria and selection of long memory time series models// *Computational Statistics and Data Analysis*. — 2014. — №76. — P. 116–131.
5. *Тараскин А. Ф.* Статистический анализ временных рядов авторегрессии и скользящего среднего. — Самара: Самар. гос. аэрокосм. ун-т, 1998. — 64 с.
6. *Diebold Francis X.* Comparing Predictive Accuracy, Twenty Years Later: A Personal Perspective on the Use and Abuse of Diebold–Mariano Tests// *Journal of Business & Economic Statistics*, Volume 33, Issue 1, 2015. — 16 p.

2.4. Системи баз даних та знань

2.4. Database and knowledge systems

Житарюк С.І., к.е.н.

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ MAPREDUCE ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДАНИХ ПАРАЛЕЛЬНИХ СУБД

В сучасному інформаційному суспільстві існує безліч різних засобів ETL (Extract-Transform-Load), які використовуються в сховищах даних в багатьох компаніях. Але, в будь-якому випадку, важливість цих засобів важко переоцінити, оскільки в сховище даних за визначенням надходять дані з різних джерел: транзакційних баз даних, повідомлень, що беруть участь в організації бізнес-процесів, електронної пошти, журналів Web-серверів тощо. Всі ці дані потрібно очистити та звести до єдиного формату, узгодити та завантажити в сховище даних для подальшого аналізу.

Напевно, можна погодитися з деякими ідеологами MAD-аналітики з Greenplum, що при використанні ортодоксального підходу в організації сховищ даних підключення нового джерела до останніх може зайняти багато часу, у багатьох випадках саме через потребу в створенні відповідної процедури ETL. Крім того, для аналітиків набагато важливіше отримувати нові дані, ніж очікувати невизначений час на їх узгодження. Але цілком очевидно, що якщо ніколи не очищувати сховище даних, то з часом в ньому не розбереться навіть найсучасніший аналітик.

Отже, число джерел даних, які придатні для аналізу в складі сховища даних, весь час збільшується так само як і їх різnorodність. Значно менший відсоток складають структуровані бази даних, дані надходять з частково структурованих файлів і зовсім неструктурованих текстових документів. Для кожного різновиду джерел даних потрібна своя унікальна процедури ETL і з причини зростання обсягів вихідних даних для забезпечення помірному часу їх завантаження в сховище даних ці процедури повинні виконуватися в масивно-паралельному середовищі. І в цьому допоможе технологія MapReduce.

Література:

1. MapReduce: внутри, снаружи или сбоку от параллельных СУБД?[Електронний ресурс] : Режим доступу – http://citforum.ru/database/articles/dw_appliance_and_mr/5.shtml

Артеменко О.І., к.т.н., ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці
Лазоряк О.О., ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

Попик І.В., ТНТУ імені І.Пулюя, м. Тернопіль

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Туристичний бізнес – це один з небагатьох видів господарської діяльності, який має високу рентабельність та акумулює значні трудові ресурси. За прогнозами експертів, не зважаючи на глобальну економічну кризу, відбуватиметься щорічне зростання туристичної галузі на 2-5% [1]. Річні надходження від світової туристичної галузі становлять понад трильйон доларів США [2]. В цих умовах Україна повинна використовувати всілякі можливості для збільшення власних доходів від туризму. Розвиток туристичної інфраструктури неможливий без впровадження технологічних інновацій.

Актуальність роботи полягає у вивченні стану та можливостей використання геоінформаційних технологій для моделювання, планування та прогнозування туристичних маршрутів.

Метою дослідження є аналіз стану та виявлення можливих напрямів розвитку геоінформаційних технологій в туристичній галузі, класифікація туристичних інформаційних технологій за їх призначенням для учасників туристичного ринку.

Практична цінність роботи полягає у висвітленні переваг та недоліків актуальних продуктів на ринку сучасних геоінформаційних технологій для туризму. Це дасть змогу виявити перспективні напрямки розвитку геоінформаційних технологій в туризмі.

Сучасні засоби аналізу територіального розміщення об'єктів базуються на використанні геоінформаційних технологій. В туристичній галузі існує багато дослідницьких та прикладних задач, де потрібно приймати рішення про взаємне положення об'єктів в просторі, прокладання маршрутів, визначення їх довжини та складності, вибір оптимального маршруту тощо.

Геоінформаційні технології (ГІТ) використовують з географічно координованою інформацією, надають широкі можливості аналізу цієї інформації та представлення її у зручному для користувача вигляді: цифрових карт, серій карт, атласів, графіків, діаграм, профілів тощо [3]. Перші геоінформаційні технології виникли і застосовувались у військовій справі. Вони виконували розрахунки для систем автоматичного наведення зброї, а також вирішували задачі позиціонування об'єктів в просторі та керування бойовими

діями. З часом, пройшовши кілька етапів розвитку, ГІТ почали використовуватись в наукових дослідженнях, бізнесі, транспорті та побуті.

В наукових дослідженнях для туристичної галузі найбільш використовуваними геоінформаційними технологіями є геоінформаційні системи та цифрове (геоінформаційне) картографування.

Геоінформаційні системи (ГІС) – це системи призначені для збирання, зберігання, обробки, перевірки, аналізу та географічної візуалізації просторових даних та пов'язаної з ними інформації. Сучасні ГІС дозволяють вирішувати різноманітні прикладні та наукові задачі, серед яких інвентаризація ресурсів, аналіз, оцінка, моніторинг, управління та планування [4].

Геоінформаційне картографування це сукупність методів та засобів для оперативного створення, редагування та виводу тематичних цифрових карт. Воно є ефективним способом представлення даних, отриманих в результаті аналізу певних географічних характеристик та прогнозування процесів, що розвиваються територіально (ерозія ґрунтів, урбанізація). Для останнього використовується просторове моделювання – процес математичного представлення даних про територію з допомогою сітки з визначеними координатами її вузлів.

Наприклад, програмний продукт *iCity* дозволяє планувати та приймати рішення щодо урбанізації місцевості [5]. З його допомогою можна моделювати розвиток туристичної інфраструктури. *iCity* працює на базі системи ArcGIS 9. Створенню цифрових карт оптимального розміщення торгівельних площ присвячено роботу [6]. Експертна система визначає оптимальне місце розташування торгівельного закладу, опираючись на найменшу відстань від житлових кварталів, готелів, перетин з туристичними маршрутами тощо.

Одним з перспективних напрямків наукових досліджень зараз є аплікація геоінформаційних технологій до задач підтримки прийняття рішень в туризмі. Створені в такий спосіб моделі, інформаційні та експертні системи ефективно справляються з завданнями керування, контролю, прийняття рішень та прогнозування в складних соціально-економічних процесах.

Література:

1. *Фоменко Н.В.* Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В. Фоменко. - К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 312 с.
2. *Мельниченко С.В.* Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика: Монографія. / *Мельниченко С.В.* – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 493 с.
3. *Руденко Л.Г.* Концепция геоинформационной системы многоцелевого использования и ее поэтапная реализация на Украине / Руденко Л.Г. Чабанюк В.С. // Геоинформационные и геоэкологические исследования в странах СНГ. – М.: Геос, 1999. - С. 9 - 30.
4. *Журкин И. Г.* Геоинформационные системы / Журкин И. Г., Шайтура С. В.. — Москва: КУДИЦ-ПРЕСС, 2009. — 272 с.

5. *D. Stevens. iCity: A GISeCA modelling tool for urban planning and decision making / D. Stevens, S. Dragicevic, K. Rothley // Environmental Modelling & Software. – 2007. – №22. – P.761-773.*
6. *Eddie W.L. Cheng A GIS approach to shopping mall location selection / Eddie W.L. Cheng, Heng Li, Ling Yu // Building and Environment. – 2007. – №42. – P. 884–892*

**Артеменко О.І., к.т.н., ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці
Савчук В.В., НУ «Львівська політехніка», м. Львів**

ПЕРСОНАЛІЗОВАНІ МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ПЛАНУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ

Туристична галузь яскраво демонструє високий внутрішній потенціал використання інформаційних технологій [1]. Найбільшої поширеності набули програмні засоби створені з метою персоналізованої підтримки туриста під час подорожі. Такими програмам ними додатками є мобільні планувальники маршрутів – вони надають можливості якісного планування туристичних маршрутів.

Наведемо декілька прикладів мобільних планувальників маршрутів.

Застосунок *Voyager: Route Planner* створений з метою допомогти туристу спланувати оптимальний (найшвидший) маршрут для поїздки між декількома цільовими точками подорожі. Система зорієнтована на наступні класи користувачів: мандрівники, які відвідують різні екскурсійні пам'ятки; дослідники, що планують автомобільні поїздки; підприємства, що здійснюють перевезення та доставку (наприклад, кур'єри / перевезення пасажирів). Особливістю мобільного застосунку *Voyager* є легкість та комфортність у використанні [2].

Популярним застосунком у сфері планування маршрутів є *ViaMichelin*. Цей додаток володіє наступними функціями: визначення поточного місця розташування користувача, наявність різних типів карт (карти *Michelin*, карти *Lite*, повітряні карти), швидке формування маршруту між цільовими точками в залежності від обраного виду транспорту, відображення декількох варіантів маршруту, обрахунок орієнтовного часу у дорозі враховуючи інформацію про поточний рівень трафіку, та відстань між точками, визначення орієнтовної вартості маршруту з врахуванням даних про платні дороги, збори та віньєтки, ціни на паливо, та тип транспорту, наявність інформації про місце розташування туристичних об'єктів, автозаправок, місць харчування та проживання, банкоматів, тощо [3].

Актуальним на даний час додатком у сфері планування маршрутів є програмний засіб *Route4Me*, що функціонує під операційною системою *Android*. Особливістю даного застосунку є наявність можливості формування маршруту із врахуванням необмеженої кількості цільових точок [4].

Популярною темою наукових досліджень є автоматизоване формування персоналізованих туристичних маршрутів, що включає в себе не тільки планування оптимального маршруту між декількома цільовими точками, а й

пропозиції стосовно вибору тих чи інших туристичних об'єктів, місць харчування та проживання індивідуально для кожного туриста.

Потужним додатком спрямованим на планування туристичної подорожі є система TourPal. Зазначений програмний засіб надає користувачеві широкі можливості щодо планування подорожі та формування окремих туристичних маршрутів із врахуванням персоналізованих даних про користувача. Застосунок містить інформацію про туристичні об'єкти, місця проживання та харчування та надає рекомендації щодо вибору туристичних об'єктів. [5]

Сучасним та популярним мобільним додатком для планування туристичних маршрутів є програмний засіб «Планувальник подорожі», створений українськими розробниками. Система надає користувачам можливість створення туристичних маршрутів з функцією навігації та збереження траєкторії маршруту. Під час формування туристичного маршруту враховується вибір відповідного транспортного рішення [6].

Отже, ринок мобільних додатків для персоналізованого планування та супроводу туристичних маршрутів інтенсивно розвивається. Мобільні планувальники маршрутів набувають популярності та можуть запропонувати користувачу різноманітні послуги. Проте, в результаті проведеного аналізу інформаційних технологій зорієнтованих на планування туристичних маршрутів було виявлено ряд проблем, які ще потребують вирішення. Зокрема:

- формування персоналізованих туристичних маршрутів з урахуванням віку, професії, хобі та сімейного стану користувача;
- формування персоналізованих маршрутів для сімейних подорожей з врахуванням індивідуальних особливостей кожного туриста;
- можливість редагування та зміни маршруту під час його проходження.

Література:

1. Tourism in the midst of a mobile revolution // Northernireland tourist board. – Intelligent Vision Series, 2012.
2. *Voyager: Route Planner* // Google Play. – Access mode: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.sensis.voyager>
3. *ViaMichelin Route planner, maps* // Google Play. – Access mode: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.viamichelin.android.viamichelinmobile>
4. *Route4Me Route Planner* // Google Play. – Access mode: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.route4me.routeoptimizer>
5. *Travel guide / City Tour Guide*// Play Market . – Access mode: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.opentech.tourpal>
6. *Travel guide / City Tour Guide*// Play Market . – Access mode: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.opentech.tourpal>

Гаць Б.М. к.т.н., Скляренко Ю.Б.

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ АНКЕТУВАННЯ СТУДЕНТІВ У ПВНЗ «БУКОВИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Протягом останніх років переваги нових інформаційних технологій почали враховуватися при організації та проведенні соціологічних досліджень. Відкрилися можливості інформатизації більшості етапів дослідження, використання комп'ютера у якості персонального робочого місця на всіх етапах, починаючи від формування програми дослідження і закінчуючи формуванням вихідного документу. Тобто виникла потреба у створенні таких спеціалізованих засобів для соціологів, які б враховували особливості процедур проходження етапів та проведення соціологічного дослідження [1].

В ПВНЗ «Буковинський університет» соціологічне опитування проводиться за допомогою паперових анкет, недоліками яких є велика кількість витраченого часу на заповнення, обрахунки відповідей вручну, аналіз результатів. Крім цього, на кожну людину потрібна окрема анкета, тому автоматизація процесу анкетування та обробки даних дасть змогу підвищити ефективність опитування. Реалізація системи анкетування студентів передбачає створення веб-застосування засобами css, html та подальшої обробки анкетних даних за допомогою php. На сервері університету розміщена база даних, в якій містяться дані та вносяться результати. Для апробації системи розроблено декілька прикладів анкет та можливість обробки і аналізу отриманих даних. Зокрема, проведено автоматизацію опитування «Викладач очима студента», що представляє собою анкету, де користувач оцінює якості викладачів навчального закладу, розроблено веб-інтерфейс анкети «Викладач очима студента», створено базу даних для збереження і обробки одержаних результатів, описано її логічну структуру та взаємозв'язки, проведено анкетне опитування студентів університету за допомогою розробленої програми.

Програма має зрозумілий інтерфейс, передбачає чотири групи користувачів, взаємодіє з базою даних, а її використання дає змогу скоротити матеріальні та часові ресурси на проведення анкетування в порівнянні з традиційним методом.

Література:

1. Меликов А.В. Модели предметной области систем электронного анкетирования / Меликов А.В., Макарычев П.П.// Психолого-педагогический журнал Гаудеамус, 2010. – Т2, №16. – с. 59-60.

2.5. Математичні і статистичні методи моделювання систем

2.5. Mathematical and statistical methods of systems modeling

Веретеннікова Н.В. аспірант, **Кунанець Н.Е.** д.н.с.к., професор

Пасічник В.В. д.т.н.,

Національний університет «Львівська політехніка»

Гаць Б.М. к.т.н., старший викладач **Буковинського університету,**

м. Чернівці

ЕЛЕКТРОННА НАУКА: ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОГО БАЗИСУ

Сучасна інформаційно-технологічна платформа проведення географічно розподілених колективних наукових досліджень, яка у Великобританії трактується як e-Science, в США як Cyberinfrastructure, в Європі як e-Infrastructure, в Україні перебуває на початковій стадії становлення. В цьому контексті все більш очевидним і закономірним постає застосування методології системного аналізу та вироблення системного погляду, інтеграція інформаційно-комунікаційного, комп'ютерно-технологічного і соціокомунікаційного підходів, які в системному поєднанні формують комплексне, повне і адекватне подання концептів е-науки.

У статті проаналізовано основні проблеми та запропоновано оригінальні підходи до формування та виконання науково-дослідних робіт, пошукових проектів, які виконуються групами географічно віддалених між собою вчених на платформі електронної науки в Україні.

Проблеми розвитку нового науково-технічного напрямку яким є електронна наука зокрема розглянуто в статтях «Communication and Collaboration in e-Science Projects», «Supporting Scientific Collaboration: Methods, Tools and Concepts» та «Collaborative e-Science Experiments and Scientific Workflows». Д. Зонненвальд аналізує концепції організаційних структур у формі віртуальних організацій та особливості технологій інформаційного обміну. У низці публікацій аналізуються різні способи налагодження комунікації серед учасників проекту.

Під електронною наукою будемо розуміти системно зінтегрований комплекс комп'ютерних інформаційних, телекомунікаційних та соціокомунікаційних технологій, які забезпечують виконання функцій та вирішення завдань науки в інформаційному суспільстві.

Розв'язання протиріч, притаманних етапу становлення нової науково-технологічної парадигми організації, проведення комплексних науково-дослідних робіт та реорганізації дослідницьких процесів, можливе лише при забезпеченні декількох складових, однією з яких є соціокомунікаційні технології індивідуального, групового спілкування дослідників та інформаційного забезпечення досліджень, забезпечення спільного доступу до інформаційних ресурсів та їх відкритість, другою – комп'ютерна, телекомунікаційна та програмно-алгоритмічна інфраструктура наукових досліджень.

При формуванні першої складової інфраструктури та технологій е-науки необхідно враховувати низку чинників, зокрема, потребу розроблення розподілених технологій для інформаційної підтримки спільної колективної роботи, опрацювання множини концептуальних та аналітичних даних.

Для забезпечення ефективної організації дослідницьких процесів слід проводити попередній глибокий, прискіпливий аналіз інформаційних технологій, які були б зручними для реалізації режиму дистанційного співробітництва та працездатного інформаційно-технологічного середовища, що забезпечує формування другої складової.

Створення віртуальної інфраструктури, яка забезпечує проведення наукових досліджень, що передбачають великі об'єми обчислень і використання гіпервеликих баз даних, відбуваються з використанням технологій розподілених і хмарних обчислень.

Таким чином, в системах електронної науки доцільно задіювати широкий спектр соціокомунікаційних методів, засобів та способів, які для досягнення поставленої мети забезпечують ефективну реалізацію функцій спілкування науковців, з використанням сучасних комп'ютерних інформаційних та телекомунікаційних технологій.

Романенко В.Д., д.т.н., проф., Мілявський Ю.Л., к.т.н.

ННК "ІСА" НТУУ "КПІ", м. Київ

ЗАДАЧІ ТА МЕТОДИ АВТОМАТИЗАЦІЇ КОГНІТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СКЛАДНИМИ СИСТЕМАМИ В ІМПУЛЬСНОМУ ПРОЦЕСІ

Когнітивна карта (КК) – це орієнтований граф, вершини якого відображають певні концепти або координати предметної області, а ребра – взаємозв'язки між цими концептами. Вперше КК були запропоновані у психології та політології, але в подальшому набули популярності для дослідження складних систем різної природи. Існує багато різновидів КК в залежності від типу графа, яким вони представлені, зокрема, знакові, зважені, функціональні, нечіткі та інші КК. Темою даного дослідження є автоматизація управління складними системами, представленими у вигляді КК, при цьому нас

цікавить в першу чергу перехідний процес, який у теорії когнітивного моделювання прийнято називати імпульсним процесом. Тому для дослідження було обрано вагові КК, тобто орієнтовані графи, ребрам (дугам) якого надано числові значення. Ці значення (ваги дуг) відображають динаміку складної системи в імпульсному процесі, яка представлена різницеvim рівнянням першого порядку у приростах змінних:

$$\Delta Y_i(k+1) = \sum_{j=1}^n \alpha_{ji} \Delta Y_j(k), \quad i=1, \dots, n, \quad (1)$$

де $Y_i(k)$ – координата i -ої вершини КК в момент часу k , $\Delta Y_i(k) = Y_i(k) - Y_i(k-1)$, α_{ji} – ваговий коефіцієнт ребра, що йде від j -ої вершини до i -ої.

Рівняння (1) можна еквівалентно представити у матричній формі:

$$\Delta \bar{Y}(k+1) = W^T \Delta \bar{Y}(k), \quad (2)$$

де W – вагова матриця суміжності КК, що складається з коефіцієнтів α_{ji} , $\Delta \bar{Y}$ – вектор приростів значень Y_i вершин КК.

Рівняння (1) та (2) описують вільний рух системи в імпульсному процесі, тобто реакцію на початкове збурення в системі $\Delta \bar{Y}(0)$ за відсутності зовнішніх впливів. Для розв'язання задачі автоматизації управління КК необхідно мати можливість подавати керуючі сигнали на систему. Ідея керування КК полягає в тому, що особа, що приймає рішення, може безпосередньо впливати на всі або на частину вершин КК шляхом варіювання відповідними ресурсами. Щоб представити математично цю можливість, вводиться рівняння вимушеного руху системи в імпульсному процесі:

$$\Delta \bar{Y}(k+1) = W^T \Delta \bar{Y}(k) + B \Delta \bar{U}(k), \quad (3)$$

де $\Delta \bar{U}$ – вектор приростів керуючих сигналів, матриця B зазвичай обирається діагональною і складається з нулів та одиниць.

Автоматизація керування системою (3) може здійснюватись різними способами в залежності від:

- динамічних властивостей складної системи – стійка чи нестійка;
- мети управління – досягнення стійкості, стабілізація на заданих рівнях, встановлення заданих співвідношень між вершинами тощо;
- можливостей управління – на скільки вершин ми можемо впливати, якими є обмеження на керування;
- наявності запізень по керуванню або між координатами вершин.

Авторами було розроблено ряд методів автоматизації, що базуються на застосуванні теорії автоматичного керування. З точки зору теорії керування, розроблені методи поділяються в залежності від:

- обраної моделі імпульсного процесу – у просторі станів або у формі "вхід – вихід";
- обраного критерію – задане розміщення полюсів замкненої системи керування, еталонна модель динаміки системи, квадратичний критерій

узагальненої дисперсії процесу, критерій мінімуму нев'язки заданих співвідношень між координатами тощо;

- обраного типу регулятора – модальний регулятор стану, регулятор по відхиленню тощо.

Методи було докладно описано у роботах авторів і промодельовано на практичних прикладах КК різних систем. Крім власне задач автоматизації керування, одночасно необхідно розв'язувати також задачі координації та адаптації. Задача координації – це забезпечення встановлення певних співвідношень між координатами вершин однієї або декількох КК в усталеному стані та в імпульсному процесі. Цю задачу було розв'язано двома способами – шляхом встановлення координат вершин на заданих рівнях, для яких виконується бажане співвідношення, та шляхом побудови оптимального регулятора за критерієм мінімуму нев'язки співвідношення. Задача адаптації полягає в тому, щоб уточнювати в процесі керування ваги ребер КК, які можуть бути невідомими, відомими неточно або змінними в часі. Ця задача особливо актуальна при когнітивному управлінні, тому що на відміну від багатьох задач теорії керування у когнітивних моделях коефіцієнти ніколи не бувають відомими точно, бо вони є результатом лише експертних оцінок. Крім того, у процесі управління сила взаємозв'язків може об'єктивно змінюватись. Для автоматизації адаптивного управління було застосовано рекурентний метод найменших квадратів.

Ще однією проблемою, що виникає при когнітивному управлінні, є невимірюваність окремих координат вершин КК. Авторами запропоновано підхід, при якому ці координати розглядаються як збурення. А саме, виконується декомпозиція початкової КК на дві підсистеми – вимірювану та невимірювану, і дія невимірюваної на вимірювану моделюється збуреннями. При цьому для управління застосовуються методи керування у стохастичному середовищі.

Артеменко О.І., Попик В.В.

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

Пасічник І.В., Савчук В.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Туризм є загалом актуальною галуззю та відіграє суттєву роль у світовій економіці, забезпечуючи формування значної частини світового валового продукту. Згідно останніх даних, щорічне зростання інвестицій в індустрію туризму складає близько 30%. В останні роки туризм став одним з найприбутковіших видів бізнесу в світі.

Використання інформаційних технологій (ІТ) в галузі туризму спрямоване на забезпечення широкого спектру потреб туристів та на збільшення рівня

привабливості туристичних напрямків. Застосування сучасних ІТ в галузі туризму зосереджується в туристичних організаціях (туроператори, туристичні агенції, тощо), страхових та транспортних компаніях, екскурсійних бюро, готелях, кафе та ресторанах, а також при наданні персоналізованих послуг туристам та туристичним групам.

Базуючись на результатах аналізу широкого переліку інформаційних джерел, автори цієї доповіді дійшли висновку про те, що існуючі інформаційні технології, які зорієнтовані на окремих туристів не забезпечують їм необхідної інформаційної підтримки підчас реалізації подорожі, а доступні їм інформаційні туристичні системи зорієнтовані переважно на використання у середовищі конкретного туристичного напрямку. Окремою актуальною проблемою в сфері інформаційних технологій в галузі туризму є відсутність надання користувачу персоналізованих порад із врахуванням не тільки побажання туриста, а й його персональні особливості та специфіка. Враховуючи той факт, що більшість туристів подорожують сім'ями або невеликими групами, в сегменті сучасних ІТ не достатньо є технологічних засобів, які б враховували індивідуальні особливості подорожуючого.

Яскравою є тенденція зростання популярності мобільних інформаційних технологій в галузі туризму, що в свою чергу зумовлено зручністю та потужними функціональними можливостями використання мобільних комп'ютерних та телекомунікаційних пристроїв підчас реалізації подорожі.

Висновок. Стрімкий розвиток галузі туризму генерує потребу щодо включення все більшої кількості науковців до вирішення проблем розробки сучасних ефективних інформаційних технологій. Одним з найперспективніших профілів в сфері сучасних туристичних ІТ є мобільні інформаційні технології та засоби, які забезпечують підтримку та надають допомогу туристу на всіх етапах його подорожі.

**Поворознюк А. І., д.т.н.
проф., Поворознюк О.А., к.т.н.**

НТУ «ХП», м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДІАГНОСТИЧНО-ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Постановка проблеми. Комплекс діагностично-лікувальних заходів (ДЛЗ) складається з взаємозв'язаних етапів діагностики и лікування виявлених патологій. Для більшості патологій у різних областях медицини лікарські дії виконуються медикаментозним шляхом. Прийняття неправильного рішення як на етапі діагностики, так і на етапі лікування може мати катастрофічні наслідки для здоров'я пацієнта. У формалізованому виді задачею діагностики є класифікація стану i -го пацієнта D_i при аналізі вектора діагностичних ознак $X_i[1]$. При медикаментозному лікуванні кожному діагнозу D_i ставиться у

відповідність множина необхідних фармакологічних дій (ФД) f_{D_i} , на підставі якої формується комплекс лікарських препаратів (ЛП), які забезпечують f_{D_i} , з врахуванням нестерпності i -го пацієнта до окремих препаратів, несумісності препаратів, багатокритеріального порівняння препаратів-аналогів [2]. На теперішній час задачі діагностики й лікувальних заходів розглядаються незалежно одна від одної, при діагностиці мінімізується ризик неправильної постановки діагнозу без врахування етапу лікувальних заходів, тому актуальною є задача мінімізації ризику лікарської помилки при комплексній оцінці всіх етапів ДЛЗ.

Метою роботи є розробка інформаційних технологій комплексної оцінки етапів ДЛЗ з метою підвищення їх ефективності й мінімізації ризику лікарських помилок.

Формалізація задачі комплексної оцінки етапів ДЛЗ. В [1] формалізовані наступні етапи перетворення інформації в системах підтримки прийняття рішень в медицині: структурна ідентифікація біосигналів $F1: x(t) \rightarrow X$ і медичних зображень $F2: x(j,k) \rightarrow X$; формалізація опису різномірних діагностичних ознак і синтез ієрархічних структур діагностуємих станів $F3: D \rightarrow S_D$ і діагностичних ознак $F4: X \rightarrow S_z$; синтез діагностичних вирішальних правил (ВП) при взаємодії S_D і S_z $F5: X_i \rightarrow D_i$; формування множини необхідних ФД $F6: D_i \rightarrow f_{D_i}$ та комплексу ЛП $F7: f_{D_i} \rightarrow Y_i$.

Розглянемо більш докладно перетворення $F3$ і $F5$. Синтез S_D – бінарного дерева рішень виконується процедурою ієрархічної кластеризації множини діагностуємих станів $\{D_i\}_n$ за критерієм мінімуму помилки кластеризації в просторі ознак X (перетворення $F3$). Як наслідок, у ході такого процесу утворюється бінарне дерево, коренем якого є повна множина діагнозів $\{D_i\}_n$ у заданій предметній області, у гілках розташовуються кластери діагнозів, а листами – окремі діагнози. Процес діагностики – рух по дереву рішень, у кожній k -й вершині якого виконується діагностика станів D_q і D_l , шляхом обчислення ВП і прийняття рішення на користь D_q або D_l . На кожному i -му етапі ВП аналізується чергова ознака x_i й обчислюється відношення правдоподібності $\Theta = \prod_i P(x_{ik} / D_q) / P(x_{ik} / D_l)$, яка порівнюється з порогами

$\Theta > A$, $\Theta < B$. При виконанні однієї з нерівностей ухвалюється рішення про D_q або D_l відповідно й виконується перехід на більш низький рівень ієрархії S_D з метою уточнення діагнозу. При невиконанні обох нерівностей додається наступна $i + 1$ ознака й процедура повторюється.

Границі прийняття рішень у ВП A та B пов'язані з помилками класифікації α і β наступними співвідношеннями: $A = (1 - \beta) / \alpha$, $B = \beta / (1 - \alpha)$, де α і β – помилка першого й другого роду відповідно й визначаються розташуванням еліпсоїдів розсіювання об'єктів навчальної вибірки в просторі ознак без врахування їх впливу на етап вибору необхідних ФД і наступного призначення ЛП.

Для мінімізації ризику неправильних медичних заходів, які виникають при помилковій діагностиці, шукається залежність між помилкою при діагностиці (D_q замість D_l), і її наслідків при призначенні комплексу ЛП (Y_q замість Y_l). Так як $Y_q \rightarrow f_{D_q}$, а $Y_l \rightarrow f_{D_l}$, то ризик визначається розбіжністю компонентів

множин f_{Dq} і f_{Dl} , і для його мінімізації виконується перехід від традиційного простору ознак X у простір фармакологічних дій F , компонентами якого $f_m \in F$ є бінарні змінні (0 – відсутня фармакологічна дія, 1 – присутня), а кожний стан D_i представляється i -ю вершиною гіперкуба.

Застосування ієрархічної кластеризації за критерієм мінімуму сумарному зв'язку (мінімальний розріз R) у просторі F забезпечує мінімум ризику прийняття неправильного рішення на етапі формування комплексу ЛП при синтезі дерева рішення S_D на етапі діагностики. Крім того, у роботі пропонується метод корекції порогів A і B у ВП, враховуючи помилки, які виникають на етапі призначення комплексу ЛП. Отримані залежності між α , β і мінімальним розрізом R : $\alpha = 0,5(1 - R_{ql})$, $\beta = 0,5(1 - R_{lq})$. Обчисленні в такий спосіб α і β задають пороги $A = (1 - \beta)/\alpha$, $B = \beta/(1 - \alpha)$ у ВП, що забезпечує врахування ризиків при призначенні комплексу ЛП у діагностичному ВП.

Виконана програмна реалізація системи і її тестування на реальних медичних даних з використанням навчальної вибірки з 400 пацієнтів.

Висновки. Розроблені методи побудови нового класу систем підтримки прийняття рішення при проведенні ДЛЗ на основі формалізації етапів проведення ЛДЗ при їхній комплексній оцінці, що дозволяє мінімізувати ризики лікарських помилок, підвищити вірогідність і обґрунтованість рішень. Архітектура програмного забезпечення системи дозволяє легко адаптуватися до різних предметних областей медицини.

Література:

1. Поворознюк А.И. Системы поддержки принятия решений в медицинской диагностике. Синтез структурированных моделей и решающих правил – Saarbrücken Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. KG, 2011. – 314 с.
2. Поворознюк О.А. Біотехнічна система призначення лікарських препаратів в дерматології. Автореферат дис. на здоб. вч. ступ. к. т. н.: спец. 05.11.17 "Біологічні та медичні прилади і системи" – Харків, 2010. – 21 с.

Панкратов В.А.

м.н.с. Інститут прикладного системного аналізу, м. Київ

ПОБУДОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОЦІО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ НА ОСНОВІ СИНТЕЗУ МЕТОДОЛОГІЙ ПЕРЕДБАЧЕННЯ ТА КОГНІТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Розвиток світової економіки в період до 2020 року відзначатиметься впливом ряду чинників і мегатрендів, що призведуть до істотних змін загальної картини світової економіки та модифікації форм її організації. Враховуючи місце України на зламі західноєвропейської та східноєвропейської християнської цивілізації, формування нової глобальної архітектури ставить Україну перед жорсткими геополітичними, геостратегічними та геоекономічними викликами, відповіді на які вона має знайти саме у період до 2020 року.

Задача розробки стратегії інноваційного розвитку соціо-економічних систем відноситься до класу слабоструктурованих завдань, в яких цілі, структура та умови відомі лише частково і характеризуються неточністю, неповнотою, невизначеністю, нечіткістю даних, що описують об'єкт [1]. На відміну від задач прийняття рішень з кількісними значеннями змінних і відносин між ними, які вирішуються методами і засобами теорії дослідження операцій, економетрики та іншими подібними методами, для вирішення слабоструктурованих завдань необхідні специфічні методи підтримки прийняття рішень.

При побудові стратегії інноваційного розвитку великих соціо-економічних систем на рівні мегаполісу, великого підприємства, регіону в багатьох країнах світу з високим статусом зарекомендувала себе методологія передбачення, яка дозволяє відповісти на питання «що буде, якщо ...?» і побудувати альтернативи науково обґрунтованих сценаріїв. Згідно з методологією передбачення, на останньому етапі процесу прийняття рішення ЛПР пропонуються 3-4 альтернативи сценаріїв, які, в загальному випадку, є складними слабоструктурованими проблемами. В даний час в рамках методології передбачення виконана формалізація ряду методів аналізу (SWOT-аналізу, методу аналізу ієрархій (МАІ) і його модифікації, методів Делфі, перехресного аналізу, морфологічного аналізу та ін.), які стали основою інструментарію побудови альтернатив сценаріїв.

Багатофакторна, багатопараметрична, різноманітна і слабо структурована інформація предметної області об'єкта дослідження, що використовується на різних етапах процесу передбачення, призводить до складнощів, пов'язаних з форматом подання знань, побудовою опитувальних форм, обробкою результатів і узгодженим управлінням процесом передбачення в цілому. Неформалізовані, неоднорідні і слабо структуровані дані з предметної області потребують єдиному структурному мові опису і єдиному форматі вистави. З метою ефектної реалізації системи доцільно в режимі on-line розробляти автоматизовані інструменти вилучення знань, узгодженого розподілу потоків даних, їх обробки, і кошти поглибленого аналізу досліджуваних предметних областей з урахуванням всіх необхідних факторів для досліджуваної проблеми.

Для обґрунтованої реалізації тої чи іншої альтернативи сценарію, що отримана на етапі розв'язання задачі передбачення, доцільно залучати когнітивне моделювання, яке дозволяє на підставі знань і досвіду побудувати причинно-наслідкові зв'язки, зрозуміти і проаналізувати поведінку складної системи і запропонувати замовнику науково обґрунтовану стратегію реалізації пріоритетного сценарію [2].

Залучаючи основний принцип системного аналізу - декомпозицію складної проблеми до формалізованого рівня, виконується процес когнітивного моделювання, який реалізується в інтерактивно-діалоговому режимі. Під когнітивним моделюванням розуміється рішення взаємопов'язаних проблем: побудова когнітивної моделі (карти), обґрунтування на кожному етапі моделювання стійкості за значенням і по збуренню, структурної стійкості, облік багатофакторних ризиків, невизначеностей різної природи.

Технологія когнітивного моделювання полягає в тому, щоб на основі когнітивних моделей визначати можливі й раціональні шляхи управління ситуацією з метою переходу від вихідних станів до бажаних. Перевагою когнітивної моделі є те, що вона дозволяє бачити як всю картину в цілому, так і деталі, інтегрувати логіку і фантазію, знання і досвід.

На цей час необхідно обґрунтовано провести виявлення пріоритетних галузей економіки України для представлення рекомендацій особам, що приймають рішення (ОПР). Для виявлення пріоритетних галузей економіки України до 2020 року спочатку було застосовано метод SWOT-аналізу.

Для цього на попередньому етапі було досліджено стан сучасної економіки України, а саме оцінка поточних можливостей, потреб та ресурсів країни, визначення інвестиційного потенціалу, виділення стратегічно важливих галузей сьогодні тощо. Також був розглянутий зовнішній вплив, а саме економічні тенденції, стратегії та інвестиційні мотивації світової економіки та, безпосередньо, України. За результатами виконаного SWOT-аналізу було виділено найбільш впливові фактори та встановлено зв'язки між ними. Одержані дані слугували вхідними параметрами для когнітивного моделювання. За допомогою методології когнітивного аналізу була побудована когнітивна карта системи та досліджена її стійкість. За знайденою стійкою когнітивною картою на основі реальних даних запропонована стратегія розвитку металургійної промисловості України з направленістю на композитні матеріали.

Література:

1. Pankratov V. The creation of strategy for innovation development of socio-economic systems// International Journal. «Information technologies&knowledge». ITNEA. SOFIA, v.3, №1. - 2013. –Р. 84-99
2. Згуровский М.З., Панкратов В.А Стратегия инновационного развития региона на основе синтеза методологий предвидения и когнитивного моделирования //Системні дослідження та інформаційні технології. №. –2014. - С.7-16.

Секція 3

Інноваційний розвиток економіки

Innovational development of economics

3.1. Інноваційна економіка і підприємництво

3.1. Innovative Economy and Business

Шинкарюк І.О.

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ВИЩА ОСВІТА У СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ

Соціально-економічний розвиток в Україні є одним з актуальних питань на сучасному етапі. Для того щоби дати оцінку результатам реформування сфери вищої освіти і визначити головні орієнтири розвитку, необхідно розглядати вищу освіту в контексті тих стратегічних задач, які ставляться перед економічним розвитком країни.

Національні інтереси у сфері надання освітніх послуг полягають у:

- виконанні покладених на освіту економічних функцій, які охоплюють набуття, розширення та безперервного оновлення знань;
- зростанні продуктивності праці та індивідуальних доходів працівника;
- забезпеченні ринку праці робочою силою відповідно до змін попиту на працю;
- наданні працівникам соціального захисту від безробіття.

Однак, за всіх історичних часів розвитку, економіка України, нажаль, не мала орієнтирів на інтереси і захист людини, хоча Конституцією – основним Законом України, це передбачено. Відсутність досвіду гуманістичних соціально-економічних перетворень всіх основ життєдіяльності суспільства підтверджується різким зменшенням чисельності населення, низькими доходами більшої частини наших громадян, ускладненнями диференціації регіонального розвитку і т. ін..

Цивілізоване суспільство базується на створенні добробуту його громадян, що відповідно буде відчутне у збільшені довіри громадян до влади. Добробут кожної особи складається з суспільних і приватних благ. Призначення суспільних благ відповідає задоволенням потреб публічних організацій відповідно до їх цілей, а щодо приватних благ, то вони створюються індивідуальними виробниками чи їх угрупованнями для задоволення потреб індивідів.

У випадку чистих приватних благ всі витрати на їх виробництво повністю несе продавець товару, а всі вигоди надаються безпосередньо споживачу. Ніякі витрати і вигоди не переносяться на любу третю особу, яка не бере участь в оферті. Тобто існування чистого приватного блага передбачає відсутність зовнішніх ефектів. Тому тільки окремі товари і ресурси у реальному світі можуть відповідати такому припущенню. У даному випадку вигоду від того, що якість і склад товарів однакові, отримують всі особи, а с додаванням

додаткового споживача вигода, яку отримують інші не знижується, то відповідно чисте приватне благо – є ідеальною формою.

Іншою протилежністю є чисті суспільні блага. Вони мають дві властивості – несуперництво і неподільність у споживанні. Несуперництво означає те, що додавання додаткового споживача не зменшує корисності інших. Умова рівного споживання суспільного блага усіма індивідами в свою чергу пов'язана з неподільністю блага, а також з наявністю зовнішніх ефектів.

Неподільність блага у споживанні означає, що індивід не може безпосередньо обирати обсяг споживання блага. Населення користується усім обсягом чистого суспільного блага, що надається на даній території.

Втручання держави необхідно за умови нездатності ринку забезпечити розміщення ресурсів у відповідності з індивідуальними уподобаннями, що передбачає витримування суверенітету споживача. Наявність позитивних і негативних зовнішніх ефектів – неможливість охопити у ринкових цінах повні суспільні витрати, що виникають у процесі виробництва і споживання товару – це одна з причин державного втручання в економіку. Якщо функції по наданню суспільних благ взяла на себе держава, то прийняття рішень про обсяг їх надання здійснюється за допомогою політичного механізму.

Не менш важливий аналіз добровільного (тобто без втручання держави) прийняття рішень про обсяг надання суспільних благ та місце суспільних благ у системі загальної економічної рівноваги. Як відомо, аналіз часткової рівноваги передбачає визначення функцій попиту і пропозиції та знаходження точки де обсяг попиту буде дорівнювати обсягу пропозиції. Функція попиту на суспільне благо, це залежність, яку отримує особа граничної вигоди (МВ – marginal benefit) від обсягу спожитого блага. Гранична вигода – це користь особи від споживання додаткової одиниці суспільного блага, яка визначена у грошових одиницях.

Емпірично спостерігається, що види нематеріальної діяльності, які пов'язані з науковими дослідженнями, освітою та послугами, мають тенденцію до того щоби займати більш значиме місце у національних та світових економіках. Частка таких видів діяльності у створенні ВВП, особливо у найбільш розвинутих в економічному плані країн, постійно росте.

Таким чином, нова соціально-економічна функція системи вищої освіти, а саме структурна систематизація процесу трансформації сервісної економіки у економіку знань, яка вимагає повного покриття суспільством витрат всіх сукупних освітніх послуг за місцем їх надання, передбачає імперативність повної комерціалізації діяльності вищих навчальних закладів та їх орієнтацію на платоспроможний попит.

Література:

1. Україна у вимірі економіки знань / за ред. В.М. Гейця. – К.: Основа, 2006. – 592 с.
2. Федулова Л.І. Тендеції розвитку інноваційної політики та її вплив на економічне зростання / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 2. – С. 63–82.

3. Длугопольський О.В. Особливості фінансування суспільних благ в епоху глобальних трансформацій: теоретичні та прикладні аспекти / О.В. Длугопольський // Механізм регулювання економіки.– 2011. – № 1. – С. 188–196.

Олійник Н.Р.

Державна установа «Інститут регіональних досліджень

ім. М.І. Долишнього НАН України», м. Львів

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Податкові системи різних країн світу формувалися під впливом різних економічних, політичних і соціальних умов. Перші спроби реалізації реформ щодо створення особливих умов оподаткування великих платників податків (далі – ВПП) були здійснені іноземними державами у 50-х р. ХХ ст. та мали на меті запровадження спеціального виду фіскального регулювання, контролю і звітності для підприємств, які оперують значними фінансовими ресурсами [1]. Починаючи з 1980-х рр. Міжнародний валютний фонд рекомендував усім країнам-учасницям, що опинилися на межі фінансової кризи, з метою зміцнення своїх податкових відомств та посилення фіскального регулювання діяльності ВПП у короткостроковій і середньостроковій перспективі, створити спеціалізовані відділи роботи з такими суб'єктами бізнесу [2]. Так, в Угорщині створення спеціалізованої інституції з обслуговування ВПП було реалізоване у межах комплексної програми податкової реформи всередині 1990-х рр.: на зміну організаційній структурі податкового відомства, заснованій на видах податків, прийшла функціональна модель; значно скоротилася кількість місцевих відділень по всій країні, а контроль за місцевими податками, який раніше здійснювало центральне управління, був переданий місцевим органам самоврядування [3].

Податкові відомства низки промислово розвинених країн (зокрема, Австралії, Франції, Нідерландів, Нової Зеландії, Великобританії та США) реорганізували свою діяльність відповідно до сегментів платників податків (зокрема, з врахуванням розміру платника податків) та беручи до уваги факт пов'язаності діяльності суб'єктів господарювання з різними податковими ризиками, що вимагає різних підходів до здійснення фіскального регулювання за дотриманням суб'єктами бізнесу податкових зобов'язань.

Критерії ідентифікації платників податків як великих у зарубіжних країнах відрізняються в залежності від податкової політики конкретної держави, однак найбільш поширеними серед них є розмір доходу від реалізації та сума сплачених податкових платежів до бюджету (такими ж критеріями ідентифікуються й ВПП в Україні). Водночас спільними критеріями визначення ВПП, крім названих вище, для країн-учасниць Організації економічного співробітництва та розвитку (зокрема, Австралії, Канади, Франції, Ірландії,

Норвегії, Нідерландів, Великобританії та США) є: вартість активів; приналежність до конкретного виду економічної діяльності; міжнародна господарська діяльність; чисельність найманих працівників.

У Російській федерації підприємство належить до категорії ВПП за показниками фінансово-економічної діяльності за будь-який рік з попередніх трьох років, не рахуючи останнього звітного року, і зберігає цей статус протягом трьох років, наступних за роком, в якому воно перестало відповідати встановленим критеріям. При цьому, при реорганізації ВПП підприємство (підприємства), що утворилося в результаті реорганізації, зберігає статус ВПП протягом трьох років, включаючи рік реорганізації.

Загалом, у більшості країн світу підрозділи з обслуговування ВПП є універсальними та здійснюють всі основні функції фіскального регулювання діяльності вказаних суб'єктів. Основною причиною їх створення є необхідність забезпечення стабільного акумулювання податкових надходжень до бюджету. У Бразилії спеціалізований підрозділ з обслуговування ВПП існує тільки для великих фінансових установ; у Греції та Канаді – займається тільки великими компаніями, які підлягають обов'язковому аудиту. У країнах Латинської Америки, зокрема Еквадорі, Мексиці та Уругваї, ВПП адмініструються центральним управлінням департаменту з обслуговування ВПП, який, також здійснює і податковий контроль діяльності вказаних суб'єктів [4, с. 83].

У розвинутих країнах світу працівниками спеціалізованих податкових органів з обслуговування ВПП є висококваліфіковані спеціалісти у сфері оподаткування, які володіють навиками щодо обробки значних масивів інформації, а також оперують нормами не лише податкового законодавства, але й законодавства, яке регламентує міжнародну фінансово-господарську діяльність, оскільки ВПП часто виступають транснаціональні корпорації. Зазначені фахівці, окрім функцій регулювання діяльності ВПП, уповноважені здійснювати контроль за повнотою та своєчасністю сплатою податків до бюджету, надавати консультативну допомогу суб'єктам господарювання з метою усунення податкових правопорушень у майбутньому.

Для обслуговування ВПП у розвинутих країнах впроваджуються нові ефективні механізми фіскального регулювання, спрямовані на попередження та виявлення фактів можливих зловживань. У Великій Британії, зокрема, широко використовується метод горизонтального моніторингу, умовою для впровадження якого на підприємстві є підписання заяви про контроль за податками, завдяки чому керівники компаній мають можливість контролювати власні податкові ризики [5, с. 83].

Література:

1. Large Taxpayer Units: Functions, Structure and Procedure / National Website of Income Tax Department of India. / [Electronic resource] // Accessmode: <http://www.incometaxindia.gov.in/archive/largetaxpayerunitexcise.doc>.
2. Меры по обеспечению более добросовестного исполнения налоговых обязательств крупными налогоплательщиками: анализ опыта различных стран [Электронный ресурс] / Под ред. К. Байер. – Вашингтон: МВФ, 2002. – Режим доступа: <<Http://eurorukh.org.ua/ua/internal-revenue-code/large-taxpayers/>.

3. Тімарцев О.Ю. Адміністрування великих платників податків: світовий досвід і Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vdnuet/econ/2010_4/Timarcev.pdf.
4. Лещух І.В. Податковий контроль великих платників податків: іноземний досвід та вітчизняна практика / І. В. Лещух // Облік і фінанси. – 2014. – № 1 (63). – С. 82-88.

Щурик М.В., д.е.н., проф.

Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького.

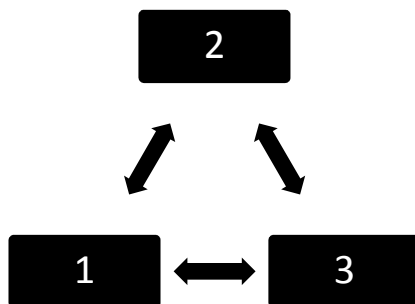
м. Івано-Франківськ

НАЙВАЖЛИВІШІ ПЕРЕДУМОВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОВАЦІЙ У ВІДЧИЗНЯНОМУ АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Перспективність успішного розвитку аграрного сектору України значною мірою залежить від імплементації у виробничий процес сучасних досягнень науки і техніки, новітніх технологій. Саме інновації в оглядовій перспективі забезпечуватимуть успішне вирішення суб'єктами господарювання економічних, екологічних і соціальних завдань, які нині знаходяться в стані пертаментного вирішення. Інновації зможуть каталізувати цей процес про що засвідчує досвід розвитку сільськогосподарського сектора економіки багатьох високорозвинутих країн. Завдяки інноваційним продуктам їм удалось значно покращити використання виробничого потенціалу, зокрема земельних ресурсів, збалансувати економічні потреби з вимогами онтологічних законів, зменшити темпи екологічного забруднення, а також забезпечити належний успішний соціальний захист селян та належний розвиток сільських територій. Таким чином значущість продуктів, які генеруються наукою для сільського господарства важко переоцінити. Зважаючи на значимість новацій, їх роль в процесі дальнішого розвитку вітчизняного аграрного сектора вітчизняні й зарубіжні вчені пропунують каталізувати їх імплементацію.

Дослідження науковців засвідчують, що запровадження новітніх досягнень науки і техніки в аграрному секторі України, незважаючи на їх значущість гальмується внаслідок дії багатьох причин. Передусім це стосується невизначеності, дезорієнтованості адекватних державних структур. Державна політика інноваційного розвитку характеризується непослідовністю, відсутністю чіткої концепції національних інноваційних пріоритетів і системного підходу до розвитку інноваційної діяльності [1,с.118]. Інакше кажучи на найвищому державному рівні не усвідомлюють критичну необхідність організовувати і забезпечувати розвиток аграрного сектора, використовуючи при цьому надбання науки, інтелектуальну компоненту, нову економічну модель, яка слугуватиме підґрунтям переходу від екстенсивного до інтенсивного методів ведення відтворювальних процесів у сільськогосподарському виробництві.

Аналіз імплементації новацій дає можливість стверджувати, що це не є механічний, безсистемний, разовий захід. Новація, як правило є продукт інтелектуальної праці, котрий генерується й реалізується в якості товару. В свою чергу ринкові відносини передбачають реалізацію товару через продаж – купівлю. Крім того імплементація новацій потребує участі в цьому процесі впроваджувальної ланки. Система інноваційного забезпечення сільськогосподарських підприємств передбачає поряд із науковими організаціями, які виробляють інноваційну продукцію наявність певної впроваджувальної ланки. Йдеться про центри інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств [2]. Імплементація новацій буде успішною за умови поєднання трьох найважливіших складових (рис.1).

- 1 Продуценти інновацій.
- 2 Апробувачі й реалізатори новацій.
- 3 Споживчі інновацій.

Рис. 1. Складові інноваційного процесу

Перша складова, що забезпечує генезу новітніх досягнень науки і техніки в цьому ланцюгу є найбільш важливою і цінною. Роль і значимість її найбільш повно виросла в умовах VI і VII укладів суспільного розвитку. Мова йде про знання й «інтелектуальний капітал». Йдеться про знання, інтелект, підвищення ролі науки, котра каталізує поступ у розвитку, змінює основи цінностей світосприйняття. Він охоплює знання, якими володіють працівники; електронну мережу, яка дозволяє корпорації реагувати на зміни ринкової ситуації швидше ніж конкуренти; партнерство компанії та клієнта, яке дозволяє зміцнювати зв'язки між ними і залучати покупця [3, с.39].

Дослідження засвідчують, що розробка інновацій в аграрному секторі, на відміну від інших сфер національної економіки має певні особливості, які слід враховувати при їх генезі. До них відносяться: взаємозв'язок виробничих процесів і природних біологічних процесів; сезонність виробництва, що впливає на ефективність використання виробничих ресурсів, у тому числі інвестиційних.

Аналіз засвідчує що однією з найважливіших умов реалізації першого етапу в наведеному трикутнику інноваційного процесу слугує фінансування, в якому особлива роль відводиться державі, котра повинна розробити політику інноваційного процесу, який би органічно поєднював усі три його складові. Разом з тим, дослідження переконують, що у вітчизняному аграрному процесі адекватні державні структури не усвідомлюють важливість і значущість цієї

синтенції. Нині державна політика щодо розвитку аграрного сектора, ґрунтуючись в основному на ідеологічній основі неокласичної теорії ринкової рівноваги, поза увагою залишає економіку знань, ігноруючи при цьому роль НТП, який на сучасному етапі є основним фактором економічного росту [4, с.100].

Низький рівень імплементації досягнень науки в АПК певною мірою унеможливорює успішну діяльність апробовачів і реалізаторів новацій. Найважливішими причинами, котрі гальмують цей процес є: по-перше, відсутність апробаційних полігонів; по-друге, низький рівень фінансування впроваджувальної ланки; по-третє, нестача кваліфікованих кадрів; по-четверте, недостатня ефективність реклами; по-п'яте, відсутність попиту на продукти вітчизняних наукових інституцій. Звісно, що існують також і інші причини (передумови) котрі гальмують успішну роботу в інноваційному процесі, які нами віднесено до другої групи.

Однак, а ми в цьому глибоко переконані, що унеможливорює імплементаційний процес у вітчизняному аграрному секторі індиферентність до новацій безпосередніх виробників сільськогосподарської продукції. Утворився штучний розрив у русі товару від виробника до споживача. Дослідження засвідчують, що він утворився завдяки: по-перше, діючими ножицями цін на продукцію сільського господарства й товари інноваційного призначення; по-друге, деструктивними організаціями сільськогосподарських агроформувань; по-третє, значною мірою відсутністю попиту суб'єктів господарювання АПК на продукти інноватики; по-четверте, розривом взаємозв'язку між продуцентами сільськогосподарської продукції (агropідприємствами, господарствами селян) і науковими інституціями (вишами, середніми спеціальними закладами, школами, що готують кадри масових професій).

Успішна імплантация новацій у вітчизняному аграрному секторі стане можливою завдяки вирішенню наступних завдань: створення адекватної, стимулюючої до інновацій аграрної державної (регіональної) політики; поліпшення інноваційного клімату; фінансовому забезпеченню науково-дослідних інститутів, якими генеруються наукові дослідження та інноваційні продукти, що виготовляються ними; створенню умов по розширенню апробації й реалізації наукових продуктів; організаційній перебудові, диверсифікації сільськогосподарських агроформувань, які би забезпечували свою діяльність із використанням інноваційних продуктів; відновлення органічного взаємозв'язку між трьома ланками інноваційного процесу.

Література:

1. Білосор Л.В. Інноваційна продукція в аграрній сфері ідентифікація, створення та використання / Л. Білосор // Економіка АПК. – 2012. - № 10. – С. 114-119.
2. Володін С.А. Наукові основи інноваційного провайдингу на прикладі наукоємкої сфери АПК / С. Володін. – К.: Дія, 2006. – 112 с.
3. Логачев В. Интеллектуальный капитал с позиции теории трудовой стоимости / В. Логачев, Е. Жернов // Економист. – 2006. - № 9. – С. 36 – 41.

4. Тивончук С.О. Організаційно-економічний організм активізації інноваційного розвитку агропродовольчого комплексу / С. Тивончук // Економіка АПК. – 2013. - № 7. – С. 98 – 105.

Дзюба Т.А., здобувач,

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

За сучасних умов господарювання перед вітчизняними промисловими підприємствами постає проблема функціонування у середовищі високої конкуренції, що зумовлює необхідність якісних перетворень в усіх напрямках діяльності підприємства та здатності формувати його конкурентні переваги. Рушійною силою, що спроможна забезпечити високу конкурентоспроможність підприємства, підвищення ефективності виробництва та якості продукції, є його забезпеченість належним рівнем інвестиційного потенціалу. Разом з тим, ефективність формування, нарощування та використання інвестиційного потенціалу залежить від спроможності підприємства до інноваційних змін та перетворень. Саме підвищення інвестиційного потенціалу підприємства на інноваційних засадах є пріоритетним для забезпечення його сталого економічного зростання.

Суттєві труднощі, з якими останнім часом стикаються вітчизняні промислові підприємства, як ніколи підкреслюють необхідність інноваційного розвитку. На сучасному етапі серед головних цілей можна виділити технологічне переобладнання і структурну перебудову виробництва з метою нарощування випуску товарів, конкурентоспроможних на світовому і внутрішньому ринках, та збільшення експортного потенціалу за рахунок наукомістких галузей виробництва, зменшення залежності українських підприємств від імпорту. Особливого значення для підвищення ефективності виробництва в сучасних умовах набувають підвищення якості й технічного рівня продукції, постійне відновлення її асортименту, розробка нових виробів.

Разом з тим, більшість дослідників у своїх працях[1; 2; 3, с. 49; 4] доходять висновку, що основною причиною, яка стримує інноваційну активність підприємств, є дефіцит власних коштів, відсутність коштів у замовника продукції, високі кредитні ставки банків, великі витрати, недосконалість законодавчої бази з питань інноваційної діяльності, відсутність належного платоспроможного попиту на продукцію та високий економічний ризик. Тому за ринкових відносин важливого значення набуває вибір оптимальної структури джерел фінансування інноваційного розвитку підприємств.

Існуючий механізм здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності для промислових підприємств України не відповідає сучасним вимогам за рахунок невідповідності джерел фінансування за обсягом, тому з урахуванням складної політичної ситуації, необхідно створити умови для залучення сторонніх

інвесторів, що дозволить залучати необхідні кошти для здійснення нових інвестиційних проектів і тим самим дозволить підвищити інвестиційний потенціал [5, с. 124-126]. Обмеження на залучення інвестицій у вітчизняні промислові підприємства також викликано відсутністю єдиного закону, який визначає усі аспекти єдиного процесу інноваційно-інвестиційної діяльності.

Неабияку роль у цьому процесі повинна відігравати держава, яка використовуючи певні механізми, має забезпечити умови для сталого функціонування та розвитку вітчизняних підприємств насамперед через створення позитивного інвестиційного клімату внаслідок поліпшення загального міжнародного іміджу країни. Однак, деякі кроки у цьому напрямку зроблені: держава створює пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках; розроблено ряд законів, які сприяють активізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств.

Підвищення інвестиційного потенціалу підприємства на інноваційний засадах має відбуватись шляхом: визначення пріоритетів у науковому та технічному розвитку підприємства; формування системи організаційно-інформаційних заходів та фінансової підтримки інноваційної діяльності; розробки стратегічної програми розвитку підприємства; формування принципів та методів інвестиційної підтримки; вибір джерел інвестиційної підтримки інновацій; оцінки відповідності інноваційно-інвестиційної діяльності встановленим пріоритетам.

В зв'язку з обмеженістю джерел інвестування інноваційної діяльності підприємств, варто відзначити надзвичайну важливість коштів самих підприємств та подальшого розвитку венчурного фінансування інноваційної діяльності підприємств.

Таким чином, саме високий рівень інноваційно-інвестиційної активності промислових підприємств може створити усі умови для їх забезпеченості належним рівнем інвестиційного потенціалу.

Література:

1. Даций О.І. Фінансове забезпечення інновацій в агропромисловому комплексі України / О.І. Даций // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2011. – № 1. – С. 64–69.
2. Жидяк О.Р. Інноваційний розвиток підприємств аграрної сфери: регіональний аспект / О.Р. Жидяк // Економіка: реалії часу. – 2012. – № 2 (3). – С. 165–167.
3. Економіка та управління АПК : зб. наук.праць / Білоцерків. нац. аграр. ун-т. – Біла Церква, 2012. – Вип. 7 (93). – 142 с.
4. Курган О.Г. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку як фактор підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств / О.Г. Курган // Стратегии развития Украины в глобальной среде : междунар. науч.-практ.конф., 7–9 ноября 2008 г.: тезисы докладов. – Симферополь: ЦРОНИ, 2008. – С. 148–150
5. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність: [навч. посіб.] / П. П. Микитюк, Б.Г. Сенів. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ СТАРТ-АПІВ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ШУМПЕТЕРА

В останні десятиліття все більша увага економічних досліджень приділяється інноваціям як ключовому фактору довгострокового економічного розвитку. Інноваційні старт-ап компанії, які виникли в кінці 1990-х років, зараз широко підтримуються країнами з розвиненими інноваційними системами, що свідчить *про значущість старт-апів не лише у створенні нових робочих місць, а також у розвитку інновацій та нових технологій.*

Перші економічні дослідження інновацій пов'язують з роботами Йозефа Шумпетера (1883–1950 рр.), який вважається засновником теорії інноваційного розвитку і головною постаттю серед прибічників інноваційних теорій економічного розвитку. На думку, Шумпетера, справжньою рушійною силою, яка забезпечує країні економічне зростання, є «підприємці-інноватори», які втілюють «нові комбінації факторів виробництва», тобто здійснюють інновації [1, с. 83]. Він першим ввів у науковий обіг термін «нова комбінація факторів виробництва» (інновація), що означає виробляти інші речі або ті самі речі, але іншим методом, комбінуючи матеріали по-різному [1, с. 75]. Вчений виділяє 5 типів «нових комбінацій факторів виробництва», спільним для яких є елемент «новизни»:

- запровадження нового товару, досі незнайомого споживачам чи нової якості товару;
- запровадження нового методу виробництва, ще не випробуваного на практиці у відповідній галузі виробництва;
- відкриття нового ринку, на який конкретна галузь національного виробництва ще не виходила, незалежно від того чи існував цей ринок раніше;
- відкриття нового джерела постачання сировини чи напівфабрикатів, не залежно від того чи існувало це джерело раніше чи його щойно створили;
- реорганізувати якої-небудь галузі промисловості, наприклад створення монопольного положення чи підлив монопольного положення.

Шумпетер заявляє, що на практиці, нові компанії загалом не з'являються зі старих, а починають працювати поруч із ними [1, с. 75]. Вчений наголошує, що можливість втілювати нові комбінації є особливою функцією й перевагою менш численної групи людей. Тому, на його думку, «підприємець-інноватор» має володіти такими рисами характеру як: розвинена інтуїція, ініціативність, авторитетність, здатність передбачати розвиток подій, здібність схопити суть речей і відкинути другорядне без усвідомлення принципів відбору [1, с. 83, 92]. Шумпетер також звертає увагу на те, що підприємця-інноватора, який вносить якісь елементи новизни та виходить за межі зведеного порядку та шаблону, не завжди розуміють і реакція соціального оточення може виявитися в засудженні новатора або в створенні політичних або правових перепон для його діяльності

[1, с. 93]. Шумпетер наполягає на тому, що фінансування для створення «нових комбінацій факторів виробництва» є вкрай необхідним. На його думку, функція кредиту саме полягає в можливості втілювати нові комбінації факторів виробництва, а кредит надається категорією індивідів, яку він називає «капіталістами» [1, с. 78]. Капітал, який підприємець мусить мати до того, як почне задумуватися про конкретні блага, які йому слід придбати, Шумпетер називає «фондом», з якого підприємець може оплачувати товари виробничого призначення [1, с. 120]. Тому, при дослідженні проблеми створення та розвитку інноваційних стартапів необхідно спиратися на наступні твердження:

1. Інноваційні компанії працюють в умовах невизначеності, тому результати їх діяльності не можуть чітко бути передбаченими, тому існують певні ризики.

2. Власник інноваційного стартапу має бути лідером, а також вміти ризикувати, вірити в свою ідею та долати перешкоди на шляху до її здійснення.

3. Інноваційні стартап компанії потребують фінансової підтримки, яка може бути отримана через кредити в банку або залучення додаткового капіталу (наприклад, Бізнес-Ангелів, власників венчурного капіталу).

4. Не останню роль у сприянні розвитку інноваційних стартапів відіграє держава, зокрема: здійснює правове регулювання, надає фінансову підтримку за допомогою широкого спектру інструментів (гранти, субсидії, кредити, юридичні послуги, навчання та підвищення кваліфікації працівників і підприємців).

Але, враховуючи обмежені фінансові ресурси України, слушною є думка академіка НАН України Гейця В.М., що формування нових організацій інноваційного типу, а також підтримка інноваційного розвитку, в першу чергу, має відбуватися за рахунок збільшення фінансування інноваційної діяльності з боку підприємців, зокрема, шляхом розширення можливостей для залучення фінансових ресурсів венчурного характеру [2, с. 14].

Отже, за сучасних умов теорія економічного розвитку Шумпетера зберігає свою актуальність, обґрунтовуючи появу і розвиток малих інноваційних компаній, зокрема, стартапів. Створення умов для організації таких інноваційних компаній в Україні потребує: формування відповідного понятійно-категоріального апарату, започаткування механізмів державної підтримки стартапів з врахуванням, з одного боку, кращих практик інноваційно розвинених країн, з іншого - реальні можливості України.

Література:

1. Шумпетер Йозеф А. Теорія економічного розвитку [Текст]: дослідж. прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та екон. циклу / Йозеф А. Шумпетер; пер. [з англ.] Василя Старка. - К.: Києво-Могилянська академія, 2011. - 242 с.
2. *Гейць В.М. Бар'єри на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі та можливості їх подолання / В. М. Гейць // Економіка України. - 2015. - № 1. - С. 4-25.*

Даруга І.А., аспірант

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана», м. Київ

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ОЗНАКА СУЧАСНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Сучасними вченими економіка XXI ст. трактується як економіка знань, рушійними силами зростання та розвитку якої визначаються інновації, новітні технології, знання, інтелектуальний капітал та ефективне використання людського потенціалу. Економічна наука, ставлячи перед собою завдання визначення оптимальних шляхів задоволення індивідуальних та суспільних потреб, зводячи до мінімуму суперечності між ними, все більше набуває соціального характеру.

Феноменом сучасної світової економіки є те, що теперішнє економічне зростання відбувається на основі такого економічного розвитку, за якого темпи зростання виробництва значно переважають темпи зростання населення, а людина та її схильність до інновацій стає основним джерелом інноваційного розвитку, відповідно людиноцентричні теорії в економіці набувають все більшого розповсюдження.

Соціалізацію економіки варто розглядати як процес проникнення у сфери економічної й позаекономічної діяльності таких відносин, що сприяють поліпшенню добробуту населення та підвищенню рівня життя членів суспільства, через формування умов до розкриття й реалізації внутрішнього потенціалу людини, її знань, вмінь та навичок. Соціалізація економіки, на думку багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, є закономірністю суспільногрозвитку.

Аналіз джерел економічного розвитку в різних країнах дозволяє стверджувати, що наявність природних ресурсів не є обов'язковою ознакою розвинутої економіки, часто країни бідні на корисні копалини та інші природні ресурси є більш розвинутими, ніж ті в яких природних ресурсів достатньо для забезпечення внутрішніх і не тільки потреб. Особливе місце в структурі природних ресурсів займають люди, оскільки ефективне використання людських ресурсів може стати основою розвитку країни в цілому, наприклад, як це було в азійських державах.

Основним чинником сучасного економічного розвитку беззаперечно визначаються інновації. Інновації – це нові знання, які використовуються для збільшення додаткової вартості при створенні нових товарів, для розробки нових методів та прийомів виробництва або для зниження виробничих витрат. Інновації, що часто ототожнюються з технічним прогресом, генерують розвиток, збільшують промисловий потенціал країни, за незмінним обсягом залучених ресурсів, а за рахунок зміни технології виробництва, породжують інтенсивне зростання економіки, – головне, що лише людина наділена схильністю до інновацій і здатна їх створювати та впроваджувати в усі підсистеми

суспільства, що підвищує роль соціальної сфери та пояснює динамізацію процесів соціалізації економіки в цілому.

В умовах прямої залежності темпів економічного розвитку та зростання від інноватизації економіки, саме ефективне використання інтелектуального потенціалу країни, зокрема інтелекту людини та накопичених суспільством знань, здатне забезпечити прискорений розвиток та економічне зростання як розвинутим країнам, так і тим, що розвиваються. Науково-технічний прогрес, наразі, як прямо, так і опосередковано впливає на процеси соціалізації людини та суспільства в цілому, — це викликає підвищений інтерес вчених до цієї сфери досліджень.

Вплив інноваційної діяльності на соціалізацію економіки варто аналізувати у розрізі основних складових: трансформація економічних відносин; перерозподільчі відносини; характер праці [5, с.100].

Економіки країн, що знаходяться на різних етапах економічного розвитку, стикаються з загостренням проблем соціального характеру, які традиційні наукові підходи, обмежені суто економічними обґрунтуваннями, пояснити та вирішити не можуть, що й зумовлює актуальність дослідження процесу соціалізації економіки.

В сучасних важких економічних умовах, в більшості країн скорочуються соціальні гарантії для населення, відбувається трансформація соціальних функцій держави, яка делегує свої зобов'язання соціальним інститутам і недостатньо контролює виконання ними нових функцій - все це може негативно відобразитися на динаміці економічного розвитку, оскільки існує неспростовна залежність між розвитком соціальної сфери та збільшенням інноваційної активності членів суспільства. Отже, в країнах, економічний розвиток яких визначається як інноваційний, має відбуватися процес динамізації процесів соціалізації людини, суспільства та економіки.

Література:

1. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика [Текст]: монографія / Ю.К. Зайцев. – К.: КНЕУ, 2002. – 188 с.
2. Скороход І.П. Теоретичні аспекти економічної соціалізації економіки / І.П. Скороход // Вісник ОНУ ім. І.І.Мечникова. – 2012. – Т. 17, № 1(6). – С.110-116.
3. Спенс М. Следующая конвергенция: будущее экономическоно роста в мире, живущем на разных скоростях [Текст] / пер. с англ. А.Калинина; под ред. О.Филаточевой. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2013. – 336 с.
4. Шутаева Е.А. Социализация экономики как одна из ключевых составляющих мировой экономической трансформации / Е.А.Шутаева // Ученые записки ТНУ им. В.И. Вернадского. – 2014. – Т. 27 (66), № 1. – С.186-194. – (Серия «Экономика и управление»).
5. Ящишина І.В. Соціалізація інноваційного розвитку економіки як об'єкт наукового дослідження / І.В.Ящишина // Наука та наукознавство. – 2010. – № 2. – С. 90-102.

Пасічник Ю.В., д.е.н., професор

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Для нинішніх реалій України, яка перебуває на трансформаційному етапі суспільних відносин, завдання прискореного розвитку є надзвичайно актуальним.

Протягом всього періоду незалежності в Україні так і не створена економічна модель, яка орієнтована на високі технології. Навпаки, практично зникли цілі галузі, які були конкурентоспроможними в 90-х рр. ХХ ст. – побутової електроніки, електротоварів, суднобудування, швейна промисловість.

Як свідчать факти інноваційна деградація України продовжується. Так, якщо в 2009 р. серед 134 країн, які надали відповідні дані, Україна знаходилась на 32 місці, то вже в 2014 р. – 63 місце, згідно Глобального інноваційного індексу (The Global Innovation Index - 2014) [1].

Про важливість інноваційного розвитку регіонів у загальному економічному зростанні країни свідчить досвід зарубіжних країн.

Так, починаючи з середини 90-х рр. регіональні програми технологічного розвитку, а потім і регіональні інноваційні стратегії стали важливими інструментами інноваційного розвитку Європейських регіонів. Наприклад, в іспанських регіонах Кастилії і Леоні у 1997 р. було розроблену програму технологічного розвитку [2].

В Болгарії особливо важливим для інноваційного розвитку регіонів визнане питання інноваційної культури. Регіональними інноваційними програмами було передбачено низку заходів щодо стимулювання інноваційно орієнтованого мислення підприємців, споживачів і громадян. Інформаційні дні, наради у невеликих колах, семінари, громадські консультації, листівки і бюлетені були визнані найбільш ефективними засобами комунікацій і формування в регіоні творчого потенціалу [3, с. 1].

Міністерство праці США та Адміністрація зайнятості і підготовки кадрів у 2006 р. ініціювали широкомасштабну державну програму використання інновацій в регіональному економічному розвитку. Метою цієї програми було створення сприятливих умов для інновацій у регіонах, інноваційний розвиток регіонів з урахуванням економічних кадрових ресурсів, а також продемонструвати, що розвиток таланту може керувати економічними трансформаціями у регіональній економіці на всій території Сполучених Штатів. У цій програмі взяли участь 13 регіонів, кожен з яких протягом трирічного періоду отримав 15 млн. дол. США для створення регіональних партнерств та інвестування коштів у розвиток людського капіталу [4].

Отже, в країнах світу, які бажають забезпечити динамічне зростання, формують регіональні інвестиційні програми. Нині в Україні відбуваються складні трансформаційні суспільні процеси, зокрема і негативного плану, для подолання яких передбачено реалізацію низки реформ. Серед цих завдань

вагоме значення для інноваційного розвитку має фінансове забезпечення, яке пропонується реалізувати так (рис. 1).

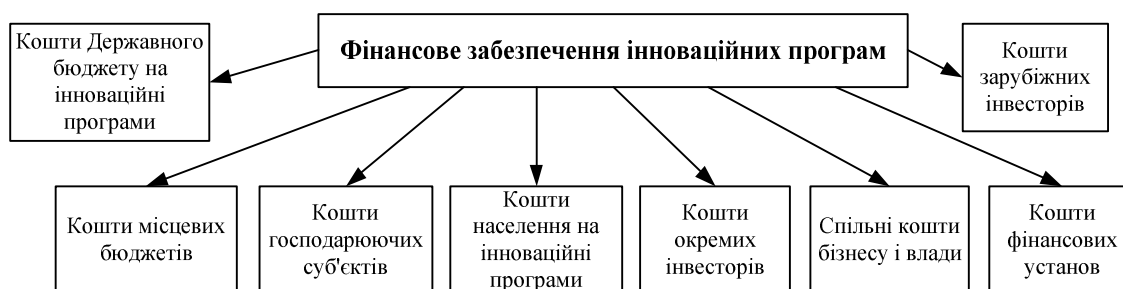

Рис.1 Фінансові ресурси інноваційних програм регіонального рівня.

Нині в населення України, бізнесових структурах, бюджетах всіх рівнів тощо зосереджені достатні ресурси для реалізації місцевих інноваційних програм і завдання місцевих органів влади виявити можливі напрями вкладання цих коштів та організації інноваційного процесу.

Література:

1. Україна 63 в рейтингу інновацій. – Galnet 21 липня 2014 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://galnet.org/newsticker/172696>
2. Antón M. Innovation management implementation: real cases in Castilyay León, Spain / M. Antón, A. Sandovar. – Режим доступу : <http://www.in3.dem.ist.utl.pt/downloads/cur2000/posters/pos059.pdf>
3. Regional Innovation Strategy for the South West region of Bulgaria. – Режим доступу : <http://www.innovatingregions.org/download/RIS%20South%20West%20Bulgaria%20Executive%20Summary.pdf>
4. Workforce Innovation in Regional Economic Development Background. – Режим доступу : http://www.doleta.gov/wired/files/WIRED_overview.pdf

Маниліч М.І., к.е.н., доцент,

м. Чернівці, ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

Лихолет С.І., ст. викладач,

м. Київ, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Обравши шлях євроінтеграції Україна спроможна здійснювати формування стратегічних напрямів впровадження трансферу технологій у промисловому секторі відповідно до рекомендованих Європейською Комісією

п'яти основних напрямів діяльності, якими керуються усі європейські держави – члени ЄС: зайнятість; дослідження і інновації; зміна клімату і енергетика; освіта; боротьба з бідністю.

В Угоді про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом щодо співробітництва в сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій закріплене наступне [1]:

1. Сторони зміцнюють своє співробітництво у сфері технічного регулювання, стандартизації, ринкового нагляду, акредитації та робіт з оцінки відповідності з метою поглиблення взаєморозуміння відповідних систем та спрощення доступу до відповідних ринків.

Із цією метою вони можуть започатковувати діалог з нормативно-правових питань як на горизонтальному, так і галузевому рівнях.

2. Під час співробітництва Сторони сприяють ініціативам, які можуть характеризуватись наступними положеннями:

а) посилення співробітництва з нормативно-правових питань шляхом обміну інформацією, досвідом і даними; наукове й технічне співробітництво з метою покращення якості їхніх технічних регламентів, стандартів, тестування, ринкового нагляду та акредитації, при цьому забезпечуючи ефективне використання нормативно-правових ресурсів;

б) стимулювання та заохочування співробітництва між їхніми відповідними організаціями, як державними, так і приватними, відповідальними за метрологічну діяльність, стандартизацію, тестування, ринковий нагляд, сертифікацію та акредитацію.

с) сприяння розвитку якісної інфраструктури систем стандартизації, метрології, акредитації, оцінки відповідності та ринкового нагляду в Україні.

Практична реалізація цих напрямів та заходів буде сприяти послідовному переходу від першого до другого етапу модернізації національного господарства.

Промисловий сектор національної економіки є одним з головних об'єктів масштабного організаційно-економічного реформування протягом двох десятиліть становлення державності України та її економіки.

Об'єктивно це пов'язано з традиційно провідною роллю промислового виробництва, зумовленою його значною питомою вагою в основних фондах, чисельності зайнятих, реалізованій продукції й експорті.

Здійснювана ринкова модель модернізаційних трансформацій, заснована на ідеях приватизації, лібералізації та зовнішньоекономічної відкритості, істотно вплинула на найважливіші характеристики і тенденції функціонування й розвитку національної економіки в цілому та її промислового сектору зокрема.

В українській науці ідеї про нову якість промислової політики в Україні розвинені стосовно майбутнього етапу системної модернізації національної економіки на основі трансферу технологій, що максимально враховує світові промислові тенденції та внутрішню специфіку завдань і можливостей. Він відмічений активізацією процесів кардинальних геополітичних і світогосподарських трансформацій.

На новому етапі модернізації завдяки трансферу технологій основними завданнями в промисловості стають [2]:

- модернізація існуючих і створення нових робочих місць з конкурентоспроможним рівнем устаткування й оплати праці;
- підвищення питомої ваги технологій п'ятого і шостого укладів;
- забезпечення товарного наповнення внутрішнього ринку високоякісною промисловою продукцією власного виробництва;
- розвиток експортного потенціалу і зміцнення позицій національних товаровиробників на міжнародних ринках.

Їх вирішення підвищить національну конкурентоспроможність і економічну безпеку держави, створить реальні умови для стійкого соціально-економічного розвитку України на довгострокову перспективу.

При виборі можливих варіантів вирішення проблеми розвитку промисловості в Україні на основі трансферу технологій необхідно враховувати чинники, зумовлені провідними тенденціями сучасних геополітичних, інтеграційних і конкурентних трансформацій.

З ними пов'язані такі виклики (обмеження) глобального характеру, як зростання дефіциту ресурсів розвитку, насамперед енергетичних, непоновлюваних і екологічно безпечних, критичне порушення відтворювального балансу в системі «природа – економіка – людина», поглиблення цивілізаційного і соціокультурного протистояння на міжнародному, регіональному й локальному рівнях.

Література:

1. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Урядовий портал. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248387631.
2. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О.М. Алимов, О.І. Амоша та ін. ; за заг. ред. В.І. Ляшенка ; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – 798 с.

Вершигора Ю.З., аспірант

Вершигора В.Г., к.ф.-м.н., доцент, декан факультету КСІТ

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ФУНКЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Фондовий ринок (або ринок цінних паперів) – це сукупність відносин фінансового ринку, які зв'язані з випуском і обігом цінних паперів, а також форми та методи такого обігу. Крім цього дане поняття включає в себе систему інститутів та економічних механізмів, які обслуговують кругообіг цінних паперів. Так як на цьому ринку циркулює специфічний товар – цінні папери, то він особливо виділяється в структурі ринкової економіки. Головною відмінністю ринку цінних паперів від будь-якого іншого ринку є те, що він

служить формуванню грошового капіталу, який в майбутньому буде використаний для інвестицій у виробництво реального товару або для примноження початкового капіталу[1].

Ринкова економіка будь-якої країни передбачає формування та вільного функціонування трьох ринків: ринку товарів, ринку ресурсів та ринку фінансів. Ці ринки взаємоз'язані. Їх з'язок складний та багатогранний. В період централізованого управління економікою функціонував лише ринок товарів, а матеріальні, трудові та фінансові ресурси були в юрисдикції державного перерозподілу. В період ринкової економіки розвиток фінансового ринку, який покликаний стимулювати виробництво, набуває великого значення, адже здійснення любого проекту чи ідеї неможливе без фінансової підтримки. Такою підтримкою може виступати самофінансування, прямі позики в банківській системі або залучення грошових коштів приватних осіб і організацій шляхом випуску і продажу цінних паперів на фондовому ринку. Володар грошових коштів також має багато варіантів їх розміщення, а саме: відкрити власну справу, відкрити в банку депозит або купити цінні папери. Якщо банк пропонує високу депозитну ставку по вкладах, то максимальний потік коштів акумулюватиметься саме в банках, а значить суттєво зменшується інвестиційна можливість, що приводить до зменшення попиту на цінні папери. Такі кроки ведуть до зменшення курсової вартості цінних паперів, а надмірне її падіння супроводжується, як правило, зменшенням інвестиційного попиту. На думку авторів [2], саме взаємозв'язок між процентними депозитними ставками та курсовою вартістю цінних паперів носить фундаментальний характер і лежить в основі механізмів грошового ринку. Ринок цінних паперів необхідно розглядати як спосіб задоволення попиту інвестицій, з одного боку, та спосіб реалізації економічних інтересів населення, з другого боку.

Фінансова глобалізація, яка спостерігається на сучасному етапі, ставить нові вимоги до методів регулювання та організації ринків цінних паперів, вимагає оптимізації технологій торгівлі цінними паперами та інтеграції ринків країни до загальносвітових тенденцій розвитку ринків цінних паперів. Недостатня присутність іноземних учасників на національному ринку цінних паперів і низька активність вітчизняних суб'єктів на зарубіжних торговельних майданчиках свідчать про повільну адаптацію нашого ринку цінних паперів до системи світового фондового ринку. Саме загальним тенденціям та проблемним аспектам функціонування фондових ринків на національному та глобальному рівнях, можливості інтеграції вітчизняного фондового ринку до світового ринку цінних паперів широко висвітлені в сучасній науковій літературі, зокрема, їм приділено увагу в працях провідних українських вчених - В. Павлова, З. Ватаманюка, Г. Калача, А. Загородного, З. Луцишин, О. Мозгового, В. Шелудько В. Пасічника, та інших. При посиленій залежності національної економіки від загальносвітових тенденцій господарського розвитку виникає необхідність розробки комплексу заходів щодо органічної інтеграції України до світових фінансових ринків, що вимагає оцінки сучасного стану включення вітчизняного фондового ринку до системи міжнародних операцій з цінними паперами.

Головною функцією ринку цінних паперів є акумулювання коштів держави, організацій, підприємств та громадян і перерозподіл їх в різні економіко-господарські сфери. Ця функція забезпечує одержання галузями сільського господарства, підприємств та торгівлі необхідними для їх розвитку коштами, а населення отримує додаткові надходження у вигляді дивідендів. В зв'язку з цим виникає правомірна пропозиція про розширення переліку цінних паперів, в які можуть інвестувати також страхові та пенсійні фонди.

Ринок цінних паперів – це той лакмусовий папірець, який відображає економічні та соціальні взаємовідносини між емітентами та інвесторами в період купівлі та продажу цінних паперів. Він є частиною фінансового ринку, який складається з коротко-, середньо- та довгострокових ссуд, що носять характер боргових зобов'язань. Механізм роботи цього ринку надзвичайно складний.

Фондовий ринок є частиною фінансового ринку та інфраструктурним елементом державної економічної політики. Він дає змогу вирішувати проблеми макроекономічного характеру, зокрема такі як: акумуляція вільних грошових засобів та перерозподіл їх в такі сегменти економіки, які в даний момент часу мають максимальні потреби в інвестиціях, перетворення вільних грошових коштів населення та господарюючих суб'єктів в інвестиційні ресурси, активізація інвестиційних процесів економіки та перетворення приватної власності великої кількості ринкових агентів в капітал, який приносить певний дохід.

Література:

1. Жуков Є.Ф. Ринок цінних паперів: підручник для студентів вузів, що навчаються за економічними спеціальностями./ Під ред.. Є.Ф.Жукова – 2-е видання, перероб. і доп.- М.: ЮНІТІ_ДАНА, 2006. – 406с.
2. Волхова Л.Основні індекатори фондового ринку та їх економіко-статистичне моделювання/ Л. Волхова. О. Євсеєнко // Ринок цінних паперів України. - 2005.-№ 5-6. - С. 3 - 8.

Гончарук Я. М., к. е. н. доцент

Заст. зав. кафедри фінансів ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

Юлик А. магістрант

Український вільний університет, м. Мюнхен

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У ЖКГ

Учасники економічного процесу у ЖКГ мають різні інтереси на мотивації: населення, - споживачі прагне отримувати якісні послуги по доступній ціні, держава та місцеве самоврядування прагнуть позбутись тягаря фінансування та субсидування, і самого обов'язку відповідати за ці процеси, підприємства, що

беруть участь у наданні ЖКГ послуг прагнуть своєчасно і у повному обсязі отримувати оплати своїх послуг, яка б давала можливість до їх розвитку.

Тому будь які зміни на краще у ЖКГ повинні розв'язувати два протилежні завдання, що є різновекторними. Перше із них полягає у зниженні цін на послуги, підвищенню доходів домогосподарств. Друге завдання, - створити можливість не лише відшкодування вартості послуг, але й отримання підприємствами достатнього для їх розвитку прибутку.

Головним інструментом, що дозволить розв'язати ці завдання, є енергозбереження. Нажаль, ця діяльність у країні має декларативний, несистемний характер. Якісних змін у цьому можна досягнути, якщо надати цьому процесу якості необхідності, створити ефективний механізм економічного стимулювання (механізму мотивації) для системного впровадження енергозберігаючих технологій у житлово-комунальну галузь.

Безперечно, одним із напрямків покращення господарської діяльності у ЖКГ є впровадження енергозберігаючих технологій. Істотне розширення кордонів використання енергозбереження можливо забезпечити лише шляхом цілеспрямованої мотивації суб'єктів господарювання до здійснення енергозберігаючих заходів, тобто практичного здійснення функцій управління та самоуправління. Ці заходи дозволять понизити витрати, підвищити рентабельність виробництва, покращити соціальні показники та екологічну ситуацію у країні, суттєво збільшити доходи домогосподарств, тобто призведе до економічного зростання.

Мотив впровадження енергозбереження повинен бути об'єктом управління економічного процесу ресурсозбереження.

Головним завданням економічного механізму мотивації енергозбереження, впровадження відповідних технологій, є забезпечення його ефективного використання та розвитку. Економічний механізм мотивації, як система, повинен мати структуру, яка визначає зв'язки та взаємодію у ній, а також основні напрямки управлінських впливів, що повинно забезпечити функціональність та дієвість механізму. Ця система механізму мотивації повинна складатись із двох частин, - керуючої та керованої.

Основою механізму є економічні та соціальні потреби господарських суб'єктів, в тому числі споживачів ресурсів (робіт, послуг). Усвідомлення матеріальних та соціальних потреб та шляхів їх задоволення перетворює потреби у економічні інтереси. Інтереси соціального суб'єкта підпадають впливу комплексу стимулів, - як засобів заохочення так і покарання, які формують матеріальну зацікавленість в успішній діяльності та матеріальній відповідальності за погані результати. Зацікавленість та відповідальність утворюють механізм економічного стимулювання, або інакше, - механізм мотивації. Мотивація енергозбереження у житловому господарстві має особливість, яка формує потребу в енергії без жорсткої регламентації. Тобто потреба для утримання будівлі може формуватись через комбінацію попиту на теплоізоляцію будівлі так і через різні енергоносії. Збільшення альтернативних рішень урізноманітнить заходи із енергозбереження.

Важливою умовою формування економічного механізму є платоспроможність споживачів. Вони повинні мати відповідний та достатній

дохід. Від цього залежить формування способів задоволення потреб. Тому виникає питання формування мотивів енергозбереження за платоспроможною ієрархією. Різні можливості – різні мотиви – різні шляхи вирішення. У зв'язку із низькою платоспроможністю загалу населення, основним шляхом енергозбереження у ЖКГ використовується обмеження у споживанні енергії. Формуванню енергетичного механізму заважає відсутність інформації про джерела втрат енергії і витрат будівель через відсутність приладів обліку та відповідно можливостей раціонального використання енергії. Як приклад, існуюча система центрального тепlopостачання не зацікавляє підприємства-надавачів цієї послуги скорочувати обсяги виробництва. Відсутня зацікавленість у зниженні втрат енергії, яка обумовлена економічною системою, що склалась у галузі.

Впровадження енергозберігаючих інноваційних технологій у ЖКГ дозволяє зблизити економічні інтереси держави, органів місцевого самоврядування – місцевих громад, підприємств ЖКГ та споживачів послуг. Знаходження рівноваги інтересів цих суб'єктів є важливим економічним завданням.

Література:

1. Ачкасов И.А. Особенности повышения эффективности процесса диверсификации производственной деятельности предприятий строительной отрасли на основе систем контролинга/ Ачкасов И.А., Дмитрук И.А., Пан Н.П., Соболева Г.Г., Хохотва А.А.// Научно-технический сборник «Коммунальное хозяйство городов». - Киев: Технікаю- 2004. - №54. - С.67-91.
2. Чиж В. Формування економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги / В. Чиж// Економіст. - 2007. - №8. - С.49-57.

3.2. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит

3.2. Accounting, Analysis and Audit

Арендар Л. М., студентка,

Національний авіаційний університет, м. Київ

КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК В УКРАЇНІ

Протягом останніх десятиліть питаннями креативного обліку приділялася увага вітчизняними та зарубіжними вченими. Креативний облік у своїх працях досліджували наступні зарубіжні вчені: Гріффітс Й., Мулфорт Ч., Коміскей Є. та ін. Доцільно також зазначити наукові праці вітчизняних вчених, зокрема Чалий І. виділяв декілька підходів до класифікації креативного обліку, Заббарова О.А. досліджувала взаємозв'язок балансової політики та креативного обліку, Легенчук С.Ф. розглядав можливості існування креативного обліку в національній системі бухгалтерського обліку.

Поняття креативності (англ. create - творити, створювати) було введено представником англо-американської бухгалтерської школи, коли розроблявся взаємозв'язок теорії бухгалтерського обліку та агентської теорії. Термін «креативний облік» ввів британський журналіст і економічний аналітик Й. Гріффітс. У 1986 р. він написав і опублікував дослідження, яке так і назвав: «Creative Accounting». У своєму дослідженні він абсолютно підкреслює, що в основі діяльності будь-якої компанії лежить отримання прибутку, що будь-яка публічна звітність ґрунтується на реєстрах, які були злегка підправлені або повністю виправлені, і що «цифри, які двічі на рік надаються інвесторам, змінені всі до єдиної, щоб захистити винуватця. Це найбільша уловка, починаючи з троянського коня... Фактично такий обман не позбавлений бездоганності, адже він повністю законний. Це - креативний облік».

Креативний облік, являє собою вибір з можливих альтернатив, які пропонує законодавство держави, для забезпечення можливості формування звітності з урахуванням інтересів управлінського персоналу компанії.

В українській обліковій практиці серед видів «креативного обліку», що застосовується суб'єктами господарювання значного поширення набув, так званий «голлівудський облік», який характерний для більшості підприємств, які застосовують креативний підхід до обліку шляхом маніпулювання розміром витрат в бік їх завищення для зменшення бази оподаткування податком на прибуток.

У розвинених країнах Європи і США проблему бухгалтерських маніпуляцій вирішують шляхом підвищення рівня професійної етики бухгалтерів і аудиторів. Активізація робіт над створенням кодексу бухгалтерської етики, в першу чергу в США, знаменує собою спробу викоринити подібні зловживання силами самого облікової спільноти. Великий

оптимізм у бухгалтерських асоціацій викликає досвід Нової Зеландії, де система бухгалтерських стандартів та законодавче регулювання обліку в сукупності з діяльністю саморегулюючих організацій гранично знизили можливість для використання технологій творчого обліку. Протягом останнього десятиріччя креативний облік розглядається виключно в контексті дотримання бухгалтером професійної етики. Креативний облік доцільно розглядати з двох позицій: з одного боку, позитивна сторона включає формування та застосування облікової політики в межах чинного законодавства; з іншого, креативний облік набуває негативного значення з моменту використання його з метою навмисного викривлення інформації про результати діяльності та фінансовий стан підприємства шляхом вуалювання та фальсифікації звітності. Саме тому креативний облік є справжнім випробуванням для бухгалтерської професії. Дана проблема є міжнародною, причому для англо-американської облікової моделі характерним є питання формування облікової політики, в той час як маніпуляції господарськими операціями властиві континентальній моделі обліку.

У міжнародній обліковій практиці застосування креативного підходу до бухгалтерського обліку оцінюється неоднозначно й частіше за все негативно внаслідок того, що при цьому наявна вірогідність спотворення фінансових результатів компаній і введення в оману користувачів фінансової звітності.

Отже, готовність бухгалтерів діяти етично для запобігання креативному обліку залишається відкритим питанням. Оскільки норми етичної поведінки є дуже важливими для професійних бухгалтерів, викладання етики доречно виділити в окремий предмет. Цікавим є досвід західних університетів, які започаткували спеціальний курс «Захист від креативного обліку», в якому розглядають методи виявлення випадків маніпулювання показниками звітності та запобігання ним. Не слід також забувати про необхідність навчання користувачів фінансової звітності, які мають розуміти методи подання інформації у фінансовій звітності та сутність її показників.

Креативний облік можна визначити як формальне застосування або цілеспрямований вибір методів і принципів бухгалтерського обліку для забезпечення необхідних показників фінансової звітності, які відповідають цілям окремих осіб, але вводять в оману широке коло користувачів фінансової звітності.

Література:

1. Griffiths I. Creative Accounting. London: Sidgwick & Jackson, 1986. – 190 p.
2. Mulford Charles W., Comiskey Eugene E. Financial Numbers Game. Detecting Creative Accounting Practices. John Wiley & Sons, Inc. New York, 2002. 395 p.
3. БуХХХоблік для дорослих. МСФЗ-трансформація. Управління прибутком. Податки. - Х.: Фактор, 2011. - 400 с.
4. Заббарова О.А. Креативный учет и балансовая [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.elitarium.ru/2010/01/22/kreativnyjj_uchet_balansovaja_politika.html
5. Легенчук С.Ф. Креативний облік в національній системі бухгалтерського обліку // Міжнародний збірник наукових праць. - 2009. - №2 (14). – С. 88-101.
8. Rebuilding public confidence in Financial Reporting: an international perspective [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifac.org/Credibility>

Рак Г.В.

Струк Н.С. к. е. н., доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Бюджетні установи (БУ) відображають інформацію про стан використання фінансових ресурсів у звітності відповідно до Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів [1]. Водночас аналіз показників про використання таких фінансових ресурсів за звітністю ускладнений через порушення принципу її оприлюднення. Закрита, для зовнішніх користувачів, звітність БУ ускладнює процес прийняття правильних управлінських рішень, віддаляє потенційних інституційних та приватних інвесторів, зацікавлених у співробітництві з БУ, провокує нецільове та неефективне використання фінансових ресурсів установ бюджетної сфери. Тому першим кроком до організації якісних аналітичних процедур є виокремлення основних критеріїв класифікації звітності про використання фінансових ресурсів БУ (рис. 1).

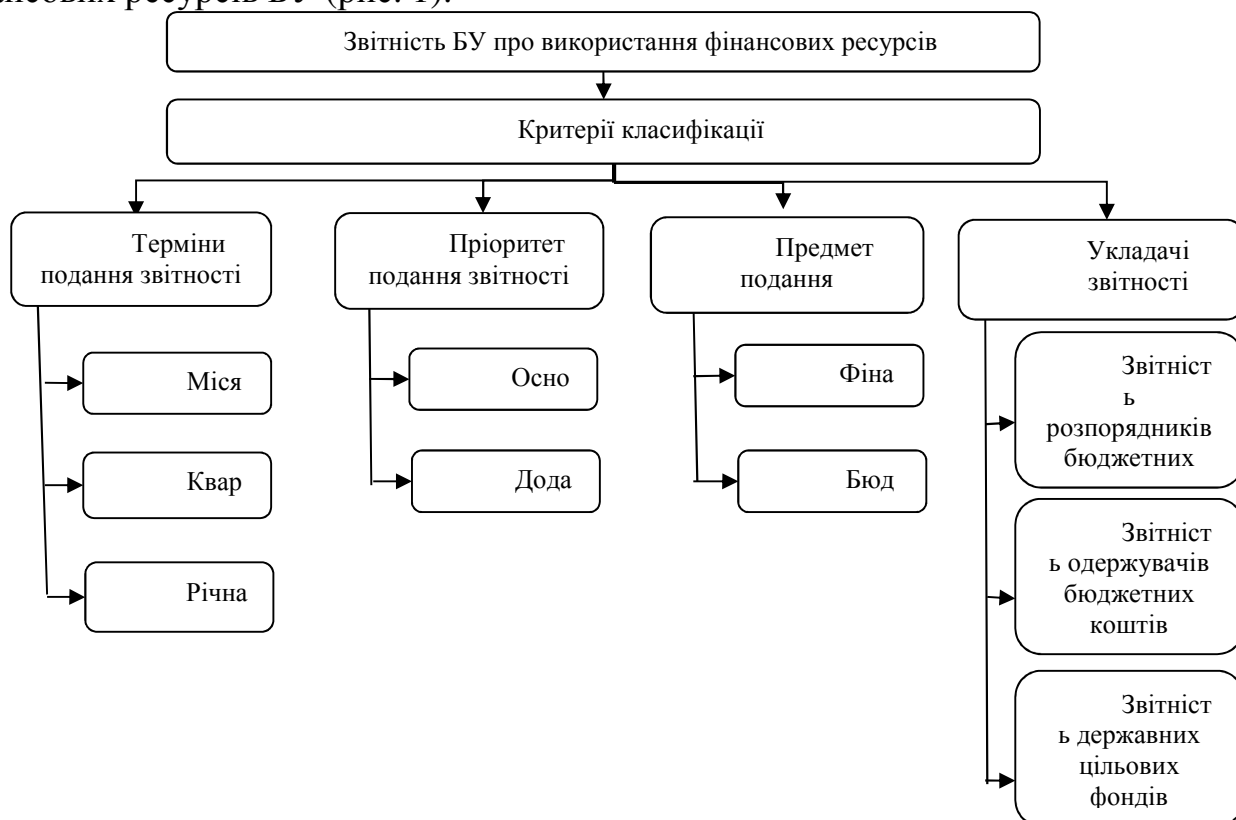

Рис. 1. Звітність БУ про використання фінансових ресурсів

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Так, за терміном подання звітність БУ про використання фінансових ресурсів (ЗБУВФР) поділяється на місячну (містить інформацію про всі проведені господарські операції бюджетної установи, які відображені в бухгалтерському обліку протягом календарного місяця), квартальну (містить інформацію про всі проведені господарські операції БУ, які відображені в

бухгалтерському обліку за календарний квартал) та річну (містить інформацію про всі проведені господарські операції БУ, які відображені в бухгалтерському обліку за календарний рік).

За пріоритетом подання ЗБУВФР поділяється на основну (містить узагальнену інформацію всі проведені господарські операції БУ, які відображені в бухгалтерському обліку) та додаткову (містить деталізовану облікову інформацію про господарські операції БУ, що розкриває елементи основної звітності БУ).

За предметом подання звітності ЗБУВФР поділяється на фінансову (містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів БУ за звітний період) та бюджетну (містить інформацію про стан виконання кошторису БУ відповідно до бюджетної класифікації витрат та доходів). Фінансова звітність БУ представлена балансом, звітом про результати фінансової діяльності та звітом про рух грошових коштів.

Окрім того, ЗБУВФР диференціюється в розрізі укладачів – розпорядники бюджетних коштів будь-якого рівня підпорядкування, а також одержувачі бюджетних коштів. Окремо виділяється фінансова та бюджетна звітність державних цільових фондів.

Таким чином, виокремлення основних критеріїв класифікації ЗБУВФР у процесі організації якісних аналітичних процедур аудиту використання фінансових ресурсів БУ дозволяє встановити специфіку діяльності БУ, характеризуючи при цьому особливості проведення певних операцій, в т. ч. операцій використання фінансових ресурсів зокрема.

Література:

1. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів» № 44 від 24.01.2012 року [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2012. - № 14. – С. 25. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12>

Рошко Н.Б.

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Вважаємо за доцільне впровадження оперативного-аналітичного обліку для зеленого туризму, який не потребує спеціальної бухгалтерської підготовки.

Для складання мінімізованої звітності один раз на квартал рекомендуємо ввести оперативну книгу, яка забезпечує інформацією стосовно результатів діяльності садиби табл. 1.

Книга результатів діяльності садиби міститиме графі з інформацією стосовно дати заїзду та виїзду туристів, номеру кімнати садиби, а також інформації про доходи та витрати.

Таблиця 1

Запропонована форма

Дати заїзду туристів	Дата виїзду туристів	Номер кімнати садиби	Доходи:		Витрати:	
			Вид доходу:	Сума	Вид витрат:	Сума
			1. надання послуг з перевезення	3	1. харчування	
			2. надання послуг розміщення	3	2. амортизація основних засобів (ремонт)	
			3. надання послуг харчування		3. витрати запасів (постільної білизни, електроенергія, опалення)	
			4. здійснення екскурсійної діяльності		4. оплата праці найманим працівникам	
			5. інші доходи		5. інші витрати	

В сільських приватних садибах необхідно вести касові книги в установленому порядку з випискою прибуткових і видаткових касових ордерів, а також відкривати поточні рахунки при реєстрації юридичної особи.

Рух коштів по касі чи поточному рахунку згідно з випискою банку розносять в книгу оперативного обліку оборотних активів. Залишок грошових коштів у книгу оперативного обліку не заноситься, оскільки він відображений у касовій книзі та у виписці банку з поточного рахунку.

Доцільно зупинити увагу на внутрішній звітності для управлінського обліку та внутрішніх потреб в плануванні стратегії розвитку садиб, зокрема, для Карпатського регіону. Актуальність запровадження такої звітності обумовлена унікальністю туристичного продукту, що пропонується садибами регіону, що дозволить підвищити показники регіональної економіки та вирішення питання зайнятості сільського населення.

Маркетингова стратегія закладу сільського зеленого туризму спрямована на розповсюдження максимально достовірної, позитивної інформації про загальну характеристику садиби, унікальні, сезонні та загальні види відпочинку, умови проживання харчування, туристичні розваги і послуги та транспортну доступність.

Більшість власників зелених садиб, не мають спеціальної освіти та здійснюють діяльність з надання туристичних послуг у сільській місцевості фактично без досвіду, не володіючи на належному рівні професійними навичками, законодавчо-нормативними документами, тощо [1].

Отже доцільним є впровадження форми звітності, яка б організувала управлінський облік садиб та сконцентрувала увагу їх власників та трьох основних елементах: собівартість туристичного продукту, прибуток та рентабельність. Застосування запропонованої звітності дозволить прослідкувати за результатами діяльності та приймати своєчасні управлінські рішення, наприклад, про підвищення ціни туристичного продукту для

підтримання іміджу закладу сільського зеленого туризму, що дасть змогу уникнення скупчення туристів та підтримувати садибу на відповідному рівні.

Запропоновано форму звітності управлінського обліку закладу сільського зеленого туризму подано в табл. 2. Періодичність складання звітності – місячна або квартальна в залежності від потреб власника садиби.

Таблиця 2

Форма звітності управлінського обліку садиби

Звітність управлінського обліку закладу сільського зеленого туризму за _____ 20__ року		
Садиба _____		
Показник	За звітний період	За аналогічний період
Дохід садиби:		
від надання туристичної послуги		
додатковий дохід		
Собівартість туристичного продукту		
Прибуток		
Рентабельність		

Основні показники запропонованої звітності розкривають специфічні результати діяльності притаманні наданню туристичних послуг в садибах. Показник дохід садиби поділяється на складові: дохід у випадку коли отримується виручка від реалізації туристичного продукту як основної діяльності садиби та додатковий дохід, що розкриває інформацію про отримання доходу в міжсезоння від неосновної діяльності садиби. Інформація стосовно таких видів доходів дасть можливість посилювати у необхідні періоди маркетингові, інформаційні, та рекламні витрати для пошуку туристів.

Запровадження управлінського обліку в садибах підвищить реальність отриманих фінансових результатів, розширить межі економічного аналізу діяльності закладу, звужить діапазон ризику в прийнятті управлінських рішень.

Література:

1. Шпеник Т. К. Організаційно-економічний механізм функціонування сільської зеленої садиби/Т.К. Шпеник// Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал.-2013.-№ 5.- С.146-152

Миронюк О.В., к.е.н.

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ
ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ**

Організація системного підходу до формування інформації, процедури її фільтрації і регулювання інформаційних потоків, створення універсальної системи обліково-аналітичних показників є надзвичайно актуальним завданням, оскільки визначає якісні характеристики господарської діяльності, а

саме фінансовий стан, фінансові результати і зміни в фінансовому становищі, що представлені у вигляді звітності багаточільового призначення.

Звітність підприємства представляє собою кінцевий продукт бухгалтерського обліку і відображає сукупний ефект всіх минулих і нинішніх управлінських рішень стосовно різноманітного кола питань – вибір і виконання інвестицій, здійснення прибуткової діяльності шляхом ефективного використання всіх задіяних для цього ресурсів, вибір і ефективне використання зовнішніх джерел фінансування.

Існуюча на даному етапі практика формування і розкриття показників фінансової звітності не завжди дає можливість задовольнити запити всіх категорій користувачів, тому з метою значного розкриття специфічних показників звітності необхідно розширити межі інформаційних ресурсів, що використовуються.

Інформація як засіб управління виступає корелятором організованості системи і служить основою процесу прийняття оптимальних управлінських рішень, що визначає необхідність підвищення якості всієї її сукупності, що представляє систему обліково-інформаційного забезпечення. У зв'язку з цим необхідно використовувати системний підхід, який передбачає взаємодію управлінських функцій, інтеграцію методики бюджетування, обліку і аналізу, що дозволить забезпечити користувачів необхідною та придатною для прийняття рішень інформацією.

Поява значної кількості користувачів з різними інформаційними запитамі вимагає розробки принципово нових параметрів системи інформаційного обміну, яка включає накопичення, підготовку і обробку економічної інформації для прийняття управлінських рішень. Необхідність підвищення цінності отримуваної інформації, виходячи із специфічних запитів певного кола користувачів, дає новий імпульс для розвитку управлінського обліку і формування його облікових принципів, що сприяє подальшій інтеграції з системами бюджетування, обліку, аналізу та контролю.

Орієнтація обліку на користувачів була висунута ще Лукою Пачолі у 15 столітті [1, с. 236] Одним із його постулатів була ясність, під якою розуміють, що бухгалтерський облік повинен представити користувачам ясну і зрозумілу інформацію. На початку в якості користувачів виступали тільки власник, який при цьому і виконував бухгалтерські функції. Ясність неможлива без повноти відображення фактів господарського життя, тому Лука Пачолі відзначав, що при реєстрації фактів господарського життя бухгалтер повинен давати відповідь на чотири питання: *хто?* (учасники угоди); *що?* (її об'єкт), *коли?* (визначається дата) і *де?* (встановлюють місце її здійснення).

Тому слід відзначити, що основною характерною рисою сучасного управлінського обліку є висока інтегрованість з іншими сучасними технологіями підтримки управління, що можливо, по-перше, адаптація його методології під конкретні запити менеджерів, а, по-друге, обов'язковість автоматизованої підтримки, що можна здійснювати в межах комплексних систем автоматизації управління.

Вивчення концептуальних підходів до розвитку управлінського обліку дозволяє охарактеризувати сучасний управлінський облік як інтегруючу

систему підготовки фінансової і не фінансової інформації для прийняття рішень менеджерами підприємства.

В системі обліково-аналітичного забезпечення підготовки інформації для користувачів серйозну функцію виконують аналіз і контроль. Важливим заходом є формування системи показників, необхідних для комплексного відображення стану і результатів діяльності підприємства з метою ефективного управління, а також розробка процедур аналізу, контролю і прийняття рішень на підставі інформації управлінського обліку. В залежності від запитів користувачів визначаються види і цілі аналізу який слід провести, а саме управлінський, стратегічний, інвестиційний, організаційний і маркетинговий.

За допомогою аналізу інформація, що характеризує стан об'єкта, що аналізуються, перетворюється в інформаційно-управлінську і інформаційно-рекомендуючу та активно працює в процесі прийняття управлінських рішень.

Вимога системності аналізу означає всестороннє, комплексне вивчення показників, що характеризують об'єкт дослідження.

Таким чином різноманітність специфічних запитів користувачів і значне зростання кількості інформації в межах облікових підсистем є підтвердженням тому, що без грамотної організації ведення обліку і підготовки звітності неможливо всесторонньо опрацювати інформацію та прийняти ефективне управлінське рішення.

Крім цього при організації обліково-інформаційного забезпечення слід розробляти комплекс документів, які визначають порядок ведення обліку управлінського та фінансового, їх взаємозв'язок, правила формування управлінського плану рахунку з метою отримання детальної інформації для проведення аналізу та прийняття рішень.

Література:

1. Пачолі Л. Трактат про рахунки і записи [Текст] / Під ред. Я.В. Соколова. – М.: Фінанси і статистика, 2001. – 368 с

Шерстюк О.Л., к. е. н, доцент

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

Відповідно до чинної редакції Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, підрозділ внутрішнього аудиту – це підрозділ суб'єкта господарювання, який виконує діяльність з надання впевненості та консультацій, призначену для оцінки та поліпшення ефективності управління суб'єктом господарювання, процесів управління ризиками і внутрішнього контролю [1].

Зовнішній аудитор під час аудиту може прийняти рішення стосовно використання роботи внутрішнього аудиту клієнта з метою оптимізації власних витрат на дослідження фінансової інформації.

Напрямами такої оптимізації можуть бути визначені наступні:

1) зменшення витрачання часу та інших ресурсів на виконання процедур отримання та оцінювання аудиторських доказів;

2) підвищення довіри до якісних і кількісних характеристик аудиторських доказів стосовно інформації клієнта.

Для забезпечення досягнення зазначеної мети зовнішній аудитор має переконатися в тому, що оціночні характеристики організації та змісту роботи внутрішнього аудиту відповідають низці критеріїв.

Зокрема, до таких критеріїв відносяться об'єктивність внутрішніх аудиторів клієнта, рівень їх компетентності, а також – наявність систематичного і дисциплінованого підходу, який має бути застосований ними в процесі виконання поставлених завдань.

Іншим критерієм може бути визначено відповідність результатів роботи внутрішніх аудиторів клієнта змісту завдань зовнішнього аудиту. Оцінка такої відповідності може бути основою для формування професійного судження стосовно доцільності їх використання в незалежному аудиті фінансової інформації результатів, способів використання та ідентифікації обмежень, що стосуються розподілу обсягу роботи та відповідальності між зовнішнім і внутрішнім аудиторами.

Підставою для відповідних професійних суджень може бути визначений оціночний рівень суттєвості інформації, що досліджується, оцінений ризик суттєвого викривлення, яке не може бути попереджене, виявлене та усунене системою внутрішнього контролю клієнта, а також – рівень достатності організаційного статусу служби внутрішнього аудиту.

Виходячи з оціночних характеристик відповідних показників, зовнішній аудитор має врахувати власну персональну відповідальність за результати аудиту фінансової інформації.

Методичні підходи щодо оцінювання відповідності роботи системи внутрішнього аудиту зазначеним критеріям визначаються на підставі професійного судження.

Насамперед, необхідно отримати розуміння характеру та обсягу процедур, виконаних системою внутрішнього аудиту, та отриманих нею результатів. Для цього зовнішній аудитор має оцінити достатність її роботи на підставі оцінки належності планування, здійснення нагляду, огляду та документування внутрішніми аудиторами.

Водночас, необхідно оцінити, чи були внаслідок застосування процедур системи внутрішнього аудиту отримані в достатній кількості відповідні аудиторські докази, а також – чи є прийнятними висновки, сформульовані на їх основі.

З урахуванням зазначеного, зовнішній аудитор має спланувати та виконати власні тести контролю та процедури по суті.

При цьому, можуть бути застосовані такі процедури, як запити відповідним працівникам системи внутрішнього аудиту, спостереження за

виконанням ними процедур, огляд робочих програм та робочих документів підрозділу внутрішнього аудиту клієнта, а також – повторне виконання окремих аудиторських процедур.

Зважаючи на результати застосування наведених процедур отримання та оцінювання аудиторських доказів, зовнішній аудитор може прийняти, а за потреби – уточнити зміст та обсяг процедур по суті, а в окремих випадках – прийняти рішення щодо мінімізації використання результатів роботи внутрішніх аудиторів.

Таким чином, використання в аудиті результатів роботи системи внутрішнього аудиту клієнта потребує їх адекватного оцінювання як на етапі планування відповідних процедур, так і під час їх виконання та оцінювання отриманих аудиторських доказів.

Література:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2012 року // [електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.apu.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&layout=edit&id=702.

Звірід Н.В., к.е.н., доцент

ПВНЗ Буковинський університет, м. Чернівці

ПРАКТИКА СКЛАДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Головною формою фінансової звітності є у всіх країнах є бухгалтерський баланс підприємства, який виступає головним джерелом інформації про фінансово-майновий стан підприємства для всіх зацікавлених користувачів.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до звітності» баланс - це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Баланс - це двостороння таблиця, в якій ліва частина - це актив, а права - пасив.

До активу належать статті, які відображають ступінь рухомості майна (ступінь ліквідності), предметний стан майна підприємства. Пасив, так само як і актив складається з розділів та статей, які показують розмір коштів (капіталу), вкладених у господарську діяльність підприємства, і ступінь терміновості повернення зобов'язань. Підсумок балансу, який однаковий в активі і пасиві, називається валютою балансу. Баланс заповнюють у тисячах гривень без десяткових знаків. Джерелом даних для складання балансового звіту є Головна книга. В країнах, де немає законодавчо закріпленої форми балансу, структура розділів та статей звіту про майновий стан відповідає специфіці конкретного підприємства і встановлюється відповідно до принципу повного висвітлення. Такий підхід характерний для країн англо-американської системи обліку.

Однією із основних відмінностей побудови бухгалтерського балансу у зарубіжних країнах є форма розташування активу та пасиву – вертикальна чи горизонтальна та групування статей. Порядок розміщення статей в балансі може значно змінюватись. Зокрема, в горизонтальній формі баланс подається в Україні, Бельгії, Італії, Німеччині, Португалії, Росії, США, Франції – актив ліворуч, пасив праворуч. У Великобританії було запроваджено зворотне розташування, а в останні роки статті балансу записуються одна за одною. В Нідерландах застосовують дві форми балансу - або вертикальна, або горизонтальна.

В Італії бухгалтерський баланс складається у звичайній горизонтальній формі – ліворуч «актив», праворуч – «пасив», а принцип групування статей такий як у Німеччині – за їх економічним змістом. В кінці звіту вказують всі позабалансові зобов'язання компанії.

В Швейцарії взагалі не встановлена обов'язкова форма балансу, він може бути представлений в горизонтальній або вертикальній формі. Порядок класифікації не має значення. Разом із тим, законодавчо встановлена мінімальна структура балансу. Відповідно до Кодексу зобов'язань, він повинен містити обов'язково чотири розділи: оборотні засоби, основні засоби, кредиторську заборгованість та капітал.

Принцип групування статей в балансі в різних країнах також неоднорідний. Так, в Італії і Німеччині статті групуються за економічним змістом, в деяких країнах групування здійснюється за ступенем ліквідності. В країнах, які використовують МСБО в якості національних стандартів, статті розташовуються в порядку збільшення ліквідності. До таких країн відносяться Франція, Росія, Україна, Молдова, Німеччина тощо. А в країнах англо-американської системи обліку, Естонії – в порядку її зменшення.

В Португалії рядки балансу відповідають двох- або трьохзначним номерам рахунків бухгалтерського обліку, а цифрові дані в балансі надаються у вигляді трьох колонок: первісна вартість активів, нарахована амортизація, залишкова вартість.

Слід зазначити, що в країнах де існує єдиний загальноприйнятий план рахунків баланс має регламентовану форму, а в країнах, де підприємства розробляють власний план рахунків, форма балансу представлена у довільній формі, і законодавство лише регламентує мінімальний набір інформації, яка повинна бути відображена у балансовому звіті.

Що стосується адресної частини балансу, то у всіх країнах вона повинна містити назву компанії, її юридичний статус та дату складання. Дата складання звітності може бути будь-якою. Єдиною вимогою є постійність вибраної дати. Так, в більшості країн це останній день звітного періоду.

Відповідно до 4-тої Директиви ЄС розроблені загальні схеми подання балансу. За міжнародними стандартами визначення, коли підприємству слід коригувати фінансові звіти відносно подій після дати балансу та зміст інформації, яку слід надавати про дату, коли фінансові звіти затверджені до випуску, та про події після дати балансу, регулюється МСБО 10 «Події після дати балансу».

Аналізуючи структуру «українського» балансу, а саме його інформаційну перегруженість статтями, які навіть не заповнюються, і є специфічними для окремих підприємств, ми вважаємо, що підприємствам слід надавати більшу свободу при складанні балансу, а на законодавчому рівні наближатися до міжнародних стандартів обліку.

Література:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) 2013 / Фонд Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (ФКМСБО). – 2014.
2. Національне положення стандарт бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р., №73. [Електронний ресурс]. – Доступ: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Доступ: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

Бурдейна Л. В.

ПВНЗ "Буковинський університет", м. Чернівці

СИСТЕМА ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Виробничо-господарська діяльність будь-якого підприємства потребує певних витрат трудових і матеріальних ресурсів, засобів праці, основного капіталу. Витрати являють собою кошти витрачені з метою забезпечення виробництва і реалізації продукції, отримання доходів і одержання прибутку. Більшість з них знаходять відображення в собівартості продукції, як синтетичному показнику, що характеризує різні сторони виробничо-фінансової діяльності підприємства. Таким чином, економне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів при виготовленні виробів, виконання робіт та надання послуг є умовою підвищення ефективності виробничих процесів і збільшення прибутку.

У зв'язку з переходом до ринкової економіки результативність підприємницької діяльності все більше залежить від економного використання та витрачання ресурсів, упорядкування структури та кількісних характеристик витрат. Мінімізація витрат і собівартості виробленої продукції є найважливішим засобом максимізації прибутку, підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства.

Тільки знижуючи собівартість, підприємство може дозволити собі зниження цін, забезпечивши собі тим самим перемогу в ціновій конкуренції. Економія витрат також дозволяє вивільнити ресурси для науково-технічного переозброєння виробництва, створення інвестиційної бази для

розвитку підприємств. Що в свою чергу призводить до значного зниження витрат живої праці і зменшення собівартості продукції (робіт, послуг).

Важливим чинником забезпечення економічного зростання на підприємстві в прогнозованому періоді має стати ефективно, менш енергоємне і матеріаломістке виробництво товарів і послуг, а також раціональне використання трудових ресурсів.

Дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для вишукування резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального використання матеріалів, зниження норм їх витрати, забезпечення належного зберігання та збереження.

Найважливішою передумовою організації обліку виробничих запасів є їх оцінка. Вона має важливе значення і в справі машинної обробки даних цього обліку.

Тому виникає потреба у використанні в поточному обліку твердих, заздалегідь встановлених цін, званих обліковими. В якості облікових цін можуть застосовуватися собівартість придбання (заготівлі), середні покупні ціни, вільні ринкові (договірні), регульовані оптові та інші.

Товарно-матеріальні цінності, отримані в рахунок вкладів до статутного фонду організації, оцінюються за домовленістю сторін.

Матеріальні ресурси надходять на склади організації з різних джерел. Вони можуть придбаватися за рахунок централізованого забезпечення (за наявності держзамовлення), в порядку оптової та біржової торгівлі, шляхом поставок безпосередньо організаціями-виробниками.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджений Наказом Міністерства фінансів України №246 від 20.10.1999 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси», затверджений Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021.

3.3. Фінансовий механізм розвитку регіону.

3.3. Financial mechanism of the region development

**Кушлак О.І., здобувач,
Овчаренко Т.В., аспірант**

НДЕІ МЕРТ України, м. Київ

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: НАМІРИ ТА РЕАЛІЇ

Становлення та розвиток бюджетного федералізму орієнтований на принципово нове розмежування джерел формування місцевих та державного бюджетів, а також забезпечення єдності натурально-речового та вартісного кругообігу фінансових ресурсів за галузями соціальної сфери.

На сьогодні запровадження нової моделі міжбюджетних відносин в умовах децентралізації фінансового управління та впровадження окремих елементів бюджетного федералізму орієнтовано на зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування шляхом уточнення видаткових повноважень місцевих та державних органів влади в соціально-економічному розвитку.

Фінансовий ресурс місцевих бюджетів на 2015 рік сформовано з урахуванням змін, внесених Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України наприкінці 2014 року до Податкового і Бюджетного кодексів України та інших законодавчих актів, що стосуються місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин.

Прийняттям цих змін розпочато проведення інституційних реформ у бюджетній сфері та запроваджено нову модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів і міжбюджетних відносин, яка передбачає:

по-перше, побудову нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів – розширення дохідної бази місцевих бюджетів, спрощення процедури надання місцевих гарантій та здійснення запозичень від міжнародних фінансових організацій, забезпечення бюджетної самостійності та фінансової незалежності;

по-друге, запровадження нового механізму бюджетного регулювання – систему збалансування усіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій по двох податках (податку на прибуток приватних підприємств та податку на доходи фізичних осіб) в залежності від рівня надходжень на одного жителя. Вирівнювання за іншими платежами не здійснюється, їх надходження в повному обсязі залишаються в розпорядженні місцевих органів влади, що є стимулом до залучення додаткових надходжень та розширення бази оподаткування;

по-третє, запровадження нової трансфертної політики у взаємовідносинах державного та місцевих бюджетів і посилення відповідальності профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях (запроваджені нові види трансфертів – освітня та медична субвенції, субвенція на підготовку робітничих кадрів, субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру. Головними розпорядниками коштів визначено галузеві міністерства);

по-четверте, започаткування переходу від тріступеневої до двоступеневої бюджетної моделі та стимулювання громад до об'єднання шляхом надання таким громадам повноважень міст обласного значення та встановлення прямих міжбюджетних відносин з державним бюджетом.

Дохідну базу місцевих бюджетів розширено за рахунок:

- передачі з державного бюджету плати за надання адміністративних послуг, державного мита;

- збільшення відсотка зарахування екологічного податку з 35 до 80 %;

- закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел надходжень – податку на доходи фізичних осіб за новими нормативами та податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки (10%);

- запровадження з 2015 року збору з роздрібного продажу підакцизних товарів;

- розширення з 2015 року бази оподаткування податку на нерухомість шляхом включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна та введення податку на розкішні автомобілі.

В цілому ресурс місцевих бюджетів (включаючи Державний фонд регіонального розвитку) на 2015 рік склав 266,9 млрд. грн. або на 20,6% більше проти 2014 року.

І якщо раніше до 90 відсотків бюджетів різних рівнів в Україні були дотаційними, то після запровадження нововведень кількість дотаційних бюджетів повинна скоротиться вдвічі. Чи дійсно стануть місцеві бюджети більш заможними побачимо в кінці цього року. А наразі вочевидь намагання центральної влади зберегти контроль за розподілом коштів.

Зміни до бюджетного законодавства не виключили повністю вплив центру над розподілом та використанням коштів в державі. Так, в умовах попередньої системи вирівнювання, видатки на фінансування установ освіти та охорони здоров'я були віднесені до видатків, які враховувались при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам.

На даний час фінансовий ресурс на зазначені видатки передбачається у вигляді галузевих субвенцій – освітньої та медичної. Таким чином, місцеві органи отримали цільові кошти, без будь-якої можливості їх перерозподілу на інші видатки, в той час як попередня система вирівнювання цей перерозподіл дозволяла.

Разом з тим, розрахунок обсягу коштів на освіту і охорону здоров'я проводиться як і раніше за тими ж формулами, нормативи бюджетної забезпеченості визначаються виходячи з наявного фінансового ресурсу. Галузеві соціальні стандарти до цього часу державою не розроблені.

Отже, Міністерство фінансів України визначає обсяг субвенцій (медичної, освітньої, на підготовку робітничих кадрів) з державного бюджету місцевим бюджетам, а органи місцевого самоврядування стають відповідальними за все на своїй території, не маючи при цьому можливості впливати на обсяг виділених державою коштів, або здійснювати їх перерозподіл за потреби.

Гордіца Т.М., к.е.н., доцент
ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

ВИОКРЕМЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ У БАНКІВСЬКОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Проблематика необхідності виокремлення соціальної складової у банківському обслуговуванні є предметом розгляду сучасних наукових досліджень. Ринкова економіка передбачає пріоритетну мету діяльності банківських установ, яка полягає в отриманні прибутку, соціальні ж аспекти, «розглядаються як другорядні» [1, с. 312], що і передбачає розширення традиційної складової соціальної функції банків в контексті практичного впровадження елементів КСВ європейської моделі українськими банками, яка зводиться до корпоративного волонтерства, в основному направлено на благодійництво й спонсорство.

В складній економічній ситуації, що характеризується нестабільністю обрання соціальних пріоритетів щодо бюджетного фінансування, держава не в змозі забезпечувати розвиток соціальної сфери в повному обсязі, і тоді об'єктом її управління залишається лише поточне соціальне утримання населення за рахунок державних фінансів. Отже, в сучасних умовах все більшого значення набуває необхідність відновлення та подальша підтримка й вдосконалення механізму співпраці між банківським сектором економіки та державними фінансами для реалізації як існуючих, так і новітніх державних соціальних програм, що потребують розроблення та ефективного впровадження.

Одним із основних чинників, які впливають на соціалізацію банківської роздрібною діяльності і зміну ролі банків в суспільстві є фінансова глобалізація, яка полягає не тільки в інтеграції банківських процесів, технологій, але інтегрує звичайне суспільство в суспільство соціально відповідальних громадян, чим надає певний поштовх до розвитку фінансової самосвідомості, фінансової культури та фінансової грамотності особистості. Отже, під впливом фінансової глобалізації стає динамічно змінною модель споживчої поведінки фізичних осіб, як результат фінансової самосвідомості й грамотності. Таким чином, функція сприяння розвитку фінансової самосвідомості, фінансової культури та фінансової грамотності особистості – є однією із функцій соціальної складової банківського обслуговування фізичних осіб.

Для формування лояльності клієнтів банку, як наступного фактора соціальної ефективності, що впливають на соціальну складову банківського

обслуговування, потрібно прозоро інформувати клієнтів про всі характеристики запропонованих продуктів, особливо, якщо за якісними своїми характеристиками, вони стають комплексними і надають певні можливості користування системами знижок, бонусів, що в певному ступені стає інструментом привабливості, як в матеріальному сенсі, так і в підвищенні фінансової грамотності та культури, що свідчить про нерозривний зв'язок попередньо визначеної функції – соціальної складової банківського обслуговування із функцією так званої доступності, що передбачає зниження ціни банківських продуктів (послуг) за рахунок підвищення якості банківських послуг в результаті впровадження механізмів пакетування та програм лояльності.

В ході реалізації державних соціальних житлових програм у 2013 році з державного та місцевих бюджетів було виділено 234 млн. грн., крім цього залучені власні кошти громадян та кредитні кошти банків склали 1,3 млрд. грн. [2]. Станом на червень 2014 року лише за програмою «Доступне житло» отримали власні домівки майже 3,5 тис. українських сімей [2]. Проте, через ситуацію в країні протягом 2014 року, та брак коштів у бюджеті, уряд скоротив фінансування державних житлових програм на минулий рік, а із прийняттям закону «Про запобігання фінансовій катастрофі та створення передумов для економічного зростання в Україні» укладання нових договорів взагалі було припинено [2], що унеможливило розвиток даного співробітництва між банківськими та державними фінансами. З іншого боку, банки-партнери, щоби залучені до участі у програмі «Доступне житло», і отримали статус неплатоспроможних, спричинили виникнення загрози неповернення власних коштів громадян та коштів державної підтримки, накопичених на поточних банківських рахунках, що перевищують 200 тис. грн. що гарантовані до повернення відповідно із статтею 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [3]. Вищенаведені факти дають нам підстави виокремити ще одну функцію соціальної складової банківського обслуговування фізичних осіб, як функцію реалізації пріоритетних програм соціальної політики держави, що нерозривно пов'язана із наступною функцією – гарантування, як фактора утримання довіри до банківської системи зокрема, і держави взагалі.

Література:

1. Руденко М.В. Аналіз необхідності соціального інвестування в банківській сфері / М.В. Руденко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – № 2 (60). – С. 312-314.
2. Сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.minregion.gov.ua/>.
3. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 № 4452-VI: за станом на 30.12.2014/ Верховна Рада України [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/4452-17>.

Вершигора Ю.З., аспірант,

ПВНЗ “Буковинський університет”, м.Чернівці

ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

Становлення ринкових відносин між суб'єктами господарювання в Україні привело до трансформації методів та форм управління, зміни технології функціонування товарних та фінансових взаємовідносин, модернізації всіх сфер економіки. Фондовий ринок, існування якого не передбачалося в умовах адміністративного керування економікою, отримав своє відродження у 1991 році з постанови Кабінету Міністрів “Про цінні папери і фондову біржу” [1]. Для втілення в життя економічних перетворень, які необхідно провести під час структурної перебудови, потрібні величезні кошти, які не можуть бути забезпечені ні бюджетною системою, ні власними джерелами фінансування підприємств. Саме з цієї точки зору роль і значення фондової біржі в розвитку економіки є неоцінимою, а висвітлення даної теми є актуальною.

Метою даної роботи є встановлення ролі фондового ринку в економіці держави взагалі та регіональної економіки зокрема. А це означає, що існує необхідність глибокого вивчення теоретичних засад фондових ринків та розгляду механізмів їх впливу на економіку в реальності та можливості застосування цього механізму для цілей державної економічної політики. Під таким механізмом розуміємо сукупність взаємозв'язків між елементами фондового ринку та реальним сектором економіки, які дозволяють фондовому ринку забезпечувати розвиток реального сектора економіки та виступати його регулятором.

Економічний механізм фондового ринку є складним поняттям, в якому переплетені, з одного боку, взаємозв'язки між суб'єктами господарювання, які виникають в ході розвитку ринкових відносин, і фондова політика як частина державної економічної політики, - з другого. Цей механізм пронизує всю фінансову, а, отже, і економічну систему як на макро-, так і на мікрорівнях, пов'язуючи в єдину систему всіх господарюючих суб'єктів від держави і транснаціональних корпорацій до окремих домогосподарств.

Розвиток та модернізація нашої економіки потребують величезних коштів але сьогодні ринок капіталу не готовий втілювати інноваційні технології, бо торгівля та сировинний сегмент є тими об'єктами, які дають максимальний прибуток як сьогодні, так і в перспективі. А інноваційні проекти, які розробляються та втілюються в економіку, виживають за рахунок державної підтримки або військово-промислового комплексу, який, на жаль, донедавна був занедбаний. Держава, як відомо, інвестує у великі проекти. Але така дія з боку держави мало впливає на інвестиційну активність більшості підприємств. Бо, як свідчить світовий досвід, поле інновацій – це поле незалежного венчурного бізнесу. Саме малі підприємства є локомотивами інноваційності та, як наслідок, зростання сегменту середнього класу.

Для залучення різноманітних джерел інвестиційних ресурсів в умовах невизначеності та ризику економічних процесів, необхідності переходу до

середньо- та довгострокового фінансування проектів виникає потреба у розвиненому фінансовому ринку, в тому числі і фондовому ринку як невід'ємної складової фінансового ринку. Функціональна роль даного ринку, поряд з перерозподілом прав власності, трансформацією збережень громадян в інвестиції, забезпеченням альтернатив у використанні грошових коштів, зводиться до формування прогресивної структури виробництва, яка, в кінцевому результаті, призведе до модернізації економіки.

Виконання вказаних функцій фондовим ринком визначається такими його характеристиками, як свобода і повна відкритість, інформаційна прозорість, ліквідність, глибина та широта, оптимальне співвідношення ризику та винагороди. Лише при реалізації цих характеристик фондовий ринок може виконувати своє суспільне призначення - сприяти позитивним структурним звершенням в економіці.

Фондові біржі сьогодні, завдяки акумуляції значних коштів, стали своєрідними глобальними центрами, які спрямовують фінансові потоки у привабливі об'єкти та території. На жаль, такими характеристиками не володіють українські фондові біржі. На протязі всього періоду свого існування невід'ємною їх частиною є фрагментарність вітчизняного організованого сегменту. Станом на початок 2015 року в Україні налічується 10 фондових бірж [2]. У світі не так багато країн, яким притаманна така кількість фондових бірж. Проте кількість аж ніяк не впливає на якість послуг, навпаки, призводить до децентралізації попиту та пропозиції на цінні папери, провокує процес маніпулювання цінами на ринку, призводить до встановлення різних правил укладання та виконання біржових договорів [3].

Вивчення даного питання дозволяє зробити висновок, що фондовий ринок є одним з суттєвих складових державної економічної політики, використання якого закладено в таких напрямках економічного перетворення як: іпотечне кредитування, наукоємного виробництва та венчурного фінансування, страхування та пенсійного забезпечення. Добре розвинений фондовий ринок має стати ефективним механізмом реалізації економічного розвитку як держави в цілому, так і регіонів зокрема.

Література:

1. Закон України "Про цінні папери і фондову біржу" 18.06.1991р. №1201-XI .- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Аналітика.[Електронний ресурс.] // Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку [сайт] ДКЦПФР. – Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua>.
3. Яцюк Г.В. Модернізація торгівельної інфраструктури ринку цінних паперів/ Г.В. Яцюк// Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрями розвитку: зб.тез Всеукр. Наук.-практ.конф. – К.: Криниця, 2013 –с.170-172.

Дребіт Г.М., аспірантка

ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

НАУКОВІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ

Проблема управління грошовими потоками являється однією із ключових проблем підприємства. На сьогоднішній день існує чимала кількість моделей управління ними. В даних тезах розглянуті і проаналізовані переваги і недоліки найбільш поширених моделей, таких як: модель Баумоля, модель Міллера – Орра, модель Стоуна, модель імітаційного моделювання за методом Монте – Карло.

Перша модель була розроблена В. Баумолем в 1952р., друга М. Міллером та Д. Орром в 1966р. Раніше втілення цих моделей зустрічало труднощі у зв'язку з високою інфляцією та високими процентними ставками. Проте в передкризовий період втілення цих моделей стало можливим. Модель Баумоля побудована на основі передумов, що підприємство починає функціонувати, маючи на рахунках максимальний залишок грошових засобів на рахунках. В процесі операційної діяльності підприємство витрачає грошові засоби на протязі обмеженого періоду часу, а усі поступаючі грошові засоби вкладаються в закупівлю короткотермінових цінних паперів. Як тільки запас грошових засобів закінчується, підприємство продає частину цінних паперів і отримує грошові засоби на розрахунковий рахунок. Модель Баумоля проста, її використовують на підприємствах із прогнозованим грошовим потоком (як вхідного грошового потоку – збір дебіторської заборгованості, так і відтоку грошових засобів). Але таких явищ мало. В дійсності залишок грошових засобів може змінюватися випадково і періодично із значними коливаннями, що робить модель в більшій мірі теоретичною, ніж практичною.

Модель Міллера – Орра являється логічним продовженням моделі Баумоля, що дозволяє приймати рішення при умові неможливості передбачення щоденного відтоку і притоку грошових засобів. Модель була побудована теоретиками на основі фізичної моделі в якій поступання і відтік грошових засобів являються незалежними випадковими явищами. Це робить модель більш реалістичною, так як вона допомагає підприємству управляти залишком грошових засобів.

Зміст моделі полягає в тому, що залишок грошових засобів на розрахунковому рахунку хаотично змінюється до тих пір, поки не досягне верхньої межі. Як тільки верхня межа буде досягнута, підприємство почне купувати цінні папери для зменшення грошового запасу і повернення границь його верхньої і нижньої межі. При дуже малому залишку грошових засобів, підприємство стане продавати свої цінні папери і збільшувати залишок грошових засобів до встановленої межі.

Для розрахунку наскільки нижня і верхня точки повинні відрізнитися одна від одної необхідно враховувати щоденну змінність грошових потоків, а також

вартість конвертації, тобто величину затрат, пов'язаних з купівлею і продажем цінних паперів. Дана модель використовується при досить низьких процентних ставках і невеликою кількістю відвідувань банку з метою зняття грошей з депозитного рахунку.

Модель Стоуна вперше опублікована в 1972р. В ній велика увага приділяється управлінню цільовим залишком. Верхня і нижня межа залишку грошових засобів на рахунку підлягають уточненню в залежності від інформації про грошові потоки, очікувані в найближчі декілька днів. Основною особливістю моделі Стоуна являється те, що дії підприємства в текучий момент визначаються прогнозом на найближче майбутнє. Отже, досягнення верхньої межі не викликає негайного переведення грошей в цінні папери, якщо в найближчі дні будуть відносно високі витрати грошових засобів, тим самим мінімізується число конвертацій цих операцій і знижуються витрати.

На відміну від моделі Міллера – Орра модель Стоуна не вказує методів визначення залишків грошових засобів і контрольних меж, але вони можуть бути виявлені за допомогою моделі Міллера – Орра, а період на який робиться прогноз – за допомогою практичного досвіду. Суттєвою перевагою даної моделі є те, що її параметри – не фіксовані величини. Імітаційна модель за методом Монте–Карло створена Е. Лернером і вперше опублікована в 1980 р. Імітаційне моделювання бюджету грошових засобів за методом Монте–Карло повинно проводитись за допомогою необхідних комп'ютерних програм, за допомогою яких розраховуються розміри чистих грошових потоків при різних рівнях ймовірностей того, що вони не перевищують заданих значень.

Таким чином, фінансовий менеджер може визначити величину грошового залишку із необхідною для нього ймовірністю. Також можна ввести передбачення про залежність об'ємів реалізації один від одного.

Розглянувши моделі Баумоля, Міллера – Орра, методи Стоуна і Монте–Карло можна зробити висновок, що суть даних моделей полягає і тому, щоб дати рекомендації про діапазон варіювання залишку грошових засобів, вихід за межі якого передбачає або конвертацію грошових засобів у ліквідні цінні папери, або зворотню процедуру.

Література:

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента.–М.: 2005.– 528с.
2. Басовский Л.Е. Финансовый менеджмент.– М.: 2009.–240с.
3. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. – К.: 2009. – 552с.
4. Брігхем Є. Ф. Основы фінансового менеджменту. – К.: 1997.
5. Ван Хорн Дж. К. Основы финансового менеджмента. – М.: 2008. – 1232с.
6. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент.– М.: 2005.– 195с.
7. Фінансовий менеджмент / Поддєрьогін А. М. та ін.. – К.: 2005. – 535с.

Столяров В.Ф., д.е.н., професор

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

Шинкарюк О.В., к.е.н., докторант

НДЕІ МЕРТ України, м. Київ

ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ ЛЮДСЬКИМ РОЗВИТКОМ

В бюджетній системі України, як унітарної держави, за роки незалежності створені передумови до оптимізації поєднання бюджетного централізму з бюджетним федералізмом на принципах соціального партнерства та соціальної відповідальності.

У сучасних умовах унітарності держави та діючого адміністративно-територіального устрою розширення фінансової самостійності місцевих органів влади в регіональному людському розвитку можна забезпечити на засадах визначення меж бюджетного федералізму в їх органічному поєднанні з можливостями бюджетного централізму.

Розробку Регіональних програм людського розвитку у складі Прогнозів і Програм соціально-економічного розвитку регіонів доцільно здійснювати в межах власних та залучених фінансових ресурсів, обсягів та структури яких повинно вистачати для простого регіонального відтворення, насамперед, людського потенціалу.

Розширене регіональне відтворення людського потенціалу (екстенсивним або інтенсивним шляхом) повинно здійснюватися завдяки соціальним трансфертам з державного бюджету – дотаціям та субсидіям для забезпечення досягнення єдиних стандартів якості життя населення держави в її різних регіонах [1].

Фінансова самостійність місцевих органів влади повинна бути регламентована наявною комунальною власністю на землю, ліси та інші природні ресурси, а також заходами щодо зміцнення доходної бази місцевих бюджетів та вдосконалення міжбюджетних відносин держави, адміністративної області, району, міста.

Доцільно також додатково узагальнити та переосмислити нормативно-правові та методичні рішення, які були визначені чинним законодавством України та пройшли практичну апробацію в ході реалізації українсько-шведського проекту розвитку місцевого самоврядування в м. Ірпінь Київської області.

Визначення тих ланок бюджетної системи України, які найбільше впливають на ту чи іншу складову людського розвитку, доцільно здійснювати на основі використання так званого структурно-відтворювального підходу до розмежування повноважень центральних та місцевих органів влади в соціально-економічних процесах адміністративно-територіальних утворень держави.

Сутність та зміст структурно-відтворювального підходу полягають в тому, що:

- по-перше, регіональний розвиток розглядається як динамічна характеристика регіонального простору, що об'єднує в межах регіонів виробників і споживачів товарів та послуг в єдину органічно цілісну еколого-економіко-соціальну систему. В свою чергу, регіон являє собою просторово-територіальну концентрацію галузей суспільно-господарської діяльності;

- по-друге, відтворювальні процеси за масштабами державного управління економікою класифікуються на загальнодержавні (в масштабах національного господарства); територіальні (в межах адміністративно-територіального устрою); галузеві (в рамках галузей економіки та промисловості та за видами економічної діяльності); індивідуальні (в рамках суб'єктів ринку різних форм власності).

В процесі становлення системи державного управління «життям по-новому» повноваження місцевих органів влади в соціально-економічному розвитку відповідних регіонів згідно з адміністративно-територіальним устроєм України доцільно уточнювати та регламентувати на базі наступної класифікації територіальних відтворювальних процесів, які охоплюють:

- відтворення матеріальної бази соціальної сфери (житлово-комунальне господарство, освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культура і мистецтво, засоби масової інформації, фізична культура і спорт);

- відтворення об'єктів зв'язку, телекомунікацій та інформації;

- відтворення виробничої та дорожньо-транспортної інфраструктури;

- охорона навколишнього природного середовища та забезпечення комплексного і раціонального природокористування.

Вартісні оцінки територіальних відтворювальних процесів визначають так звані регіональні фінанси, як та частина загальнодержавних фінансів, економічний кругообіг яких забезпечую органічну єдність вартісної та натуральної форми регіонального валового випуску кінцевої продукції та послуг при створенні валової доданої вартості регіону.

Завершеність територіальних відтворювальних процесів має місце в таких межах території, де відповідно об'єктивного розподілу й кооперації суспільної праці, наявні можливості створення кінцевої продукції та послуг із замкнутим виробничо-технологічним циклом. Ознаками завершеності територіальних відтворювальних циклів є фази виробництва, розподілу, обміну і споживання товарів і послуг на даній території [2].

Література:

1. Столяров В.Ф., Шинкарьок О.В. Провідні складові механізму державного управління «життям по-новому» (в умовах децентралізації влади) // Вісник економічної науки України. – Донецьк, 2014. – № 2. – С. 131-140.
2. Столяров В.Ф., Шинкарьок О.В. Науково-освітнє забезпечення механізму державного управління «життям по-новому» (в умовах децентралізації влади) // Вісник економічної науки України. – Донецьк, 2014. – № 3. – С. 113 – 126.

Андрущенко Є. В.

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського, м. Кременчук

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ СПЕЦІАЛЬНИХ (ВІЛЬНИХ) ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН

Спеціальні (вільні) економічні зони (СЕЗ) є ефективними інструментами прискорення розвитку пріоритетних галузей національної економіки, які потребують застосування науково-інформаційних технологій, у тому числі автоматизованих систем [2, с.35], удосконалення статистичної звітності стосовно їх функціонування, організації міжнародного співробітництва у галузі обміну інформації, розробки нормативно-правових актів, створення єдиної системи формування, використання і захисту національних інформаційних ресурсів та інформаційного простору [1, с.11]. В цілому створення СЕЗ відбувається у три етапи (рис. 1).

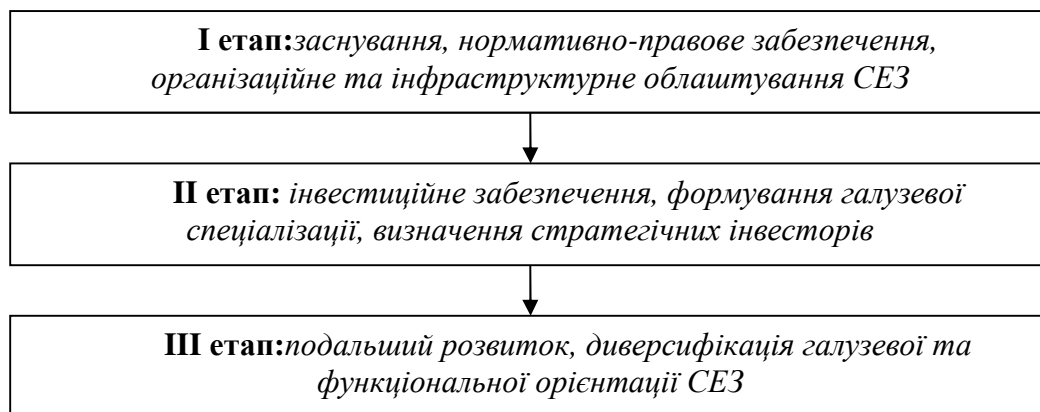

Рис. 1 Етапи створення СЕЗ

Україна має вигідне географічне положення, пов'язане з її близькістю до світових ринків (центрально- та західноєвропейського), до значних постачальників сировини. Також наявна розвинута система транспортних комунікацій та суттєві власні природні багатства: Україна краще забезпечена найважливішими сировинними ресурсами, ніж такі великі європейські держави, як, наприклад, Німеччина, Франція, Італія. Україна має пріоритетний трудовий, науковий та науково-технічний потенціал. Тобто присутні багато факторів, сприятливих для іноземних інвесторів та для розвитку міжнародного співробітництва. Тому СЕЗ створюються Верховною Радою України з ініціативи Президента України, Кабінету Міністрів України або місцевих рад та місцевих державних адміністрацій. Території пріоритетного розвитку зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності створено в Волинській, Житомирській, Закарпатській, Сумській, Харківській і Чернігівській областях (табл. 1).

Характеристика основних СЕЗ

Назва	Тип	Місцезнаходження	Термін існування
Сиваш	Комплексна виробнича	Адміністративно-територіальні межі міст Красноперекопськ, Армянськ та Красноперекопського району АРК	5 років
Закарпаття	Комплексна виробнича, транзитна	Територія Закарпатської області площею 737,9 га	30 років
Яворів	Комплексна виробнича, вільна митна зона, технопарк	Адміністративно-територіальні межі Яворівського району Львівської області, за винятком території військового полігону та військових частин	20 років
Курортополіс Трускавець	Туристсько-рекреаційна	Адміністративно-територіальні межі міста Трускавець Львівської області	20 років
Славутич	Комплексна виробнича	Адміністративно-територіальні межі міста Славутич Київської області	21 рік
Інтерпорт Коваль	Транзитна, вільна митна зона	Територія Волинської області площею 56,77 га	20 років
Миколаїв	Комплексна виробнича	Територія суднобудівних підприємств міста Миколаєва та прилеглі до них території	30 років
Порто-франко	Вільна митна зона, порт, транзитна	Територія Карантинного молу Одеського морського торговельного порту на площу 32,5 га	25 років
Рені	Вільна митна зона, порт, транзитна	Ренійський морський торговельний порт на території міста Рені Одеської області загальною площею 94,36 га	30 років

На території СЕЗ встановлено спеціальний пільговий митний та податковий режим діяльності щодо забезпечення розвитку пріоритетних видів діяльності: сільське господарство; видобуток вугілля, нафти і газу; видобуток кольорових металів, піску, глини; розробка кам'яних кар'єрів; харчова, текстильна, шкіряна, деревообробна і паперова промисловість; коксохімія; виробництво гумових і пластмасових виробів; металургія і металообробка; виробництво машин, електричного, електронного, транспортного устаткування; виробництво електроенергії, газа і води; будівництво тощо.

Отже, СЕЗ забезпечують формування сприятливих умов для залучення інвестицій у розвиток національної економіки, накопичення і застосування передового зарубіжного досвіду господарювання і управління, підвищення конкурентоспроможності власного виробництва.

Література:

1. Вольський В. В. Соціально-економічна географія закордонного світу / В. В. Вольський. – Москва: Крона-прес, 1998. – 542 с.
2. Снігур В. Г. Спеціальні економічні зони в теорії та на практиці / В. Г. Снігур // Регіональні перспективи – № 6. – 2003. – С. 34-36.

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток ринкових відносин вимагає розробки ефективної моделі застосування фінансового механізму в умовах ринкової економіки, адаптованої до світових стандартів з урахуванням вітчизняної специфіки. Перед підприємствами виникає необхідність розробки нових наукових підходів до вдосконалення механізмів управління, формування та використання фінансових ресурсів. Визначення та практичне застосування форм, методів, інструментів і прийомів фінансового механізму, який повинен бути адекватний стану фінансової системи та економіки в цілому.

Фінансовий механізм підприємств є центральним у всьому фінансовому механізмі і повинен сприяти ефективній організації діяльності суб'єктів підприємництва [1, с. 292-293].

Рушійну силу економічного і соціального розвитку формує мале підприємництво, яке набуває активного росту в Україні. Державна програма повинна спрямовувати всі свої зусилля на становлення цього сектора економіки, видимі переваги якого формують конкурентоспроможність української економіки. Розвиток малого підприємництва забезпечує держава, вона виступає опорою для розвитку всіх галузей економіки. Для підвищення активності функціонування малого підприємництва необхідна державна підтримка, яка повинна підкріплюватися ефективним формуванням і застосуванням внутрішнього механізму управління підприємством, основною складовою якого виступає фінансовий механізм. Саме фінанси визначають напрями і кінцеві результати діяльності суб'єктів господарювання.

Роль фінансового механізму полягає в оптимізації витрат, зниженню собівартості продукції, зростання рівня рентабельності, збільшення прибутку і т.п. Тобто застосування фінансового механізму в організації діяльності суб'єктів господарювання необхідно направляти на досягнення планових показників. Для досягнення намічених цілей необхідно вибрати оптимальне співвідношення форм і методів, інструментів, прийомів і важелів впливу на об'єкти і суб'єкти фінансового управління.

Економічний принцип організації фінансового механізму передбачає ефективне управління грошовими потоками, яке передбачає визначення оптимального обсягу коштів, необхідних для ведення виробничо-господарської діяльності підприємства. Іншим завданням виділяється розробка варіанта вкладення грошових коштів, результатом чого має бути позитивний економічний ефект у планованому періоді часу. При цьому повинна досягатися нормативність значень фінансових показників, таких як показники ліквідності та платоспроможності, рентабельності і прибутковості. Синхронізація надходжень і виплат визначається як показник ефективного фінансового планування.

Фінансовий механізм оптимізує структуру управління підприємством. Застосування фінансового механізму повинно забезпечити сталий розвиток підприємства в умовах впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Ефективність оптимізації структури управління можна досягти зваженою політикою інтеграції елементів фінансового механізму з функціональними елементами системи управління.

До ланцюгової взаємодії "управління - фінанси - результати" необхідно додати досить актуальне в даний час ланка "працівник", адже від умов праці, системи мотивації, відчуття працівником своєї ролі в управлінні залежить ефективність його діяльності, і впливає в кінцевому підсумку на формування фінансових результатів. Фінансовий механізм впливає не тільки на об'єкти фінансового управління, а й на суб'єкти. Тому вдалий підбір форм і методів, інструментів, прийомів і важелів впливу на працівників призводить до досягнення високих значень фінансових результатів виробництва. Працівники повинні відчувати свою відповідальність за результати діяльності. Чим менше підприємство, тим більше його фінансовий результат корелює з особистою причетністю працівника до управління. Все це формує соціально-психологічний клімат у колективі, визначаючи соціально-психологічну роль фінансового механізму в умовах ринкової економіки.

Розвиток трудового потенціалу вимагає інвестицій, тому особливого значення набуває фінансовий механізм, який відображає взаємовідносини з приводу формування, розподілу і використання фінансових ресурсів. Таким чином, фінансовий механізм стимулювання розвитку трудового потенціалу повинен будуватися на основі логіки реагування суб'єктів господарювання в дію фінансово-економічних важелів впливу [2, с. 135].

Основним завданням держави є створення фінансового механізму як на макро-, так і на мікрорівні такого, щоб всі його складові елементи знаходилися в тісному взаємозв'язку з елементами інших складових економічного механізму організації діяльності підприємств: управлінського, інвестиційного, інноваційного, виробничого і т.п.

Література:

1. Ільницька Г. Я. Формування фінансово - економічного механізму управління підприємством / Г. Я. Ільницька // Науковий вісник Українського державного лісотехнічного університету: збірник науково-технічних праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2004. – Вип. 14.7. – С. 291-294.
2. Миколайчик М. М. Фінансово - економічний механізм стимулювання розвитку трудового потенціалу підприємств регіону / М. М. Миколайчик // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – Запоріжжя: КПУ. – 2009. – № 1. – С. 133-138.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ - ПЕРШОЧЕРГОВА ПРИЧИНА МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ

Соціальною ціною економічної та політичної нестабільності в Україні стало різке зниження рівня життя основної маси її населення. Значна кількість сімей через втрату роботи її членами і зниження помісячних доходів опинилась на межі бідності. Якщо ще декілька років тому точились дискусії навколо питання, чи слід визнавати наявність бідності в Україні, то сьогодні її масове поширення та довготривалий характер є беззаперечним.

Зокрема, за оцінками Світового банку в 2014 році доходи 10 % найбільш багатших осередків населення України перевищували доходи 10 % найменш забезпечених верств більш ніж в 47 разів. За офіційними даними Державного комітету статистики, кількість громадян, чий дохід не покриває прожиткового мінімуму постійно зростає, а частка населення, що отримує заробітну плату меншу за прожитковий мінімум, станом на травень 2015 року складає 13 %, при цьому 5,2 % робітників мають заробітну плату меншу рівня мінімальної, та лише 31,6 % отримують заробітну плату понад 2 тис.грн. [3].

В свою чергу, за даними моніторингу бідності 2014 року, 28,2 % населення України належать до категорії бідних, а 15 % - до жебраків [4]. Причому бідність продовжує бути поширеним явищем саме серед населення, що працює. Це в свою чергу зумовлює зростання і так доволі вагомої міграції працездатного населення за кордон у пошуку джерел заробітку.

За даними статистики впродовж років незалежності України за кордон виїхало 2,7 млн. громадян, з яких близько 2 млн. у країни СНД та понад 700 тисяч в інші країни світу. Проте, останній перепис населення показав, що дійсні міграційні втрати є у 1,7 разів більші, за зафіксовані офіційною статистикою. Нажаль, в останні роки першочерговою причиною міграції українців залишається соціально-економічна нестабільність. Як зазначає, О. Малиновська « ... про причини еміграції українців говорити зайве, можна лише навести співвідношення середньої зарплати. Так, у 2014 році середня зарплата в Україні становила 4 % заробітної плати в Німеччині, 6 % - в Італії, 7 % - в Іспанії, 20 % - у Польщі та Росії. Отож, коментарів ці дані не потребують» [2, с.130].

Протягом 2013 року сума грошових переказів, що надійшла в Україну від трудових мігрантів та національної діаспори склала 7,5 млрд. доларів. За даними Світового банку, загальна сума переказів мігрантів у 2013 році перевищила 430 млрд. дол., з цієї суми 6,5 млрд. потрапили в Україну. Але якщо порівняти зі статистикою Національного банку, який враховує і неофіційні трансфери, сума буде більшою, а саме 7,5 млрд. При цьому, найбільше грошових переказів в Україну здійснюється з Росії (35,4 %), США (9,5 %), Німеччини (6,5 %), Кіпру (5,5 %), Греції (5,4 %) [1, с.6].

Незадовільним є й той факт, що більша частина мігруючого населення, окрім незайнятих осіб, це працівники освіти, науки, охорони здоров'я,

культури, державної сфери, що зумовлено, перш за все, мізерними заробітними платами в цих галузях. Тому одним із важливих завдань сьогодення є необхідність підвищення зарплати і соціальних стандартів вчителям, лікарям, працівникам культури, військовослужбовцям, чорнобильцям, пенсіонерам та іншим категоріям.

Відтак соціально-економічна політика держави в першу чергу повинна бути спрямована на забезпечення економічної стабільності, на розвиток національної економіки, що в свою чергу дозволить сформувати додаткові робочі місця, збільшити надходження до бюджетів та як наслідок підвищити соціальні стандарти та гарантії.

Реалізація соціальної політики держави має різні підходи, при цьому виділяється насамперед соціальний і ринковий. Соціальний підхід припускає, що суспільство повинно гарантувати кожному члену доходи, що не дозволять йому опуститися нижче межі бідності. Ринковий підхід означає, що суспільство бере на себе зобов'язання тільки щодо створення умов кожному члену суспільства для прояву економічної активності й одержання доходу. Той чи інший підхід при формуванні соціальної політики характеризують показники результативності соціальної політики, характеристики рівня життя населення.

Отож, державна соціальна політика, орієнтована на підвищення рівня життя всіх верств населення (незалежно від їх майнового положення), повинна бути пов'язана з такими задачами стабільного економічного розвитку як забезпечення реального зростання виробництва, поліпшення ситуації на національному ринку праці, заборона інфляційних процесів, ефективне використання бюджетних коштів і засобів спеціальних позабюджетних фондів. Адже, саме ефективний економічний розвиток на макрорівні закладає фундамент соціального розвитку країни і зрештою визначає рівень добробуту її населення, що неодмінно впливає на рівень міграції.

Література:

1. Качан Л. Всебічний розвиток людини є найголовнішим пріоритетом / Л. Качан, М. Талан // Соціальний захист. – 2013. - № 5 (202). – С. 5-7.
2. Малиновська О. Ефективне управління трудовою міграцією та її кваліфікаційними аспектами / О. Малиновська // Збірник тез наукової конференції «Проблеми міграції в Україні: реалії та причини виникнення», Вінниця. – 2013. – С. 128-132.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Статистика Міністерства праці та соціальної політики України: Основні показники та напрями соціального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Комплексний соціально-економічний розвиток сільських територій – основа прогресивного розвитку АПК, ефективного вирішення соціальних проблем та поступового переходу до сталого економічного зростання сільських територій. В центрі уваги знаходяться проблемні сільські території, які характеризуються найвищим загостренням соціально-економічних проблем. До цієї категорії іноді потрапляють території з достатньо високим економічним потенціалом, які внаслідок конкурентоспроможності основних галузей спеціалізації опинилися у стані глибокої кризи, про що свідчить високий рівень безробіття, низька інвестиційна активність суб'єктів господарювання та цілий ряд проблем соціального характеру.

Ситуація в соціальній сфері села залишається складною. Найгострішими проблемами на селі є безробіття, бідність та трудова міграція, занепад соціальної інфраструктури, поглиблення демографічної кризи та відмирання сіл. Обезлюднення сільських територій призводить до негативного ефекту не лише для сільськогосподарської галузі, а й для національної економіки та суспільного розвитку взагалі. Тому невідкладною проблемою слід вважати збереження людності сіл шляхом розширення сфери зайнятості, забезпечення нормальної життєдіяльності сільської поселенської мережі та умов відтворення сільського населення.

Треба відмітити, що в основу вирішення проблем українського села повинні бути поставлені соціально-економічні проблеми сільських територій. Як засвідчує аналіз стану соціально-культурного розвитку на селі, його можна охарактеризувати не лише недостатнім, а і таким, який зазнав останнім часом значного впливу негативних факторів. Кризовий стан економіки сільського господарства, низький рівень інвестиційної діяльності, відсутність належного фінансування зумовили зниження потенціалу соціальної сфери села.

Соціально-економічний розвиток сільських територій залежить і від ефективності функціонування соціальної інфраструктури, яка пов'язана з раціональним розміщенням об'єктів, що надає можливість користуватися всіма видами послуг, особливо які виникають періодично. Особливістю соціальної інфраструктури є те, що частина її об'єктів в розміщена в містах, селищах міського типу, промислових центрах, які обслуговують одночасно, як міське, так і сільське населення. Виходячи з цього, існує проблема ускладненого доступу. Тому дуже велику роль у поліпшенні обслуговування сільських жителів відіграє розвиток транспортних зв'язків і шляхів. Проте й досі багато населених пунктів не зв'язані автобусними сполученнями навіть з районними центрами. Розвиток соціальної інфраструктури впливає і є визначальним у підвищенні життєвого рівня сільського населення.

Місцеві органи влади не мають коштів на утримання цих об'єктів. Щоб зберегти соціальну інфраструктуру села доцільно залучати кошти як бюджетні, так і кошти тих підприємств, які знаходяться на даних територіях, спонсорські кошти або міжнародну технічну допомогу (гранти).

Тому комплексний розвиток сільських територій необхідно проводити за такими напрямками:

- забезпечення комплексного, багатофункціонального розвитку сільських територій, в т.ч. розвиток кооперативного руху;
- забезпечення надійного функціонування соціальної інфраструктури села в нових економічних умовах;
- забезпечення істотного підвищення рівня доходів та поліпшення соціального захисту сільського населення шляхом сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, туристичної сфери територій ;
- створення умов для розширення сфери зайнятості на селі на основі ефективного використання потенціалу сільських територій, покращення інвестиційної привабливості територій;
- наближення та вирівнювання умов життєдіяльності міського та сільського населення, формування мережі підприємств, установ та організацій, які надаватимуть необхідні послуги сільському населенню;
- заохочення молоді до роботи і проживання в сільських населених пунктах.

Висновки

Забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку територій має ґрунтуватися на успішних інституціональних перетвореннях. Необхідним є консолідація у цьому напрямку зусиль територіальних органів управління місцевого самоврядування, господарюючих суб'єктів. Важливо ефективними методами подіяти на поведінку державного та недержавного секторів для вирішення питань комплексного розвитку сільських територій на основі сприяння самозайнятості населення, стимулювання створення нових робочих місць в аграрній сфері. Тому комплексний розвиток сільських територій вимагає докорінних змін у виробничій та невиробничій спеціалізації, нових форм організації продуктивних сил території, своєрідного режиму інвестування.

Література:

1. Заєць Т.А. Актуальні проблеми комплексного соціально-економічного розвитку територій України // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. „Суспільно-географічні проблеми розвитку продуктивних сил України”. К.: ВЛГ Обрії. – 2004. – С. 78-79.
2. Головня О.М. Соціально-економічні аспекти розвитку сільських територій. ВНАУ. -2014.

Секція 4

Менеджмент

Management

4.1. Процеси управління

4.1. Management processes

Дикан М.І., Антонюк Л.В., Фуштей Д.О.

Чернівецький факультет Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

«МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ. ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД»

Постановка проблеми. Велика увага в сучасному світі зосереджується на вивченні основних аспектів мотивації. Основний засіб забезпечення ефективного ресурсовикористання та мобілізації існуючого кадрового потенціалу – мотивація персоналу.

Мотивація – процес заохочення людей до ефективної діяльності, спрямованої на досягнення цілей організації шляхом формування мотивів. Мотивація – це бажання працівників задовольнити свої потреби через трудову діяльність [2, с. 385].

Аналіз досліджень. Розгляд та вирішення проблем, що стосуються мотивації праці присвячені роботи таких відомих вчених сьогодення та минулого, як: А. Маслоу, Е. Мейо, Д. Мак-Грегор, М.В. Врум, О.С. Іванілов, В.М. Шаповал, Г.О. Швиданенко, В.Г. Васильков, Н.П. Гончарова, С.Ф. Покропивний, Н.І. Склярчук, Л.І. Шваб та інші.

Мета даної статті полягає у дослідженні та вивченні підходів до розробки результативної мотиваційної системи праці працівників в організаціях, підприємствах та фірмах та розробці методів оцінки і наступного розвитку.

Результати дослідження. Запорукою успіху діяльності будь-якого підприємства є спрямування на отримання доходу та безперервне його підвищення. Для того, щоб досягнути завдання, яке стоїть перед підприємством, найперше, що потрібно – це правильна мотивація дій людини, фокусування її зусиль на постійне зростання результату діяльності, тобто покращення системи мотивації праці.

Варто знати, що які б не були зміни в роботі підприємства, не враховуючи ступінь ефективності введення в дію рішень в документації, вони не будуть впроваджуватися в дію без певної мотивації того чи іншого працівника. Саме тому найбільшу увагу необхідно приділити мотиваційній системі при розробленні системи менеджменту. Конструкція мотивації означає сукупність пов'язаних заходів, які нашоухують одного робітника або ж і весь колектив для здійснення мети та цілей діяльності підприємства.

У системі мотивації важливо враховувати вікову, професійну, освітню, статеву структури мотивів у колективах працівників. Адже зазначені зміни в структурі колективів часто зумовлюють зміни у співвідношенні мотивів. На

практиці важливо систематично виявляти суспільне значення важливості мотивів, як наприклад, для чоловіків і жінок. Зокрема у жінок виявлено більшу орієнтацію на забезпечення впевненості в роботі, що певним чином обумовлено особливостями сучасного ринку праці, коли при розподілі робочих місць перевага надається працівникам чоловічої статі. Чоловіків більше хвилює суспільне визнання роботи, її корисність (41,7%) тоді як у жінок (17,8%). Більш вагоме значення для них також мають самостійність і незалежність у роботі, найбільш повне використання своїх здібностей, вміння, участь в управлінні виробництвом. Водночас такі чинники трудової мотивації як гарантована безпечність робочого місця, отримання житла і поліпшення житлових умов, забезпечення нормального санітарно-гігієнічного стану на виробництві є більш вагомими для жінок [1, с. 46-47].

Варто зазначити, те в теперішній час слід звернути увагу на сучасні системи мотивування працівників, які використовуються на підприємствах Західної Європи, такі як матеріальне заохочення : ставка зарплатні; певні доплати; надання права приймати участь в акціонерному капіталі; забезпечення; страхування медичною страховкою;

Враховуючи останні роки можна помітити тенденцію до використання зарубіжного досвіду з питань мотивації персоналу, оскільки така система мотивації є ефективною і приносить відповідний результат .

Як показує досвід зарубіжних країн , мотивація – це важливий аспект управління персоналом і тому вона визначає наступні принципи :

- а) свобода дій управлінців;
- б) сприятливий клімат та умови праці
- в) спостереження кар'єрного зростання;
- г) оплата праці за тарифною системою ;
- д) нарахування зарплатні , виходячи з погодинної тарифної ставки.

Висновок. Для того , щоб покращити роботу персоналу та спрямувати їх зусилля на результативність та покращення працездатності, необхідно вміти застосовувати систему мотивацій. Такі дії необхідні підприємству, яке прагне удосконалюватися та працювати рентабельно, адже запорука успіху будь-якого підприємства це правильна мотивація персоналу.

Вибираючи напрямок мотивації, варто зважати не лише на потреби підприємства, а й на інтереси працівників. Впровадження обраної системи має бути направлений на отримання результату, певних наслідків – задоволених працівників, які «живуть» роботою.

Література:

1. Сардак С. Мотивація та стимулювання працівників вітчизняних підприємств // Україна: аспекти праці. – 2008. № 6. С. 45-51.
2. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для ВНЗ. 3-є вид. – К.: Каравела, 2006. – 584 с.

Дикан М.І., Олійник В.В.

**Чернівецький факультет Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»**

«СТРАТЕГІЧНЕ МИСЛЕННЯ МЕНЕДЖЕРА ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ОРГАНІЗАЦІЇ»

Постановка проблеми. Останні два десятиліття ознаменувались виникненням нових та відмиранням вже існуючих ідей та постулатів в теорії менеджменту, щодо його ролі як в діяльності окремих підприємств так і суспільства загалом. Значна роль в цих дослідженнях приділялась стратегічному мисленню.

Аналіз досліджень. Питанням стратегічного мислення розглядалось такими вітчизняними та закордонними науковцями як: Р. Рамелт, І. Вілсон, К. Омає, С. Каплан, Е. Солоненко.

Мета даної статті полягає у виявленні особливої значущості стратегічного мислення менеджера в досягненні мети організації та забезпеченні високих результатів діяльності.

Результати дослідження. Стратегічне мислення являє собою можливість оперувати рішеннями та стратегіями в поєднанні з аналізом внутрішнього та зовнішнього середовища для побудови моделі бачення подальшого розвитку організації.

Стратегічне мислення включає в себе чітке розуміння ієрархії управління підприємством, оперативні дії та реакції на динамічні зміни через виявлення нових можливостей та усунення потенційних загроз, пошук та використання інвестицій, підбір та організація навчання персоналу, координацію стратегічних, тактичних та оперативних планів діяльності підприємства, керівництво підприємством та реалізація стратегій довгострокового розвитку організації.

Крім того стратегічне мислення являє собою вивчення потенційних потреб споживачів, аналіз конкурентних позицій як в короткостроковій так і в довгостроковій перспективі, аналіз та об'єктивна оцінка поточних справ організації.

Стратегічне мислення ґрунтується на розумінні керівниками та персоналом власної відповідальності за довгострокове існування та розвиток підприємства, необхідності відповідного управління цим процесом і забезпечення орієнтації всіх видів діяльності на створення та підвищення конкурентоспроможності, фінансового успіху впродовж тривалого періоду.

Стратегічне мислення управлінського персоналу будь-якого підприємства відбито в понятті «стратегічний рівень підприємства». Стратегічний рівень — це система знань про можливості та обмеження в розвитку підприємства, що реалізується у відповідних стратегічних рішеннях і діях.

Стратегічний рівень підприємства можна визначити, отримавши відповіді на такі запитання.

1. Якими є рівень знань і наявний обсяг інформації про ситуацію: в економіці, на ринку, в галузі, у конкурентів, у партнерів, у розробників нових продуктів та технологій?

2. Відповідає чи ні наявний стан підприємства вимогам розвитку в середовищі, що склалося?

3. Чи є на підприємстві обґрунтована система цілей розвитку в коротко та довгостроковому періоді?

4. Як розробляється стратегія підприємства, за допомогою яких методів?

5. Чи сформульовано загальну, цілісну стратегію підприємства?

6. Як структуровано цілі/стратегії за окремими підсистемами підприємства (виробничими, функціональними, ресурсними), а також за окремими ринками, споживачами та ін., тобто чи є обґрунтований «стратегічний набір»?

7. Чи враховано в «стратегічному наборі» обмеження за ресурсами (насамперед фінансовими), а також взаємозалежність окремих складових?

8. Який рівень стратегічного планування на підприємстві (за змістом планів, їхнім переліком і формою)?

9. Чи встановлено в стратегічних планах відповідальність за проведення стратегічних дій, а також послідовність і терміни виконання окремих планових завдань?

10. Як відбиваються стратегічні заходи в поточних планах і бюджетах?

11. Відповідає чи ні система організації управління, прийняття рішень, обліку та контролю вимогам стратегії та як вони будуть розвиватися?

12. Чи готові до стратегічних перетворень працівники підприємства?

13. Як роз'яснюватимуться стратегічні дії підприємства клієнтам, партнерам, суспільним організаціям, власним виробникам?

14. Як збудовано систему мотивації стратегічної діяльності?

Позитивна або негативна відповідь на ці запитання, що потребує глибоких різнобічних досліджень, дає змогу оцінити рівень стратегічної спрямованості (орієнтації) підприємства.

Висновок. Стратегічно орієнтоване підприємство має такі переваги над іншими: зменшення до мінімуму негативні наслідків змін, що відбуваються, а також фактора «невизначеності майбутнього»; врахування об'єктивних факторів що формують зміни, зосередившись на вивченні цих факторів; отримання необхідної бази для прийняття стратегічних і тактичних рішень.

Література:

3. Мінцберг Г. Зліт і падіння стратегічного планування / Пер. з англ.. К. Сисоєва. – К.: Вид-во Олексія Капусти, 2008. – 412с.

4. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.

Milan N. Drašković, PhD, Full Professor

Higher Business School Čačak, Beograd,

Milena Kukrić, PhD, Docent

Faculty for Strategic and Operational management, Beograd,

Sava Smiljić, PhD, Full Professor

Faculty for Strategic and Operational management, Beograd,

INTELLECTUAL CAPITAL - A PARADIGM OF SUCCESSFUL BUSINESS IN PRODUCTION AND SERVICE BUSINESS SYSTEMS

Dynamic business environment, constantly changing under the influence of numerous external factors caused by the processes of globalization and modern information and telecommunication technologies, hinders business systems (production and service) to achieve and maintain competitive advantages. In the digital economy, the competitive advantage has passed from material and financial sphere (quantity) into immaterial and non-financial sphere (knowledge). An operating system can achieve a competitive advantage only if it has a more relevant knowledge than its competitors, that is, if it possesses an intellectual capital implemented in its products or services.

Intellectual capital is a relatively new complex economic category, which represents the sum of immaterial assets of a business system which include intangible resources such as know-how, competence, innovation, corporate culture, brands ... It is not explicitly shown in the accounting reports, but creates a new value added, which is verified on the market in the form of competitiveness. Successful organization and management of intellectual capital creates new values that can achieve a sustainable competitive advantage on the market. Operating systems that want to survive, grow and get developed on the global market, need to base their business policy on the following: intellectual capital, new methods of doing business, new organizational models, new value systems and continuous investment in new knowledge. This continuous investment in new knowledge and the distribution of the knowledge within the system, increases the intellectual capital of employees, and the transformation of this knowledge through the production or service processes creates a new value that achieves a competitive advantage.

Information society or the digital economy is changing the established methods of doing business, thus creating new business models or new business paradigm based on knowledge and intellectual capital. In the context of the information society, knowledge is a collection of information that has meaning, relevance, accuracy ... and that increases knowledge of recipients, and by which it can act (business decisions) in order to create new value through business activities. From the standpoint of artificial intelligence, knowledge is formalized information, called upon or used in the process of inference (deductive reasoning, logical deduction).

In a turbulent environment, knowledge is the main economic resource in creating new values and has a strategic role in the effective management of modern business systems. In a time of rapid change and uncertainty, successful business systems are those that continuously create new knowledge, distribute this knowledge through new business models, new technologies, new products or new services. Knowledge of a business system is a collection of facts, information, and skills acquired through training or experience of its employees and it is a source of creativity, innovation and adaptability of the system to new situations.

European Committee for Standardization-CEN provides the following definition: "Knowledge is a combination of data and information, to which was added reasoning, skills and experience of experts, and the result is the ability to add value that can be used as an aid in the decision-making process".

From the perspective of business systems, knowledge is divided into:

Explicit knowledge is formalized objective knowledge related to: plans, projects, reports, licenses, patents, manuals, books, guidelines, products, processes, policies, strategies, models, databases, computer software, data warehouses ... Explicit knowledge is codified (letters and numbers) in a form that can be easily stored and distributed to others in a formal and systematic way, by personal communication or by using modern information and telecommunication technologies based on Internet technologies, and Web technologies (intranet, extranet ...).

Tacit knowledge is subjective, unstructured, non-material knowledge that is entirely owned by an individual and represents his/her knowledge gained through experience, intelligence, skills, intuition, feelings ... Tacit knowledge is the mental model of individuals and the collective mental model of organizational culture of a business system. It can be divided into two dimensions:

- Technical dimension (know-how) and
- Cognitive dimension (schemes, mental models, perception ...).

In most cases it is not codified and is exchanged during dialogue (meetings, audio and video conferencing ...) using a metaphor. Tacit knowledge is very important for achieving a competitive advantage, because it is non-material knowledge and thus difficult to imitate. Its value increases with its implementation in new processes, products or services. Many successful business systems try to convert the tacit knowledge of their employees into explicit knowledge (written reports or audio and video), which would remain the property of the business system in the event of employees' retirement or their leaving to work for another operating system.

It should be noted that in addition to the explicit and tacit knowledge in production and service business systems, there is also the experiential knowledge within the operating system. It is specific to a particular operating system and is an important factor of competitive advantage.

Knowledge management is of great importance for the successful business operating of production and service business systems. Knowledge management is a rational process by which knowledge, as a form of intangible capital, is collected, stored, innovated, distributed and implemented in decision-making. It includes a variety of skills, techniques and tools that provide the latest knowledge related to intellectual capital, used in decision making.

Čekerevac Zoran, Dr, Professor, Faculty of Business and Industrial Management of the University “UNION – Nikola Tesla”, Belgrade, Serbia

Wang Bo, PhD, Associate Professor, Ningbo University of Technology, Ningbo, China

RESEARCH ON MANAGING OF URBAN TRANSPORTATION FLOWS BASED ON UAV PLATFORMS

ABSTRACT

This work analyzes a possibility of use of unmanned aerial vehicles in managing of urban transportation. Here are presented some basics used to prepare project proposal for research project under bilateral agreement between Serbia and China.

INTRODUCTION

Intelligent Transport Systems utilize information and control technology to assist drivers, dispatchers and other operators in their operations for providing fast, efficient, safe and environmentally friendly transport. The fact that the European Parliament adopted Directive 2010/40/EU of 7 July 2010 on the framework for the deployment of Intelligent Transport Systems is an evidence of the significance of the issue. The directive points out that the increase in the volume of road transport is the primary cause of increasing congestion of road infrastructure and rising energy consumption, as well as a source of environmental and social problems. The response to those challenges is in “innovation, which will have a major role to play in finding appropriate solutions”.

A prerequisite for introducing of an intelligent system is the availability of precise data about the traffic and road conditions. With the rapid development of urban transport traffic conditions are becoming more complex and access to cheap information with wide coverage will be more and more needed.

The current systems rely mainly on ground-based spot devices and mobile devices. Spot devices usually have a fixed location and collected data reflect the traffic conditions only at specific locations, and high limitations are common.

Therefore, Unmanned Aerial Vehicles (known with their easy maneuvering, great flexibility and relatively low costs of operation) can be considered as a great aerial sensor for traffic data collecting. They can provide bird’s eye view over a route or a large area, and provide observation of traffic flow formation and dissipation.

OBJECTIVES OF THE RESEARCH

The objectives of the research efforts are: to create methodology how to use UAV to register city traffic; to assess how moving objects over transportation corridors can be extracted and how their velocity can be estimated; to find optimal way to connect collected photos and videos with geographic positions of recorded vehicles; to prepare conditions to start work on creating a model of intelligent city transport system;

RESEARCH PROBLEM ACTUALITY

Crowds in city traffic are an everyday occurrence and a big problem especially in big cities. The average speed of vehicles is very low, ranging from 2.7 km/h in Manhattan downtown to 35 km/h in Dublin. For example, the average vehicle speed

in Beijing and in New York is 12 km/h, in London 19 km/h, and in Berlin 24.2 km/h. If we bear in mind that these are medium speeds of the vehicle during the day, and that the speeds in the rush hours, or in the case of an accident on the street, are much lower, it is clear how important better regulation of traffic in cities is. Any vehicles stopping means additional emission and additional environmental pollution.

Due to the lack of appropriate equipment for the registering of number of the vehicle in motion on the streets, in the practice were occasionally performed counting of vehicles at certain intervals, or stationary video surveillance equipment was used. The use of radio-controlled unmanned aircrafts and multi-copters brought new possibilities for traffic monitoring. Multi-copters are inexpensive multi-rotor platforms, but they have major limitations in terms of the amount of equipment they can carry and their control range. Unmanned aircrafts are able to carry more equipment, move on higher altitudes, and can cover larger areas.

The theme is very topical. In recent years, many specialized scientific conferences (ICUAS) on the use of unmanned aircrafts for the purpose of collecting data on traffic in cities are held. In the section Bibliography, some of the works in this field has been pointed out.

EXPECTED RESULTS

They can be summarized as follows:

- a. Getting results about the opportunity and expedience of applying the UAV technology to promote intelligent transport system efficiency and reliability;
- b. Research of the reliability of the main components applied in the considered model of the intelligent transport system, and the possibility of application of this system in the two countries.

Bibliography:

1. Cook, K., Bryan, E., Yu, H., & Bai, H. (2013). Intelligent cooperative control for urban tracking with Unmanned Air Vehicles. Unmanned Aircraft Systems (ICUAS), 2013 International Conference (pp. 1-7). Atlanta, GA: IEEE. doi:10.1109/ICUAS.2013.6564667
2. Ergezer, H., & Leblebicioglu, M. (2013). 3D path planning for UAVs for maximum information collection. Unmanned Aircraft Systems (ICUAS), 2013 International Conference (pp. 79-88). Atlanta, GA: IEEE. doi:10.1109/ICUAS.2013.6564676
3. Lee, D., & Shim, D. (2014). RRT-based path planning for fixed-wing UAVs with arrival time and approach direction constraints. Unmanned Aircraft Systems (ICUAS), 2014 International Conference on (pp. 317-328). Orlando, FL: IEEE. doi:10.1109/ICUAS.2014.6842270
4. Totha, C. K., Grejner-Brzezinska, D., & Merry, C. (n.d.). SUPPORTING TRAFFIC FLOW MANAGEMENT WITH HIGH-DEFINITION IMAGERY. Hannover: Institut fuer Photogrammetrie und GeoInformation. Retrieved from <http://www.ipi.uni-hannover.de/fileadmin/institut/pdf/toth.pdf>
5. Coifman, B., McCord, M., Mishalani, R. G., & Redmill, K. (n.d.). Surface Transportation Surveillance from Unmanned Aerial Vehicles. Retrieved from Electrical and Computer Engineering - The Ohio State University - College of Engineering: http://www2.ece.ohio-state.edu/~coifman/documents/UAV_paper.pdf

Штерма Т. В., к. е. н., доцент

Штогринець Н. В., к. е. н.

ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ

Зайнятість як соціально-економічне явище традиційно є предметом державного регулювання. Однак у різних країнах існують свої відмінності у реалізації політики зайнятості населення.

В цілому у світовому досвіді господарювання по відношенню до зайнятості виділяють 5 домінуючих моделей: американська, німецька, англійська, шведська та японська моделі. Основні концептуальні відмінності зазначених моделей і української зосереджуються у застосуванні різних підходів щодо розподілу коштів на активні й пасивні заходи, а також у відмінності законодавчого забезпечення гарантій з працевлаштування [1].

Найменший рівень безробіття у липні 2013 року зафіксовано у Норвегії – 3,7% та Австрії – 4,9%. Невисокий він у найбагатшій економіці серед країн ЄС – Німеччині 5,4%. Найвищі показники серед країн південної Європи - Греції та Іспанії 26,6% та 26,8% відповідно, а також Португалії – 17,6% та Кіпру – 15,1%. Серед інших великих країн ЄС, Велика Британія, на відміну від Італії, має кращий показник рівня безробіття 7,7% проти 11,9%. З пострадянських країн найкращий стан зайнятості населення в Естонії – 8,7% безробітних, а нещодавно прийнята до ЄС Хорватія має високий показник безробіття – 16,6%[2].

Загальний показник росту рівня безробіття серед країн ЄС протягом останніх 11 місяців становив 0,5%. Показник рівня безробіття у Греції та Іспанії становив у липні 2012 року 25,0% та 25,3% відповідно, а в травні 2013 року в обох країнах зріс до 26,9%. Серед країн ЄС, які демонструють явну негативну динаміку – Італія, ріст безробіття за останніх 11 місяців зафіксований на рівні 1,5%, дещо кращий стан справ у Франції, показники якої найбільше наближені до загальноєвропейських та становлять 0,7% росту, а лідером за зростанням показників безробіття є Кіпр, частка безробітних якого ще у липні 2012 року становили 12,2% а вже у травні 2013 – 16,3%. Найкраща динаміка серед Європейських країн в Естонії, яка продемонструвала зниження рівня безробіття на 1,9%[2].

Розглядаючи американську модель, відмітимо, що регулювання зайнятості представлено системою з трьох складових:

- державні підприємства, пов'язані з наймом робочої сили,
- за допомогою фінансово-кредитної політики, відбувається регулювання попиту на робочу силу,
- регулювання зайнятості здійснюється безпосередньо за допомогою штатної системи законодавства [3].

Американська модель орієнтується на утворення робочих місць для значної частини економічно активного населення, які не потребують високої продуктивності. При такому підході безробіття формально зменшується, але збільшується кількість людей з низькими доходами. Що ж до установ з працевлаштування, то в Америці активно діють не тільки державна служба зайнятості, а й численні приватні спеціалізовані бюро найму, які мають у своєму розпорядженні всі необхідні дані про працівників різного роду професій, що сприяє більшій інформатизації процесу регулювання зайнятості.[4]

Показник безробіття Японії коливається від 1,2 до 5,2%, Такі низькі показники демонструє ця країна, тому що згідно з японською моделлю кожна людина може знайти для себе роботу, навіть якщо вона не дуже цікава й корисна. У цьому полягає причина низького безробіття в Японії й економії коштів на соціальні витрати.

Німеччина одна з небагатьох країн, в якій порівнюючи з 2010 та 2014 роками, суттєво знизився показник безробіття: з 2010 року по 2012 цей показник знижувався, проте з 2012 до середини 2013 показник зріс від 9,5 до 10,2%. Але цю ситуацію швидко врегулювали, і ми бачимо що вже до 2014 і далі показники тільки знижуються.

На відміну від показників безробіття, рівень зайнятості в Німеччині тільки росте, що є досить позитивним показником, і вже станом на 2014 р кількість зайнятого населення сягає 40400 порівняно з 2010 коли рівень зайнятості був 39400 осіб, це сталося зокрема через те, що у Німеччині функції працевлаштування у службі зайнятості здійснюються відповідно до класифікації професій з урахуванням особливостей місцевих ринків робочої сили [3].

Отже, проаналізувавши принципи регулювання зайнятості та безробіття в провідних країнах, було виявлено, що в Німеччині умови для забезпечення робочих місць найкращі. В Україні немає на стільки розгалуженої системи по скороченню безробіття як в розглянутих країнах. Але можливість застосування хоча б одного принципу існує. Досвід зарубіжних країн показує, що ще жодній країні не вдалося цілком вирішити всі наявні проблеми сфери ринку праці лише одним методом. Проте Україні, яка є досить молодою країною порівняно з іншими країнами, потрібно набиратись досвіду, удосконалювати реформи та закони.

Література:

1. Базилінська О. Я. Макроекономіка: Навчальний посібник для студентів вузів / О. Я. Базилінська — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 442 с.
2. Держстат України, 1998-2015, (дата останньої модифікації: 25/04/114)
3. Чершіна Н.В. Соціальні проблеми безробіття / Н.В. Чершіна - «Соціо», 2001 — № 1.
4. Панчишин С. М. Макроекономіка / Панчишин С. М. — К. : Либідь, 2005. — 614 с.

Дикан М.І. , Іванська С. Р., Пазюк Ю. В.

Чернівецький факультет Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

«РОЛЬ МЕНЕДЖЕРА В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ. ЧИ ВАЖКО БУТИ КЕРІВНИКОМ?»

Постановка проблеми. Кожний вид діяльності повинен керуватись. Ось для цього і існують менеджери. Адже за успіх підприємства ми завдячуємо насамперед діяльності менеджерів.

Управлінці формують мету організації, контролюють і планують її діяльність, приймають управлінські рішення та формують організаційну діяльність. Джон Кейнс у своїй роботі писав: „...менеджеру повинна бути притаманною дуже рідкісна комбінація талантів... Він має вивчати дійсне у світлі минулого для пояснення майбутнього”. [1, 44-47 с.]

Аналіз досліджень. Яку роль виконує менеджер в управлінні організації досліджували такі вчені сьогодення та минулого: Г. Мінцберг, А. Гест, Д. Кейнс, К. Маркс, М. Вудкок і Д. Френсіс.

Мета даної статті виявляється у визначенні ролі менеджера в організації, які завдання він там виконує, якими якостями повинен бути наділений та чи важко насправді керувати колективом.

Результати дослідження. Для успішного функціонування організації повинна бути людина, що буде концентрувати увагу колективу на постановку завдання та на напрямок його вирішення. Кожен працюючий в такій ситуації буде знати об'єм своєї роботи, строки виконання та спеціалізацію своєї роботи.

Менеджер є насамперед не тільки керівником, він є обличчям фірми, в якій працює. А отже він повинен виглядати бездоганно. Не думаю, що коли ви прийдете в компанію, де персонал, а в першу чергу його керівники неохайні, чи захочеться вам співпрацювати з даною компанією. Вони ж в першу чергу псують імідж компанії.

Особисті якості менеджера відіграють важливу роль функціонування колективу. Насамперед менеджер повинен бути:

- життєрадісним
- дружелюбним
- привітним
- ввічливим
- мати приємну зовнішність
- хороше почуття гумору
- відкритість.

Але головною запорукою успіху повинні бути професійні якості управлінця. Це насамперед потрібно діяти в інтересах своєї організації, розвивати її, покращувати авторитет. Якщо виникає проблема, що може негативно вплинути на саму організацію він повинен нагально її вирішити, без шкоди собі, колективу та в цілому фірмі.

В ході діяльності менеджер повинен виконувати важливі завдання:

- визначити ціль організації, як її досягти
- формує колектив організації
- формує працівників по відділам їх спеціалізації
- мотивує працівників для реалізації мети організації та ефективної співпраці
- організовує сам процес виробництва
- допомагає та піклується про ділове та кар'єрне зростання
- аналізує результати роботи
- запроваджує інновації стосовно виробництва та технологічного устаткування.

Широко відомий вислів Карла Маркса: «Окремий скрипаль сам управляє собою, оркестр потребує диригента». Часто менеджера ототожнюють із диригентом. Він не вміє так професійно грати, як скрипаль або віолончеліст. Він не вміє писати музику як композитор. Проте геніїв музикантів та композитора ми можемо почути тільки завдяки важкій праці та таланту диригента. [2, 475 с.]

Висновки. Робота менеджера в організації це досить складний, але цікавий вид діяльності. З одного боку є можливість керувати персоналом, з другого боку покладені обов'язки та відповідальність за вчасність виконання роботи, правильність прийнятого управлінського рішення та надійність партнерів. Результат роботи ні в якому разі не повинен залежати від настрою та особистих переживань. Треба розуміти, що керівник – це перш за все стійка та впевнена у собі людина, яка повинна давати приклад усьому персоналу організації.

І головне питання статті: чи важко насправді бути керівником? Контролювати процес на підприємстві, щоб все було як задумано дійсно важко. Але з іншого боку це дуже захоплює. Під керівництвом однієї людини формується колектив, виконуються завдання у певній послідовності, роробляються ідеї, запроваджуються інновації, в кінцевому результаті з'являється щось нове, що ймовірно зацікавить споживачів.

Не потрібно боятись труднощів. Адже саме це є запорукою успіху будь-якого виду діяльності. Цей шлях пройшли «великі люди», якими прагнемо бути і ми з вами.

Література:

1. Поршщнев А. Качество, результативность и эффективность менеджмента/А. Поршневу//Менеджмент і менеджер. – 2011. – №6 – С. 44 – 47.
2. Шаповал М.І. Менеджмент якості. - К.: Т-во В«ЗнанняВ», 2003. - 475 с.

Косар Н.С., к.е.н., доцент

Пилипенко В.М.

Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

СИСТЕМА ERP ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ

Сучасне ринкове середовище уособлює собою складну систему, що формує все більш високі бар'єри для успішної діяльності бізнес-структур. В умовах інтелектуалізації бізнесу, інтенсивного розвитку та становлення інформаційного суспільства, кожна бізнес-структура в Україні стикається із необхідністю посилення обліку та контролю складних процесів діяльності, оперування великими обсягами даних для ефективного та своєчасного прийняття рішень у різноманітних галузях діяльності.

Інформаційні ресурси відіграють важливу роль, уособлюючи собою предметну оцінку зв'язку між наявною інформацією та виробничими ресурсами. Правильна реалізація інформаційних ресурсів у вигляді прийняття відповідних управлінських рішень, відіграє важливу роль у процесі створення доданої вартості [1, с. 1-2].

В основі ідеології сучасної системи управління зарубіжних компаній лежить система планування ресурсів підприємства (ERP – Enterprise Resource Planning) [2], яку доцільно активно впроваджувати і вітчизняним підприємствам. Вона представляє собою методологію інтегрованого управління всіма сферами діяльності підприємства, включаючи виробничі потужності, матеріальні та нематеріальні потоки [3, с. 243]. У період постійно зростаючої конкуренції, підприємства неминуче опиняються перед необхідністю скорочення сукупних витрат зі збільшенням ефективності діяльності. Система ERP дозволяє досягнути даних цілей, впорядковуючи потоки даних в межах компанії і тим самим допомагаючи уникнути дублювання роботи, забезпечуючи своєчасну обробку замовлень і управління інформацією про продукцію.

Група PETECKI є одним з найбільших виробників вікон та дверей з PCV та ALU у Пльщі. На сьогоднішній день компанія володіє унікальною системою Peteckі Quality System (PQS), що розроблена на базі TQM, технологією якої виступають міжнародні стандарти ISO:9001. Модель PQS побудована на платформі ERP та спрямована на створення та організацію системи внутрішніх інформаційних каналів, що в свою чергу забезпечує збір, обробку та збереження внутрішньої та зовнішньої інформації.

Введення в дію повної функціональності пакету MAAT, інтегрованого рішення класу ERP, запропонованого фірмою COMP Soft, фірма Peteckі Investment здійснила в кінці червня 2011 р. Головною метою впровадження даного програмного забезпечення було впровадження інформаційного рішення, яке повинне було консолідувати всі ланки, що функціонують в рамках Групи PETECKI в одну інтегровану інформаційну платформу. Це, в свою чергу,

вирішило перелік завдань, пов'язаних з підвищенням якості управління даною організацією: оптимізація інформаційних течій та інтеграція даних у рамках всіх ланок; створення спільної бази даних контрагентів і асортименту; механізований документообіг між фірмами, який забезпечує швидший обмін інформацією, що стосується замовлень клієнтів, і в свою чергу, скорочує термін їх реалізації та збільшує рівень прозорості їх виконання [4].

Завдяки пакету МААТ Група PETECKI отримала повну інтеграцію процесів, пов'язаних з обслуговуванням фінансів та бухгалтерії, охопивши також сферу продажу та дистрибуції, управління матеріальними запасами та людськими ресурсами. Окрім того, завдяки даному впровадженню удосконалилося обслуговування власне закупівель матеріалів через автоматичне занесення документів PZ та рахунків-фактур від головних постачальників безпосередньо до системи ERP.

Інтеграція Petecki Quality System зі спеціалізованим програмним забезпеченням ROTO Creator, а також ROTO Work з пакетом МААТ призвела до ще більшого її вдосконалення [5]. Розрахункова програма ROTO Creator створена для максимально зручної побудови та розрахунку конструкцій будь-якої конфігурації і складності. Програма дозволяє створювати замовлення, роздруковувати комерційну пропозицію та інші звіти; а також наявна можливість експорту звітів у файли форматів PDF, RTF, Excel, HTML, TXT, TIFF, що полегшує обробку та зберігання отриманої інформації.

Програма Roto Work має відношення скоріше до збуту продукції. Аналізуючи дані про замовлення, їх статус виконання, кількість та необхідне місце доставки, дана програма генерує оптимальні партії, заплановані дати поставок, наявність транспортних засобів (відповідно до габаритів продукції) та водіїв. Petecki Quality System забезпечує досконале управління якістю не тільки продукції, але і компанії загалом, шляхом інтеграції всіх функцій бек-офісу для повного контролю та оптимізації інформаційних потоків.

Література:

1. Васелевський М. Управління матеріальними потоками в логістичних збутових мережах : Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / М. Васелевський; Нац. університет "Львів. політехніка". — Л., 2002. — 21 с.
2. Вовк І. Проблеми автоматизації управління ресурсами підприємства засобами ERP-систем [Електронний ресурс] / І. Вовк // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 2 (5).— Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vipres.pdf>
3. Василевський М. ERP в управлінні ланцюгами поставок / М. Василевський // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2010. — № 416. — С. 242–250.
4. МААТ w PETECKI INVESTMENT Sp. z o.o. [Електронний ресурс] / COMP Soft— Режим доступу: <http://www.compssoft.com.pl/index.php?pageid=archiwum>
5. Petecki z systemem ERP МААТ [Електронний ресурс] / Portal rozwiazan IT w biznesie. — Режим доступу: http://www.erpview.pl/erp/petecki_z_systemem_erp_maat.html

Михальчук Б.О., студент

**Науковий керівник: Черчик Л.М – д.е.н, професор,
завідувач кафедри менеджменту**

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Зростаючий чинник конкуренції передбачає постійну боротьбу суб'єктів економіки за покращення власних економічних позицій, тому конкурентоспроможність будь-якого підприємств – це запорука його подальшого розвитку і успіху.

Управління конкурентоспроможністю підприємства полягає у формуванні конкурентних переваг у всіх сферах діяльності підприємства, але не окремими блоками впливу, а комплексним, цілеспрямованим вирішенням завдань з управління конкурентоспроможністю підприємства.

Процес управління конкурентоспроможністю, як і управління будь-яким іншим об'єктом, носить циклічний характер. Цей процес починається з постановки мети, завдань і закінчується виконанням цих завдань, тобто досягненням певного результату. На основі отриманої інформації про результати (досягнення або недосагнення мети) конкретизуються й уточнюються раніше поставлені завдання, ставляться нові, можливо, висувається нова мета, і цикл починається спочатку.

Зміст управління конкурентоспроможністю підприємства проявляється в реалізації внутрішніх взаємозв'язків, один з яких передбачає виділення трьох рівнів управління конкурентоспроможністю: стратегічного, тактичного і поточного (оперативного) управління[1].

Стратегічне управління здійснюється на рівні вищого керівництва підприємства і орієнтується на довгострокові перспективи розвитку. Кінцевою метою управління конкурентоспроможністю підприємства є формування, підтримання та розвиток стратегічної конкурентної переваги. Конкурентна перевага організації може бути визнана стратегічною конкурентною перевагою, якщо вона є глобальною, тобто стійкою в часі і привертає широку і постійну увагу з боку зовнішнього оточення підприємства [2].

Показником, який характеризує результат стратегічного управління, є показник стратегічного успіху або неуспіху діяльності організації на ринку (збільшення чи зменшення його частки на ринку).

В стратегічному управлінні конкурентоспроможність розглядають в двох аспектах:

– конкурентоспроможність товару (продукції), тобто ступінь його відповідності на певний момент вимогам цільових груп споживачів або обраного ринку за найважливішими характеристиками: економічними, технічними, екологічними тощо;

– конкурентоспроможність підприємства – це рівень його компетенції відносно інших підприємств-конкурентів у нагромадженні та використанні виробничого потенціалу певної спрямованості, а також його окремих складових: технології, ресурсів, менеджменту (особливо – стратегічного поточного планування), навичок і знань персоналу тощо, що знаходить своє відображення в таких результуючих показниках, як якість продукції, прибутковість, продуктивність тощо.

Загалом, у розвитку методології стратегічного управління виділяють кілька підходів:

– управління з урахуванням контролю над виконанням, у якому реакція організацій на зміни з'являється після виконання дій. Це реактивна адаптація, що потребує багато часу на усвідомлення неминучості змін, вироблення нової стратегії. За умов наростання темпів змін це неприйнятно;

– управління з урахуванням передбачення змін, коли почали з'являтися несподівані явища і темп змін прискорився, проте настільки, що не можна вчасно передбачити майбутні тенденції;

– управління з урахуванням гнучких і оперативних рішень за умов, коли багато питань виникають настільки швидко, що і неможливо вчасно передбачити (стратегічне управління в реальному масштабі часу);

– управління з урахуванням екстраполяції, коли темп змін пришвидшується, але майбутнє ще можна прогнозувати шляхом екстраполяції минулих тенденцій (довготривале планування) [3].

Таким чином, виникнення та практичне використання методології стратегічного управління, викликане об'єктивними причинами, що впливають з характеру змін, насамперед, у зовнішньому середовищі організації.

Література:

1. Павлова В. А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка і стратегія забезпечення : [монографія] / В. А. Павлова. –Д.: В-воДУЕП, 2006. –276 с.
2. ДіденкоВ.М. Менеджмент: підручник. –К. : Кондор, 2008. – 584 с.
3. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: учебник/А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд. Пер. сангл. подред. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. –Банкиибиржи, ЮНИТИ, 1988.– 576с.

4.2. Кризовий менеджмент

4.2. Crisis Management

Багірова К. А., студентка

Науковий керівник: Черчик Л.М – д.е.н, професор,

завідувач кафедри менеджменту

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

СУТНІСТЬ КРИЗОВОГО РЕАГУВАННЯ ЯК ЕТАПУ УПРАВЛІННЯ КРИЗОЮ

Кризова ситуація виникає тоді, коли втрачається стабільність діяльності підприємства, загострюються протиріччя як у межах підприємства, так і в його взаємодії з ринковим оточенням. Ця ситуація здебільшого диктує свої правила підприємству, відповідно чутливість до змін зовнішнього середовища характеризує власні можливості компанії. Тому кризовий стан організації можна ототожнити з кризою її менеджменту, що і визначає загрозу для існування організації.

Як свідчить практика, підприємства які не змогли адекватно і своєчасно відреагувати на розвиток кризової ситуації, як правило зникають з конкурентоспроможного ринку. В зв'язку з цим стають актуальними дослідження проблеми менеджменту та удосконалення в умовах кризи.

Досліджували тематика актуальні зарубіжні експерти І. Ансоффа; Д. Старгсон; Т. Кумбсон; В. Врума; Дж. К. Грейсон; А. Джаго; Є. Зайделя; Дж. Моутона; Д. МакГрегора; В. Крібеля; Т. Петерса; Д. Фреля; П. Хенсея; П. Дойля та інші. Аналіз наукових розробок із згаданої теми дозволяє нам висловити певні думки щодо розуміння сутності кризового реагування представниками наукової спільноти.

Ними досліджено фази кризового реагування як ключового етапу в управлінні та подолання кризи. Хоча доведено, що криза є унікальною і має свою специфіку при вирішенні проблеми, більша частина кризового реагування може бути запланована, загалом відпрацьована і підготовлена заздалегідь, що в подальшому і надає імунітет для підприємства при вирішенні серйозних загроз.

У більш широкому розуміння реагування виступає одним із етапів управління кризою в період із часу виникнення кризи і закінчення, коли вже організація може пройти до вирішення інших проблем [3].

У вузькому значенні кризове реагування передбачає «перші публічні заяви, які робить доповідач про кризу». Відповідно із аналізу дослідження теоретиків кризове реагування має зміст і форму. Де головна мета полягає в попередженні та мінімізації, підтримці діяльності організації і відновленні іміджу підприємства.[3]

Американський вчений Д. Старгсом переконаний, що спілкування з суспільством при публічному роз'ясненні кризової ситуації можна розглядати

як захист іміджу організації і головним етапом кризового реагування. Дослідник пропонує дії підприємству на вирішення психологічних і фізичних проблем жертв кризи за трьома напрямками: 1) інструктивної інформації; 2) регулятивної інформації; 3) інформаційної з управління репутацією. Зокрема, інструктивна інформація повідомляє суспільство про необхідні заходи для фізичного та фінансового захисту від кризи. Регулятивна інформація допомагає впоратися з кризою психологічно. Жертви кризи й інші її учасники мають знати і розуміти причини подій та дії організації в контексті попереджувальної діяльності, аби ця криза не повторилася. І, нарешті, інформація з управління репутацією спрямовується на захист репутації організації та передбачає конкретні стратегії кризового реагування — ключового етапу кризової комунікації, під яким розуміють «перші публічні заяви, які робить доповідач про кризу»[1].

Дослідник, Т. Кумбсон, закликає організації до відкритості перед спільнотою обговорення ситуації, не приховувати інформацію щодо кризи це забезпечує довіру оточуючих і враження готовності команди до негативної ситуації, що є ключем до збереження репутації компанії.

Інша група іноземних дослідників звертає увагу на забезпечення інформації для готовності перед негативними умовами в подальшому за допомогою роз'яснення причин виникнення кризової ситуації. І пропонують низку поставлених запитань, що потребують відповіді: що відбулося?; хто несе відповідальність?; чому це відбулося?; хто постраждав?; що ми повинні робити?; кому ми можемо довіряти?; що ми повинні сказати?; як ми повинні це сказати?. Це допомагає знизити рівні невизначеності [2].

Отже, за переконанням теоретиків важливою складовою кризового реагування як етапу управління кризою виступає звернення до адресата кризової комунікації, тобто до різних груп суспільства, яких торкнулася біда (працівниками, конкурентами, кредиторами, споживачами, органами влади, ЗМІ). Враховуючи неоднорідність учасників подій організації, важливо розуміти різницю між безпосередніми учасниками і опосередкованими. Дослідники виявили, що організації можуть краще реагувати на кризи, коли вони координувались з усіма групами учасників подій ще до початку кризи і після неї. Маючи справу із роздратованими і незадоволеними учасниками подій, організаціям слід спрямовувати всі зусилля на швидке розв'язання проблем шляхом зменшення розриву між їхніми та власними очікуваннями, оскільки кожній організації буде необхідна підтримка в скрутні для компанії часи.

Таким чином, швидка, послідовна, відкрита та об'єктивна реакція на потреби громадськості в умовах кризи допомагає знизити рівень невизначеності та здатна зміцнити репутацію компанії. І хоча кожна криза має свою специфіку, частина кризового реагування може бути заплановано, відпрацьовано, заздалегідь підготовлена у вигляді конкретних стратегій, що і є запорукою ефективного подолання кризової загрози.

Література:

1. Крутько В. Н. Введение в менеджмент кризисных ситуаций: Практические рекомендации. –К. : МЗУУП, 1994. – 52 с.
2. Пурселл Э. Управление кризисной ситуацией: Практический и теоретический подходы: Учеб. пособие. - Н.Новгород: Штрих, 2001. -79 с.
3. Coombs T. W., Holladay S. J. Helping Crisis Managers Protect Reputational Assets // Management Communication Quarterly. - November 2002.- Vol.16, № 2. - P. 165-186.

4.3. Менеджмент в промисловості

4.3. Management in industry

Фокіна І.В., к. е. н.

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН У ВУГІЛЬНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Інституціональні перетворення в Україні спрямовано на переведення промислового виробництва до нового рівня розвитку і підвищенню ефективності за допомогою подолання державного регулювання і формування ринкового середовища. Процес становлення нових інститутів ринкового типу відбувається суперечливо і нерівномірно, що негативно впливає на галузі промисловості з низькою адаптивною здатністю суб'єктів господарювання до нових умов, що можна спостерігати на прикладі вугільної промисловості, для якої необхідно формування та розвиток нових адекватних ринку інститутів-норм та інституцій-організацій.

У вугільній промисловості спостерігається певне протиборство двох підходів до регулювання діяльності: один з них тяжіє до прямого адміністративного регулювання (централізоване ціноутворення і розподіл вугільної продукції, довільне визначення дотацій, безоплатне субсидування технічного переоснащення шахт, чисто фіскальне стягування платежів за видобування вугілля), а інший – до ринково-узгодженого регулювання (наприклад, договірне і біржове ціноутворення і розподіл вугільної продукції, визначення дотацій за правилами, стимулюючими конкуренцію, надання субсидій на технічне переоснащення на умовах зниження збитків, використання для цієї мети залучених на поворотній основі коштів). При цьому поступово починає превалювати другий підхід, який відповідає вимогам ринкової економіки.

Ринкове середовище господарювання вимагає, насамперед, врегулювання механізму ціноутворення на вугільну продукцію, вироблену державними

шахтами та формування повноцінної системи контрактних відносин. Згідно з теорією трансакційних витрат контрактні відносини повинні бути побудовані на мінімізації витрат, пов'язаних з підготовкою та реалізацією договорів. При формуванні контрактних відносин важливо перенести акцент на ринковий обмін за допомогою механізму цін, а не державного координування цих процесів. Контрактна природа фірми обумовлена також вертикальною інтеграцією, пов'язаною з об'єднанням комплексів активів. У внутрішньофірмовій ієрархії головну роль відіграють агентські відносини, суть яких полягає у створенні певної системи передачі правомочностей, в якій учасники відносин одночасно є довірителями та агентами. Найважливішими аспектами контрактних відносин виступають відносини власності, оскільки операції ринкового обміну полягають у відчуженні та присвоєнні прав власності шляхом оформлення контракту. Право власності на ресурси і продукти є базовою передумовою будь-якої підприємницької діяльності. Тому у всіх правових актах це право прописується в обов'язковому порядку. З переходом до ринкової економіки необхідно визначити в законодавстві зміст базового права і відповідне правозастосування. Тлумачення законодавством права власності та механізмів його захисту має бути чітким і докладним для побудови контрактних відносин і здійснення операцій. Становлення і розвиток вугільного бізнесу і його сучасної організації повинні спиратися на дослідження цих категорій в реальному секторі.

Для створення конкурентного ринку вугільної продукції, який буде здатний стимулювати її виробництво в обсягах, відповідних попиту, належної якості і з прийнятною ціною, слід переходити до торгівлі на основі прямих довгострокових договорів між виробниками і споживачами, а продаж незаконтрактованого вугілля виробляти через біржі, аукціони. Ціна, сформована на біржі, може служити також індикатором ціни для ціноутворення за прямими договорами. При ціноутворенні на вугільну продукцію повинні визначатися розрахункові ціни з боку виробника і з боку споживача вугілля з урахуванням ціни на альтернативне паливо. При цьому базова ціна пропозиції формується на основі собівартості, дотацій, норми прибутку та інших факторів.

Механізм стягування рентної плати зазнав певних змін з переходом на адвалорні ставки, але їх розмір і порядок оподаткування не має строгого обґрунтування. Слід переглянути принципи, за якими будується система вилучення гірничої ренти у вугільній промисловості з акцентом на диференціацію ставок залежно від значних відмінностей у рентабельності шахт, гірничо-геологічних умов видобутку, а не тільки видів корисних копалин.

Діюча система державної підтримки підприємств державного сектору вугільної промисловості, незважаючи на тривалість свого існування, показала себе неефективним інструментом державного регулювання: вона не задовольняє потребам всіх діючих підприємств, а механізм її надання блокує стимули до підвищення ефективності господарювання. Одночасно необхідно прискорити виведення з експлуатації малопродуктивних глибокозбиткових шахт з тим, щоб забезпечити повноцінне дотування шахт, що залишаються, і поступове скорочення дотацій аж до їх повного скасування.

Порядок надання державних субсидій на технічне переоснащення шахт слід удосконалювати, виходячи з вимоги, що технічне переоснащення повинно забезпечувати підвищення рентабельності вуглевидобутку. Разом з тим доцільно продовжити практику масштабного використання для технічного переоснащення шахт залучених коштів, підвищивши вимоги до якості розроблюваних з цією метою бізнес-планів та економічну відповідальність підприємств за неефективне використання залучених коштів.

Таким чином, з огляду на досвід становлення і розвитку основних інститутів для подальшого ефективного розвитку вугільної промисловості в перспективі треба: надати перевагу формуванню та розвитку ринкових контрактних відносин та ціноутворення в галузі; удосконалити систему рентного оподаткування з урахуванням різнорентабельності підприємств; упорядкувати та законодавчо врегулювати систему державного субсидування вугледобувних підприємств з наданням їй стимулюючого характеру.

4.4. Управління ризиками

4.4. Risks management

**Гончарук Я. М. к. е. н. доцент, заст. зав. кафедри фінансів
ПВНЗ «Буковинський університет», м. Чернівці**

БІОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА КРІЗЬ ПРИЗМУ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКУ ПОЯВИ ЗАГРОЗИ БІОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Розуміння закономірностей та можливостей появи нових шкідників та хвороб являється важливим для оцінки ризику біоекономічної безпеки, який, в свою чергу, перетворює економічні інвестиції в заходи безпеки. Аналіз ризиків був стандартним методом, що лежав в основі міжнародного біозахисту рослин протягом деякого часу, він складався з виявлення ризиків, оцінки ризиків та управління ризиками. Протоколи ІРРС з питань оцінки розвитку шкідників були широко визнані та передбачають, що організм повинен бути визнаний як карантинний шкідник з точки зору занесення, виникнення, поширення та господарського значення. Оцінка ризику шкідників все більше застосовується для біобезпеки тварин.

Формальна оцінка ризику біоекономічної безпеки є по суті “біоекономічним” процесом. Біологічні особливості організмів впливають на ймовірність виникнення, поширення та впливу хвороби. Це має вплив на економічні втрати і витрати на виробництво і торгівлю. Крім того, можуть бути значні економічні “зовнішні чинники” пов’язані з біологічною інвазією.

У 2001 році Великобританія зазнала збитків на суму приблизно 7-8 мільярдів фунтів через епідемію ящура. Тільки фермери зазнали збитків на суму приблизно 355 мільйонів (20 % від усього доходу фермерів у той період)

Більшість втрат була спричинена загибеллю тварин та витрат на санітарно-ветеринарні заходи по локалізації і викоріненню збудника інфекції. Епідемія ящура також мала надзвичайний негативний вплив на туризм та інші аспекти сільської економіки [1].

У біоекономічній моделі при порушенні сільськогосподарської біобезпеки найлегше з'ясувати безпосередній вплив на виробництво і ринок сільськогосподарської продукції. Найскладніше оцінити і врахувати непрямий вплив, навіть якщо він піддається кількісному визначенню. Крім того, існує соціальний вплив, який може бути довготривалим як це було з епідемією ящура та ринковий вплив, що стосується навколишнього середовища.

Найчастіше вживана імовірнісна модель, основана на комплексному моделюванню ризику, включаючи усі фактори впливу на біобезпеку. Імовірність розподілу поширення та росту чисельності популяції через певні інтервали (класифікації, розповсюдження) для компонентів системи біобезпеки, що включають сільськогосподарських шкідників, є об'єктивно обумовленими, що базуються на емпіричних дослідженнях і моделях біологічного проникнення паразита [2]. Схожі біо-економічні моделі забезпечують основу для дослідження та порівняння цінності застосування методик для покращення ефективності біобезпеки, наприклад, користь попередження та контролю. Вони також можуть бути використані для дослідження впливу майбутніх змін у рушійній силі ризику біологічних загроз. Річний дохід з повного виключення рослинної хвороби розглядається за двома гіпотетичними сценаріями. Він базується на першій моделі (контроль). За сценарієм «торгівельної лібералізації», збільшення об'ємів торгівлі збільшує також об'єм заходів з біобезпека та захисту, що дає можливість недопустити появу хвороби та зменшує ризик місцевого виробництва. Цей кількісний підхід до загроз, базований на можливій небезпеці, який підтримує велика кількість прихильників з біобезпеки та біозахисту. Неправильні розрахунки біоризику можуть мати як економічні так і політичні наслідки які призведуть до соціальної напруженості в суспільстві, створять недовіру до вітчизняної науки та керівництва державою. Чітко ясно, що одна проблема оцінки ризику може бути кількісною, експертна оцінка (об'єктивна оцінка) може відрізнитись від громадської.

Психометричні дослідження показують, що відчутний ризик може бути більшим за об'єктивний, якщо він розглядається як катастрофічний або неконтрольований (жахуючий ризик), незафіксований та непомітний (невідомий ризик) або як сигнал значнішої проблеми суспільства. Біологічні загрози містять в собі велику частину цих характеристик, особливо для організмів, чий вплив сягає сільського господарства, такі як зоонозні патогени (хвороботворні організми). Simberloff критикує сьгоднішній підхід до оцінки біологічного ризику, який заснований на потенційному «припущенні безпечності або небезпечності», відмічаючи як аргумент складність в уявленні його потенційного впливу та проблеми підрахунку розміру ризику, який залишається відкритим для втручання з ціллю мовивої політичної маніпуляції. «Запобіжний принцип» широко відстоювався у сфері біопроблем як альтернатива до припущення безпечності та демонструє, що запобіжні заходи,

такі як обмеження ввозу, не повинні бути замовчувані через нестачу наукового обґрунтування щодо можливих ризиків. Це є протиставленням до підходу Санітарної та Фітосанітарної Угоди в СОТ, що вимагає наукового обґрунтування для пропорційного (належного) реагування на біологічні ризики [2]. Проблема сама по собі може не становити ризику, але зараз ми використовуємо її для вживання індивідуальних заходів щодо біоекономічної безпеки, таких як заборона імпорту. Ефективнішим може стати фокусування на меті дій у випадку загрози, ніж окремо на дії. Однак, процес оцінки ризику потребує вдосконалення.

Література:

1. Thompson D Economic costs of the foot and mouth disease outbreak in the United Kingdom in 2001. // Thompson D, Muriel P, Russell D, Osborne P, Bromley A, Rowland M, Creigh-Tyte S, Brown C. *Revue Scientifique et Technique, Office International des Epizooties*. 2002;21:675–687.
2. Мосякін А.С. Огляд основних гіпотез інвазійності рослин // *Укр. ботан. журн.* – 2009. – Том 66, № 4. – С. 466 – 475.
3. Harder, T. C. Avian influenza. In *Influenza report* (eds B. S. Kamps, C. Hoffmann & W. Preiser). // Harder, T. C. & Werner, O. 2006 Flying Publisher. See <http://www.influenzareport.com/ir/ai.htm>.

Левків Г.Я. д.е.н., доцент

Живко З.Б. д.е.н., доцент

Леськів Г.З. к.т.н., доцент

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА

Мотивація персоналу в широкому сенсі розглядається як філософія і стратегія управління персоналом. В більш вузькому сенсі, мотивація персоналу може бути представлена, як функція системи маркетинговим управлінням підприємства.

Система мотивацій персоналу віддзеркалює намагання працівника забезпечити належний рівень своєї працездатності та конкурентоспроможності з метою отримання більшої винагороди, можливості кар'єрного росту, що для підприємства проявляється в наявності висококваліфікованих і лояльних працівників.

Мотиваційний ефект для працівника підприємства структуруються в залежності від рівня управління економікою (рис.1).

Рис.1. Структура мотиваційного ефекту трудової діяльності персоналу підприємств на різних рівнях управління економікою

Мотиваційний механізм передбачає використання економічних адміністративних, організаційно-виробничих, морально-психологічних та соціальних методів, які використовуються в різних комбінаціях і диференційовані за пріоритетами використання.

Ще одним напрямом мотиваційної складової у структурі системи маркетинговим управлінням є мотивація споживача і посередника, що до придбання продукції підприємства.

Сутність мотивації споживача розглядається, як необхідність не тільки поінформувати, а й переконати його у тому, що продукт чи послуга підприємства агропромислового комплексу мають певні переваги, сформувати або підсилити схильність певної кількості покупців купити товар.

Комплекс заходів, за допомогою яких здійснюється політика мотивацій підприємств агропромислового ринку, містить наступні складові: рекламу, стимулювання збуту (просування продажу), персональний (особистий) продаж, паблік рилейшнз (зв'язки з громадськістю, ПР або PR) і прямий маркетинг. Використовуючи складові мотиваційної політики підприємства агропромислового ринку повинні врахувати наступні фактори:

- тип ринка;

- готовність до покупки;
- життєвий цикл продукції;
- становище підприємства на ринку.

Аналізуючи мотиваційний механізм підприємства агропромислового ринку доречним є аналіз загальної суми витрат на маркетинг та частка у загальній сумі витрат на маркетинг витрат на засоби мотиваційного механізму. Враховуючи специфіку роботи аграрних, переробних та харчових підприємств сума витрат на маркетинг а відповідно і бюджет витрат на програму мотивацій буде різна.

Використання інструментів мотиваційного механізму на підприємствах агропромислового комплексу, з однієї сторони служить потужним стимулом для ефективної роботи працівників, оскільки надає їм можливість проявити свої професійні компетенції та знання, чим забезпечується для підприємства зростання рівня продуктивності праці. З іншої сторони даний механізм полегшує роботу системи збуту агропромислового підприємства оскільки використання вагомих мотиваційних важелів для посередників, постачальників, споживачів забезпечуватиме зростання обсягу реалізації та надасть можливість розширити виробництво та покращити ефективність пропонованої продукції на

Література:

1. Біловодська О. А. Маркетинговий менеджмент : Навч. посіб. / О.А. Біловодська. — К. : Знання, 2008. — 123 с.
2. Войчак А.В. Маркетинговий менеджмент / А. В. Войчак. – К.: КНЕУ, 1998. –268 с.
3. Дженстер П. Аналіз сильних і слабких сторін компанії. / П. Дженестер, Д. Хасид – Видавничий дім „Вільямс”. – 2003. – 364с

Рибак І. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Руцишин Н. М.

Львівська комерційна академія

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

В ринкових умовах проблема банківських ризиків набуває особливого значення, адже успішність діяльності банків забезпечується саме тоді, коли прийняті ними ризики контрольовані і знаходяться в межах їх фінансових можливостей. Особливе значення серед ризиків займає кредитний, оскільки кредитування залишається традиційним та найбільш динамічним видом банківських операцій. Кредитні операції є основним джерелом доходів для вітчизняних банків. Їх висока дохідність супроводжується підвищеним ризиком, тому вони залишаються найбільш ризиковою складовою банківського бізнесу. Банки змушені постійно вдосконалювати стратегію і тактику своєї кредитної діяльності, а правильно обрана концепція управління кредитним ризиком дозволить банку вижити й розвиватись в обраному напрямку.

Актуальність досліджуваної проблематики підтверджується значною кількістю наукових праць, присвячених банківським ризикам, в яких з різною мірою повноти висвітлені основні аспекти їх сутнісного розуміння та управління ними. Зокрема, В. Левченко [8, с. 202] аналізує проблеми визначення та мінімізації ризиків українських підприємств, в тому числі й банків, М. Прут та Ю. Серік [9, с. 215] розглядають методи управління ризиками в банківській діяльності. Однак, при цьому, недостатньо дослідженою залишається проблема визначення сутності саме кредитного ризику, що впливає на вибір стратегії та методів управління ним та, в підсумку, й на ефективне функціонування як окремого банку, так і банківської системи загалом.

Початково ризик розглядався в математичній площині, зокрема класик теорії ризику Дж. Міль [11, с. 22] визначав ризик як математично очікувані втрати, що можуть відбутись в результаті прийняття певного рішення в підприємницькій діяльності. Отже, головний акцент ставився саме на втратах, які виступають наслідком реалізації того чи іншого рішення, відтак, ні на який інший результат підприємець не міг очікувати. Проте, з розвитком економічної думки, вже в працях А. Пігу можемо простежити наступне його трактування – «здійснюючи ризикову діяльність, підприємець може отримати не лише негативний, але й позитивний результат». Як щодо кредитного ризику, то проблемність його трактування в сучасній економічній думці зумовлена різними науковими підходами щодо його визначення, адже досить часто суть підмінюється причиною його виникнення, тобто трактування здійснюється у відповідності до обставин та чинників, які призводять до втрат банку. Підходи щодо трактування сутності кредитного ризику представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи науковців щодо визначення поняття “кредитний ризик банку”

О. Петрук [1,с. 461], Р. Тиркало, І. Джулай [3, с. 370],	Ризик неповернення у встановлений строк основного боргу та процентів за кредитом, що належать кредитору відповідно до кредитного договору.
В. Грушко[5, с. 188], О. Пилипченко, Р. Пікус.	Відсутність впевненості щодо вчасного і повного повернення кредитних коштів контрагентом банку.
А. Спіфанов, І. Сало.	Можливість того, що у майбутньому в певний момент вартість банківських активів зменшиться у зв'язку з неповерненням (неповним або несвоєчасним поверненням) цих активів.
М. Лепешкіна, А. Станіславчик	Ймовірність зменшення вартості частини активів, представленої сумою виданих кредитів, або ймовірність зниження прибутковості від цієї частини активів значно нижче очікуваного рівня.

Отже, під кредитним ризиком слід розуміти вартісне вираження ймовірності порушення позичальником взятих на себе зобов'язань перед кредитором, що проявляється у неможливості дотримання обсягів та графіку повернення позикових коштів внаслідок дії зовнішніх та внутрішніх чинників, що спричиняє недоотримання кредитором запланованого рівня доходності від здійсненої операції.

Література:

1. Петрук О. М. Банківська справа: навч. посіб. / О. М. Петрук ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинця. – К. : Кондор, 2009. – 461 с.
2. Джулай І. А. Щодо оцінки ризиків і механізмів їх зниження в комерційних банках [Електронний ресурс] : наук. праці Кіровоградського національного технічного університету : економічні науки, вип. 12. Ч. 1. – Кіровоград : КНТУ, 2009. – 370 с. – Режим доступу : http://www.kntu.kr.ua/doc/zbir_12.pdf#page=224. – Заголовок з екрану.
3. Грушко В. І. Фінансові ризики: навч. пос. / В. І. Грушко, О. І. Пилипченко. – Житомир : ЖІТІ, 2012. – 188 с.
4. Левченко В.Ф. Актуальні проблеми визначення та мінімізації ризиків українських підприємств / В.Ф. Левченко, О.І. Галушко, М.М. Скрипова // Економічний простір: Збірник наукових праць. – 2008. - № 20/2. –С. 200-206.
5. Серік Ю. В. Вдосконалення методів управління кредитним ризиком / Ю.В. Серік // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць. - 2006. - № 12. - С. 11-14.
6. Милль Дж. С. Основы политической экономии с некоторыми приложениями к социальной философии / Дж. С. Милль – М.: Прогресс, 1990. - 352 с.

Тарасюк О. Л. студент

Науковий керівник: Черчик Л.М – д.е.н, проф.

завідувач кафедри менеджменту

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Управління фінансовими ризиками є одним з найважливіших функціональних завдань фінансового менеджменту. На практиці цю сферу управління фінансами здебільшого виокремлюють у специфічний напрям діяльності фінансового менеджменту – ризик-менеджмент.

Під ризик-менеджментом слід розуміти систему управління ризиками на підприємстві, що передбачає використання методів та інструментів, спрямованих на виявлення, ідентифікацію ризиків, розрахунок ймовірності їх настання, їх оцінку (визначення можливого розміру фінансових втрат) та нейтралізацію (внутрішнє і зовнішнє їх страхування) [3].

Основна мета управління фінансовими ризиками – мінімізація пов'язаних з ними фінансових втрат. Основним завданнями управління фінансовими

ризиками є оптимізація структури капіталу (співвідношення між власними та позичковими джерелами формування фінансових ресурсів) та оптимізація портфеля боргових зобов'язань [1].

В процесі фінансової діяльності ризик-менеджмент здійснюється відповідно з політикою управління фінансовими ризиками – системою цілей і завдань управління ризиками, а також сукупністю методів і засобів досягнення цих цілей. Політика управління фінансовими ризиками знаходить своє відображення у стратегії і тактиці виявлення та нейтралізації ризиків.

Система управління ризиками включає наступні блоки завдань:

- ідентифікацію – процес встановлення переліку основних видів фінансових ризиків, що притаманні діяльності конкретного підприємства;
- оцінку ризиків – відображення наслідків впливу ризиків та ймовірності їх настання в кількісному виразі;
- нейтралізацію ризиків – вжиття відповідних заходів щодо зменшення ймовірності настання ризиків і зменшення наслідків їх впливу;
- ідентифікація фінансових ризиків є необхідною передумовою оцінки їх рівня в процесі ризик-менеджменту.

На першій стадії ідентифікації в розрізі кожного напрямку господарської діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) і основних господарських операцій визначаються притаманні їм види фінансових ризиків і на цій підставі складається перелік можливих несистематичних ризиків підприємства.

На другій стадії визначається перелік систематичних ризиків, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства загалом.

На третій стадії формується загальний портфель фінансових ризиків пов'язаних з діяльністю підприємства (включає можливі систематичні і несистематичні фінансові ризики) [2].

Під час оцінки ризиків базовими величинами, що розраховуються, є величина збитків, яких може зазнати підприємство та ймовірність настання цих збитків. Для визначення цих величин використовують складні алгоритми розрахунків. Результати оцінки ризиків є основою для вибору відповідних заходів їх нейтралізації [1].

Важливу роль в управлінні фінансовими ризиками підприємства відіграє механізм нейтралізації ризиків. Його перевага – високий ступінь альтернативності прийнятих управлінських рішень, які залежать від здійснення фінансової діяльності і фінансових можливостей підприємства.

До основних інструментів нейтралізації ризиків слід віднести:

- формування відповідних резервів;
- іверсифікація ризиків;
- хеджування;
- страхування ризиків страховими компаніями[2].

Найпоширенішим інструментом нейтралізації наслідків настання ризиків є використання для цих цілей резервного фонду фінансових ресурсів, що призначений для покриття можливих збитків.

Резерви створюються відповідно до чинного законодавства або установчих документів підприємств за рахунок нерозподіленого прибутку або коштів власників [3].

Впровадження механізму нейтралізації фінансових ризиків дозволяє вчасно попередити, уникнути, а за наявності, і подолати негативні наслідки від фінансових ризиків.

Мінімізувати фінансові ризики підприємство може як шляхом установлення та використання внутрішніх фінансових нормативів у процесі розробки програми здійснення певних фінансових операцій або фінансової діяльності підприємства загалом, так і використання зовнішнього страхування.

Для ефективного управління фінансовими ризиками та ризиками взагалі необхідно спиратися на наукові розробки, вміло комбінувати відомі методи і застосовувати їх у щоденній роботі.

Література:

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : Учебный курс. / И. А. Бланк– 2-е изд., перераб. и доп. –К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
2. Вишнівська Б. Методи мінімізації фінансових ризиків / Б. Вишнівська // Економіст. – 2007. - №6 –345 с.
3. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підруч. / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. –К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.

Зміст

1. Культура та право

1.1. Кримінально-правові аспекти регулювання суспільних відносин

Кримінальний закон і соціальність особи

Мельничок В. М. 4

Особливості кримінально – правової кваліфікації умислу як форми вини

Кушнір Я. В. 5

1.2. Правові проблеми цивільно-правових відносин на сучасному етапі розвитку державності

Деякі аспекти адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства в Україні

Ломакіна І. Ю. 6

Інформаційні технології у земельно-правовій сфері: стан та перспективи

Настіна О. І. 8

Міжнародні договори України як джерела господарського права

Джуринський О. В. 10

Міжнародно-правові стандарти захисту особистих немайнових прав

Єфремова І. І. 12

Наслідки застосування права інтелектуальної власності у стандартизаційній діяльності

Козачук Н. О. 14

Нормативно-правове забезпечення охорони здоро'я дітей в Україні

Руснак Л. М. 16

Правова культура як фактор забезпечення стабільності та правопорядку у державі

Цілюк В., Полонка І.А. 17

Правовий статус дітей позбавлених батьківського піклування в Українській РСР

Малишко І. В. 19

Правовий статус зернового складу

Паракуда І. В. 21

Речовий договір: поняття та ознаки

Утехін І. Б. 23

Роль правової культури у формуванні правової, соціальної держави

Рудь С. В. 24

Співпраця України з Міжнародною організацією праці

Комарницький В. І. 27

Нормативно-правове забезпечення охорони здоро'я дітей в Україні

Руснак Л.М. 28

Становлення розвитку науки державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні

Анатійчук Є. А., Руснак Л. М. 30

Сутність поняття «життя»

Кузьменко Я. П.	32
Сучасні теорії юридичної особи: розвиток концепції реального суб'єкта в сучасній правовій науці	
Цьомра В.Ю.	33
Формування правової культури студентської молоді, як елемент правової культури суспільства	
Придій Т. В., Полонка І. А.	35
Цивільно-правові особливості захисту інтелектуальної власності у комп'ютерних мережах	
Пахомова А. О.	37
Щодо правових підстав набуття права власності	
Ісаєва М. Л.	39

1.3. Медіація – альтернативний спосіб вирішення суперечок і конфліктів

Переговори зі злочинцями	
Королук А.В., Леко Б. А.	41
„Гібридна війна” Російської Федерації проти України	
Сабадаш Н., Панас Г., Мандрик М. В.	43
„П'ята колона” в сучасній Україні	
Григорович Н., Мандрик М. В.	45
Адвокат-медіатор	
Семенук А. В., Леко Б. А.	47
Волонтери як медіатори: між миром і війною	
Юрій М. Н., Леко Б. А.	49
Деформації свідомості – наслідок політичного насилля	
Мандрик М. В.	51
Здатність до рефлексії як професійно важлива якість медіатора	
Комісарик М. І., Величко М.	53
Класифікація конфліктів	
Бабюк О.С., Пелипчук С. М.	55
Медіаторство в сучасному українському суспільстві	
Фагурел І., Мандрик М. В.	57
Медіаторство церкви у відносинах між суспільством і державною владою	
Луців Я., Мандрик М. В.	59
Медіація – ефективний спосіб вирішення конфліктів та спорів	
Шпаюк М.В., Леко Б.А.	61
Медіація (посередництво) в юридичній клініці	
Малик А. І.	63
Медіація та поняття немедіабельності спорів	
Чуйко Г. В.	65
Медіація у кримінальних та цивільних справах	
Коваль Я., Мандрик М. В.	67
Медіація як ефективний засіб налагодження співпраці в системі влади та самоврядування на рівні міста	
Мельничук В.	69

Медіація як ефективний шлях вирішення спорів: проблема впровадження в Україні	
Малиш М., Мандрик М. В.	71
Медіація як загальнолюдська цінність	
Чуйко Г. В., Остапова М.Б.	73
Миротворець: мир та свобода	
Придій Т. В., Леко Б. А.	75
Мотивація запровадження медіації в Україні	
Масник Т., Мандрик М. В.	77
Недирективна психотерапія як психологічна медіація	
Чаплак Я. В.	79
Організація системи місцевого самоврядування на території проведення антитерористичної операції	
Бамбуляк А., Мандрик М. В.	81
Основні теорії конфліктів	
Танашик І.В., Пелипчук С. М.	83
Особливості реформування судочинства на Українських землях у складі російської імперії (середина ХІХ ст.)	
Макогончук К., Мандрик М. В.	85
Переваги та перспективи євроінтеграції України	
Карча М., Мандрик М. В.	87
Переговорний процес у вирішенні Україно-Російського збройного конфлікту на сході України	
Тьотюл І., Мандрик М. В.	89
Перспективи розвитку медіації в Україні	
Цілюк В.В., Леко Б. А.	91
Політичний консенсус як шлях розв'язання всеохоплюючої кризи	
Зуник С., Мандрик М. В.	93
Посередництво в конфліктах	
Георгіян В.К., Леко Б. А.	96
Принципи медіативного процесу	
Проскурняк О. П., Цибуляк Т. Г.	98
Проблема соціального забезпечення та реабілітації учасників антитерористичної операції	
Вікнянська Л., Мандрик М. В.	100
Професіограма мідіатора	
Волколуп Ю., Мандрик М. В.	102
Психолог- медіатор у навчальному закладі	
Красовська С. І.	104
Психологічні фактори, що погіршують медіаційний процес	
Дулова О. О., Проскурняк О. П.	106
Розвиток та динаміка конфлікту	
Путінцев Р.Ю., Леко Б. А.	108
Роль медіатора у врегулюванні конфлікту	
Проскурняк О. П., Мазур Н.О.	110
Соціальний конфлікт та його структура	

Лисенко Н. В., Пелипчук С. М.....	112
Справедливість як основна правова цінність	
Аміхалакіоас Н. Г., Леко Б. А.	114
Створення сприятливого середовища в навчальному закладі – головне наше завдання	
Губчин О. Я.....	116
Стилі поведінки у конфліктній ситуації і медіація	
Чуйко Г. В., Котик М. В.....	118
Стратегії управління конфліктом	
Леко Б. А., Олентир М.С	120
Чинники ефективності медіаційного процесу	
Проскурняк О. П., Житарашу Ю.Г	122

1.4. Розвиток національних культур на етапах становлення незалежних держав

Деякі аспекти розвитку культури незалежної України	
Никифорок М. П., Теличка В. В	124
Збереження культурної самобутності національних меншин в Україні за роки незалежності	
Никифорок М. П., Юрій М. М.	126
Зміни ціннісних орієнтирів і духовних спрямувань у сучасній українській культурі	
Семенюк А. В., Никифорок М. П.	128
Проблеми та перспективи розвитку української культури	
Никифорок М. П., Попович Г.В.....	130
Розвиток культури в Україні в умовах національно-державного відродження	
Никифорок М. П., Георгіян В.К.....	132
Розвиток культурного співробітництва Буковини з Румунією в умовах розбудови незалежних держав	
Аміхалакіоас Н. Г., Никифорок М. П.....	134

1.5. Міжкультурна комунікація

Corporate identity and reputation	
Anufrijev A.....	136
The relationship of education and aging on labor productivity of the European Union countries	
Radovanovic M., Vuklyuk Y., Vukovic D.....	137
Англійська мова як засіб міжкультурної комунікації	
Матійчук К. Д., Матійчук Я. І.....	138
Багатомовні електронні on-line словники в системі міжкультурної комунікації	
Лучик О. І.	139
Білінгвізм чи двомовність - загроза національним інтересам України	
Шелюх О. М., Шелюх Ю. Є.	141
Витоки формування національно-мовного світогляду є. Ярошинської	

Морараш Г. В.....	143
Міжкультурна комунікація – феномен сучасності	
Корнич М. І., Валігура Г. А.....	145
Міжкультурна комунікація як процес спілкування і взаємодії між представниками різних культур	
Журбенко К.В.....	147
Проблеми двомовного навчання	
Партика Ю., Валігура Г. А.	149

1.6. Проблеми політичного і соціально-економічного розвитку України на сучасному етапі

Problems of political and socio-economic development of Ukraine as a result of the political conflict	
Fesenko K. O., Lyashenko K. O.....	151
Основные направления мотивации государственных служащих	
Продіус О. І., Новак В. Г.	153
Пожежна безпека: основні тенденції в Україні	
Мартин О. М.	155
Порівняльна характеристика поняття «консерватизм» і «неоконсерватизм»	
Гірка С.С.....	157
Проблеми та шляхи вдосконалення податкової політики України	
Кравченя І.В.....	159
Сінгапурське економічне диво: досвід для України	
Данко-Ютиш Н. І.....	161

2. Математичні методи, моделі та інформаційні технології

2.1. Прикладні методи Soft Computing та еконофізики

Modelling analytical technique of shell directional policy matrix	
Rešić A., Rešić D.	164
Автоматизація процесу планування та організації навчального процесу	
Солощак С.В., Демчучен В. М.....	166
Математичне моделювання діяльності людини-оператора в автоматизованій системі	
Гусак О. М.....	167
Правове регулювання автоматизованих систем органів внутрішніх справ	
Фердей М.Д, Демчучен В. М.....	169

2.2. Теорія хаосу в динамічних системах

Прогнозування синергетичних ефектів взаємодії агентів у соціальних інтернет-сервісах	
Молодецька К. В.....	171

2.3. Моделювання кризових ситуацій

Modelling for preventing and recovering after social disasters different nature Pankratova N. D.	173
Встановлення залежності між спалахом лісових пожеж та активністю сонця за допомогою ANFIS Бабин Я. В.	174
Встановлення функціональної залежності між виникненням ураганів та сонячною активністю на основі ANFIS моделей Головата В. М.	175
Модель обробки екстремальних даних для побудови УЛІМ Трухан С. В., Бідюк П. І.	176
Особливості розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій в Україні за рейтингом індексу мережевої готовності Блажко О. А., Лук'янов О. В.	178
Прогнозування фінансових часових рядів на основі моделі FIGARCH Зражевська Н.Г.	180

2.4. Системи баз даних та знань

Використання технології MapReduce для підготовки даних паралельних СУБД Житарюк С. І.	182
Геоінформаційні технології в туристичній галузі Артеменко О. І., Лазоряк О. О., Попик В. В.	183
Персоналізовані мобільні додатки планування туристичних маршрутів Артеменко О. І., Савчук В. В.	185
Розробка та впровадження системи анкетування студентів у ПВНЗ «Буковинський Університет» Гаць Б. М., Скляренко Ю. Б.	187

2.5. Математичні і статистичні методи моделювання систем

Електронна наука: формування методологічного базису Веретеннікова Н. В., Гаць Б. М., Кунанець Н. Е., Пасічник В. В.	188
Задачі та методи автоматизації когнітивного управління складними системами в імпульсному процесі Романенко В. Д., Мілявський Ю. Л.	189
Інформаційні технології в галузі туризму: актуальні проблеми і перспективи Артеменко О. І., Пасічник І. В., Попик В. В., Савчук В. В.	191
Інформаційні технології підтримки прийняття рішень при проведенні діагностично-лікувальних заходів Поворознюк А. І., Поворознюк О. А.	192
Побудова стратегії розвитку соціо-економічних систем на основі синтезу методологій передбачення та когнітивного моделювання Панкратов В. А.	194

3. Інноваційний розвиток економіки

3.1. Інноваційна економіка і підприємництво

Вища освіта у системі суспільних благ	
Шинкарюк І. О.....	198
Зарубіжний досвід організації фіскального регулювання діяльності великих платників податків	
Олійник Н.Р.....	200
Найважливіші передумови імплементації новацій у відчизняному аграрному секторі	
Щурик М. В.....	202
Підвищення інвестиційного потенціалу підприємства на інноваційних засадах	
Дзюба Т. А.....	205
Розвиток інноваційних старт-апів в контексті теорії Шумпетера	
Курченко О.О.....	207
Соціалізація економіки як ознака сучасного інноваційного розвитку	
Даруга І. А.....	209
Фінансові важелі інноваційного розвитку регіонів України	
Пасічник Ю. В.	211
Формування стратегічних напрямів впровадження трансферу технологій у промисловому секторі України в контексті євроінтеграції	
Маниліч М. І., Лихолет С. І.....	212
Функції ринку цінних паперів	
Вершигора Ю. З., Вершигора В. Г.....	214
Формування механізму управління інноваційної діяльності з енергозбереження у ЖКГ	
Гончарук Я. М., Юлик А.	216

3.2. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит

Креативний облік в Україні	
Арендар Л.М.	219
Критерії класифікації звітності бюджетних установ про використання фінансових ресурсів	
Рак Г. В., Струк Н. С.	221
Облікове забезпечення діяльності суб'єктів зеленого туризму	
Рошко Н. Б.....	222
Обліково-аналітичне забезпечення в системі прийняття рішень	
Миронюк О. В.....	224
Оцінювання результатів роботи внутрішнього аудиту	
Шерстюк О. Л.	226
Практика складання бухгалтерського балансу в країнах Європейського союзу	
Звірид Н. В.	228
Система обліку та оцінки виробничих запасів підприємств	
Бурдейна Л. В.	230

3.3. Фінансовий механізм розвитку регіону

Бюджетна децентралізація в Україні: наміри та реалії	
Кушлак О. І., Овчаренко Т. В.....	232
Виокремлення соціальної складової у банківському обслуговуванні фізичних осіб	
Гордіца Т. М.....	234
Вплив фінансового ринку на розвиток економіки	
Вершигора Ю. З.....	236
Наукові моделі управління грошовими потоками	
Дребіт Г. М.....	238
Основи фінансового механізму управління регіональним людським розвитком	
Столяров В. Ф., Шинкарюк О. В.	240
Особливості створення та розвитку вітчизняних спеціальних (вільних) економічних зон	
Андрущенко Є.В.....	242
Роль фінансового механізму в умовах ринкової економіки	
Білковська Д.І.	244
Соціально-економічна нестабільність - першочергова причина міграції українців	
Биндю В. А.....	246
Соціально-економічні особливості розвитку сільських територій	
Панасюк О. Ю.....	248

4. Менеджмент

4.1. Процеси управління

Мотивація праці персоналу на підприємстві. Закордонний досвід	
Дикан М.І., Фуштей Д.О., Антонюк Л.В.	251
Стратегічне мислення менеджера як запорука успіху організації	
Дикан М.І., Олійник В.В.....	253
Intellectual capital - a paradigm of successful business in production and service business systems	
Draskovic M., Kukric M., Smiljic S.	255
Research on managing of urban transportation flows based on UAV platforms	
Їекеревац Z., Wang B..	257
Міжнародний досвід регулювання зайнятості та безробіття	
Штерма Т. В., Штогринець Н. В.....	259
Роль менеджера в діяльності організації. Чи важко бути керівником?	
Дикан М. І., Іванська С.Р., Пазюк Ю.В.....	261
Система ERP як інструмент підвищення ефективності діяльності компаній	
Косар Н. С., Пилипенко В.М.....	263
Управління конкурентоспроможністю підприємства	
Черчик Л. М., Михальчук Б.О.....	265

4.2. Кризовий менеджмент

Сутність кризового реагування як етапу управління кризою Багірова К.А., Черчик Л. М.	267
--	-----

4.3. Менеджмент в промисловості

Щодо регулювання інституціональних змін у вугільній промисловості України Фокіна І.В.	269
---	-----

4.4. Управління ризиками

Біоекономічна безпека крізь призму оцінювання ризику появи загрози біологічного характеру Гончарук Я. М.	271
Маркетингове управління підприємством: Мотиваційна складова Левків Г. Я., Живко З. Б., Леськів Г.З.	273
Теоретичні аспекти щодо визначення сутності кредитного ризику банку Рибак І.І, Руцишин Н.М.	275
Управління фінансовими ризиками на підприємстві Тарасюк О. Л., Черчик Л.М.	277

МАТЕРІАЛИ
міжнародної науково-практичної конференції

**Інформаційні технології,
економіка та право: стан та перспективи розвитку
(ІТЕП-2015)**

*Information Technologies,
Economics and Law: state and development perspectives
(ITEL-2015)*

24-25 вересня 2015 року

Науковий редактор – Я. І. Виклюк доктор технічних наук, професор,
ПВНЗ «Буковинський університет»

Комп'ютерний набір – І.Ю. Галушак

Буковинський університет:
Вул. Дарвіна, 2-а, м. Чернівці, 58000
Тел. (0372) 55-32-07; 55-38-03